

De gedachte is...

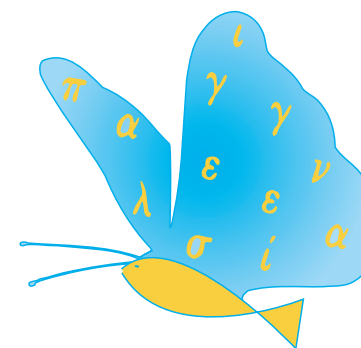
Prediker 1 : 1, 2 en 12 : 1

- 1 De woorden van den prediker, den zoon van David, den koning te Jeruzalem.
- 2 Ijdelheid der ijdelheden, zegt de prediker; ijdelheid der ijdelheden, het is al ijdelheid.
- 1 En gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van dewelke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in dezelve.

"Vanitas vanitatum, omnia vanitas" in het Latijn, oftewel: "alles is ijdelheid" (= leegheid), aldus Salomo, de Prediker, die beschouwd wordt als bijna de meest wijze man uit heel de Bijbel. Hij zegt in feite: je kunt er langs alle kanten omheen lopen en het bekijken, maar het blijft gewoon leeg. Het zichtbare leven hier, als zodanig, is zonder God en de onzienlijke wereld volstrekt leeg. Ook voor gelovigen is ons aardse leven in basis een "ijdel leven". De mens zou daarom God, de Here Jezus Christus, kennen, in Bijbelse zin wel te verstaan, zodat er inhoud gegeven kan worden aan ons praktische leven hier op aarde. Wat wil de Heer dat we doen? Hoogdravende dingen? De wereld verbeteren of bekeren? Rechtvaardig leven? Iets bereiken, of van alles nalaten voor de volgende generatie? Welnee. Eten en drinken, witte klederen dragen en bijvoorbeeld het leven genieten met de vrouw die je liefhebt, omdat God je "al uw ijdele dagen" gegeven heeft hier op aarde. Wij zouden daarnaast onze echte bevrediging in de Waarheid vinden, en die komt niet van "onder de zon". Die vinden wij bóven de zon en wordt via Gods Woord aan ons bekendgemaakt. Hoofdstuk 12 besluit dat je Gods Wijsheid vooral vroeg zou moeten zoeken. Als je nog jong bent en niet gehinderd wordt door opgedane kennis en ervaringen en ook niet door de aftakeling die bij de sterfelijke mens hoort. Die vroeg gevonden Wijsheid Gods heeft een positieve uitwerking op de rest van je leven. Wijsheid laat je de dingen relativeren en op waarde schatten, zodat je er niet te zwaar aan zou tillen. Dan heb je heel wat zorgen minder. Wie écht wijs wil zijn, stelt z'n vertrouwen op "Christus Jezus, Die ons geworden is wijsheid van God". (1 Korinthe 1 : 24, 30) Dan is men een gelovige, is men wijs, en ontvangt men leven, eeuwig leven zelfs.

"Prediker" betekent "roeper", omdat de schrijver oproept niet mee te gaan in "de vaart der volkeren". Hij roept ons juist út die wereld, waarin de filosofie van de mens heerst en waar voor God geen plaats is. Dit Boek is niet cynisch, pessimistisch of zelfs deprimerend. Het is een zeer realistische weergave van de diverse posities van de individuele aardse mens in het heden en in zijn toekomst. Het veegt de vloer aan met het menselijk streven en met "de waan van alle dag". Het laat de volledig ongepaste hoogmoed van de mens zien, die meent dat - met zijn hulp - de wereld, of wat dan ook, veranderd of verbeterd zou moeten worden. Dat menselijk handelen leidt allemaal tot niets, is steeds de conclusie uit 12 hoofdstukken realisme.

De in deze serie verschenen titels zijn door anderen bewerkte en op schrift gestelde uitgaven van opgenomen Bijbelstudies van Ab Klein Haneveld.

Stichting Vlichthus

Stichting Vlichthus
(KvK: 65348230)

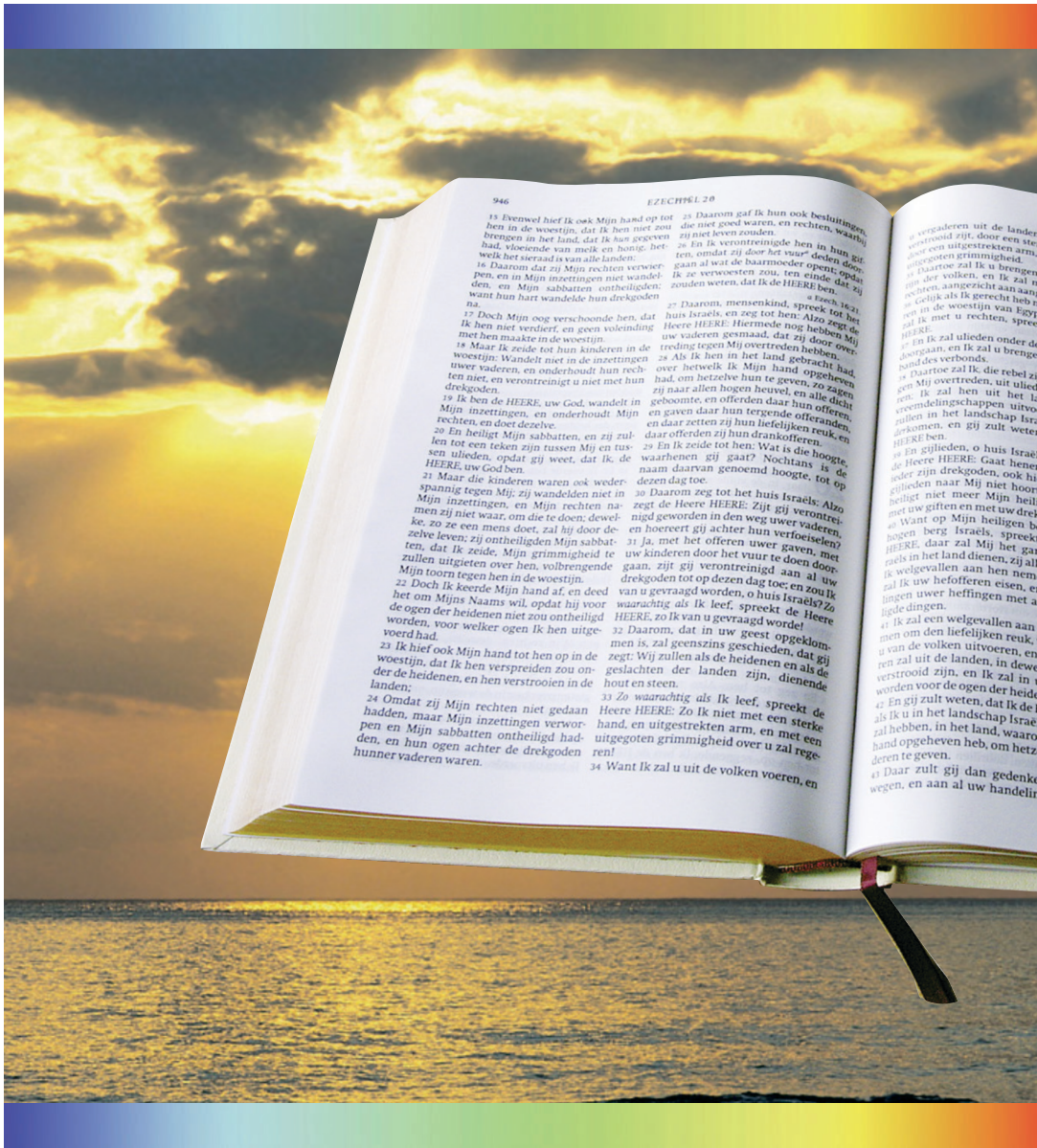
heeft een ANBI-erkenning
(RSIN: 856075334)

en kan haar activiteiten uitvoeren
mede dankzij zeer gewaardeerde
financiële bijdragen.

U kunt ons steunen via:

NL92 RABO 0166 3657 18
t.n.v. Stichting Vlichthus.

Prediker

Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig tot lering voor diegene die in de Rechtvaardigheid is.

Opdat de mens Gods volwassen zal zijn, toegerust tot elk goed werk.

(vrij naar 2 Timótheüs 3 : 16, 17)

nr. 85

Bijbelstudie

Prediker

Opschrift boven het hoofdstuk in de Statenvertaling

1.	Prediker 1	<i>IJdelheid van alle aardse dingen</i>	2
2.	Prediker 2	<i>Vreugde en rijkdom brengen geen geluk</i>	10
3.	Prediker 3	<i>Alles heeft zijn tijd en beloop</i>	19
4.	Prediker 4	<i>Het leven is vol kwelling en teleurstelling</i>	25
5.	Prediker 5	<i>Levenswijsheid</i>	31
6.	Prediker 6	<i>Het genot van den rijkdom is onvolkomen</i>	39
7.	Prediker 7	<i>Aanbeveling van wijsheid, tevredenheid en eenvoud</i>	43
8.	Prediker 8	<i>Eerbied voor de koning en de overheid</i>	54
9.	Prediker 9	<i>Geniet de gave Gods met blijheid</i>	62
10.	Prediker 10	<i>Onheil van de dwaasheid</i>	71
11.	Prediker 11	<i>Doe uw werk goed</i>	78
12.	Prediker 12	<i>Vrees God in uw jeugd. Godsvrucht is de hoofdsom van alle geboden</i>	83

1. Prediker 1

Van de impopulariteit van het Bijbelboek Prediker, en anders wel de onbekendheid er mee, ben ik mij bewust. Persoonlijk heb ik nog nooit iemand over dit Bijbelboek horen spreken. Wellicht alleen een citaat uit hoofdstuk 12, over "gedenk uw schepper in de jongelingsjaren" of over de uitdrukking "ijdelheid der ijdelheden, het is alles ijdelheid". Om een indruk te krijgen van waar het eigenlijk over gaat, lezen we Prediker 1. Dat is perikoop 1, want dit boek Prediker is in te delen in verschillende perikopen, die allen eindigen met een conclusie.

Prediker 1 : 1-18 *

Perikoop 1

- 1 De woorden van den prediker, den zoon van David, den koning te Jeruzalem.
- 2 Ijdelheid der ijdelheden, zegt de prediker; ijdelheid der ijdelheden, het is al ijdelheid.
- 3 Wat voordeel heeft de mens van al zijn arbeid, dien hij arbeidt onder de zon?
- 4 Het ene geslacht gaat, en het andere geslacht komt; maar de aarde staat in der eeuwigheid.
- 5 Ook rijst de zon op, en de zon gaat onder, en zij hijgt naar haar plaats, waar zij oprees.
- 6 Zij gaat naar het zuiden, en zij gaat om naar het noorden; de wind gaat steeds omgaande, en de wind keert weder tot zijn omgangen.
- 7 Al de beken gaan in de zee, nochtans wordt de zee niet vol; naar de plaats, waar de beken heengaan, derwaarts gaande keren zij weder.
- 8 Al deze dingen worden zo moede, dat het niemand zou kunnen uitspreken; het oog wordt niet verzadigd met zien; en het oor wordt niet vervuld van horen.
- 9 Hetgeen er geweest is, hetzelfde zal er zijn, en hetgeen er gedaan is, hetzelfde zal er gedaan worden; zodat er niets nieuws is onder de zon.
- 10 Is er enig ding, waarvan men zou kunnen zeggen: Ziet dat, het is nieuw? Het is alreeds geweest in de eeuwen, die voor ons geweest zijn.
- 11 Er is geen gedachtenis van de voorgaande dingen; en van de navolgende dingen, die zijn zullen, van dezelve zal ook geen gedachtenis zijn bij degenen, die namaals wezen zullen.
- 12 Ik, prediker, was koning over Israël te Jeruzalem.
- 13 En ik begaf mijn hart om met wijsheid te onderzoeken, en na te speuren al wat er geschiedt onder den hemel. Deze

moeilijke bezigheid heeft God den kinderen der mensen gegeven, om zich daarin te bekommeren.

- 14 Ik zag al de werken aan, die onder de zon geschieden; en ziet, het was al ijdelheid en kwelling des geestes.
- 15 Het kromme kan niet recht gemaakt worden; en hetgeen ontbreekt, kan niet geteld worden.
- 16 Ik sprak met mijn hart, zeggende: Zie, ik heb wijsheid vergroot en vermeerderd, boven allen, die voor mij te Jeruzalem geweest zijn; en mijn hart heeft veel wijsheid en wetenschap gezien.
- 17 En ik begaf mijn hart om wijsheid en wetenschap te weten, onzinnigheden en dwaasheid; ik ben gewaar geworden, dat ook dit een kwelling des geestes is.
- 18 Want in veel wijsheid is veel verdriet; en die wetenschap vermeerderd, vermeerderd smart.

Aan het eind van hoofdstuk 1 komt de Prediker tot precies dezelfde conclusie als in de rest van dit Bijbelboek. Hij formuleert het alleen af en toe wat anders; komt van de andere kant binnen. Die conclusie kan men samenvatten als: "het leven hier onder de zon". Dat is zo'n vaste uitdrukking in de eerste hoofdstukken van Prediker. Het leven hier onder de zon heeft geen zin, want dat is de betekenis van "ijdelheid", **Zie zijlijn 1** de uitdrukking die we nu al een paar keer zijn tegengekomen. "Ijdelheid" heeft de betekenis van "leegheid", van "zinloosheid". Wat we in deze verzen gelezen hebben, dient allemaal tot niets. In elk geval vanaf vers 4 tot aan ongeveer vers 11. Allerlei processen, activiteiten, in de natuur, in de schepping, vinden plaats, gaan voort, worden in stand gehouden, maar het dient verder tot niks. Want er verandert niks. Dat is eigenlijk de belangrijkste boodschap van heel dit Bijbelboek. Er verandert toch niks, wat je ook doet en hoe druk je je ook maakt. Wie de wereld veranderen wil, zelfs met de Bijbel in de hand, is meteen ontmoedigd, denk ik altijd.

Als we dit Bijbelboek vers voor vers bespreken, zullen we zien dat dezelfde boodschap, die meteen in het eerste hoofdstuk naar voren gebracht wordt, blijft. Er worden allerlei argumenten en omstandigheden gezien. Allerlei werken die de mens tot stand brengt en zelfs allerlei werken die de Prediker gedaan heeft. Daarvan zegt hij: maar het dient tot niks. Het is leuk om het te doen, maar meer is het ook niet. Deze grote filosoof, **Zie zijlijn 2** Salomo, "den Prediker" uit vers 1, die beschouwd wordt als bijna de meest wijze man uit heel de Bijbel. Hij zegt in feite: je kunt er langs alle kanten omheen lopen en het bekijken, maar het blijft gewoon leeg. Zo is het bestaan nu eenmaal.

* Tenzij anders vermeld, komen de aangehaalde Bijbelteksten uit de Statenvertaling.

Zijlijn 1

De naam van Abel is hetzelfde woord als hier staat en vertaald is met "ijdelheid" ([Strongnr. H1892](#)).

Zijlijn 2

"Filosofie" is wat wij "wijsheid" noemen. Filosofie zoekt naar antwoorden op de bekende levensvragen. Ze zoekt naar de zin van het bestaan. Wat doen we hier eigenlijk? Hoe zouden wij onze levens inhoud geven? Maar op deze manier komt men niet tot Christus. Paulus zegt in Kolossenzen 2:8: "... de filosofie, en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen, naar de eerste beginselen der wereld, en niet naar Christus. Het leidt dus niet tot Christus. In de praktijk zijn het juist "listige omleidingen van de duivel". (Efeze 6: 11)

Onze moderne filosofie is voortgekomen uit de filosofie zoals die in die dagen reeds bestond. De grote filosofen waren de Grieken uit de oudheid. Hun leringen waren uiteraard bekend. De apostel haalt er in Handelingen 17 zelfs enkele aan tijdens zijn prediking in Athene. Maar filosofie kan geen antwoord geven op de levensvragen. Wellicht zou men dat wel kunnen, maar dan is dat meteen het einde van alle filosofie.

Zijlijn 3

In evangelische kring heb ik nog nooit iets gehoord over Prediker. Daar komt het niet aan de orde. In de orthodoxe theologie zegt men: "als je het boek Prediker leest, dan zie je hoe ver een mens kan afdwalen als hij God loslaat." In commentaren op de Bijbel staat over dit Bijbelboek: "Het is van Salomo, de zoon van David, de koning van Jeruzalem. Dat was een wijs man, dus dat moet hem zijn, al staat zijn naam er niet in. Hij heeft het geschreven in de tijd dat hij door zijn vrouw (en) misleid werd en afgoden ging dienen. Dat was in een tijd dat hij het niet zo nauw nam met de dienst aan Jehovah. En toen kwam hij in een zware depressie terecht, om daarna alles van zich af te schrijven." Men zegt dus dat hij dit alles heeft geschreven toen hij niet helemaal goed stond tegenover de Heer. Waarmee men zegt dat het Boek niet geïnspireerd is, daar komt het op neer. Anderen zeggen wel degelijk dat het boek niet geïnspireerd is. Sommigen zeggen zelfs dat het helemaal niet thuis hoort in de Bijbel, omdat het niet van Godswege zou zijn. Omdat het zo'n totaal andere sfeer ademt dan de overige Bijbelboeken. De gedachte echter dat wij iets blijvends tot stand zouden moeten brengen, waartoe God ons geschapen heeft en Hij kracht en hulp geeft, ben ik op geen andere plaats tegengekomen in de Schrift.

Het eigenlijke probleem, en dat zeg ik dan meteen helemaal aan het begin, om u in ieder geval op het goede spoor te zetten, is de hoogmoed van de mens. Want op een of andere wijze heeft de mens het idee dat er van alles in het leven, in het bestaan, ook in de natuur, in de schepping, dus niet in orde is. Tegelijkertijd heeft hij het idee dat hij dat moet veranderen. De (christelijk) godsdienstige mens heeft dikwijls precies diezelfde hoogmoed en dus de gedachte dat door hem, met Gods hulp, want dat hoort er dan bij, die wereld veranderd of verbeterd zou moeten worden. Bijvoorbeeld als het gaat om het milieu of om de situatie onder de volkeren. Dan verbeeldt de mens zich dat hij de omstandigheden in de natuur, de schepping en in de wereld, kan verbeteren. Maar dat mag u vergeten, want zo staat het natuurlijk niet in de Bijbel. Daar staat wel in dat het allemaal geen enkele zin heeft. Het leidt namelijk niet tot iets. Het kan wellicht tijdelijke veranderingen teweeg brengen. Zoals de mens zelf een tijdelijke verschijning is, maar het blijft in ieder geval niet. Iets blijvends tot stand brengen, is er absoluut niet bij.

Daarna is de oproep, dat men ook geen moeite zou doen om de dingen te veranderen. Dat is niet wat de mens kan. Hij zou dat hoogmoedige idee laten varen. In plaats daarvan zou hij zich tevreden stellen met de omstandigheden zoals die zijn. Daarin zou hij zijn vreugde, zijn blijdschap, vinden. Dat is de gedachte en dat wordt herhaaldelijk naar voren gebracht. Dat wordt er als het ware ingestampt in dit Bijbelboek. **Zie zijlijn 3** Ik heb ook nooit beter geweten dan dat. Heel het idee "we moeten er tegenaan, de maatschappij veranderen, die omhoog krikken", en al dat soort dingen, is volgens de Bijbel geen zinnige bezigheid. Dat leert de Bijbel niet en de geschiedenis leert ook dat het zo niet werkt. We kennen de uitspraak: "De geschiedenis leert ons dat de geschiedenis ons niks leert". De geschiedenis leert ons zeker wat, maar men wil dat niet erkennen. Wat de geschiedenis ons leert is... "Ijdelheid der ijdelheden, het is al ijdelheid", zegt de Prediker. Maar men wil die les niet leren en blijft dus hardnekkig, en vooral hoogmoedig, bezig met idealen nastreven die iedereen wenselijk vindt. Ik ook hoor. Maar waarvan men zou moeten weten dat men die niet bereiken kan. In een wereld zoals die nu is, is dat volstrekt onmogelijk. God doet daarom deze hele oude schepping compleet weg om plaats te maken voor een Nieuwe Schepping.

Jesaja 65 : 17

17 Want ziet, Ik schep nieuwe hemelen en een nieuwe aarde; en de vorige dingen zullen niet *meer* gedacht worden, en zullen in het hart niet opkomen.

Waarom doet God dit? Heel eenvoudig: de oude schepping valt niet te verbeteren. God gebruikt 'm een poosje. Als voedingsbodem voor een Nieuwe Schepping en dat is het dan. Die oude schepping wordt niet beter. Als gelovigen zouden we in ons leven daarvan bewust zijn. Onze oude mens, ik bedoel dus ook letterlijk ons lichaam, maakt deel uit van deze oude schepping. God gebruikt die voor ons (zij die wedergeboren zijn) als voedingsbodem voor Zijn Nieuwe Schepping, die uit die oude voortkomt. Als we ons van die dingen bewust zijn, zouden we ook dienovereenkomstig leven. Dat is wat dit Boek bij herhaling zegt.

Als u dan vraagt: maar wat voor positiefs valt er dan verder nog te melden uit het Bijbelboek? Wat moeten we dan met dit leven als het toch nergens toedient en zinloos is? Dan zegt de Prediker: (we komen daar later op terug) het gaat maar om één ding, namelijk dat je aardigheid hebt in de dingen waarmee je bezig bent. Dat je dat bevrediging schenkt. Niet om het resultaat, maar om er mee bezig te zijn. Je moet er aardigheid in hebben. Wat voor zin heeft je vakantie eigenlijk? Wat voor zin heeft aan het strand liggen? Niks toch, maar je vindt het toch leuk of lekker? Anders doe je dat toch niet? Nou, dat is het, geniet ervan, vandaag.

Het probleem is dat wij mensen om een of andere reden geneigd zijn te zien naar morgen. Vandaag bouwen aan morgen. Ik bedoel het niet letterlijk uiteraard. Het gaat om de wat langere termijn, om de toekomst. Die begint dan niet morgen, maar pas over een paar jaar wellicht. Daar moeten we dan zo nodig naartoe werken. Dat betekent dat heel ons leven gericht is op dat wat in de toekomst wellicht ooit nog eens ons deel zal worden. Maar die toekomst breekt wellicht nooit aan. Het is altijd heden. Dat is in het Nieuwe Testament ook zo, in de Hebreeën-brief meerdere malen zelfs. Het is altijd heden, vandaag namelijk. We leven vandaag. "Elke dag", zegt een oude wijsheid, "heeft genoeg aan zijn eigen kwaad". Dat is in de Christelijke wereld bekend, want de term komt uit de Bijbel. (Mattheüs 6 : 34) Of deze: "Gisteren is voorbij. Vandaag leven wij en morgen zorgt de Heer." Maar de Heer zorgt vandaag ook. Net zo goed en we zouden dankbaar zijn voor wat de Heer ons vandaag geeft, in plaats van uit te zien naar en te werken aan morgen. Morgen komt nooit. Morgen is het ook vandaag. Voor je het weet heb je jaren achter je liggen, waarop je terug kunt kijken. En dan moet je zeggen: had ik maar zus, had ik maar zo. Zo heb ik iemand gekend die zei: "Als ik 45-50 ben, koop ik een camper en dan ga ik de wereld doortrekken." Hij werd 43 en overleed aan kanker. Dat was mijn eerste begrafenis die ik moest doen. Dat is dus wat je leert. Het

heeft geen zin. Je weet niet wat de dag van morgen je zal brengen. Het heeft geen zin om daar bang voor te zijn. Het heeft ook geen zin om daar hoge verwachtingen van te hebben. Wat zin heeft, is om vandaag te doen wat je doen moet. Beter nog: wat je doen wil en wat je doen kúnt. Zodat de dag van vandaag een zinvolle besteding krijgt. Maar of dat wat uitwerkt voor morgen... Als je maar een goede dag gehad hebt. Meer is het niet. We zouden dus met volledige inzet vandaag leven. Dat staat in hoofdstuk 9. We hebben het er later over hier in de Prediker. Wat jij doet, doe dat "met geheel uw macht". (Vers 10) Met volledige inzet.

De nieuwtestamentische lering zegt hetzelfde. Je zou de Heer dienen met geheel je macht. Zoals je alles zou doen, met volledige inzet. Niet omdat er dan meer resultaat is, maar omdat het voor jezelf meer bevrediging geeft. Dat is wat de Bijbel ons leert. Er staat dat wij de Heer zouden dienen, maar er staat niet dat we dat met tegenzin zouden doen, of omdat de Heer het gezegd heeft dat het moest. Zo staat het er toch niet. Sommigen denken dat en lezen dat erin. Omdat er staat dat het gepaard gaat met arbeid, moeite, lijdzaamheid. Dan denken ze: ik heb er geen zin in, maar de Heer zegt dat het moet. Dus dan doen we dat maar. Het was echter de bedoeling dat we "met een volvaardig gemoed" (1 Petrus 5 : 2) de Heer zouden dienen.

We kennen mensen genoeg die met moeite, met lijdzaamheid, zwaar werk verrichten, terwijl dat helemaal niet moet. Ze doen het als hobby. 200 kilometer schaatsen van Leeuwarden naar ... Leeuwarden, is dat leuk? Hoeveel je daarvoor moet trainen om dat überhaupt te kunnen doen. Waarom doen die mensen dat? Omdat het bevrediging geeft. Maar het dient tot niks. Zo zou ons hele leven zijn. Met volledige inzet iets doen. Gewoon omdat het voor onszelf is. We hebben er plezier in. Wat voor zin heeft muziek maken? De wereld kan wel zonder. Gewoon, omdat het leuk is om te doen en zonder volledige inzet wordt het geen muziek. Dus je moet wel. Zo zijn er nog veel meer dingen die je kunt doen, omdat je het mooi vindt om te doen. Zo zal het met heel ons leven feitelijk zijn.

Ik zeg het voor die mensen die zeggen: Ja, ik ben wel een kind van God, maar ik ben ook maar een gewone timmerman. Wat kan ik nou voor de Heer doen? Of: ik ben maar een gewone huisvrouw, wat kan ik voor de Heer doen? De Heer verwacht van ons dat wat we doen met volledige inzet, en dáárdor met plezier, doen. Dat is uiteindelijk de boodschap van dit boek Prediker. Dat blijft staande zolang deze oude schepping duurt en ook in deze nieuwtestamentische tijd. Want

ook waar wij als kinderen Gods, als eerstelingen van de Nieuwe Schepping de Heer zouden dienen, zou het zijn met volledige inzet. Omdat we niks anders willen en omdat het ons bevrediging schenkt. Of het de wereld of de schepping verbetert? Geen denken aan. Het draagt wel bij aan eeuwige zegeningen, die wij zouden ontvangen. Wij worden er door geoefend. We groeien op. Maar één van de dingen, die wij als kinderen Gods zouden leren, is precies wat de Prediker leert, namelijk dat het niet gaat om hier in deze wereld iets blijvends, iets moois, iets verheffends, tot stand te brengen of iets dergelijks. Dat is helemaal niet de bedoeling. Deze les geldt overigens net zo goed voor de niet-wedergeboren mensen. Dit is de gebruikershandleiding die met de oude schepping mee komt. Die komt tot ons via iemand die er ervaring mee heeft en er over nagedacht heeft. Iemand die de capaciteiten had om dat te doen, namelijk deze "zoon van David, de koning te Jeruzalem". Uit vers 1.

Prediker 1 : 1

1 De woorden van den prediker, den zoon van David, den koning te Jeruzalem.

De "zoon van David" is hier Salomo, die wij vooral kennen door zijn streven naar wijsheid. Dat woord "Prediker" is niet echt een verkeerde vertaling, maar zoals het vertaald is, heeft het altijd toelichting nodig. Omdat we de functie van dat "prediken" helaas niet begrijpen. Wat is het doel van de prediking, ook in onze tijd? De verbetering van de wereld? Dat de wereld het ter harte neemt? Nee, want de wereld gaat toch naar waar die vandaan komt, namelijk uit de afgrond. De prediking, die zogezegd "uitgaat in de wereld", heeft tot doel om mensen die in (en van) de wereld zijn (Johannes 17 : 14, 16) uit die wereld te halen. Om ze "uit te roepen". Hebreëen 13 zegt: "Zo laat ons dan tot Hem uitgaan buiten de legerplaats". Dat is in het kort ook de strekking van het Evangelie. De aardigheid is bovendien dat, als alles naar behoren verloopt, wij gewoonlijk door de wereld ook wel uitgeworpen worden.

De naam van het Boek is vertaald met "Prediker", maar dat zou men moeten vertalen met "uitroepen". De gedachte aan "uit" is er wel degelijk in het Hebreeuws en ook in de Griekse variant. Het komt van de uitdrukking "kahal", in het Hebreeuws. Hier dus vertaald met "Prediker". Het wil niet zeggen dat de man met stemverheffing spreekt. Al zal hij dat wellicht doen. Maar het wil in de eerste plaats zeggen: hij roept anderen uit iets. Hij roept anderen tot zich. Dat blijkt als we het woord uitspreken: "kahal". "To call", in het Engels. Ze schrijven de "h" er weliswaar niet tussen, maar ze spreken 'm wel uit. "To ca-hall"

is gewoon het Hebreeuwse woord "kahal". De Griekse versie kennen wij in het ons bekende woord "ecclesia", waar dat "kahal" in terug te vinden is. "Ecclesia" is een "ding", de Gemeente. Het Griekse werkwoord is "eccaleo". "Ec" is "uit" en "caleo" is "roepen". Als je het samenvat, wordt het weer het Engelse "to call". Iemand tot je roepen, want dat is de bedoeling van alle prediking. Het gaat om: Ga uit, kom hier. Blijf niet in de legerplaats, in die mensenwereld. In de zin van: blijf niet in het denken van de mens die streeft naar hogerop en beter, naar ontwikkeling en al dat soort dingen meer. Naar macht, om dingen tot stand te kunnen brengen. Dat is de wereld.

Men is bezig met wat nog moet komen, met ontwikkeling. Het is niet voor niks dat de evolutieleer inmiddels aan de basis ligt van alle menselijke wetenschappen en al het menselijk denken. Ook als het er niks mee te maken heeft, komt zo'n lering nog naar boven. Wat de Bijbel leert, wat de Prediker ons zegt, welke "Bijbelse Prediker" het dan ook is, is: laat je niet meeslepen met filosofie, met ijdele verleiding, met "overlevering der mensen". (Kolossenzen 2 : 8) Kortom "listige omleidingen des duivels". De duivel zelf heeft dat uitgevonden, want die verleidde de mens met de gedachte, dat als hij nou maar goed z'n best deed, en het juiste voedsel at, hij zou opklimmen. Dat is "het evangelie van de slang". Het is de verkondiging dat de mens verbeterd moet worden. Waarom ook niet? Zo goed is hij niet. De mens moet verbeterd worden en wel door de mens. Maar ja, als je iets moet repareren of verbeteren en je gereedschap deugt niet, dan schiet het ook niet op. Als de mens, die zelf niet deugt, de niet-deugende mens moet verbeteren, kom je in een vicieuze cirkel terecht. Wat vast zit aan onze oude mens, daar kun je ook niks aan doen. Dat zou ook niet veranderd worden en dat staat ook nergens in de Bijbel. De mens zou daarentegen de rust ingaan en weten dat wat er gedaan moet worden door God gedaan wordt. Aan de wereld, voor zover nodig, maar in elk geval aan ons als gelovigen individueel.

Prediker 1 : 2, 3

- 2 Ijdelheid der ijdelheden, zegt de prediker; ijdelheid der ijdelheden, het is al ijdelheid.
- 3 Wat voordeel heeft de mens van al zijn arbeid, dien hij arbeidt onder de zon?

Je moet er alleen niet van die hoogdravende theorieën op na houden. Want dat leidt tot niks. Je moet genieten van het leven van vandaag en weer dankbaar zijn voor wat je doen kunt en mag en niet vragen of het wel zinvol is voor de toekomst. Het punt is, dingen zijn zinvol

als wij er aardigheid in hebben en meer zin hebben ze niet. Dat is wat de Prediker zegt. Dit ligt in het algemeen in het bereik van een ieder van ons. Heel de strekking van dit Bijbelboek is dat we uit zouden stappen uit die maalstroom van het leven in de wereld. Van al die ideeën die maar bij de mens leven en die men elkaar ook voorhoudt. Helaas ook in Christelijke kring. Heel wat prediking is gewoon hetzelfde als wat de wereld leert en doet. Gewoon wereldse filosofie. We willen ons best doen. We zijn te bereiken. Voor morgen, voor later. Vooral horizontaal. Voor de samenleving. Voor onze plaatselijke gemeente. Voor onze kinderen of voor wie dan ook. En anders wel anderen, ergens ver van ons bed of zo. Ja, maar dat is toch ook nuttig, zegt men dan. Jawel, maar de manier waarop dat naar voren gebracht moet worden, alsof het van ons mensen afhangt. Maar dat is echt niet zo. Het is niet van belang of mensen allemaal mee kunnen komen in een straatje dat wij schoongeveegd hebben en in de loopbaan die wij uitgestippeld hebben. Daar gaat het niet om. Waar het om gaat is of u en ik doen wat wij zouden doen en dat is datgene waar we aardigheid hebben.

In onze dienst aan de Heer, onder het Nieuwe Verbond, in de Nieuwe Schepping, is het niet anders. Bijvoorbeeld wat betreft het prediken van het Woord van God. Het resultaat daarvan gaat de evangelist helemaal niks aan. Dat is niet zijn werk, dat is wat het Woord Gods doet. Niet de evangelist, maar het Evangelie is "kracht Gods tot zaligheid". (Romeinen 1 : 16) Het Woord doet toch Zijn werk wel. Ik heb een oude evangelist eens horen zeggen, dat hij van mening is, hij sloot zichzelf daarbij in, dat evangelisten in het algemeen lijden aan een onderschatting van de kracht van het Evangelie. Dat ze in het algemeen denken: wij moeten het doen, met onze methoden en technieken, terwijl dat in werkelijkheid het helemaal geen klap uitmaakt. Waar het over gaat, is de kracht van het Woord en niet van degene die het spreekt. Wij zouden met volledige inzet, en daardoor ook met blijdschap, doen waarmee we bezig zijn. Of het zin heeft, of het resultaten heeft, of het blijvend wat uitwerkt, dat weten we niet en dat doet ook weinig ter zake. Misschien op korte termijn iets, maar het is altijd kort. Het verdwijnt toch weer.

Prediker 1 : 4

- 4 Het ene geslacht gaat, en het andere geslacht komt; maar de aarde staat in der eeuwigheid.

Dat is de strekking van het hele verhaal. Je hoeft maar even naar de natuur te kijken, naar de meest voor de hand liggende natuurprocessen,

en je stelt vast, het ene geslacht gaat, en het andere komt. De ene generatie sterft uit, een nieuwe generatie staat op en begint helemaal overnieuw. Er is altijd weer diezelfde cirkel. Wat de aarde betreft, die blijft staan. De aarde staat! "In der eeuwigheid" wil niet noodzakelijkerwijs zeggen "altijd durend", want de aarde blijft niet staan, maar zolang er sprake is van deze oude schepping, blijft die aarde. De mens komt er op en gaat er weer vanaf. Daarvan schrijft de apostel Paulus:

1 Timótheüs 6 : 7

- 7 Want wij hebben niets in de wereld gebracht, het is openbaar, dat wij ook niet kunnen iets daaruit dragen.

We kwamen met niks in deze wereld en als we er weer uit gaan, kunnen we niks meenemen. De varianten buiten de Bijbel zijn: "We worden naakt geboren". En: "Een doodshemd heeft geen zakken". Dat zijn de vaste uitdrukkingen in onze Nederlandse taal.

Prediker 1 : 5, 6

- 5 Ook rijst de zon op, en de zon gaat onder, en zij hijgt naar haar plaats, waar zij oprees.
6 Zij gaat naar het zuiden, en zij gaat om naar het noorden; de wind gaat steeds omgaande, en de wind keert weder tot zijn omgangen.

Wat je zou leren, is dat alle processen, heel de natuur, de schepping, alles wat onder de zon is, er niet anders uit zien dan dat. De zon komt op en de zon gaat onder. En dan overnieuw. De wind gaat naar het zuiden en naar het noorden, die verandert continu van richting, maar "keert weer terug tot zijn omgangen". Je weet niet waar de wind vandaan komt, zegt Here Jezus in Johannes 3 en je weet ook niet waar hij heen gaat. Maar zo gaat het nu eenmaal en zo worden meer dingen genoemd door de Prediker.

Prediker 1 : 7-9

- 7 Al de beken gaan in de zee, nochtans wordt de zee niet vol; naar de plaats, waar de beken heengaan, derwaarts gaande keren zij weder.

Water stroomt naar de zee, maar die raakt niet vol, leert de Bijbel. De gedachte is dat al die wateren, die via de beken en de rivieren naar de zee stromen, toch op een gegeven moment weer terugkeren naar waar ze vandaan kwamen. Dan begint het verhaal opnieuw. Zo is het in heel de natuur. Het is gewoon een cirkelgang.

Prediker 1 : 8

- 8 Al deze dingen worden zo moede, dat het niemand zou kunnen uitspreken; het oog wordt niet verzadigd met zien; en het oor wordt niet vervuld van horen.

Als je stilstaat bij wat voor krachten er in de natuur werkzaam zijn, die dan toch tot niks dienen, dan worden we daar zo moe van. Altijd maar met hetzelfde bezig zijn, zonder dat het definitief resultaat oplevert. Zonder ooit te kunnen zeggen: nou is het klaar. Nu is er wat tot stand gebracht. Want dat gebeurt niet. Daarna wordt het iets geestelijker. "Het oog wordt niet verzadigd met zien". Een mens kijkt en kijkt, maar nooit zegt hij: ik heb genoeg gezien. "Het oog wordt niet verzadigd met zien" en "het oor wordt niet vervuld van horen". Nu heb ik genoeg gehoord. Nu zit het vol en kan het deurtje dicht, het heeft zijn doel bereikt.

Prediker 1 : 9

- 9 Hetgeen er geweest is, hetzelfde zal er zijn, en hetgeen er gedaan is, hetzelfde zal er gedaan worden; zodat er niets nieuws is onder de zon.

De Prediker zegt dat, hoe het ook is, wat er steeds weer opnieuw is, het is niet nieuw, het is er altijd al geweest. Het was er al eerder, maar we zijn het vergeten. Wat wij vandaag bedenken en tot stand brengen, zal net zo goed vergeten worden. Als we ons daarvan bewust zijn, dan houden we vanzelf op. Dit soort gedachten vindt men negatief en pessimistisch. Maar dat zijn ze niet. Ze zijn realiteit! Zo gaat het nou eenmaal. Vraag het maar aan oude mensen. Die zitten in die huizen, mogen niet meer met de samenleving meedoen, die zijn er uitgezet, moeten verplicht met pensioen als ze 65 zijn. Als het effe kan, sluit je ze op bij elkaar, dan kunnen ze met elkaar praten. Zij kijken terug op hun leven. Wat is er van over? Wat was dat leven ook alweer? Wat hebben ze toch al die jaren uitgevoerd eigenlijk? Anderen hebben wat gedaan. Maar wat is er van over? Wat weten ze er nog van? Wat weet de mensheid er nog van? Ze zijn al vergeten voordat ze gestorven zijn en met hen hun werk ook.

Lied 166 "Grijp toch uw kansen" uit de zangbundel van Joh. de Heer zegt: "Niets is hier blijvend, alles hoe schoon ook zal eenmaal vergaan. Maar, wat gedaan wordt uit liefde tot Jezus, dat houdt zijn waarde en zal blijven bestaan". Wat de Heer door ons doet, zal blijven bestaan. **Zie zijlijn 4** Maar als wij er geen aardigheid in hebben, hoeft het niet van de Heer. We zouden daarom aardigheid hebben in Hem te dienen.

Zijlijn 4

Lied 780 "De Heer heeft meer om u te geven", uit dezelfde bundel zegt o.a., 2e couplet: "De Heer heeft meer om u te geven, dan enkel wat godsdienstigheid; wat vroom te leven, en te streven". Het staat er heel laconiek en redelijk humoristisch. Het 3e couplet: "De Heer heeft meer om u te geven, dan zalig sterven bij de dood". Het ideaal van veel Christenen is namelijk "zalig sterven". Dan "sterven ze in de hope des eeuwigen levens". Maar... Hij schenkt ons reeds hier het eeuwige leven. Het 4e couplet: "De Heer heeft meer om u te geven, mits gij maar opgeeft eigen wil, uw zelfzucht en elk ijdel streven". Dat laatste is de wereld: ik zal er wat van maken, ik ga er hard tegen aan, ik wil wat bereiken. Maar er staat: "De Heer heeft meer om u te geven".

Zijlijn 5

Zie hiervoor het boek ["Geheimen uit de oudheid"](#) Archeoloog en onderzoeker Jonathan Gray beschrijft in zijn boek "Dead Men's Secrets" talrijke opmerkelijke overblijfselen uit lang vervlogen tijden. Waarschijnlijk zult u er met de nodige scepsis kennis van nemen, maar het zal u toch niet helemaal loslaten. De geheimen uit de oudheid zijn zo talrijk, dat ze niet eenvoudigweg afgedaan kunnen worden als onzinnig, hoe vreemd ze in onze ogen ook mogen zijn.

Dat overblijfselen uit de oudheid in deze tijd niet serieus genomen worden, heeft voor een belangrijk deel te maken met de evolutionaire gedachte dat er vroeger ongeveer niks was en dat alles steeds maar beter wordt, vooral in de laatste decennia. Wat wij nu kennen, zou er nooit eerder geweest zijn. Maar is dat zo? Na het lezen van dit boek is dat idee niet meer houdbaar.

Prediker 1 : 10

10 Is er enig ding, waarvan men zou kunnen zeggen: Ziet dat, het is nieuw? Het is alreeds geweest in de eeuwen, die voor ons geweest zijn.

Is er iets waarvan men zou kunnen zeggen dat het nieuw is? De Prediker stelt vast: *"het is alreeds geweest in de eeuwen, die voor ons geweest zijn"*. Het gaat hierbij in de eerste plaats om het streven van de mens als zodanig. Wat dat betreft is de conclusie dat de mens nooit veranderd is. Hij heeft altijd dezelfde idealen. Hij blijft altijd aan dezelfde dingen bouwen. Voor zover wat tot stand komt, op korte termijn verdwijnt het weer en daarna begint het verhaal gewoon overnieuw. Dat is de normale betekenis van de uitdrukking in vers 10. De technische uitvindingen, waar wij als moderne mensen zo trots op zijn, kunnen er best in het verleden ook reeds geweest zijn. Dat strookt dan niet met de opvattingen van evolutionisten. Die menen dat in de toekomst de dingen beter zullen worden of dat er nieuwe dingen ontstaan, al kan het wel miljoenen jaren duren, want de evolutie gaat heel langzaam. Maar er zijn er heel veel dingen die wij vandaag kennen, die in het verleden vermoedelijk ook al geweest zijn. **Zie zijlijn 5**

"De eeuwen, die voor ons geweest zijn" zijn niet beperkt tot de tijd van Adam tot op Salomo. De tijd van vóór Adam is er ook nog. In ieder geval wordt het idee, dat wij in onze dagen iets nieuws zouden tot stand brengen, hier in Prediker 1 : 10 onderuit gehaald. Dat is gewoon niet zo. De strekking van het Schriftgedeelte is duidelijk genoeg, zo blijkt ook uit het volgende vers.

Prediker 1 : 11

11 Er is geen gedachtenis van de voorgaande dingen; en van de navolgende dingen, die zijn zullen, van dezelve zal ook geen gedachtenis zijn bij degenen, die namaals wezen zullen.

"Er is geen gedachtenis van de voorgaande dingen". We vergeten het toch. Voor zover wij van voorgaande dingen wat weten, is het omdat we wat scherven hebben opgegraven. Die bewijzen juist dat er geen "gedachtenis" meer is. Het is weg, wat het ook was. Wat er ook tot stand gebracht is, en hoe indrukwekkend het ook was, het verdwijnt. Van zowel *"de voorgaande dingen"*, als van de navolgende dingen, *"die namaals wezen zullen"*, zal *"geen gedachtenis"* zijn. Dat is knap ontmoedigend. Want dat betekent, dat mochten wij het idee hebben dat wij bezig zijn iets tot stand te brengen, dit ook weer voorbij gaat. Dat staat hier zwart op wit. Met deze ontmoedigende woorden roept

de Prediker ons uit die wereld, waarin men denkt dat men iets tot stand moet brengen. Of uit die godsdienstige wereld, waarin men denkt dat God wil dat wij iets tot stand zullen brengen. Dat is precies dezelfde dwaasheid. Daarna presenteert de Prediker zichzelf.

Prediker 1 : 12, 13

12 Ik, prediker, was koning over Israël te Jeruzalem.

13 En ik begaf mijn hart om met wijsheid te onderzoeken, en na te speuren al wat er geschiedt onder den hemel. Deze moeilijke bezigheid heeft God den kinderen der mensen gegeven, om zich daarin te bekommeren.

Van een koning mag je verwachten dat hij "met wijsheid onderzoekt". Degenen die de macht hebben, moeten wijsheid en inzicht hebben. Naspeuren *"al wat er geschiedt onder den hemel"*. Dat geldt voor ons, *"kinderen der mensen"* ook. Wij worden "dom" geboren. Ik bedoel niet dat we geen intelligentie zouden hebben, maar wel dat er niks is om over na te denken. Wij hebben geen informatie, weten niks en wat wij daarna doen is kennis nemen van zaken en daarna de dingen beschouwen en "leren er mee om te gaan", om een moderne uitdrukking te gebruiken. Wij moeten leren met de omstandigheden om te gaan. Wij moeten dus ook leren om in de praktijk onze keuzes te maken in het leven. We moeten weten wat voor ons wel geschikt is en wat niet. Dat alles heeft met wijsheid van doen.

Als we terechtkomen bij wat wij filosofie noemen, dan gaat het natuurlijk om de vraag wat eigenlijk het belangrijkste is in het leven, wat men het eerste zou nastreven, wat het hoogste doel in het leven van de mens zou zijn. Daar houdt filosofie zich mee bezig. Het is later de apostel Paulus, die zich daar ook mee bezig houdt. Dat is maar heel kort en ik vind dat wel leuk eigenlijk. We hebben een boek van 1200 bladzijden, waarvan gezegd wordt dat het het Woord van God is. Je zult daar toch de hoogste wijsheid en dus filosofie in moeten vinden, maar als er op de filosofie wordt ingegaan en zelfs als het woord gebruikt wordt, dan wordt simpelweg gezegd: het is ijdele verleiding. Oftewel: listige omleiding. Het wordt meteen als een instrument van de duivel beschreven in Kolossenzen 2. Maar als er één keer echt op de filosofie wordt ingegaan, en dat is dan in Handelingen hoofdstuk 17, dan is de apostel Paulus daar snel mee klaar.

Paulus is in Athene, de hoofdstad van de wetenschappelijke wereld, van de filosofische wereld gebaseerd op Griekse filosofie. Daar ontmoeten de mensen elkaar op de markt om met elkaar te bespreken

of er nog nieuwe ideeën zijn, of er nog wat nieuws is op het terrein van de filosofie. Sommige van de Epikureïsche, en sommige van de Stoïsche wijsheren, gingen met Paulus in discussie over de filosofische vraag wat het hoogste doel van de mens is.

Handelingen 17 : 18

18 En sommigen van de Epikureïsche en Stoïsche wijsgeren streden met hem; en sommigen *zeiden*: Wat wil toch deze klapper zeggen? Maar anderen zeiden: Hij schijnt een verkondiger te zijn van vreemde goden; omdat hij hun Jezus en de opstanding verkondigde.

De ene partij wijsheren (Epikureïsche) zegt dat men de blijdschap zou nastreven, d.w.z. het eigen genot, en de andere (Stoïsche) zeggen: nee dat moet je allemaal vergeten, want dat is allemaal emotie. Het gaat om deugdzaamheid, dat je aan een bepaalde beginselen en wetten houdt en die nastreeft. Dit is de belangrijkste tegenstelling die we ook in de Bijbel tegenkomen, feitelijk vanaf de eerste bladzijde van de Bijbel. Wat de Stoïcijnen zeggen komt nog het meest overeen met "de boom der kennis des goeds en des kwaads". (Genesis 2 : 9, 17) Wat de Epikureïsche zeggen, dat het gaat om het eigen genot, komt overeen met "de boom des levens". (Genesis 3 : 22) Paulus gaat daar niet tegen in. De aardigheid is zelfs dat de apostel die twee eigenlijk bij elkaar brengt, maar op een veel hoger niveau, als hij zegt:

Handelingen 17 : 26

26 En heeft uit één bloede het ganze geslacht der mensen gemaakt, om op den gehelen aardbodem te wonen, bescheiden hebbende de tijden te voren geordineerd, en de bepalingen van hun woning;
27 Opdat zij den Heere zouden zoeken, of zij Hem immers tasten en vinden mochten; hoewel Hij niet verre is van een ieder van ons.

Paulus zegt dus dat het belangrijkste in het leven is, dat wij de Here zoeken. Dat lijkt heel moeilijk, en het wordt in sommige Schriftplaatsen ook zo moeilijk voorgesteld, maar de apostel zegt dat niettemin de Heer niet ver van een ieder van ons is. Wanneer wij de Here zoeken, zal die Heer zich bekend maken, zo simpel ligt dat. Men zal hem vinden, niet omdat men zo goed zoekt, maar omdat Degene die men vindt Zich openbaart in Zijn Woord. Daarin komen die beide categorieën van filosofie, de twee belangrijkste stromingen, die zo tegenover elkaar stonden, bij elkaar. Daarin komen wij, wanneer we de Here vinden, bij

elkaar en vinden wij ons welbehagen, onze vrede en blijdschap, onze bevrediging, of hoe het maar heten mag. Als wij de Heer vinden, dan zullen wij ons ook onderwerpen aan bepaalde beginselen waaronder wij leven. Dat is echter niet wet, maar dat is genade, met alle consequenties van dien. Dan leven wij onder bepaalde beginselen die over ons heersen, want de wet, zonde en wet zouden niet over ons heersen, maar genade zou over ons heersen, compleet met wat genade vermag in onze levens, en wij vinden daarin inderdaad ons welbevinden. Daarin komen die twee stromingen bij elkaar, dat is het hele verhaal en dat is ook het einde van het verhaal.

Wat wij zoeken in ons leven kunnen we terugbrengen tot deze eenvoudige Evangelie-prediking: al wat de mens nodig heeft, al wat hij zoekt, vind hij in de Here Jezus Christus, die ons "geworden is wijsheid van God" (1 Korinthe 1 : 30), en in "Dewelken al de schatten der wijsheid verborgen zijn". (Kolossenzen 2 : 3) Een paar verzen verder wordt er gewaarschuwd voor filosofie.

Kolossenzen 2 : 8

8 Ziet toe, dat niemand u als een roof vervoere door de filosofie, en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen, naar de eerste beginselen der wereld, en niet naar Christus;

De Prediker speurde naar de zin van het bestaan, de vraag die ten grondslag ligt aan alle filosofie. Hij zegt dat dit een moeilijke en zware, bezigheid is, "die God aan de kinderen der mensen gegeven heeft om zich daarin te bekommeren", om zich daarmee bezig te houden. Dat brengt inderdaad kommer en kwel met zich mee. Het probleem is dat men de vraag gewoonlijk niet hoog genoeg stelt. Men hoeft de zin van het bestaan feitelijk ook niet te zoeken, als men zich wendt tot degene die "boven de zon" is. Er zijn heel wat dingen die je gewoon op voorhand kunt leren, misschien niet uit ervaring, maar dan wel omdat het in het Woord Gods geopenbaard wordt. Als men dat niet heeft..., ik moet er niet aan denken. Ik kan me een leven zonder het Woord van God niet voorstellen. Als ik nu wat zoek, iets weten wil, dan vind ik het in de Bijbel. Dat is een heel stuk makkelijker en het betreft in elk geval de belangrijkste dingen in het leven. Men leert er ook uit wat het belangrijkste is. Dingen die betrekking hebben op de eeuwigheid, en daar gaat het om, en dat zijn de dingen die de Schrift ons openbaart. Het is voldoende om daaruit te leven en ook om de teleurstellingen die het leven met zich meebrengt te kunnen dragen. Dat meen ik voor de volle honderd procent.

Zonder wat boven de zon is, heeft de mens hier een kwalijke, zware dan wel een "moeilijke bezigheid". Paulus zegt wat hij zou doen: dat is "de Heere zoeken". (Hebreeën 11 : 6) Er staat ook in de Bijbel dat er niemand is die God zoekt, (Romeinen 3 : 11) maar dat Schriftgedeelte gaat over dat men de waarheid zou zoeken, in de zin van absolute waarheid. Als men die waarheid zoekt, dan vindt men de Heer. Dan openbaart God Zich als de Heere, die ook inderdaad de Waarheid is, en die dat ook van Zichzelf zegt.

Prediker 1 : 14, 15

- 14 Ik zag al de werken aan, die onder de zon geschieden; en ziet, het was al ijdelheid en kwellung des geestes.
15 Het kromme kan niet recht gemaakt worden; en hetgeen ontbreekt, kan niet geteld worden.

De bezigheden waarmee we ons bezig houden, "de werken die onder de zon geschieden", zijn "ijdelheid en kwellung des geestes". Want volgens vers 15 kan "het kromme niet recht gemaakt worden". Hij stelt vast dat er een heleboel krom is in de wereld. "Krom" is onrecht. Er is veel onrecht in de wereld, er is een veel krom in de wereld. "Hetgeen ontbreekt", dat wat er niet is dus, maar wat er had moeten zijn, "kan niet geteld worden". Dat wil zeggen: kan er niet bijgemaakt worden, zodat het meetelt en zodat de dingen alsnog compleet zijn. Alles onder de zon is incompleet en krom. Daar kunnen wij niks aan doen en wij kunnen niet toevoegen wat ontbreekt. Maar de HEERE heeft beloofd dat het kromme recht gemaakt zal worden:

Jesaja 42 : 16

- 16 En Ik zal de blinden leiden door den weg, dien zij niet geweten hebben, Ik zal ze doen treden door de paden, die zij niet geweten hebben; Ik zal de duisternis voor hun aangezicht ten licht maken, en het kromme tot recht; deze dingen zal Ik hun doen, en Ik zal hen niet verlaten.

Hier, waar het gaat over het Nieuwe Verbond, de Nieuwe Schepping, wordt niet gesproken over "wat ontbreekt zou toegevoegd worden", maar wat we in het Nieuwe Testament lezen over "volmaaktheid in Christus", heeft van doen met wat ontbreekt en dat aangevuld wordt. Dat het volmaakte bereikt zou worden. Echter niet in deze oude schepping, maar in een Nieuwe Schepping. Niet door de werken van de mens, maar door het werk Gods en daar zou de mens zich voor interesseren. Hier op aarde is onrecht, zijn de dingen krom en ontbreekt van alles, en je krijgt het toch niet recht. Je kunt het onrecht niet

uitdelgen. Je kunt proberen het te beperken, het tegen te houden, maar uitdelgen is er niet bij. De onvolmaaktheid van de mens zal nooit volmaaktheid worden. Voor zover het kromme recht gemaakt wordt, gebeurt het door de Here Jezus Christus, door het werk Gods. Het is Zijn werk. Hij is daarmee bezig aan ons als gelovigen individueel, maar ook aan de schepping, uitlopend uiteindelijk definitief in een Nieuwe Schepping, waarbij voor deze oude schepping geen plaats meer zal gevonden worden.

Openbaring 20 : 11

- 11 En ik zag een groten witten troon, en Dengene, Die daarop zat, van Wiens aangezicht de aarde en de hemel wegvloeden, en geen plaats is voor die gevonden.

Dus het idee dat wij hier het onrecht moeten bestrijden, in de zin van uitdelgen of iets dergelijks, of hier op aarde het volmaakte moeten realiseren, is eigenlijk belachelijk. Wie dat niet gelooft, komt er na verloop van tijd toch wel achter dat het niet werkt.

Prediker 1 : 16, 17

- 16 Ik sprak met mijn hart, zeggende: Zie, ik heb wijsheid vergroot en vermeerderd, boven allen, die voor mij te Jeruzalem geweest zijn; en mijn hart heeft veel wijsheid en wetenschap gezien.
17 En ik begaf mijn hart om wijsheid en wetenschap te weten, onzinnigheden en dwaasheid; ik ben gewaar geworden, dat ook dit een kwellung des geestes is.

De Prediker zocht wijsheid en wat vond hij? Dwaasheid! Waar is de mens mee bezig? Met dingen die zinloos zijn, met streven naar absoluut onbereikbare idealen. De Prediker vond in alles wat hij gezien had onzinnigheden en dwaasheid. Daar zijn talrijke voorbeelden van te geven. Zolang de mens niet verder kijkt dan de zon, ik bedoel het overdrachtelijk uiteraard, is hij alleen met onzinnigheden bezig. Hij wil het wel intelligent verpakken ("een [schijn]rede van wijsheid", Kolossenzen, 2 : 23) om de onzin te maskeren. Zo gaat dat en dat staat hier. Met andere woorden, je kunt wel naar wijsheid en wetenschap zoeken in de wereld, maar je vindt het toch niet, het bestaat namelijk niet. Hoe komt de mens bij het idee dat er wijsheid en wetenschap moet zijn? Het Bijbelse antwoord is: omdat de mens wéét dat het er moet zijn. Dat is de functie van het geweten. "Geweten" is eigenlijk niet het goede woord. Beter is "medeweter". De gedachte is namelijk dat God weet en dat wij daar wat van meegekregen hebben, in onze genen of

hoe je dat maar zegt. In "ons geweten" heet dat in de Bijbel. Wij weten, kennen, van nature bepaalde begrippen en we gaan op zoek om die begrippen inhoud te geven in het praktische leven. Zo zoeken wij bijvoorbeeld naar liefde. We weten dat het er zou moeten zijn, we hebben ook een idee wat het is, kunnen het niet echt definiëren, maar het moet bestaan. God is liefde, daar vind je het, maar hier onder de zon niet. Het ware leven, lieven, liefhebben en loven, is daar waar men Jezus ziet. Dat is niet hier beneden, maar bóven de zon. Dus wat de mens op dit gebied zoekt, kan hij wel vinden, maar niet hier, niet "onder de zon", zegt Salomo. Dat de mens daar naar op zoek gaat, naar die wijsheid, is in de natuur van de mens ingebakken.

Volgens vers 17 is dit zoeken naar wijsheid en wetenschap "kwellung des geestes". Dat was hij in ieder geval "gewaar geworden". In vers 18 voegt hij daar een conclusie aan toe.

Prediker 1 : 18

18 Want in veel wijsheid is veel verdriet; en die wetenschap vermeerderd, vermeerderd smart.

Wie wetenschap vermeerderd, vermeerderd smart. Hoe meer je weet van de dingen onder de zon, hoe meer verdriet je zult hebben. Hoe meer je krant leest, hoe meer ellende op je afkomt. Soms denk ik: hadden we die zogenaamde zegeningen van de moderne communicatie maar niet, dan zouden we het niet eens weten. Ik denk dat we een stuk gelukkiger zouden zijn. Degenen die de ellende overkomt niet, maar als wij weet hebben van hun ellende, hebben zij dan minder ellende? Scheelt dat dan? "Gedeelde smart is halve smart", zeggen ze, maar dat geldt alleen als je bij elkaar bent. Hoe het ook zij, hier staat het gewoon: "in veel wijsheid is veel verdriet" en wie "wetenschap vermeerderd, vermeerderd smart". Het is zeker niet Bijbels, dat we op de hoogte moeten zijn van alles wat er in de wereld gebeurt. Wij zijn daar niet verantwoordelijk voor. We zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor ons eigen leven. Soms denk ik dat velen de ver-van-hun-bed-ellende zoeken, zodat ze daardoor zich niet zouden bezighouden met hun eigen ellende.

Daarmee zijn we bij de afsluiting van wat ik dan maar noem het eerste gedeelte van dit Bijbelboek. Want dit boek Prediker is in te delen in verschillende perikopen, die allen eindigen met een conclusie. De conclusie uit de eerste perikoop is: Het kromme en het ontbrekende kan niet worden gecorrigeerd en wijsheid en kennis brengt verdriet en smart.

2. Prediker 2

Hoofdstuk 2 is de tweede perikoop in mijn verdeling. Die gaat t/m vers 11. Er staat in mijn Bijbel boven: "Vreugde en rijkdom brengen geen geluk". Iemand anders heeft het erboven gezet, maar dan weet u alvast waar het over gaat.

Prediker 2 : 1-11

Perikoop 2

- 1 Ik zeide in mijn hart: Nu, welaan, ik zal u beproeven door vreugde; derhalve zie het goede aan; maar zie, ook dat was ijdelheid.
- 2 Tot het lachen zeide ik: Gij zijt onzinnig, en tot de vreugde: Wat maakt deze?
- 3 Ik heb in mijn hart nagespeurd, om mijn vlees op te houden in den wijn, (nochtans leidende mijn hart in wijsheid) en om de dwaasheid vast te houden, totdat ik zou zien wat den kinderen der mensen het best ware, dat zij doen zouden onder den hemel, *gedurende* het getal der dagen huns levens.
- 4 Ik maakte mij grote werken, ik bouwde mij huizen, ik plantte mij wijngaarden.
- 5 Ik maakte mij hoven en lusthoven, en ik plantte bomen in dezelve, van allerlei vrucht.
- 6 Ik maakte mij vijvers van wateren, om daarmede te bewateren het woud, dat met bomen groende.
- 7 Ik kreeg knechten en maagden, en ik had kinderen des huizes; ook had ik een groot bezit van runderen en schapen, meer dan allen, die voor mij te Jeruzalem geweest waren.
- 8 Ik vergaderde mij ook zilver en goud, en kleinoden der koningen en der landschappen; ik bestelde mij zangers en zangeressen, en wellustigheden der mensenkinderen, snarenspeel, ja, allerlei snarenspeel.
- 9 En ik werd groot, en nam toe, meer dan iemand, die voor mij te Jeruzalem geweest was; ook bleef mijn wijsheid mij bij.
- 10 En al wat mijn ogen begeerden, dat onttrok ik hun niet; ik wederhield mijn hart niet van enige blijdschap, maar mijn hart was verblijd vanwege al mijn arbeid; en dit was mijn deel van al mijn arbeid.
- 11 Toen wendde ik mij tot al mijn werken, die mijn handen gemaakt hadden, en tot den arbeid, dien ik werkende gearbeid had; ziet, het was al ijdelheid en kwellung des geestes, en daarin was geen voordeel onder de zon.

In de eerste verzen van deze perikoop vertelt de Prediker over het "beproeven door vreugde". Daartoe zag hij "het goede aan". Het gaat om denken, in alle dingen proberen het goede te zien. Onder de zon is dit een redelijk goed advies, want wat moet je met al dat slechte? Dat helpt je ook niks. Toch stelt de Prediker simpel vast: "Maar zie, ook dat was ijdelheid". Heel het idee is dat men niet naar het slechte zou zien, maar naar het goede. Dat men niet negatief zou denken, maar positief, omdat er nu eenmaal kracht is in positief denken. [Dr. Norman Vincent Peale](#) schreef er een boek over: "De kracht van positief denken". Dat is in wezen niets anders dan jezelf voor de gek houden. Zo spreken wij ook over "het goede in de mens", maar in de Bijbel staat dat er in de mens "geen goed woont". (Romeinen 3 : 12; 7 : 18) Naar menselijke maatstaven ken ik wel goede mensen, maar dat zijn uiteraard niet de goddelijke maatstaven. Naar objectieve maatstaven, dat wil in de praktijk zeggen naar goddelijke maatstaven, is er hier helemaal geen goed. Je kunt jezelf wel proberen wijs te maken dat er in alles toch wel wat goeds zit, maar naar Bijbelse maatstaven is het helemaal niet goed. Het dient tot niks.

Waar het over gaat is, dat wij aan de ene kant als mensen, ik heb het niet speciaal over gelovigen, onze weg door het leven moeten worstelen en moeten leren compromissen te sluiten. Dingen accepteren zoals ze komen, omdat er verder weinig aan te doen is, en dan maar het beste ervan maken. Het advies "denk positief" is dan helemaal zo slecht nog niet. Maar een betere benadering van het geheel is dat wij de waarheid zoeken. Dat is een heel ander ding. Met waarheid moet je leren leven. Maar de aardigheid is dat de Waarheid gedaante krijgt in een Persoon, de Here Jezus Christus namelijk. Die ons toerust, opdat we met die Waarheid kunnen leven. Wij als kinderen Gods zijn diegenen die waarheid zoeken en waarheid leven.

Efeze 4 : 15

15 Maar de waarheid betrachtende in liefde, alleszins zouden opwassen in Hem, Die het Hoofd is, *namelijk* Christus;

Het probleem is dat de wereld die God niet wil kennen, ook de Waarheid niet wil kennen. Iemand de waarheid zeggen, word je niet in dank afgenomen. Toch is de Evangelie-prediking, naar Bijbelse maatstaf, iemand de waarheid zeggen. Dan krijg je wellicht te horen dat je hard en liefdeloos bent, wat niet het geval is. Maar het is in ieder geval de waarheid. Dat ik deze dingen weet, bewaart mij voor teleurstelling. Ik kan terecht bij de Heer, die mij bekwaam maakt om Hem te dienen. Daar zou wat van terecht komen, omdat het Zijn werk

is. In die positie gaan wij als kinderen Gods staan. Het is ook de boodschap voor ongelovigen en onwetenden. Geen verhaaltjes van "doe maar goed je best", en "think positive". Daarmee krijg je wel op een zondag drie keer duizenden mensen in je kerk. ([Schuller](#)) Maar het is een boodschap van niks. Al die mensen komen zichzelf heus nog een keer tegen. Geldklopperij en demagogie, als u het mij vraagt. Met de Bijbel heeft het niks van doen. De Bijbel zegt: het dient tot niks. Er komt helemaal niks van terecht. Wij zouden onze bevrediging heel ergens anders in vinden. In de waarheid namelijk. Die komt van bóven de zon en wordt via het Woord Gods aan ons bekendgemaakt. De waarheid is dat in ons "geen goed woont". (Romeinen 7 : 18) De waarheid is dat het leven onder de zon, zonder uitzondering, "ijdelheid der ijdelheden" is. Dat de wijsheid van deze wereld, onder de zon, dwaasheid is naar Gods normen. (1 Korinthe 3 : 19)

Prediker 2 : 1, 2

- 1 Ik zeide in mijn hart: Nu, welaan, ik zal u beproeven door vreugde; derhalve zie het goede aan; maar zie, ook dat was ijdelheid.
- 2 Tot het lachen zeide ik: Gij zijt onzinnig, en tot de vreugde: Wat maakt deze?

Van "het goede aanzien" staat: "maar zie, ook dat was ijdelheid", in de zin van: "het is leeg". Het brengt je nergens. Werkelijk niet. Over het lachen, en dus over de blijdschap, zegt de Prediker: het is onzinnig. Wat doet de vreugde? Wat maakt het? Hij zegt dus dat ook blijdschap en vreugde tot niets leidt. Hij licht dat toe in vers 3:

Prediker 2 : 3

- 3 Ik heb in mijn hart nagespeurd, om mijn vlees op te houden in den wijn, (nochtans leidende mijn hart in wijsheid) en om de dwaasheid vast te houden, totdat ik zou zien wat den kinderen der mensen het best ware, dat zij doen zouden onder den hemel, *gedurende* het getal der dagen huns levens.

Dat "mijn vlees op te houden in de wijn", betekent niet dat de man elke dag dronken was. Dat betekent gewoon dat hij hier blijdschap zocht, want daar is wijn in elk geval de uitbeelding van. Ook verder in dit Bijbelboek. Hij zocht blijdschap, maar hij hield zijn verstand er bij. Salomo deed met de blijdschap mee, om te zien wat daarvan terecht zou komen. De conclusie daarvan stond al in vers 2. Hier zegt hij er achteraan hoe hij erbij komt. Hij heeft de mensen gezien die niks doen, maar gewoon vreugde maken in hun leven.

Prediker 2 : 4-8

- 4 Ik maakte mij grote werken, ik bouwde mij huizen, ik plantte mij wijngaarden.
- 5 Ik maakte mij hoven en lusthoven, en ik plantte bomen in dezelve, van allerlei vrucht.
- 6 Ik maakte mij vijvers van wateren, om daarmee te bewateren het woud, dat met bomen groende.
- 7 Ik kreeg knechten en maagden, en ik had kinderen des huizes; ook had ik een groot bezit van runderen en schapen, meer dan allen, die voor mij te Jeruzalem geweest waren.
- 8 Ik vergaderde mij ook zilver en goud, en kleinoden der koningen en der landschappen; ik bestelde mij zangers en zangeressen, en wellustigheden der mensenkinderen, snarenspeel, ja, allerlei snarenspeel.

Vanaf vers 4 t/m 9 wordt de andere kant van het verhaal belicht. Salomo werd niet alleen schatrijk, hij bracht ook het een ander tot stand. Onroerend goed in elk geval. Zijn reputatie was wat dat betreft wijd verbreid in heel de wereld. De koningin van Scheba kwam zelf kijken en zei: *"De helft van de grootheid uwer wijsheid is mij niet aangezegd; gij hebt overtroffen het gerucht, dat ik gehoord heb."* (2 Kronieken 9 : 6) Als we de heerlijkheid, rijkdom en wijsheid, dus niet alleen de uiterlijke dingen, van Salomo bezien, dan heeft de man toch heel wat bereikt in zijn leven.

Prediker 2 : 9, 10

- 9 En ik werd groot, en nam toe, meer dan iemand, die voor mij te Jeruzalem geweest was; ook bleef mijn wijsheid mij bij.
- 10 En al wat mijn ogen begeerden, dat onttrok ik hun niet; ik wederhield mijn hart niet van enige blijdschap, maar mijn hart was verblijd vanwege al mijn arbeid; en dit was mijn deel van al mijn arbeid.

Wat Salomo bereikt heet, is absoluut zeer indrukwekkend, maar hij zegt ook dat dit alles tot niks leidt. Van al die werken is namelijk niks overgebleven. Van het paleis van Salomo, en al wat daarbij hoorde, is niets meer terug te vinden. Het moeten de grootste werken in de geschiedenis van de mensheid geweest zijn, in ieder geval naar Bijbelse maatstaven, maar we kunnen er ons niet eens meer dan een idee van vormen, want het is weg. Niet alleen de man is verdwenen, "als gras", (1 Petrus 1 : 24) maar ook zijn werken zijn verdwenen. Dus dat had niet zoveel zin.

Halverwege vers 10 komt de conclusie van deze tweede perikoop: *"Maar mijn hart was verblijd vanwege al mijn arbeid, en dit was mijn deel"*. D.w.z.: dat kwam mij toe, dit hield ik eraan over. Het enige wat *"al mijn arbeid"* opleverde, was niet het resultaat, niet het eindproduct, maar gewoon de blijdschap om ermee bezig te zijn. De blijdschap van het bouwen, van het aanleggen. De blijdschap voor hemzelf. Niet eens voor anderen, hoewel hij er misschien bij gedacht heeft om het voor anderen te doen, maar hij zegt: dat maakt allemaal niks uit. Wat ik ervan overhield, was mijn blijdschap, vanwege mijn arbeid. *"Dit was mijn deel van al mijn arbeid"*. Dat is alles. Gewoon plezier vinden in de bezigheden die je hebt. Met gedrevenheid, met heel je persoon, met volledig inzet, *"met geheel uw hart"* (o.a. Mattheüs 22 : 37) de dingen doen. Als je *"wijsheid"* zoekt, is dát de wijsheid. Dat je de dingen in je leven met volledige inzet zou doen. Met heel je wezen, want dat geeft, op datzelfde moment, bevrediging. Je bent met iets leuks bezig. Niet alleen met je handen, maar met je hele wezen.

Prediker 2 : 11

- 11 Toen wendde ik mij tot al mijn werken, die mijn handen gemaakt hadden, en tot den arbeid, dien ik werkende gearbeid had; ziet, het was al ijdelheid en kwelling des geestes, en daarin was geen voordeel onder de zon.

Het resultaat van *"al mijn werken, die mijn handen gemaakt hadden"* beschouwde Salomo in ieder geval als *"ijdelheid en kwelling des geestes, en daarin was geen voordeel onder de zon"*. Hij had al die dingen gemaakt, en dat is niet niks, keek er naar en zei: dat is het dan, het staat er, maar verder niks. Mensen lopen altijd tegen de teleurstelling op dat ze bereiken waarna ze gestreefd hebben. Dat was het dan? Ja, dat was het, einde van het verhaal. Meer was het niet. Dat is niet pessimistisch, maar realistisch. Het leven onder de zon is niet anders dan dat. Als wat je bouwt af is, het moet afkomen natuurlijk, wat moet je dan weer? Wat is er de zin van? Nou, dat je het leuk vindt om te doen. Of je er zelf tevreden over bent of niet. Wat anderen ervan vinden, is een ander verhaal. Voor ons als kinderen Gods geldt hetzelfde, maar dan in een hogere variant. Het gaat er niet om wat anderen ervan vinden, maar wat de Heer ervan vindt. Beter nog, het gaat er niet om wat anderen van ons vinden, het gaat er om wat de Heer van ons vindt. Dat is het enige wat echt telt, omdat dit naar een onveranderlijke maatstaf gemeten is, door een rechtvaardige God. Dus waar het om gaat, en dat is de te onthouden conclusie die we hier voor het eerst tegenkomen in Prediker 2, vers 10 en 11, is dat het deel van onze arbeid de blijdschap van onze arbeid is.

Salomo stelt dus vast dat de zin van het menselijk bestaan gelegen is in het feit dat hij zijn blijdschap vindt, en daarmee rust en vrede, in de dingen waarmee hij zich bezighoudt. Hij stelt vast dat het leven onder de zon in zichzelf geen doel heeft. Dat wil zeggen dat het niet leidt tot een doel dat men uiteindelijk zou bereiken. Het leven is niet een opeenstapeling van arbeid, die zou moeten leiden tot een uiteindelijk resultaat. De man stelt vast, dat voor zover zo'n resultaat er al is, het binnen afzienbare tijd verdwijnt. Wij zouden inzicht hebben in het menselijk leven als zodanig, en met name in dat van onszelf. Het is in belangrijke mate afhankelijk van wat er in ons hart is. Hoe wij denken, hoe wij tegen de dingen aankijken, en daar helpt de Prediker ons bij. Hij gaat ons daarin voor. Ik persoonlijk denk dat het voor iemand met weinig levenservaring moeilijk te bevatten is wat hier uiteengezet wordt. Niet omdat het verstandelijk moeilijk is, maar omdat men dikwijls niet bereid is te aanvaarden wat de man hier naar voren brengt. Voor degenen die wel wat levenservaring hebben, is het een hele geruststelling dat niet alleen zij, maar ook de Prediker, en dus de Bijbel, zeggen dat de mens niet zoveel is.

Perikoop 3 loopt van vers 12 t/m 26, het einde van het hoofdstuk.

Prediker 2 : 12-26

- 12 Daarna wendde ik mij, om te zien wijsheid, ook onzinnigheden en dwaasheid; want hoe zou een mens, die den koning nakomen zal, *doen* hetgeen alrede gedaan is?
- 13 Toen zag ik, dat de wijsheid uitnemendheid heeft boven de dwaasheid, gelijk het licht uitnemendheid heeft boven de duisternis.
- 14 De ogen des wijzen zijn in zijn hoofd, maar de zot wandelt in de duisternis. Toen bemerkte ik ook, dat enerlei geval hun allen bejegent.
- 15 Dies zeide ik in mijn hart: Gelijk het den dwaze bejegent, zal het ook mijzelf bejegenen; waarom heb ik dan toen meer naar wijsheid gestaan? Toen sprak ik in mijn hart, dat ook hetzelfde ijdelheid was.
- 16 Want er zal in eeuwigheid niet meer gedachtenis van een wijze, dan van een dwaas zijn; aangezien hetgeen nu is, in de toekomstige dagen altemaal vergeten wordt; en hoe sterft de wijze met den zot?
- 17 Daarom haatte ik dit leven, want dit werk dacht mij kwaad, dat onder de zon geschiedt; want het is al ijdelheid en kwelling des geestes.

Perikoop 3

- 18 Ik haatte ook al mijn arbeid, dien ik bearbeid had onder de zon, dat ik dien zou achterlaten aan een mens, die na mij wezen zal.
- 19 Want wie weet, of hij wijs zal zijn, of dwaas? Evenwel zal hij heersen over al mijn arbeid, dien ik bearbeid heb en dien ik wijselijk beleid heb onder de zon. Dat is ook ijdelheid.
- 20 Daarom keerde ik mij om, om mijn hart te doen wanhopen over al den arbeid, dien ik bearbeid heb onder de zon.
- 21 Want er is een mens, wiens arbeid in wijsheid, en in wetenschap, en in geschiktheid is; nochtans zal hij dien overgeven tot zijn deel, aan een mens, die daaraan niet gearbeid heeft. Dit is ook ijdelheid en een groot kwaad.
- 22 Wat heeft toch die mens van al zijn arbeid, en van de kwellingen zijns harten, dien hij is bearbeidende onder de zon?
- 23 Want al zijn dagen zijn smarten, en zijn bezigheid is verdriet; zelfs des nachts rust zijn hart niet. Datzelve is ook ijdelheid.
- 24 Is het dan niet goed voor den mens, dat hij ete en drinke, en dat hij zijn ziel het goede doe genieten in zijn arbeid? Ik heb ook gezien, dat zulks van de hand Gods is.
- 25 (Want wie zou er van eten, of wie zou zich *daartoe* haasten, meer dan ik zelf?)
- 26 Want Hij geeft wijsheid, en wetenschap, en vreugde den mens, die goed is voor Zijn aangezicht; maar den zondaar geeft Hij bezigheid om te verzamelen en te vergaderen, opdat hij het geve dien, die goed is voor Gods aangezicht. Dit is ook ijdelheid en kwelling des geestes.

Salomo keek om zich heen om wijsheid te zien, maar wat hij zag was "onzinnigheden en dwaasheid", zegt vers 12. Dat had hij eerder ook al naar voren gebracht. Daarna gaat hij uitleggen wat hij dan deze keer zag, waarbij de vraag is: wat zou een mens, die de koning nakomen zal, doen? Wat er gedaan is, kan niet meer opnieuw gedaan worden, is de eerste gedachte. Het is uiteraard een terugverwijzing naar vers 4 e.d., waar de Prediker wijst op de grote werken die hij gedaan had. Dat was meer dan allen uit Jeruzalem die voor hem geweest waren, zelfs meer dan David. Het is allemaal al gebeurd. Het probleem is dat men het steeds anders wil doen, met een eigen signatuur, een eigen karakter. Als het beste al geweest is, dan is daar geen eer meer aan te behalen. Dat is het probleem. Het gaat om het idee dat erachter steekt. Als het ontwikkeld is, dan bereikt het een grens en daarna houdt het op. Als je daarna die grens overgaat, wordt het alleen nog maar slechter. Dat is met alle ontwikkeling in deze oude schepping zo.

Wat moet je na Rembrandt nog schilderen? Er is gewoon niets aan te verbeteren. Die man heeft de top bereikt en daarna krijg je alleen nog imitators en leerlingen. Dat is heel vervelend voor allen die na hem kwamen. Dat is heel het idee. Zo staat het in vers 12. Alexander de Grote, om een koning als voorbeeld te nemen, veroverde zo'n beetje de hele toenmalige wereld. Wat moest er daarna nog gebeuren? Iemand als Alexander de Grote was er niet meer, en er viel ook eigenlijk niks meer te veroveren. Het enige wat nog gebeuren kon, is dat het hele rijk in stukken uiteen zou vallen en dat is ook gebeurd. Wat cultuur of beschaving betreft, is er altijd een bepaalde ontwikkeling. Dan bereikt het een bepaald niveau en slaat logischerwijze het verval toe. Het kan namelijk niet verder. Omdat de mens meent dat hij toch vooruit moet, begint hij af te breken, want te bouwen valt er niet meer.

Vers 13 is de aanloop naar een nieuwe climax in dit Schriftgedeelte.

Prediker 2 : 13, 14

13 Toen zag ik, dat de wijsheid uitnemendheid heeft boven de dwaasheid, gelijk het licht uitnemendheid heeft boven de duisternis.

14 De ogen des wijzen zijn in zijn hoofd, maar de zot wandelt in de duisternis. Toen bemerkte ik ook, dat enerlei geval hun allen bejegent.

De zot heeft geen ogen in zijn hoofd, als het ware. Aan de ene kant heb je mensen die zien wat er om hen heen gebeurt. Die nemen wat waar, leren daar hun lessen uit en weten ongeveer waarmee ze bezig zijn. Welke kant ze opgaan. Ze kunnen wat verder zien. Ze hebben hun ogen open, kijken goed om zich heen. Zij hebben geleerd, wellicht van de voorgaande generatie, van hun ouders, of van wat ze zien dat anderen overkomt. Ze trekken daaruit de conclusies en hebben waarschijnlijk wat minder teleurstellingen te verwerken in het leven, omdat ze het al bij anderen gezien hebben. Je hebt natuurlijk ook mensen die zien niks. Die rammen dwars door het leven heen. Zij volgen gewoon degene die voor hen loopt. Als ze merken dat die toch de verkeerde kant op gaat, is het te laat. Die wandelt dus bij wijze van spreken "in betrekkelijk licht", want wijsheid is licht. Daarom staat er dus ook "*de ogen des wijzen zijn in zijn hoofd*". Daartegenover staat dat "*de zot wandelt in de duisternis*". Die kijkt niet verder dan zijn neus lang is. Dus je kunt het ook op de tast af, is ongeveer het idee. Als ik moet kiezen wil ik zien waar ik loop en waarheen de weg leidt in het leven en een beetje leren van anderen.

"Wijsheid" wil zeggen dat men weet om te gaan met dingen die in het leven nou eenmaal plaatsvinden. Dus wijsheid is praktisch toegepaste kennis. Is inzicht in omstandigheden, waardoor men zijn weg vindt door het leven heen. Dat is wijsheid, ook in het Nederlands. Het is praktisch inzicht. Dit beginsel is overigens van toepassing op zowel ongelovigen als gelovigen.

In het Nieuwe Testament, en dus onder een Nieuwe Schepping, vind je precies hetzelfde. Wel op een hoger niveau geplaatst, maar het beginsel blijft gelijk en de toepassing blijft verschillend. Ook voor kinderen Gods geldt dat zij wijs zouden zijn, dus in het licht wandelen Christus kennen, die "*ons geworden is wijsheid van God*". (1 Korinthe 1 : 30) En in wie "*al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn*". (Kolossenzen 2 : 31 Johannes 1 : 7 zegt dat wij zouden wandelen in het licht. Zo hebben wij gemeenschap met elkaar. Als we in het licht wandelen, gaan we ook wat "ruimer" door het leven. Als wij de Heer kennen, gaan we wat makkelijker door het leven. Omdat we de omstandigheden kennen en weten wat we ermee aan moeten en weten dat we een Heer in de hemel hebben, die voor ons zorgt. Veel Christenen gaan juist niet zo door het leven, maar dat komt doordat ze onder de wet leven. Dat beperkt hun leven, hun vrijheid, want ze mogen niet dit en niet dat. Ze moeten zus en zo. Dat is dus niet wandelen in het licht.

De wijsheid heeft uitnemendheid boven de dwaasheid, zoals het licht uitnemendheid heeft boven de duisternis. Daar valt weinig aan uit te leggen. Praktisch toegepast: "*de wijze heeft ogen in zijn hoofd, maar de zot wandelt in duisternis*" en maakt dus ook brokken en struikelt overal over. Waar de wijze in staat is om over hindernissen heen te stappen, merkt de dwaas dat pas op als hij er al over gestruikeld is. Zo werkt zoiets. Dat is het algemeen in het leven zo. Maar dan zegt Prediker: "*Toen bemerkte ik ook dat enerlei geval hun allen bejegent*". "Geval" is in de Statenvertaling het woord voor "toeval". Met een neutraler woord: "lot". Als "het geval" ongunstig is, heet het een ongeval. "Enerlei" wil zeggen "dezelfde soort". D.w.z. dat niet wijsheid of dwaasheid bepalend zijn voor iemands leven. Voor een deel wel, want het heeft invloed, maar, zegt hij, er is teveel wat gewoon "valt". "Toeval", wat "ongeval", als je dat woord mag uitvinden. Dat betekent dat een mens, ondanks zijn wijsheid, toch zijn lot niet in de hand heeft en niet kan beheersen. De wijsheid brengt je dus dan toch tot dit inzicht. Uiteindelijk gaat de Prediker "kort door de bocht" en zegt: wat de mens ook overkomt, hij sterft in ieder geval. Of hij nou wijs of dwaas was, hij sterft.

In elk geval zegt de Prediker hier al, maar later nog meerdere malen, dus we komen erop terug, dat de goede wil, of de wijsheid, of de aanleg van de mens, zijn kunde, uiteindelijk toch niet bepalend is voor zijn lot. Niet voor zijn leven als zodanig en zeker ook niet voor wat hij in het leven bereikt. Het is namelijk te veel afhankelijk van wat hij noemt toeval. Hetgeen voor vele Christenen dikwijls heel problematisch is, want velen zeggen dat ze niet in toeval geloven. Maar de Bijbel zegt dat het bestaat. ([Zie studie nr. 73: "Leiding en Lot"](#)) Dat is in hoge mate bepalend voor ons leven. Hoe ver we in dat leven komen, wordt niet bepaald door wat we kunnen, maar door wat we niet kunnen. Dat is onze grens, zo blijkt uit de volgende hoofdstukken.

De Heer geeft ons ruimte en in de praktijk betekent dit dat Hij ons de ruimte geeft om dingen te doen, die we niet zouden moeten doen. Om wegen te bewandelen, die we niet zouden moeten bewandelen, Om opvattingen te hebben die we niet zouden moeten hebben en om dingen te geloven die we helemaal niet zouden moeten geloven. En andersom, om dingen niet te geloven die we wel zouden moeten geloven. Hoever die ruimte strekt, heeft rechtstreeks van doen met ons hart en met de aard van ons wezen. Sommigen moeten dingen leren in de praktijk. Zij hebben veel ruimte nodig, anders leren ze niet, dus God geeft die ruimte. Anderen leren uit de praktijk nooit en God geeft hen geen ruimte. Het gaat er altijd om of ons hart oprecht is. Naar de Heer toe onder het Nieuwe Verbond, maar ook in dit oude leven onder de zon, geldt precies hetzelfde. God verwacht van de mens oprechtheid en dat is eerlijkheid.

Prediker 2 : 15-17

- 15 Dies zeide ik in mijn hart: Gelijk het den dwaze bejegt, zal het ook mijzelf bejegenen; waarom heb ik dan toen meer naar wijsheid gestaan? Toen sprak ik in mijn hart, dat ook hetzelfde ijdelheid was.
- 16 Want er zal in eeuwigheid niet meer gedachtenis van een wijze, dan van een dwaas zijn; aangezien hetgeen nu is, in de toekomstige dagen altemaal vergeten wordt; en hoe sterft de wijze met den zot?
- 17 Daarom haatte ik dit leven, want dit werk dacht mij kwaad, dat onder de zon geschiedt; want het is al ijdelheid en kwelling des geestes.

"Bejegenen" van "het lot" of "het geval", want daar gaat het over. De conclusie in zijn hart was dat ook dit ijdelheid was, want wijsheid is een heel betrekkelijk begrip. De een heeft er meer van nodig dan

de ander, maar het is ook in dit geval weer ijdelheid, want "er zal in eeuwigheid niet méér gedachtenis van een wijze dan van een dwaas zijn". Er blijft van "een wijze" net zo min wat over als van "een dwaas". Ze worden vergeten is de algemene waarheid, omdat nu eenmaal "hetgeen nu is allemaal vergeten wordt". Dat werd al in hoofdstuk 1 vanaf vers 9 naar voren gebracht. Er staat vervolgens dat "de wijze sterft, net als de zot". Het houdt dus gewoon op en dan zie je dat het allemaal heel betrekkelijk is en de Prediker begreep dat.

Prediker 2 : 18, 19

- 18 Ik haatte ook al mijn arbeid, dien ik bearbeid had onder de zon, dat ik dien zou achterlaten aan een mens, die na mij wezen zal.
- 19 Want wie weet, of hij wijs zal zijn, of dwaas? Evenwel zal hij heersen over al mijn arbeid, dien ik bearbeid heb en dien ik wijselijk beleid heb onder de zon. Dat is ook ijdelheid.

De Prediker grijpt hiermee terug op vers 4 en wat er verder volgt. Hij heeft met zijn wijsheid deze werken gemaakt en zegt: wijsheid blijkt uiteindelijk toch ook niks te zijn, want het houdt toch een keer op. Dan is de aardigheid er meteen af. Al het moois dat ik gemaakt heb, in alle wijsheid, moet ik "achterlaten aan een mens, die na mij wezen zal". Het idee dat mijn spullen naar anderen gaan, voor wie ze niet zoveel betekenen en misschien wel helemaal niks, maar die voor mij een heleboel waard zijn, is niet prettig. Dat is waar de Prediker het over heeft. Het gaat over het nalaten aan iemand die het zo in de schoot geworpen krijgt, er niks voor gedaan heeft en waarvan je maar moet zien wat hij er daarna van terecht brengt. "Wie weet, of hij wijs zal zijn, of dwaas?" Maar of hij nou wijs is of dwaas, hij zal "heersen over al mijn arbeid... Dat is ook ijdelheid". Waar hebben wij dat idee vandaan dat wij nu iets moeten bearbeiten om aan onze kinderen na te laten? Onze westerse cultuur is helemaal daar op gericht. Het ultieme argument is dan dat onze kinderen een betere toekomst zullen hebben. Maar de volgende generatie moet niks hebben van wat de oudere generatie heeft voortgebracht. In het algemeen werkt dat toch zo? Het is een hoogmoedige gedachte dat wij moeten bouwen aan de wereld, aan de samenleving of aan de maatschappij, terwille van de toekomst van degenen die na ons komen. Wij leven vandaag en als we vandaag iets willen doen voor onze kinderen, dan zou het zijn dat we ze leren vandaag te leven. Wij doen dat dan voor, zodat ze aan ons zien dat wij het zo doen. Wij geven een voorbeeld en dat is het beste wat je ze meegeven kunt. Daar kunnen ze later in hun leven op terug vallen en die ze weten te waarderen.

Prediker 2 : 20, 21

- 20 Daarom keerde ik mij om, om mijn hart te doen wanhopen over al den arbeid, dien ik bearbeid heb onder de zon.
- 21 Want er is een mens, wiens arbeid in wijsheid, en in wetenschap, en in geschikkelijkheid is; nochtans zal hij dien overgeven tot zijn deel, aan een mens, die daaraan niet gearbeid heeft. Dit is ook ijdelheid en een groot kwaad.

Eerst was de Prediker er blij met dat er zo'n blijdschap gevonden kan worden in de arbeid al zodanig (vers 10, 11) en nu komt hij, door andere gedachten, namelijk dat de volgende generatie er waarschijnlijk niks van terecht brengt, tot wanhoop over al zijn arbeid onder de zon. Het eerste deel van vers 21 kan ook op de vragende wijze vertaald worden: "Want is er een mens wiens arbeid is in wijsheid en in wetenschap en in geschiktheid?" Iemand anders krijgt de beschikking over de dingen die jou veel moeite gekost hebben en die van grote waarde zijn. Dan heb ik het zeker niet alleen over materiële zaken, maar ook over geestelijke dingen. Bijvoorbeeld levenservaring. Als die dingen voor anderen niks of weinig waard zijn, gaat dat ons aan het hart. Dat is de waarde en vandaar dat het hier zo staat. Wat een mens ook tot stand brengt, hij zal het moeten achterlaten, om de bekende reden: "een doodshemd heeft geen zakken". De "ijdelheid" bestaat daarin dat men zelf verdwijnt en alles wat waarde had, neemt men feitelijk mee. Het is daarna weg. Dit is "een groot kwaad" staat er, gevolgd door deze vraag:

Prediker 2 : 22

- 22 Wat heeft toch die mens van al zijn arbeid, en van de kwellingen zijns harten, dien hij is bearbeidende onder de zon?

Het gaat hier over wijze mensen, die zich ergens moeite voor getroosten, die met heel hun kracht met vol overtuiging en met heel hun inzet iets proberen te bereiken voor zichzelf, in hun eigen leven. Dat anderen daar ook baat bij kunnen hebben, is waar natuurlijk, maar dat is niet primair aan de orde. Men doet zoiets, maar wat is het resultaat van het werk? Wat krijgt de mens eruit "van al zijn arbeid en van de kwellingen in zijns harten?" Wat levert dat op? Er zijn natuurlijk praktische mensen die zeggen: nou ja, als de Prediker dan al die gebouwen neerzet, die hoven bouwt, dan zijn de aannemers, de bouwvakkers en de hoveniers weer een poosje verzekerd van inkomsten. Dat is ook zo, maar dat is niet waar het over gaat. Het gaat om een resultaat, maar wat is het resultaat?

Prediker 2 : 23

- 23 Want al zijn dagen zijn smarten, en zijn bezigheid is verdriet; zelfs des nachts rust zijn hart niet. Datzelfde is ook ijdelheid.

Hieruit blijkt dat het hart echt met het denken te maken heeft. Lig je 's nachts wel eens wakker, omdat je iets geregeld wilt hebben, voor elkaar wilt krijgen? Je weet niet hoe, maar je zou het toch zo aardig vinden als het wel zou lukken. Maar er staat dat dit ook ijdelheid is, want wat levert het op?

Prediker 2 : 24

- 24 Is het dan niet goed voor den mens, dat hij ete en drinke, en dat hij zijn ziel het goede doe genieten in zijn arbeid? Ik heb ook gezien, dat zulks van de hand Gods is. **Zie zijlijn 6**

Je kunt wel beredeneren: wat komt er van terecht? Aan wie laat ik het na en wat zullen ze ermee doen? Ik ben wijs geweest, maar ik ga ook dood, net als die zot. Wat heeft het leven voor zin? Is het dan niet goed voor de mens dat hij eet en drinkt, dat is heel zijn praktische leven ("zijn ziel"), en dat hij geniet van het goede, niet in zijn rust, maar het goede in zijn arbeid. Ik ben dankbaar voor het antwoord dat hij zelf geeft: "Ik heb ook gezien, dat zulks van de hand Gods is." Het is hiermee vastgesteld, ook door de Prediker zelf, zo blijkt uit dit vers, dat de mens het goede zou genieten in eten en drinken én in zijn arbeid. Niet zozeer in het resultaat van zijn arbeid, maar met name in het bezig zijn met zijn arbeid. Dat is namelijk afkomstig "van de hand Gods". De Prediker zegt dat God ons dát geeft. De vragen omtrent wat na ons komt, zijn niet onze verantwoordelijkheid. Wij zouden daarentegen met volle inzet dingen doen en daarvan genieten. Opnieuw is dit de conclusie, die nog vele malen herhaald zal worden in dit Bijbelboek. Het is een thema dat ook in het Nieuwe Testament aan de orde komt.

1 Timótheüs 6 : 17

- 17 Beveel den rijken in deze tegenwoordige wereld, dat zij niet hoogmoedig zijn, noch hun hoop stellen op de ongestadigheid des rijkdoms, maar op den levenden God, Die ons alle dingen rijkelijk verleent, om te genieten;

Dat "genieten" zouden wij dus ook inderdaad doen, omdat God het ons daartoe en voor dat doel geeft, omdat het van de hand van God is. Het schijnt in strijd te zijn met gangbare Christelijke opvattingen, maar dit is wel wat de Bijbel leert.

Zijlijn 6

Ik zou dit vers niet in de vragende vorm vertaald hebben. Wij vinden hier gewoon een conclusie: er is niets beters voor de mens dan dat "hij eet en drinkt en dat hij zijn ziel het goede laat genieten in zijn arbeid". Dat is wat de Prediker zegt en dat doet hij niet in vragende vorm, zodat wij er dan eventueel toch nog nee op zouden kunnen zeggen.

Prediker 2 : 25

25 (Want wie zou er van eten, of wie zou zich *daartoe* haasten, meer dan ik zelf?)

Dit gaat nog steeds over "eten en drinken", dat overigens verder gaat dan eten en drinken. Het gaat over de aardigheid van het leven als zodanig. Men zou toch in de eerste plaats *zélf* ("ik zelf") de vrucht genieten van wat men doet en waarmee men bezig is. Ook dat is een vast thema in het Nieuwe Testament, met name in de Brieven.

Prediker 2 : 26

26 Want Hij geeft wijsheid, en wetenschap, en vreugde den mens, die goed is voor Zijn aangezicht; maar den zondaar geeft Hij bezigheid om te verzamelen en te vergaderen, opdat hij het geve dien, die goed is voor Gods aangezicht. Dit is ook ijdelheid en kwelling des geestes.

"Hij" is met een hoofdletter geschreven, omdat vers 26 teruggrijpt op het einde van vers 24: "*Ik heb ook gezien dat zulks van de hand Gods is*" en dan meteen vers 26: "*want Hij geeft wijsheid en wetenschap en vreugde de mens, die goed is voor Zijn aangezicht*". Aan welke mens geeft God wijsheid, wetenschap en vreugde? Welke mens is er "*goed voor zijn aangezicht*"? Naar Gods normen is er niemand goed. (Romeinen 3 : 12, Psalm 14 : 3) Daar staat tegenover dat de gelovige geacht wordt goed te zijn voor het aangezicht Gods, vanwege zijn geloof. Meer verwacht God niet van de mens. Minder ook niet, want de mens *kán* geloven, als hij wil. Een mens kan zich echter niet houden aan de wet of hij dat nou wil of niet, dat maakt geen verschil. God verwacht dat de mens zich met zijn geest, hart en gemoed, zijn denken, onderwerpt aan de dingen die God gesproken heeft. Dat hij daaruit leeft uiteraard, want we hebben het niet zomaar over filosofie of theorieën, maar over de praktische levenswandel. Geloven is een praktische zaak. Het is leven uit wat God gesproken heeft. God heeft het kennelijk zo geregeld dat het goed is voor de mens dat hij eet en drinkt, namelijk dat hij zijn ziel het goede doet genieten in zijn arbeid. Moeilijker is het niet. Het enige probleem dat er mee is, en waarom men bezwaar tegen tegen dit soort uitspraken maakt, is dat de mens veel te hoogmoedig is. De mens verbeeldt zich nou eenmaal dat zijn aanwezigheid hier op aarde en in dit leven van groot belang moet zijn voor heel de mensheid en bij voorkeur moet bijdragen aan de toekomst en aan de voorspoed van de volgende generatie. Hij wil wat blijvends tot stand brengen. Waarom dat zo is wordt in het volgende hoofdstuk verteld, dus daar kom ik nog op terug.

Voor ons blijft er niks anders over dan "*eten en drinken*" en onze "*ziel het goede doen genieten in onze arbeid*". Ook als die arbeid voor de Heer is, zeg ik er voor alle duidelijkheid maar bij, omdat velen daarbij een groot verschil maken. Ze zeggen: nou ja, het één is oude mens het ander is Nieuwe Mens, de oude schepping - vlees - tegenover geest, de Nieuwe Schepping. Maar zo is dat niet. Een gelovige mens is dat in de praktijk van het leven. Wat voor alle bezigheden geldt, geldt ook voor de bezigheid in dienst van de Heer. Dat kan niet anders, want ál onze bezigheden zouden in dienst van de Heer zijn. Hoe dan? Door ervan te genieten en ze met volle overgave te doen. Zoals het Nieuwe Testament zegt in:

Kolossenzen 3 : 23

23 En al wat gij doet, doet dat van harte als den Heere en niet den mensen;

Het onderscheid tussen het aardse leven en het dienen van de Heer bestaat niet. Het is één geheel. We hebben één leven en heel ons leven zou zijn tot eer van God, was de bedoeling. Waar het voor de natuurlijke mens niet kan als zondaar, kan het wel degelijk als de mens zijn hart laat vullen met het Woord Gods. Dan heb je het over de gelovige mens, over wat in nieuwtestamentische tijden heet: de wedergeboren mens. Spreuken leert:

Spreuken 9 : 10

10 De *vreze* des HEEREN is het beginsel der wijsheid, en de wetenschap der heiligen is verstand.

Wij zouden de Heer "*vrezen*", dat wil zeggen, Hem kennen, met Hem rekening houden, Hem serieus nemen, ook in de praktijk van het leven. Dan geeft Hij ons enerzijds dat wij - met vreugde - genieten van het leven en aan de andere kant geeft Hij ons wijsheid en wetenschap en dat is noodzakelijk om rust te vinden. Onwetendheid maakt de mens onzeker en maakt de mens onrustig. Waar men onrustig is, waar men geen zekerheid heeft, daar heeft men ook geen blijdschap. Daarom worden kinderen Gods geacht zich te verblijden in de Here in alles, want dat staat er, dat wil zeggen: onder alle omstandigheden.

Filippenzen 4 : 4 en 1 Thessalonicenzen 5 : 16

4 Verblijdt u in den Heere te allen tijd; wederom zeg ik: Verblijdt u.

16 Verblijdt u te allen tijd.

Omdat wij zekerheid hebben en vrede hebben met God, weten we wie wij zijn. We weten waarheen wij onderweg zijn, omdat wij God kennen, omdat wij de Here Jezus Christus kennen en ons bewust zijn van onze positie in Hem. Dat geeft vrede en blijdschap en scheidt dus meteen ook de mogelijkheid om te genieten van het leven dat wij hier hebben. Dat is wat het Nieuwe Testament ons voorhoudt. Sterker nog: dit is waarover God ons ter verantwoording zal roepen. Dat staat weer enige bladzijde verder en we komen ook dat vanzelf tegen. Mochten we er geen blijdschap in gevonden hebben, dan komt dat ongetwijfeld voort uit dat wij Hem niet kenden. Ik bedoel het letterlijk zoals ik het zeg, namelijk dat Hij geen deel uitmaakte van ons leven. Dat we Hem hooguit kenden als een soort theorie, waar we niet echt rekening mee hielden. Dan krijg je dus geen aardigheid aan het leven.

God geeft "*wijsheid en wetenschap*", omdat de Prediker vele malen in dit Bijbelboek zegt dat hij wijsheid zocht. Zoals: "*Ik keerde mij om*". (7 : 25) Die wijsheid en wetenschap is misschien met veel moeite verzameld, maar de Prediker relativeert het. Hij brengt het terug tot de juiste proporties door te zeggen: het is wat God geeft. God geeft wijsheid. God geeft wetenschap. (Spreuken 8) De mens heeft wijsheid nodig, heeft kennis nodig. Hij moet de Heer kennen. Hij moet zijn eigen relatie met de Heer kennen. Hij moet weten hoe je tegenover God staat, en dus hoe je in de wereld staat. Als je de Heer kent, ken je Zijn omgeving ook en weet je ook hoe je met leven verder aan moet. Het hangt samen.

Mensen zijn geneigd te onderzoeken. Ze willen weten. Als ze met de wereld weinig problemen hebben, daar een plaats in hebben, daar tevreden mee zijn, dan hoeven ze meestal van de Heer niet zo veel te weten. Het hangt ook samen met iemands aard, aandacht en intelligentie. Wanneer men de Heer zoekt, openbaart Hij zich, dat is een bekend verhaal, want als er een God bestaat, dan is het onzinnig om te denken dat Hij Zich niet bekendgemaakt heeft. Dan communiceert Hij en maakt Hij zich bekend. ^{Zie zijlijn 7} Zo kom ik ook altijd bij de Bijbel terecht, dat is makkelijk genoeg. Het is het enige Boek in heel de wereld dat claimt het Woord van God te zijn. Dus je hoeft niet ver te zoeken. Als men de Heere zoekt, openbaart Hij Zich, maakt Hij Zich bekend. Dat is altijd zo geweest en ook nu. Sinds Hij de mensheid heeft losgelaten, (Romeinen 1 : 18 e.v.) en Zijn aangezicht verbergt voor de mensheid in het algemeen en voor Israël in het bijzonder, blijft waar dat Hij Zich bekendmaakt aan degenen die Hem zoeken. Als we Hem willen kennen, dan maakt Hij zich aan ons openbaar, dan begint Hij ons te onderwijzen. Wij zouden ons dan aan Hem overgeven.

Wat er in de praktijk gebeurt, is dat dit levende Woord Gods, en dat zou men niet onderschatten, in onze harten geplant wordt. (Jakobus 1 : 21) Het komt daar tot ontwikkeling, ook in de praktijk van onze ziel, want dat staat erachter. In onze levenswandel namelijk. Dat is het resultaat van dat Woord dat wij ontvangen. God geeft ons wijsheid en wetenschap en daarmee het goede (Vers 24) en dus blijdschap. (Vers 26) Dat begint met onderwerping aan Hem. In ieder geval niet met het zoeken van eigen eer of iets dergelijks. Dus altijd bescheiden en nederig zijn, dan heeft Hij de gelegenheid om Zijn werk in ons te doen. Dat is wat Hij ons geeft.

Filippenzen 2 : 13

13 Want het is God, Die in u werkt beide het willen en het werken, naar *Zijn* welbehagen.

Als het niet Gods wil is, die in ons werkt, dan heeft het ook geen zin om er wat mee te doen. Het zou Gods wil zijn, die in ons bewerkstelligd wordt door de inwoning van Zijn Woord, doordat wij Hem kennen. Of daarna iets onze eigen wil is, of de wil van de Heer, ik ken het onderscheid niet. Niemand kan het onderscheid maken, dat weten wij niet. Dat zal achteraf dan wel blijken. Wij zouden leven, wandelen, handelen, doen, vanuit ons hart. Daar kun je een grote chaos door krijgen, dat weet ik ook wel. Maar ja, de voorwaarde die erbij is, is dat dat hart gevuld zal worden met de Heilige Geest. Met het leven van Christus, met het Woord van Christus. Dan gaat er heus niks mis. Wij zouden leren te leven, maar niet onder dingen die opgelegd worden, daar vindt een mens nooit zijn blijdschap in, daar word je alleen maar gefrustreerd van. Wij zouden niet leven onder de wet, maar uit genade. Vanuit wat God in ons inwendige plant en daartoe zouden wij Hem de gelegenheid geven.

Zowel "*het willen als het werken*", is niet maar onze wil, waarbij we een idee hebben en de Heer vragen of Hij ons de kracht geeft om het uit te werken in eigen kracht? Nee, de Heer geeft ons een wil, zowel als Hij ons het werken "*werkt*". Waar dat niet gebeurt, is het omdat men de Heer niet kent. Omdat het Woord niet in het hart woont. "*Willen*" is de uitdrukking - het resultaat - van denken. Bewust of onbewust, doet er niet toe. Dat denken zou op basis zijn van het Woord Gods. Dat zou ons denken bepalen. Het Woord van God zou ons denken voeden en daarmee ons gemoed. Dus ons leven als zodanig, onze beleving. Daar komt een bepaalde wil uit voort en die zou men doen. In de kracht Gods, want Gods werkt die wil, "*naar Zijn welbehagen*", in ons en geeft ons de kracht om die wil uit te werken.

Zijlijn 7

God heeft ons het verstand gegeven, opdat wij de Waarachtige zouden kennen. (Johannes 5 : 20) We hebben daartoe een "zend- en ontvang-installatie" gekregen. De bedoeling daarvan is dat je er hoofdzakelijk niet aan komt. De installatie moet op "ontvangen" blijven staan. Zodra je die knop indrukt om te zenden, ontvang je namelijk niks meer. Dus daar dient ons verstand toe, niet om iets te creëren, om iets tot stand te brengen, of om onszelf te "verwerkelijken", zoals het tegenwoordig zo plechtig heet, maar om Hem te leren kennen.

Filippenzen 2 : 14

14 Doet alle dingen zonder murmureren en tegenspreken;

“Tegenspreken” is “samen-spreken”, want, als God in ons het willen en het werken bewerkstelligt naar Zijn welbehagen, dan moeten wij niet gaan overleggen met anderen of we dat wel zullen doen of niet. Of het wel wenselijk is, of we het wel goed doen. We zouden het gewoon doen. Je moet jezelf beschikbaar stellen. (Romeinen 12 : 1) Dat is alles. Bereid zijn je te onderwerpen. Dan zullen we proeven wat de goede en welbehagelijke en volmaakte wil van God voor ons leven is. (Romeinen 12 : 2) Proeven is inwendig. Je moet eerst tot je nemen en dan leren het te waarderen en te begrijpen. Bij die bestudering van de Bijbel moeten we het niet beter weten dan de Schrift Zelf. We moeten altijd bereid zijn ons aan de Schrift te onderwerpen en ook dus om onze eigen ideeën daaromtrent aan te passen. Dat is een levenshouding van geloof en van nederigheid. Daarin zouden wij bevrediging vinden. Er is niks wat zoveel blijdschap, vrede en zekerheid geeft als het dienen van de Heer. [Dat is een lied van de Zingende Zusjes](#).

Het enige wat de mens zou doen, is God zoeken. Wat vindt men dan? Dan vindt men de Heer, maar ook het goede, blijdschap, vreugde, wijsheid, wetenschap. Kortom, alles wat de mens van nature toch eigenlijk zoekt, maar niet kan vinden. Zie, God geeft het aan de mens die *“goed is voor Zijn aangezicht”*. Aan de zondaar geeft hij *“bezigheid om te verzamelen en te vergaderen”*. En dan komt die leuke wending: *“opdat hij het geve dien, die goed is voor Gods aangezicht”*. Een mens kan nog zoveel verzamelen, maar hij moet het eens opgeven. Hij sterft namelijk. Die erfenis blijft over. maar waar gaat uiteindelijk de laatste definitieve erfenis naar toe? Naar degene die het langst leeft. Het komt terecht bij degene die hem overleeft. Wat de mensen verzamelen, komt uiteindelijk terecht bij de gelovigen. Nu al geeft God ons wat wij nodig hebben, ook materiële dingen. Waar Hij het ook vandaan haalt, het komt uit die oude wereld, waarvan satan de god en overste is. (Efeze 2 : 2) Maar de Heer gebruikt het. Dat is niks nieuws, God gebruikt álles ten goede (Romeinen 8 : 28) voor degenen die Hem liefhebben, anders heb je er uiteraard niks aan.

Of we hebben de bezigheid om *“te verzamelen en te vergaderen”*, waarvan gezegd wordt dat het ook *“ijdelheid en kwelling des geestes”* is, óf God geeft ons precies wat we nodig hebben. Wijsheid, wetenschap, vreugde, blijdschap, het goede genieten, i.p.v. *“leegheid”* en kwelling van ons denken.

3. Prediker 3

Boven dit hoofdstuk staat: *“Alles heeft zijn tijd en beloop”*.

Prediker 3 : 1-14

Perikoop 4

- 1 Alles heeft een bestemden tijd, en alle voornemen onder den hemel heeft zijn tijd.
- 2 Er is een tijd om geboren te worden, en een tijd om te sterven; een tijd om te planten, en een tijd om het geplante uit te roeien;
- 3 Een tijd om te doden, en een tijd om te genezen; een tijd om af te breken, en een tijd om te bouwen;
- 4 Een tijd om te wenen, en een tijd om te lachen; een tijd om te kermen, en een tijd om op te springen;
- 5 Een tijd om stenen weg te werpen, en een tijd om stenen te vergaderen; een tijd om te omhelzen, en een tijd om verre te zijn van omhelzen;
- 6 Een tijd om te zoeken, en een tijd om verloren te laten gaan; een tijd om te bewaren, en een tijd om weg te werpen;
- 7 Een tijd om te scheuren, en een tijd om toe te naaien; een tijd om te zwijgen, en een tijd om te spreken;
- 8 Een tijd om lief te hebben, en een tijd om te haten; een tijd van oorlog, en een tijd van vrede.
- 9 Wat voordeel heeft hij, die werkt, van hetgeen hij bearbeidt?
- 10 Ik heb gezien de bezigheid, die God den kinderen der mensen gegeven heeft, om zichzelf daarmede te bekommeren.
- 11 Hij heeft ieder ding schoon gemaakt op zijn tijd; ook heeft Hij de eeuw in hun hart gelegd, zonder dat een mens het werk, dat God gemaakt heeft, kan uitvinden, van het begin tot het einde toe.
- 12 Ik heb gemerkt, dat er niets beters voor henlieden is, dan zich te verblijden, en goed te doen in zijn leven.
- 13 Ja ook, dat ieder mens ete en drinke, en het goede geniete van al zijn arbeid. Dit is een gave Gods.
- 14 Ik weet, dat al wat God doet, dat zal in der eeuwigheid zijn, en er is niet toe te doen, noch is er af te doen; en God doet *dat*, opdat men vreze voor Zijn aangezicht.

Dit *“alles heeft een bestemde tijd”* is een beroemd gedeelte, dat ook veel ongelovigen kennen. Net als: *“Er is een tijd om geboren te worden en een tijd om te sterven”*. Er worden hier allerlei begrippen, die volkomen tegengesteld zijn, tegenover elkaar geplaatst. Er wordt van

gezegd, dat hoe tegengesteld die dingen ook zijn, op hun tijd zijn ze allemaal goed. Dat is het eigenaardige en in strijd met de wet. Want de wet zegt: dit is goed en dat is niet goed. Doe dit en doe dat niet. Maar de Prediker zegt hier dat sommige dingen onder bepaalde omstandigheden inderdaad niet goed zijn, maar als de omstandigheden veranderen, zijn ze waarschijnlijk wel goed. Of ze goed zijn of kwaad, hangt van de omstandigheden af. Dus van "de tijd" zeggen wij, en zo staat het er ook. Er is een tijd om dit en een tijd om dat, maar "tijd" als zodanig is niks. Het gaat om gebeurtenissen, omstandigheden. Het gaat om wat er aan de hand is en dat is bepalend voor of wij iets zouden doen of laten.

Zo is er een tijd om geboren te worden en een tijd om te sterven. Beiden zijn goed op hun tijd. Er is een tijd om te planten, en een tijd om wat eerst geplant is "uit te roeien". Iedereen die een tuin heeft weet dat. Er is zelfs een tijd om te doden, en een tijd om te genezen. Er is een tijd om af te breken, en een tijd om op te bouwen. Er is een tijd om te wenen (huilen) en een tijd om te lachen, om te zwijgen of te spreken. Ook dat hangt allemaal van de omstandigheden af. Er is zelfs een tijd van oorlog en een tijd van vrede. Waarmee alleen maar gezegd wil zijn, dat de meest tegengestelde dingen bij gelegenheid wel degelijk goed zijn. En andersom, dat dingen die in zichzelf in het algemeen goed lijken, onder bepaalde omstandigheden kwaad zijn. Omdat er dan de omstandigheid niet voor is, het is er de tijd niet voor. Alles heeft z'n gelegenheid. Eén van de geheimen van het leven is, dat je die "tijd", de omstandigheden, weet te herkennen en je kansen ziet om er gebruik van te maken. ^{Zie zijlijn 8} Als je dat niet doet, dan laat je de gunstige gelegenheid voorbij gaan. Dat geldt in het algemeen in het leven. Na deze opsomming t/m vers 8 stelt de Prediker vast:

Prediker 3 : 9, 10

- 9 Wat voordeel heeft hij, die werkt, van hetgeen hij bearbeit?
10 Ik heb gezien de bezigheid, die God den kinderen der mensen gegeven heeft, om zichzelf daarmede te bekommeren.

Dit is een herhaling van wat we eerder gezien hebben. Men vraagt zich steeds af wat voor nut iemand z'n werk heeft. In wezen is dat de grondvraag van heel de filosofie. Wat voor zin heeft het leven? De mensheid houdt zich daarmee bezig en God heeft dat zo geregeld, zodat men daardoor tot God zou komen.

Prediker 3 : 11

- 11 Hij heeft ieder ding schoon gemaakt op zijn tijd; ook heeft Hij de eeuw in hun hart gelegd, zonder dat een mens het werk, dat God gemaakt heeft, kan uitvinden, van het begin tot het einde toe.

Alle dingen in het leven, alle gelegenheden, zijn in zichzelf "schoon", wanneer ze plaatsvinden onder de juiste omstandigheden en in de juiste tijd. In zichzelf zijn dingen dus niet verwerpelijk of afkeuringswaardig. Het hangt alleen van omstandigheden af. Daarom vind ik het vreemd dat men in onze dagen geneigd is gebeurtenissen, die zich dikwijls enige decennia geleden hebben afgespeeld, nu te beoordelen in het licht van, of de duisternis van, onze tegenwoordige tijd en ons tegenwoordige denken. Het heeft geen zin om dat te doen. Het is niet eerlijk. Mensen doen dingen, denken dingen, of komen tot conclusies en beslissingen, onder de omstandigheden waaronder ze zich toen bevonden. Wij kijken achteraf en zeggen: het was fout. Het "menselijke gedoe" is altijd fout, maar het gaat maar om het idee dat we dingen moeten beoordelen onder omstandigheden en daarbij zouden wij altijd oprecht naar de Heer toe zijn. Naar Hem en naar onszelf, want "ieder ding is schoon gemaakt op zijn tijd". De nieuwtestamentische variant staat in:

Romeinen 14 : 14

- 14 Ik weet en ben verzekerd in den Heere Jezus, dat geen ding onrein is in zichzelf; dan die acht iets onrein te zijn, dien is het onrein.

In gewoon Nederlands: "het zit tussen je oortjes". Het is maar hoe je er tegenaan kijkt. Maar in zichzelf is niks onrein. In zichzelf is alles schoon, als het maar onder de juiste omstandigheden geplaatst wordt. Als het over dieren gaat, gelden andere "omstandigheden" dan voor mensen. Als het onder de mensen net zo gaat als onder de dieren, dan zijn dat toch goddeloze losbandige mensen, die zich van God en gebod niks aantrekken. Dat staat elkaar naar het leven. Dat vreet elkaar op. Als het bij de dieren is, is het mooi, maar bij mensen is het uiteraard niet mooi. Je moet het binnen de juiste proporties zien. Onder de omstandigheden en op zijn tijd. Hij heeft "ieder ding schoon gemaakt op zijn tijd". We hebben "op zijn tijd" onderstreept. Het is niet eens geschreven met een hoofdletter, daar gaat het niet om. Het gaat om die omstandigheden waarover de eerste 8 verzen van dit hoofdstuk spreken, als inleiding. Dus je kunt niet dingen zomaar veroordelen en zeggen: dit of dat is niet goed. Zus of zo moet het. Dat hangt van

Zijlijn 8

Ik denk aan het [lied "Grijp toch uw kansen" \(nr. 166, Joh. de Heer\)](#). De gedachte van het lied is dat je de gelegenheid krijgt om een keer wat over jouw Heer en Heiland te vertellen. Als je die gelegenheid krijgt, zou je het moeten doen. En er ook op bedacht moeten zijn. Je hoeft er niet altijd mee te komen, hoewel sommigen dat doen. Niet altijd verkeerd, maar in het algemeen geldt, als je zo'n kans krijgt, zou je hem moeten gebruiken. Als de gelegenheid er niet is, kun je er beter niet aan beginnen.

omstandigheden af. In het Nieuwe Testament vinden we dat net zo goed. Wij zouden bijvoorbeeld, als de Liefde Gods in ons is, "de broeders liefhebben". (1 Johannes 3 : 14) Maar bij gelegenheid staat er ook dat we een afkeer van ze zouden hebben. Het hangt af van wie het zijn en waar het over gaat en over wat voor omstandigheden. We zouden die keuze ook moeten maken. Vandaar dat wet altijd tekort schiet om ons door het leven heen te leiden. De Bijbel zegt van de wet dat die "zwak en onprofijtelijk" is. (Hebreeën 7 : 18)

Meteen daarachter staat dat God "de eeuw", want het ging over tijd en afwisseling van omstandigheden, "in hun hart gelegd" heeft. En dat is: "zonder dat de mens het werk dat God gemaakt heeft, kan uitvinden van het begin tot het einde toe". Tegenover die tegengestelde dingen hier op aarde, heeft de mens wel degelijk weet van onvergankelijke dingen. Daar bedoel ik niet mee dat hij die kent, maar wel dat hij er idee van heeft dat het bestaat. Dat is een kwestie van het geweten. De gedachte is dat het geweten een soort van door God gegeven instrument is, waardoor wij ideeën hebben van onvergankelijke dingen en van absolute begrippen. Dat zou ons leven lang mee moeten gaan. Het probleem daarvan is echter, dat waar een mens dat verkeerd toepast, hij op zoek gaat naar dingen van blijvende waarde in dit leven hier. Maar men zoekt dan verkeerd, want die onvergankelijke dingen, waarvan wij geacht worden ze te weten, vinden we niet ónder de zon, maar bóven de zon. Mensen weten via hun geweten, als dat niet is toegeschroeid, dat er zoiets als absolute waarheid zou moeten bestaan. Daarna gaan ze op zoek en als men zich daarbij beperkt tot de dingen onder de zon, zal men geen waarheid vinden. Dan blijkt alleen maar dat "iedereen zijn eigen waarheid heeft".

De mens heeft "de eeuw" in zijn hart, door God gegeven of daarin gelegd. Onder "de eeuw" wordt verstaan, het grenzeloze, het onbeperkte. In de tijd, maar ook in de betekenis van onbeperkte in de ruimte, het onbegrensde. Buiten deze begrenzen wereld moet nog wat anders zijn, de mens moet daar weet van hebben, maar er staat meteen achter: "zonder dat de mens het werk dat God gemaakt heeft, kan uitvinden van het begin tot het einde toe". Met andere woorden: dat onbeperkte is er wel, de mens weet het ook, maar hij weet niet hoe het eruitziet, hij vindt het hier op aarde niet. Als hij het al vindt, is het altijd maar een stukje ervan, of een beetje de uitwerking ervan. Een stukje waarheid is hier op aarde nog wel te vinden, maar de gehele waarheid, de waarheid als zodanig, die vind je niet onder de zon. Ze komen soms dicht in de buurt, maar tegelijkertijd blijft het daarmee ver van ons af. Het is niet te vinden.

Wijsheid is ook zo'n begrip dat gevonden moet worden. Men vraagt: wat is wijsheid? Wij weten het niet. Wij weten dat het bestaat, maar wijsheid vind je uiteindelijk ook alleen maar bij God, bij Christus. Van Hem wordt gezegd:

Kolossenzen 2 : 3

3 In Denwelken al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn.

Christus, "die ons geworden is wijsheid van God". (1 Korinthe 1 :30) Maar als de mens zoekt wat er gebeurt onder de hemel, dan ziet hij al die tegengestelde dingen, die in zichzelf dikwijls niet af te wijzen of te aanvaarden zijn, maar het hangt er wel vanaf onder welke omstandigheden ze gebeuren. Dat maakt het allemaal zo ongrijpbaar en het leven zo ingewikkeld. Dat maakt het zo moeilijk om vaste gedragspatronen te ontwikkelen, omdat nou eenmaal alle dingen zo hun tijd hebben.

God heeft ons dus het geweten gegeven, opdat wij zouden zoeken naar de invulling van begrippen als waarheid, wijsheid, gerechtigheid, liefde, enzovoorts. Als wij dat serieus doen, vinden we het ook. Niet omdat wij zo goed kunnen zoeken, of op grond van onze eigen verdiensten, want, zegt dit Schriftgedeelte, de mens kan het werk dat God gemaakt heeft niet uitvinden. We vinden het echter wel, omdat God het ons voorlegt. Het komt in elk geval tot ons in de prediking van het Evangelie. God Zelf heeft deze eeuwige dingen vastliggen en maakt ze bekend aan degene die Hem ernstig zoeken. God openbaart het ons. In het Nieuwe Testament komt dit ook aan de orde.

Romeinen 11 : 33

33 O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods, hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen, en onnaspeurlijk Zijn wegen!

Dat lijkt op verdacht veel op "zonder dat een mens het werk dat God gemaakt heeft, kan uitvinden van het begin tot het einde toe". Als de apostel schrijft "hoe ondoorzoekelijk zijn zijn oordelen en hoe onnaspeurlijk zijn zijn wegen", waarom schrijft hij dat als hij net 11 hoofdstukken lang zijn best gedaan heeft om die wegen en oordelen uiteen te zetten? Waarom doet hij deze moeite, als men ze toch niet zou kennen? Omdat de mens die dingen zelf niet hóeft na te speuren. De mens heeft 11 hoofdstukken gekregen waarin God Zelf, in dit geval via de apostel Paulus, Zijn wegen en oordelen openbaart. Na

deze uiteenzetting zegt de apostel: zie je nou wel, dit kan een mens niet zelf uitzoeken of naspeuren of doorzoeken. Door bestudering van de natuur of door beschouwing van de wereld als zodanig, komt men niet tot kennis van wat zojuist in deze hoofdstukken is geopenbaard. God openbaart Zich in Zijn Woord, in de Bijbel, dan wel in de Persoon van onze Heiland, omdat de mens zelf niet in staat is Gods oordelen en Gods wegen, Zijn werk, na te speuren of te onderzoeken. Maar er staat nergens in de Bijbel dat we die Bijbel niet kunnen onderzoeken. Er staat juist dat we dat wel zouden doen. Gods wegen zijn weliswaar ondoorgrondelijk, maar Zijn Woord niet. Alleen door de bestudering van Zijn Woord leren wij Zijn wegen, Zijn Plan, Zijn werk kennen. God heeft echter in de Schrift een soort veiligheid ingebouwd. Waardoor het onmogelijk is om zomaar een stukje uit de Bijbel te lezen om dat dan te kunnen begrijpen. Wat men zou doen is Schrift met Schrift vergelijken. Het gaat om één geheel. Men moet niet denken dat men zich kan richten op een bepaald onderdeel en daar alles van kan begrijpen, zonder dat men de rest van het geheel kent. Wij zouden ons dus tot God wenden om Hem te kennen.

Psalm 55 : 6

6 Zoekt den HEERE, terwijl Hij te vinden is; roept Hem aan, terwijl Hij nabij is.

Dan openbaart God Zich en daarmee Zijn werk. Maar voor zover de mens bezig is om God te zoeken, hier onder de zon, hier op aarde, in de menselijke bezigheid, daarvan zegt de Prediker, dat men daar niks vindt. Dus kan men er net zo goed ermee ophouden. Dat is steeds dezelfde conclusie en strekking in dit Bijbelboek, of u het leuk vindt of niet. Het werk Gods zoeken in deze wereld heeft geen zin. Als je God zoekt in de wereld, vind je Hem niet en dus besluit men dat God niet bestaat. En dat is het misverstand. Men zou moeten vragen. Maar wat heeft God er dan over gezegd? Dan krijg je meteen antwoord, want God heeft het geopenbaard.

Het gaat er niet om of men zou weten dat er een Schepper is. Daar ging het hier niet over. Dat kan men gewoon weten uit de schepping, zegt Romeinen 1. Het gaat er om of men het werk Gods, de wegen en oordelen Gods, of men die zou kunnen kennen. Dat kan, maar alleen als men luistert naar wat God er Zelf van zegt, en anders niet.

Prediker 3 : 12, 13

12 Ik heb gemerkt, dat er niets beters voor henlieden is, dan zich te verblijden, en goed te doen in zijn leven.

13 Ja ook, dat ieder mens ete en drinke, en het goede geniete van al zijn arbeid. Dit is een gave Gods.

In deze dingen zouden we onze blijdschap vinden. Dat is gave Gods. De mens doet daar negatief over en zegt: dat is maar onbenullig. Dat is het niet; het is juist heel verstandig. Het is alleen niet verheffend voor de mens, maar dat is ook niet de bedoeling ervan. Voor wat hier gezegd wordt zijn we verantwoordelijk en dat is het dan. Voor de rest leven wij uit wat de Heer ons geeft. In de eerste plaats aan geestelijk voedsel en daarnaast geeft Hij ons alles wat we hier nodig hebben, dus over het algemeen niet zo geweldig veel. Moeilijker is het leven niet hoor. Hetgeen aan het eind van de rit ook ongetwijfeld zal blijken, maar daarover gaat het volgende deel van dit hoofdstuk.

Prediker 3 : 14

14 Ik weet, dat al wat God doet, dat zal in der eeuwigheid zijn, en er is niet toe te doen, noch is er af te doen; en God doet dat, opdat men vreze voor Zijn aangezicht.

God brengt een blijvend werk tot stand, zegt de Prediker. *"Er is niet toe te doen, nog is er af te doen"*. (Mattheüs 6 : 27) We kunnen er wel in betrokken zijn en er aan meedoen. God doet dat opdat *"men vreze voor Zijn aangezicht"*, want dat is de consequentie. Als er een God is die inderdaad een eeuwig werk doet, waaraan wij niets kunnen toedoen of afdoen, dan blijft er maar één ding over, namelijk dat wij ons aan Hem onderwerpen. Naar Hem luisteren, Hem dienen, Hem vrezen dus en dat staat hier ook. Eten, drinken en vrolijk zijn is echt niet het tegenovergestelde van Godvrezend zijn. Al doet men in sommige kringen alsof het volstrekt twee tegengestelde dingen zijn, maar dat is helemaal niet zo. Integendeel. Het is juist Christelijk om ons te onderwerpen aan de Heer en de dingen die wij hebben in het leven, om daarvan te genieten.

Dat is dus wat in deze perikoop gezegd is. Vers 1 t/m 14 zet uiteen dat hier op aarde heel veel dingen elkaars tegengestelde zijn. Ze heffen elkaar in zekere zin ook op. Ze zijn in zichzelf goed, als het tenminste plaatsvindt onder de juiste omstandigheden. Voor de rest, "eeuwige dingen" zijn de dingen die God doet. Al het andere is van tijdelijke aard en van zeer tijdelijke waarde. Wat God doet heeft eeuwigheids-waarde en daar kan de mens niet aan toe of aan af doen. Hij kan het ook niet uitvinden, hij kan er zich niet mee bemoeien, hij kan er geen vinger tussen krijgen. Hij kan er alleen naar luisteren en daarin zouden wij dan toch onze vrede vinden.

Nu volgt een nieuwe perikoop, vanaf vers 14 tot het einde van dit hoofdstuk, die uiteraard weer op dezelfde wijze eindigt, zoals gebruikelijk. In dat gedeelte wordt uiteengezet dat in de toekomst God de mens en de wereld zal oordelen. In afwachting daarvan is er niets beters dan dat de mens zich verblijdt in zijn werken, *"want dat is zijn deel"*.

Prediker 3 : 15-22

- 15 Hetgeen geweest is, dat is nu, en wat wezen zal, dat is alrede geweest; en God zoekt het weggedrevene;
- 16 Verder heb ik ook gezien onder de zon, ter plaatse des gericht, aldaar was goddeloosheid; en ter plaatse der gerechtigheid, aldaar was goddeloosheid.
- 17 Ik zeide in mijn hart: God zal den rechtvaardige en den goddeloze oordelen; want aldaar is de tijd voor alle voornemen, en over alle werk.
- 18 Ik zeide in mijn hart van de gelegenheid der mensenkinderen, dat God hen zal verklaren, en dat zij zullen zien, dat zij *als* de beesten zijn aan zichzelf.
- 19 Want wat den kinderen der mensen wedervaart, dat wedervaart ook den beesten; en enerlei wedervaart hun *beiden*; gelijk die sterft, also sterft deze, en zij allen hebben enerlei adem, en de uitnemendheid der mensen boven de beesten is geen; want allen zijn zij ijdelheid.
- 20 Zij gaan allen naar één plaats; zij zijn allen uit het stof, en zij keren allen weder tot het stof.
- 21 Wie merkt, dat de adem van de kinderen der mensen opvaart naar boven, en de adem der beesten nederwaarts vaart in de aarde?
- 22 Dies ik gezien heb, dat er niets beters is, dan dat de mens zich verblijde in zijn werken, want dat is zijn deel; want wie zal hem daarheen brengen, dat hij ziet, hetgeen na hem geschieden zal?

De Prediker zegt in vers 15 dat er helemaal niks verandert. Het mag uiterlijk misschien hier en daar wat veranderen, de mens mag zich anders kleden, zich anders gedragen, over andere gereedschappen beschikken en op een andere wijze met elkaar omgaan, andere normen dan wel waarden hanteren, maar in beginsel blijft het toch gewoon allemaal gelijk, het is diezelfde mens. Wij zijn Adamieten, wij zijn in Adam van nature, maar Adam was net zo'n mens als u en ik. Het is precies diezelfde mens, met z'n zelfde tekortkomingen, met z'n zelfde kwaliteiten. En dus: *"Hetgeen geweest is, dat is nu, en wat wezen zal, is alweer geweest"*. Dingen komen, dingen gaan, het is hetzelfde

verhaal als in hoofdstuk 1. De mens komt en gaat, maar niettemin is het dezelfde mens. Niet individueel, maar wel dezelfde mensheid.

"God zoekt het weggedrevene" is min of meer het opschrift, want de gedachte is, dat weliswaar de mens gaat, verdwijnt hier, wegdrijft, maar het neemt niet weg dat God het weggedrevene zoekt. De mens kan dan wel sterven, maar zo makkelijk komt hij er niet vanaf. De mensen die leren dat met de dood alles uit is, die hópen dat het zo is. Ze maken zich dat zelfs eventueel wijs en beschouwen het als een levensbeginsel: met de dood is alles uit. Maar dat is dus niet zo, zegt de Prediker hier. Hij heeft daarvoor een hele eenvoudige redenering. De Prediker zegt in de volgende verzen: het kan wel zo zijn dat de mens verdwijnt, maar God *"heeft de eeuw in zijn hart gelegd"*, (Vers 11) want daar wordt min of meer op voortgeborduurd. Daarom is het in de Bijbel nog steeds hetzelfde hoofdstuk. God heeft *"het eeuwige"* in de hart van de mens gelegd. Het gaat om onvergankelijke, eeuwige, absolute dingen. Het mag dan wel zo zijn dat de mens zomaar verdwijnt, maar zo werkt dat niet. Als hier geen recht gedaan wordt, als de mens geen recht kent tijdens zijn leven hier, dan moet hij dat alsnog leren kennen. Als de mens hier geen liefde kent, als het hier niet is, onder de zon, niet werkelijk tenminste, niet in de blijvende vorm, in absolute zin, dan moet hij het alsnog leren kennen, dat kan nooit anders. De mens is een schepsel Gods en God legt die eeuwige dingen in het hart of in het geweten van de mens, maar de mens komt die dingen in de praktijk van het leven niet werkelijk tegen, omdat het hier niet kan. De enige conclusie die je dan nog trekken kunt, is dat het alsnog moet gebeuren en dat stelt de Prediker gewoon vast.

Prediker 3 : 16

- 16 Verder heb ik ook gezien onder de zon, ter plaatse des gericht, aldaar was goddeloosheid; en ter plaatse der gerechtigheid, aldaar was goddeloosheid.

"Goddeloosheid" is synoniem met onrecht. Waar God geen rol speelt, is per definitie sprake van onrecht. Maar recht doen kan hier op aarde helemaal niet. *"Gerichts"* en *"gerechtigheid"* is twee keer hetzelfde. *"Aldaar was goddeloosheid"*, waarbij *"aldaar"* net zo goed gelezen kan worden als *"dan"*, in de zin van niet zozeer plaats, maar tijd.

Prediker 3 : 17

- 17 Ik zeide in mijn hart: God zal den rechtvaardige en den goddeloze oordelen; want aldaar is de tijd voor alle voornemen, en over alle werk.

God zal de rechtvaardige en de goddeloze oordelen, "want alsdan is de tijd voor alle voornemen, en over alle werk". Het is dan tijd om inderdaad de werken en de voornemens, de gedachten van de mensen te oordelen. Dat staat ook letterlijk in de Romeinen-brief. God zal "de verborgene dingen der mensen zal oordelen door Jezus Christus". (Romeinen 2 : 16) Niet alleen zijn werken, maar ook wat hij gedacht heeft, zijn plannen, hoe hij tegen de dingen aankeek, hoe hij ze beschouwde.

Prediker 3 : 18

18 Ik zeide in mijn hart van de gelegenheid der mensen-kinderen, dat God hen zal verklaren, en dat zij zullen zien, dat zij *als* de beesten zijn aan zichzelf.

Als er geen recht is, want daar gaat het over vanuit vers 16, dan is de mens niet anders dan een beest. Dieren zoeken ook hun "rechtheid", maar daar geldt maar één soort recht, dat is dat van de sterkste. Onder de mensen gaat dat net zo, want echt recht is gebaseerd op waarheid. Rechtsgang heeft te doen met waarheidsvinding. Maar ja, als je geen waarheid kunt vinden, want dat kunnen ze gewoonlijk niet, omdat het te moeilijk is, dan kan er ook geen recht zijn. Als hier geen recht is, moet het alsnog gebracht worden en dat zal dus ook gebeuren. Als dat niet zou zijn, dan onderscheidt de mens zich ineens in niets meer van de dieren. Voor dieren spelen deze begrippen geen rol. Die hebben ook geen geweten en weten niet wat waarheid of recht is. Als je dat niet weet, hou je alleen over wat wij betrekkelijk spottend noemen "het recht van de sterkste". Waar Darwin dan weer zijn evolutietheorie op baseerde, op overleving van de sterkste. De mens is echter niet als de dieren, dat weet iedereen. Sommigen willen dat niet weten, omdat ze geen God erkennen en dus verklaren ze de mens tot een hogere diersoort. Dat doen ze in de hoop dat met de dood alles uit is.

"Dat God hen zal verklaren", d.w.z. dat God hen "aan het licht" zal brengen. "Verklaren" is "aan de dag brengen". (1 Korinthe 3 : 13) Het gaat om de waarheid laten zien, die aan het licht brengen, en dat is om recht te kunnen doen. God zal hen recht doen en laten zien dat zij als "de beesten" zijn in zichzelf. "Aan zichzelf" staat er. Ik zou zeggen "in zichzelf". Of je zegt: ze zijn als de beesten als zodanig, zoals ze zijn. Als er niks meer is dan de mens, zoals hij nu is, dan is het inderdaad waar. Dan is hij als een beest, een dier, een gewerveld zoogdier. In zichzelf zijn ze dat, maar ze zijn het niet, want God heeft nog een rekening met hen te vereffen. Vanwege "die eeuw die in hun hart ligt".

Prediker 3 : 19

19 Want wat den kinderen der mensen wedervaart, dat wedervaart ook den beesten; en enerlei wedervaart hun *beiden*; gelijk die sterft, also sterft deze, en zij allen hebben enerlei adem, en de uitnemendheid der mensen boven de beesten is geen; want allen zijn zij ijdelheid.

Het gaat in het leven maar om een paar dingen. Eten is er één van en verder de strijd tegen de dood natuurlijk. Die verliezen we op voorhand. "De uitnemendheid der mensen boven de beesten is geen". Ze gaan namelijk allemaal dood en dat is voor allen "ijdelheid". Het is wat al in Prediker 2 : 14 stond: "Toen bemerkte ik ook, dat enerlei geval hun allen bejegent." Dat is het beginsel en er is wat dat betreft ook geen verschil tussen mens en dier, zo blijkt ook uit het volgende vers.

Prediker 3 : 20

20 Zij gaan allen naar één plaats; zij zijn allen uit het stof, en zij keren allen weder tot het stof.

"Zij gaan allen naar één plaats", naar de dood namelijk. Ze keren terug tot de aarde, waaruit zij genomen zijn. "Zij zijn allen uit het stof en zij keren allen weder tot het stof". De Prediker spreekt over hoe het eruit ziet in de wereld. Zo gaat dat. De ongelovige heeft daar helemaal geen moeite mee en zegt: ja inderdaad, zo gaat het. Dat is in ieder geval wat hij ziet. Bovendien Genesis 3 zegt het ook.

Genesis 3 : 19

19 In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aarde wederkeert, dewijl gij daaruit genomen zijt; want gij zijt stof, en gij zult tot stof wederkeren.

De mens, geboren uit Adam, is "uit de aarde aards" (1 Korinthe 15 : 45) en keert tot de aarde weder. Hij is "stof" en dus keert hij tot stof terug. Moeilijker staat het er niet.

Prediker 3 : 21

21 Wie merkt, dat de adem van de kinderen der mensen opvaart naar boven, en de adem der beesten nederwaarts vaart in de aarde?

U begrijpt dat het niet over "de adem" gaat. Vul maar "geest" in. De hele gedachte is eenvoudig, eenvoudiger dan men veelal wenst. Namelijk dat wat de dieren betreft, zij inderdaad verdwijnen in de

aarde. Daarom staat er "de adem" of "hun leven", zo kun je het ook vertalen. Die "vaart nederwaarts in de aarde". Daartegenover staat dat het leven, of de adem, van de mensenkinderen "opvaart naar boven". Maar, zegt de Prediker, dat kun je niet zien, dat merk je niet.

Prediker 3 : 22

22 Dies ik gezien heb, dat er niets beters is, dan dat de mens zich verblijde in zijn werken, want dat is zijn deel; want wie zal hem daarhenen brengen, dat hij ziet, hetgeen na hem geschieden zal?

Daarom stelt de Prediker vast "dat er niets beters is dan dat de mens zich verblijde in zijn werken." Hij zal zich verblijden in zijn bezig zijn, in het werk van vandaag, in "het zijn" dus, "want dat is zijn deel". Dat is wat hem toekomt, en zoals we eerder gelezen hebben, dat is wat God geeft "onder de zon".

4. Prediker 4

Prediker 4 : 1-17

Perikoop 6

- 1 Daarna wende ik mij, en zag aan al de onderdrukkingen, die onder de zon geschieden; en ziet, er waren de tranen der verdrukten, en dergenen, die geen trooster hadden; en aan de zijde hunner verdrukters was macht, zij daarentegen hadden geen vertrooster.
- 2 Dies prees ik de doden, die alrede gestorven waren, boven de levenden, die tot nog toe levend zijn.
- 3 Ja, hij is beter dan die beiden, die nog niet geweest is, die niet gezien heeft het boze werk, dat onder de zon geschiedt.
- 4 Verder zag ik al den arbeid en alle geschikkelijkheid des werks, dat het den mens nijdt van zijn naaste *aanbrengt*. Dat is ook ijdelheid en kwellung des geestes.
- 5 De zot vouwt zijn handen samen, en eet zijn eigen vlees.
- 6 Een hand vol *met* rust is beter, dan beide de vuisten vol *met* arbeid en kwellung des geestes.
- 7 Ik wendde mij wederom, en ik zag een ijdelheid onder de zon;
- 8 Daar is er een, en geen tweede; hij heeft ook geen kind, noch broeder; nochtans is van al zijn arbeid geen einde; ook wordt zijn oog niet verzadigd van den rijkdom, en *zegt niet*: Voor wien arbeide ik toch, en doe mijn ziel gebrek hebben van het goede? Dit is ook ijdelheid, en het is een moeilijke bezigheid.
- 9 Twee zijn beter dan één; want zij hebben een goede beloning van hun arbeid;
- 10 Want indien zij vallen, de een richt zijn metgezel op; maar wee den ene, die gevallen is, want er is geen tweede om hem op te helpen.
- 11 Ook, indien twee te zamen liggen, zo hebben zij warmte; maar hoe zou een *alleen* warm worden?
- 12 En indien iemand den een mocht overweldigen, zo zullen de twee tegen hem bestaan; en een drievoudig snoer wordt niet haast gebroken.
- 13 Beter is een arm en wijs jongeling, dan een oud en zot koning, die niet weet van meer vermaand te worden.
- 14 Want een komt uit het gevangenhuis, om koning te zijn; daar ook een, die in zijn koninkrijk geboren is, verarmt.
- 15 Ik zag al de levenden wandelen onder de zon, met den jongeling, den tweede, die in diens plaats staan zal.
- 16 Er is geen einde van al het volk, van allen, die voor hen

geweest zijn; de nakomelingen zullen zich ook over hem niet verblijden; gewisselijk, dat is ook ijdelheid en kwelling des geestes.

- 17 Bewaar uw voet, als gij tot het huis Gods ingaat, en zijt liever nabij om te horen, dan om der zotten slachtoffer te geven; want zij weten niet, dat zij kwaad doen.

Boven hoofdstuk 4 staat "Het leven is vol kwelling en teleurstelling". Het idee is dat men niet alleen door het leven zou gaan, maar dat [lied \(nr. 53; Joh. De Heer\)](#) is natuurlijk bekend. Ik denk dat het ontleend is aan Prediker 4: "Ga niet alleen door het leven, die last is u te zwaar". Hier in Prediker 4 wordt de verhouding beschreven tussen twee mensen die samen optrekken. Het wordt aanbevolen om niet alleen door het leven te gaan, maar er wordt ook bijgezegd dat het ook zo z'n problemen met zich mee brengt. De conclusie is vervolgens dat men met God door het leven zou gaan.

Prediker 4 : 1

- 1 Daarna wende ik mij, en zag aan al de onderdrukkingen, die onder de zon geschieden; en ziet, er waren de tranen der verdrukten, en dergenen, die geen trooster hadden; en aan de zijde hunner verdrukters was macht, zij daarentegen hadden geen vertrooster.

Waarmee in één keer gezegd wordt dat de mens niet alleen door het leven zou gaan. De mens zou kracht, en daarmee vertroosting, ontnemen aan een maat, een metgezel en daarna komen de conclusies, die veel mensen niet kunnen volgen.

Prediker 4 : 2

- 2 Dies prees ik de doden, die alrede gestorven waren, boven de levenden, die tot nog toe levend zijn.

Dit is toch niet zo'n moeilijke conclusie. Als men zich richt op "al de onderdrukkingen", dan komt men makkelijk tot de conclusie dat de mensen die inmiddels overleden zijn, beter af zijn dan degenen die nog verdrukt worden. Men vindt alleen dat het niet Christelijk is om zoiets te zeggen, omdat men het zo negatief vindt. Onder bepaalde omstandigheden hebben wij wel degelijk dezelfde gedachten en achteraf zeggen wij dat ook soms. Hoe lang heeft bijvoorbeeld broeder Peter van Velzen in het ziekenhuis gelegen? We hebben allemaal zitten wachten dat het zo snel mogelijk afgelopen zou zijn. Hij bad daar ook om. Zijn overlijden was uiteindelijk dus een gebedsverhooring. Als er

niks meer kan, als iemand onderdrukt wordt, in dit geval door ziekte, kan het beter afgelopen zijn. Ik vind het wel zo eerlijk om dat vast te stellen en dat doet de Prediker hier ook. Als er geen uitzicht is op enige verbetering, als het alleen maar slechter kan worden, dan zeggen wij ook: die heeft geen leven.

Prediker 4 : 3

- 3 Ja, hij is beter dan die beiden, die nog niet geweest is, die niet gezien heeft het boze werk, dat onder de zon geschiedt.

Dit is de volgende conclusie. Dan kun je beter maar helemaal niet geboren worden. Dan zie je al die ellende niet en dan hoef je al die verdrukking ook niet mee te maken. Dit is natuurlijk een eenzijdige kijk op het leven. Men kijkt naar bepaalde omstandigheden. In het voorbeeld dat ik zonet gaf, deed ik dat natuurlijk ook. Maar als men die dingen objectief beziet, dan kom je tot deze conclusie en uiteindelijk zelfs tot de conclusie dat je beter af bent als je nog nooit geleefd hebt. Dan heb je het dus ook nooit gezien en dan hoef je ook al "het boze werk" dat onder de zon geschiedt niet te zien.

Prediker 4 : 4

- 4 Verder zag ik al den arbeid en alle geschikkelijkheid des werks, dat het den mens nijdt van zijn naaste *aanbrengt*. Dat is ook ijdelheid en kwelling des geestes.

In vers 1 en 2 keek de Prediker naar verdrukking en zag dat mensen verdrukt werden en zegt dat die verdrukte mens een helper zou moeten hebben. Vers 4 zegt: nou hebben ze een helper en kijk wat er dan gebeurt. "Geschikkelijkheid" wil zoveel zeggen als "vaardigheid". Het gaat om capaciteit, om knap werk dat de mens doet. Het brengt iets voor elkaar. Wat levert dat de mens op? Als je met z'n tweeën bent en je bent goed, wat krijg je dan? Jaloezie, ruzie, "nijd", dat is afgunst. Die "nijd" komt van zijn naaste en niet van een willekeurig iemand. Die komt van zijn metgezel dus en "dat is ook ijdelheid en kwelling des geestes". Dat gaat over die "geschikkelijkheid des werks". De gedachte is: als je zo goed je best doet om daar eer mee in te leggen, als je hoopt dat je herkenning of waardering krijgt voor wat je doet, omdat je het zo goed doet, wel, zegt de Prediker, dat kun je rustig vergeten. Ze worden gewoon jaloers op je dan heb je er een vijand bij. Het schiet niet op zo. De Prediker zegt dat wat je ook doet, vijanden zul je hebben. Heb je geen maatje, dan ga je aan de verdrukkingen ten onder, want er is niemand die je helpt. Heb je er wel een, dan moet je oppassen, want die wordt jaloers. Wat er niet bij staat, is dat

het ook andersom kan, dat je jaloers wordt op je maatje. Dus die "geschikkelijkheid des werks" levert toch ook niet echt wat op, tenzij je blijdschap, voldoening, vindt in dat werk als zodanig.

Prediker 4 : 5

5 De zot vouwt zijn handen samen, en eet zijn eigen vlees.

Wat dit betekent is in het Bijbelboek Spreuken goed te zien.

Spreuken 6 : 9-11

- 9 Hoe lang zult gij, luiaard, nederliggen? Wanneer zult gij van uw slaap opstaan?
10 Een weinig slapens, een weinig sluimerens, een weinig handvouwens, al nederliggende;
11 Zo zal uw armoede u overkomen als een wandelaar, en uw gebrek als een gewapend man.

De uitdrukking "de handen gevouwen" betekent dat men dan niks doet, namelijk "handvouwens al nederliggende". Dat brengt armoede. In Prediker betekent "de zot vouwt zijn handen samen" ook dat hij niks doet. Als men dom is, dan doet men niks en zo eet men "zijn eigen vlees". Zo teert men uit zo, wordt men vanzelf mager, raakt men zijn vlees kwijt. Dan verarmt men daardoor. Dit vers staat tegenover vers 4, waar staat dat men er wat van maakt, het ook goed, maar er vijanden voor terug krijgt. Het tegenovergestelde is: als je niks doet, dan ben je je eigen vijand. Dan verarm je en heb je helemaal geen leven. Je moet er een beetje tussendoor, een gemiddelde vinden. Los van de Bijbel en van dit Bijbelboek, is de algemene gedachte van wijsheid dat men zijn beperkingen kent in het leven. Dat men de omstandigheden weet te omzeilen, dingen weet te voorkomen. Het gaat om de "gulden middenweg". Die term heet niet voor niks zo.

Prediker 4 : 6

6 Een hand vol *met* rust is beter, dan beide de vuisten vol *met* arbeid en *kwelling* des geestes.

Men moet dus zijn beperkingen kennen, want dat is over het algemeen het beste. Een mens heeft een "bioritme". Hij heeft tijden dat hij erg actief is en van alles moet en hij heeft tijden dat hij niet zo nodig hoeft eigenlijk. Waar dat precies aan ligt? Het is in ieder geval veranderlijk. In tijden van activiteit, zou men inderdaad actief zijn, en als er tijden zijn waarin men het niet zo ziet zitten, zou men ook bewust wat rustiger aan moeten doen. Dus aan de ene kant een handvol rust en

aan de andere kant een handvol met arbeid. Zo zou het moeten zijn, want twee handen, "twee vuisten", in de zin van actieve handen, "vol met arbeid", zijn "kwelling des geestes". Er staat "namelijk kwelling des geestes". Dan kun je dus beter één hand met rust hebben. Dat moet je voor jezelf afwegen en aangezien we niet onder de wet leven, moet je zelf weten wat je doet en laat, afhankelijk van je eigen persoonlijkheid en omstandigheden. Hoever gaan we ergens mee? Waar stoppen we? Daarbij is het algemene advies in de Prediker om niet te zeer te zien op wat voor eindresultaat iets zou moeten hebben, maar gewoon ermee bezig zijn. Rust is in ieder geval nodig. Als je het woord van God in je hart geschreven wil hebben, moet je ophouden met te werken aan die woorden die in stenen tafelen gegraveerd zijn, zodat je hart gevuld kan worden met het Woord Gods.

Prediker 4 : 7, 8

- 7 Ik wendde mij wederom, en ik zag een ijdelheid onder de zon;
8 Daar is er een, en geen tweede; hij heeft ook geen kind, noch broeder; nochtans is van al zijn arbeid geen einde; ook wordt zijn oog niet verzadigd van den rijkdom, en zegt niet: Voor wien arbeide ik toch, en doe mijn ziel gebrek hebben van het goede? Dit is ook ijdelheid, en het is een moeilijke bezigheid.

Als een mens alleen is en verder niemand heeft, met niemand verbonden is, dan heeft hij zoveel zin om te arbeiden "zonder einde". De gedachte is niet alleen dat hij alsmat door blijft arbeiden, maar ook dat die arbeid sowieso verder geen doel heeft. Waarvoor heeft het zin? Hij blijft maar doorgaan, "zijn oog wordt niet verzadigd van de rijkdom". Het advies van de Prediker is dat iemand tegen zichzelf zegt: voor wie doe ik dat eigenlijk? Waarom maak ik mijn leven zo moeilijk? Het levert toch niks op; ik heb voor niemand te zorgen. Wat moet ik er allemaal mee? Iemand zou dus vooral aardigheid hebben in zijn bezigheid, want als hij alleen is, dan heeft het helemaal geen zin om voor een of ander doel, dat na hem komt, bezig te zijn. Daarom zou een mens niet alleen door het leven gaan.

Prediker 4 : 9, 10

- 9 Twee zijn beter dan één; want zij hebben een goede beloning van hun arbeid;
10 Want indien zij vallen, de een richt zijn metgezel op; maar wee den ene, die gevallen is, want er is geen tweede om hem op te helpen.

Van een goed resultaat ("een goede beloning") wordt het leven een stuk stabiel. Op twee benen staan is absoluut veel steviger dan op één been staan. Men zou daarom niet alleen, maar bij voorkeur met twee zijn. Dan kan men zich op elkaar verlaten, kan men op elkaar steunen bij gelegenheid. Het maakt het leven wat stabiel. Als men alleen is, dan is men kwetsbaar. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de duiksport. Het is veel te gevaarlijk om alleen te gaan duiken, en zo is het in het leven ook. De "ene" kan zichzelf niet oprichten, als hij gevallen is. Daar heeft hij een metgezel, de "tweede" voor nodig.

Prediker 4 : 11, 12

11 Ook, indien twee te zamen liggen, zo hebben zij warmte; maar hoe zou een *alleen* warm worden?

12 En indien iemand den een mocht overweldigen, zo zullen de twee tegen hem bestaan; en een drievoudig snoer wordt niet haast gebroken.

Dit zijn eenvoudige voorbeelden. Vaak komt men via de meest simpele argumenten tot wijsheid. De [filosoof Plato](#) bouwde hele filosofieën op heel simpele conclusies. Op argumenten waar je niet tegen op kunt. Hier is dat ook zo. Onder "een drievoudig snoer" wordt verstaan dat men niet alleen maar één maatje heeft, maar minstens twee. Dit vers wordt regelmatig uit het verband gerukt en op allerlei situaties toegepast. Zo is het heel populair bij huwelijkssluitingen. Er wordt dan gezegd: man en vrouw is twee, maar de Heer moet erbij. Dat is op zich ook zo, maar er worden allerlei betekenissen aan gehangen, omdat het zo'n mooie symbolische uitspraak is. Bij een "drievoudig snoer" zijn er drie stukken touw in elkaar gedraaid. Dat breekt niet makkelijk en mocht er één van de drie toch breken, dan heb je er nog twee over. Hier wordt over de mens gesproken, die bij gelegenheid meer dan één metgezel nodig heeft om hem bij te staan. Het meest verstandige is natuurlijk dat de mens met God door het leven gaat.

Prediker 4 : 13

13 Beter is een arm en wijs jongeling, dan een oud en zot koning, die niet weet van meer vermaand te worden.

Een koning die niet meer "vermaand" kan worden, is er één die uiteindelijk alleen door het leven gaat. Hij luistert niet meer naar het volk of naar raad, maar neemt zijn eigen beslissing op grond van de macht die hij heeft. Hij wordt dan meteen "oud en zot" genoemd. Dat is "de zotternij van de ouderdom", want aan de ene kant hebben oude mensen wellicht grote levenservaring, maar dat kan ook leiden tot het

hoogmoedige waanidee dat ze alles wel weten en dan doen ze dus ook de vreemdste dingen. Ze laten zich niet meer vermanen. Wat wou jij mij vertellen? Hoe oud ben jij eigenlijk? Je komt pas kijken. Een "arm en wijs jongeling" heeft weinig macht, omdat hij arm is, maar als hij wijs is, dan laat hij zich vermanen. Dat staat niet expliciet in het vers zelf, maar het wordt geïmpliceerd door het zo tegenover elkaar te zetten. Er volgt in ieder geval uit dat de jongeling wijs is, omdat hij ontvankelijk is en zich laat onderwijzen.

Prediker 4 : 14

14 Want een komt uit het gevangenhuis, om koning te zijn; daar ook een, die in zijn koninkrijk geboren is, verarmt.

Hier staan ook twee dingen tegenover elkaar. Iemand "die in zijn koninkrijk geboren is", die het koningschap en wat daarbij hoort in de schoot geworpen krijgt, kan het alleen nog maar kwijtraken. Terwijl iemand die niks heeft nog iets om op te bouwen heeft en nog wat van het leven verwachten kan. Daarom kan men beter van onderaf komen, want dan heeft het leven wat te bieden. Als men van bovenaf komt, omdat men in die positie geboren is, kan het alleen maar misgaan.

Prediker 4 : 15

15 Ik zag al de levenden wandelen onder de zon, met den jongeling, den tweede, die in diens plaats staan zal.

De gedachte is, dat die oude koning, die in zijn koninkrijk is, alleen nog maar kan verarmen. Die jongeling zal vermoedelijk die oude koning overleven. Het staat er wat ingewikkeld, maar dat is ongetwijfeld het idee. De jongeling, die uit het gevangenhuis komt om koning te zijn, die arme maar ook wijze jongeling, "die in diens plaats zal staan", is populair en heeft dus metgezellen, want daar gaat het hoofdstuk over. Hij krijgt alle levenden met zich mee en op zijn hand. Het gaat om de populariteit. De arme en wijze jongeling wordt koning en de oude koning verliest zijn macht over het volk.

Prediker 4 : 16

16 Er is geen einde van al het volk, van allen, die voor hen geweest zijn; de nakomelingen zullen zich ook over hem niet verblijden; gewisselijk, dat is ook ijdelheid en kwelling des geestes.

De Prediker zegt dat die geschiedenis zich gewoon zo voort zal zetten. Ook de generatie die opgroeit met die jongeling, die dan koning wordt,

Zijlijn 9

Dit is een uitspraak van broeder Klaas Rozendaal uit Friesland. Het verhaal gaat dat iemand tot hem zei: "Ik heb vandaag mijn leven aan de Here Jezus gegeven." Toen zei hij: "Nou die zal er dan wel blij mee wezen hè." Ja, als je dat letterlijk neemt... wat moet Hij met die ellende? Wat broeder Rozendaal bedoelde, is dat dit aangeboden leven eerst levend en heilig en onberispelijk moet zijn. Als het dat is, als resultaat van het verzoeningswerk van de Here Jezus op grond van geloof, dan zou men inderdaad zijn lichaam "stellen tot levend heilig gode welbehagelijk offer". (Romeinen 12 : 1) Maar men zou eerst het Woord des Heren moeten ontvangen en dat is wat de Prediker zegt. Men zou in de eerste plaats naar de Heer luisteren.

die dan het hoogste bereikt, ook die generatie gaat voorbij en ook deze jongeling zal ooit, als hij koning wordt, een "oud en zot koning" zijn en zijn koninkrijk verliezen. Hij zal verarmen, er komt gewoon een volgende generatie; "de geschiedenis herhaalt zich" is de hierbij passende uitspraak, zoals we in hoofdstuk 1 al gezien hebben. Ook populariteit gaat voorbij. De Prediker stelt vast dat het volk op de hand krijgen, populair zijn, een kwestie van tijd is. Het duurt maximaal een generatie. Het gaat voorbij. Populariteit gaat voorbij en betekent in zichzelf ook niks, maar men zou er het beste van maken, het eventueel gebruiken en ervan genieten voor zover dat kan. Maar men zou zich bewust zijn dat het allemaal weer voorbij gaat.

Prediker 4 : 17

17 Bewaar uw voet, als gij tot het huis Gods ingaat, en zijt liever nabij om te horen, dan om der zotten slachtoffer te geven; want zij weten niet, dat zij kwaad doen.

De climax van dit Schriftgedeelte staat in dit vers. Het gaat hier om het huis Gods, om de tempel, die voor het eerst gebouwd werd door deze Prediker, door Salomo. Hij maakt er hier dan ook melding van en zegt: weet wat je doet als je naar binnen gaat. Want de vraag is wat men daar gaat doen? En zo komen we terecht bij de Hoogste Metgezel van de mens. De Prediker geeft meteen het advies "zijt liever nabij om te horen, dan om der zotten slachtoffer te geven, want ze weten niet dat zij kwaad doen". Dat "nabij zijn" of eventueel "nabij komen", dan wel "naderen", want dat is de korte versie van het woord, is in de Bijbel één van de belangrijkste uitdrukkingen voor wat vertaald is met "offeren". Maar dat is alleen als het zo uitkomt. Hier zou het zo uitkomen, maar het probleem is dat in het vers zelf gesproken wordt over "slachtoffer geven", dus vermijdt men het woord offeren alsnog.

In Hebrëen 4 : 16 staat: "laat ons met vrijmoedigheid toegaan", d.w.z. "naderen", want dat woord is het. Het gaat om het ingaan in het Heiligdom en meer in het bijzonder het ingaan van de hogepriester op grote verzoendag, het naderen namelijk tot de Ark des Verbonds in het Heilige der Heiligen, dus met grote nadruk het naderen tot de Heere. Ons wordt gezegd met vrijmoedigheid toe te gaan. Vooral met vrijmoedigheid, omdat het natuurlijk verboden was. Alleen de hogepriester zou "eenmaal des jaars ingaan". Wij zouden echter met vrijmoedigheid ingaan, omdat onze Hogepriester, uit vers 14, voor ons is ingegaan, ons vertegenwoordigende. Waarna in de volgende hoofdstukken wordt toegelicht dat we ons beschikbaar zouden stellen voor de dienst onder het Nieuwe Verbond.

Hebrëen 7 : 19

19 Want de wet heeft geen ding volmaakt, maar de aanleiding van een betere hoop, door welke wij tot God genaken.

"Genaken" is de aanhaling van dit oudtestamentische (Hebreeuwse) woord "naderen" tot God. Het is dikwijls vertaald met "offeren", maar eigenlijk is het uitbeelding van alle religieuze activiteit van de mens, die immers tot God zou komen. Alleen niet in eigen kracht. De Prediker leert dat wij wel tot God kunnen naderen, maar niet door eigen werken, als hij zegt: "Bewaar uw voet als gij tot het huis Gods ingaat". Let op wat je doet, "zijt liever nabij om te offeren", maar dat kun je hier op die manier niet vertalen. Wat de Prediker dus gewoon zegt, is dat als je dan toch tot de Heer komt, Zijn tempel binnen gaat, dan zou je dat niet doen om een offer te brengen, niet om verplichte werkzaamheden te verrichten, niet om God iets aan te bieden, om hem gunstig te stemmen, of iets dergelijks, maar om van Hem wat te ontvangen, namelijk Zijn Woord. Als wij naar Hem luisteren, naar Hem horen, zal het tot gevolg hebben dat heel ons leven Zijn eigendom wordt. Wij bieden Hem dat dan wel degelijk, maar je denkt toch niet dat je als zondaar zomaar tot God kunt gaan en zeggen: God hier ben ik en hier hebt U mijn leven, doe er maar mee wat U wil. **Zie zijlijn 9**

"Der zotten slachtoffer" wil zeggen "een offer" zoals de zotten het ook brengen. "Zotten" zijn niet meteen domme mensen, maar mensen die niet wijs zijn, speciaal omdat zij de Here niet "vrezin", d.w.z. Hem niet geloven. Als men de Here niet vreest, zich dus niet aan Hem onderwerpt en Hem dient door naar Hem te luisteren, dan is men zot. Een zot is iemand die niet luistert en daarom blijft hij ook altijd zot. Als die zot na een verloop van een lang leven helemaal nooit geluisterd heeft, wordt het: "hoe ouder hoe zotter". Het is ook: "dat is van de zotten". Zotten brengen wel de offers, maar ze luisteren niet. Zoveel zotten lopen er in onze dagen dus ook rond. Ze zijn religieus en bieden God van alles aan, maar naar Hem luisteren is er niet bij. Waarmee dienen wij de Heer? Simpelweg door naar Hem te luisteren. Iemand die wijs is, luistert naar het Woord Gods en iemand die niet wijs is, brengt alleen zijn offers. Maar dat heeft geen zin. Ik heb er in mijn Bijbel een verwijzing bij geschreven naar:

1 Samuël 15 : 22

22 Doch Samuël zeide: Heeft de HEERE lust aan brandofferen, en slachtofferen, als aan het gehoorzamen van de stem des HEEREN? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerken dan het vette der rammen.

"Gehoorzamen van de stem des HEEREN" - gehoor geven aan - is beter dan "slachtoffer opmerken". Luisteren en horen is beter dan het "vette der rammen". De Prediker zegt in vers 17: als je ingaat in dat huis Gods, dan zou het moeten zijn om te horen en je door Hem te laten onderwijzen. Dat is beter dan slachtoffer geven. Als men nadert tot God, dan zou het moeten zijn om naar Zijn Woord te horen, om zich door Hem te laten onderwijzen. Want Zijn gedachten zijn hoger, beter en waardevoller, dan de onze.

Over offers spreekt de apostel Paulus nogal laconiek. Al is het wel zo dat hij niet tot Joden sprak, maar tot heidenen toen hij zei: God heeft niks nodig. God kan met mensenhanden niet gediend worden. (Handelingen 17 : 25) Ik vind dat een prachtige uitspraak van Paulus, omdat hij in feite zo een einde maakt aan alle religie.

Handelingen 17 : 22-25

- 22 En Paulus, staande in het midden van de *plaats, genaamd* Areópagus, zeide: Gij mannen van Athene! ik bemerkte, dat gij alleszins gelijk als godsdienstiger zijt.
- 23 Want *de stad* doorgaande, en aanschouwende uw heiligdommen, heb ik ook een altaar gevonden, op hetwelk een opschrift stond: DEN ONBEKENDEN GOD. Dezen dan, Dien gij niet kennende dient, verkondig ik ulieden.
- 24 De God, Die de wereld gemaakt heeft en alles wat daarin is; Deze, zijnde een Heere des hemels en der aarde, woont niet in tempelen met handen gemaakt;
- 25 En wordt ook van mensenhanden niet gediend, *als* iets behoevende, also Hij Zelf allen het leven, en den adem, en alle dingen geeft;

God heeft niks van de mens nodig. God geeft aan de mens, en dus niet andersom. Hij geeft ons dat alles, opdat wij Hem zoeken zouden. Daar is Hij van - of mee - gediend.

Handelingen 17 : 27

- 27 Opdat zij den Heere zouden zoeken, of zij Hem immers tasten en vinden mochten; hoewel Hij niet verre is van een ieder van ons.

Men zou de Heer zoeken. Hij is nabij, Hij is te vinden. De apostel Paulus evangeliseert en zegt dat het de bedoeling is dat men tot aanvaarding komt van de Here Jezus Christus en in het algemeen tot geloof komt in deze God, die hemel en aarde gemaakt heeft. (Kolossenzen 1 : 16)

Wij worden geacht te weten dat het offerdier een symbolische functie vervult. Een eigen dier offeren, een eigen beest, is de uitbeelding van dat men zichzelf offert of geeft. In het Nieuwe Testament zegt het bekende vers uit Romeinen 12:

Romeinen 12 : 1

- 1 Ik bid u dan, broeders, door de ontfermingen Gods, dat gij uw lichamen stelt tot een levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande, *welke is uw redelijke godsdienst.*

Men zou zichzelf offeren, zoals de Here Jezus Christus ook gedaan heeft. Dat is op basis van onze gehoorzaamheid aan Hem. Men zou naar Hem luisteren. In belangrijke mate wordt godsdienst gevormd door het gebed waarin de mens tot God spreekt, Hem iets aanbiedt, dan wel Hem iets vraagt. Waar het in de eerste plaats om gaat, is niet of God naar ons hoort, maar is de vraag of wij naar God horen. God spreekt tot ons. Als we dan tot Hem naderen, zou het moeten zijn om ons door Hem te laten onderwijzen.

Ik heb niks tegen gebed, ik heb ook niks tegen bidstonden, als u tenminste nog weet wat dat vroeger ook alweer was. Ik heb er wel wat tegen als men voortdurend tegen de Heer aanpraat en nooit naar Hem luistert. Dat moet andersom zijn. Dat God ons vervolgens ziet, hoort en naar ons luistert, ook als we niet officieel in gebed gaan, daar ben ik zelf van overtuigd. Zeker als we Zijn kinderen zijn en gewend zijn naar Hem te luisteren. Dat is wat de Prediker hier dus ook zegt. Men zou naar Hem, naar het Woord Gods, luisteren en dát is de kern van heel de godsdienst.

5. Prediker 5

De gedachte uit hoofdstuk 4, dat men "een maat" zou hebben, bij voorkeur de Heer, om naar Hem te luisteren, is de inleiding tot de volgende perikoop, hoofdstuk 5, waar boven staat "Levenswijsheid", maar daar gaat het hele Bijbelboek over. Dit Schriftgedeelte vertelt dat de mens nou eenmaal op aarde leeft, maar dat de aarde niet het enige onderdeel is van de schepping. Er bestaat ook nog zoiets als de hemel. De aarde is lager dan de hemel, en de strekking van het hoofdstuk is dat de mens zich dat zou realiseren. Dat niet hij de dienst uitmaakt, maar dat hij afhankelijk is van dat wat in de hemel is, en in elk geval daaraan onderworpen is. Wat het aardse betreft, dat gaat in elk geval voorbij. Wat het hemelse betreft, zou men denken aan de "hemel der hemelen" en dus niet aan andere delen van de schepping. Het gaat om dat wat bóven de schepping is, God zelf namelijk. Hij is onvergankelijk. Eén van de problemen van de mens is namelijk dat hij veel te hoogmoedig is, veel te veel verbeelding heeft, zichzelf veel te belangrijk vindt. Levenswijsheid leert ons in de eerste plaats onze beperkingen kennen.

Prediker 5 : 1-19

Perikoop 7

- 1 Wees niet te snel met uw mond, en uw hart haaste niet een woord voort te brengen voor Gods aangezicht; want God is in den hemel, en gij zijt op de aarde; daarom laat uw woorden weinig zijn.
- 2 Want *gelijk* de droom komt door veel bezigheid, *alzo* de stem des zots door de veelheid der woorden.
- 3 Wanneer gij een gelofte aan God zult beloofd hebben, stel niet uit dezelve te betalen; want Hij heeft geen lust aan zotten; wat gij zult beloofd hebben, betaal het.
- 4 Het is beter, dat gij niet belooft, dan dat gij belooft en niet betaalt.
- 5 Laat uw mond niet toe, dat hij uw vlees zou doen zondigen; en zeg niet voor het aangezicht des engels, dat het een dwaling was; waarom zou God grotelijks toornen, om uwer stemme wille, en verderven het werk uwer handen?
- 6 Want gelijk in de veelheid der dromen ijdelheden zijn, *alzo in* veel woorden; maar vrees gij God!
- 7 Indien gij de onderdrukking des armen, en de beroving des gericht's en der gerechtigheid ziet in een landschap, verwonder u niet over zulk een voornemen; want die hoger is dan de hoge, neemt er acht op; en daar zijn hogen boven henlieden.

- 8 Het voordeel des aardrijks is voor allen: de koning zelf wordt van het veld gediend.
- 9 Die het geld liefheeft, wordt van het geld niet zat; en wie den overvloed liefheeft, wordt van het inkomen niet *zat*. Dit is ook ijdelheid.
- 10 Waar het goed vermenigvuldigt, daar vermenigvuldigen ook die het eten; wat nuttigheid hebben dan de bezitters daarvan, dan het gezicht hunner ogen?
- 11 De slaap des arbeiders is zoet, hij hebbe weinig of veel gegeten; maar de zathed des rijken laat hem niet slapen.
- 12 Er is een kwaad, dat krankheid aanbrengt, *hetwelk* ik zag onder de zon: rijkdom van zijn bezitters bewaard tot hun eigen kwaad.
- 13 Of de rijkdom zelf vergaat door een moeilijke bezigheid; en hij gewint een zoon, en er is niet met al in zijn hand.
- 14 Gelijk als hij voortgekomen is uit zijner moeders buik, *alzo* zal hij naakt wederkeren, gaande gelijk hij gekomen was; en hij zal niet medenemen van zijn arbeid, dat hij met zijn hand zou wegdragen.
- 15 Daarom is dit ook een kwaad, dat krankheid aanbrengt; dat hij in alle manier, gelijk hij gekomen is, *alzo* heengaat; en wat voordeel is het hem, dat hij in den wind gearbeid heeft?
- 16 Dat hij ook al zijn dagen in duisternis gegeten heeft; en dat hij veel verdriets gehad heeft, ook zijn krankheid, en onstuimigen toorn?
- 17 Ziet, wat ik gezien heb, een goede zaak, die schoon is: te eten en te drinken, en te genieten het goede van al zijn arbeid, dien hij bearbeid heeft onder de zon, *gedurende* het getal der dagen zijns levens, hetwelk God hem geeft; want dat is zijn deel.
- 18 Ook een iedere mens, aan denwelken God rijkdom en goederen gegeven heeft, en Hij geeft hem de macht, om daarvan te eten, en om zijn deel te nemen, en om zich te verheugen van zijn arbeid, datzelfde is een gave van God.
- 19 Want hij zal niet veel gedenken aan de dagen zijns levens, dewijl *hem* God verhoort in de blijdschap zijns harten.

Waar de Prediker het over heeft in vers 1, is dat wij dingen spreken waar God in betrokken is. D.w.z. over Hem, of wellicht tot Hem. Men zou daar "*niet te snel*" mee zijn. God is namelijk in de hemel, de "derde hemel", en die is hoger dan de aarde. Daarmee zijn Gods gedachten hoger dan de onze. Ons gezichtsveld, onze waarneming is in hoge mate beperkt. Wij zien niet alles, horen niet alles, tasten niet alles, wij

weten niet alles, en we zullen dus geen voorbarige uitspraken doen over dingen waar we geen verstand van hebben. Waar het leven aan de orde is, zouden wij ons realiseren dat onze informatie zeer beperkt is. Ook al zouden we alles weten over wat er op aarde, of de wereld, omgaat, dan nog weten we nog niet wat er in de hemel aan de hand is. **Zie zijlijn 10** Op aarde beschikken wij niet over de volledige informatie.

Al wat op aarde gebeurt, is de uitdrukking, in het algemeen gesproken, van dat wat er in de "hemel der hemelen" omgaat. Al het aardse, al het zichtbare, is uitdrukking van de onzienlijke dingen. Wij zien echter slechts de zienlijke dingen, het gevolg der dingen, en niet de oorzaak der dingen. Die ligt in een onzienlijke wereld. Als we de oorzaken niet kennen, wat zouden wij dan de buitenkant beoordelen? Wij zouden alleen met die buitenkant leren omgaan. Het is nou eenmaal zo, wij kunnen er niks aan doen, en dan daar moeten we mee leren leven. Daarvoor hebben wij wijsheid nodig. Eén van de dingen die we leren is, dat wij zélf deel uit maken van de aardse dingen en dat het ons niet past om een grote mond op te zetten, omdat wij niet weten hoe het zit. Bijvoorbeeld de mens die zo dikwijls kritiek heeft op God, omdat het in de wereld allemaal verkeerd gaat. Men stelt vast wat altijd al geweest is, en men geeft God de schuld. Men vraagt: waarom doet God niks? Mijn tegenvraag is dan meteen: hoe weet jij dat God niks doet? Gevolgd door: wat denk je dat God zou moeten doen dan? Kun je Hem advies geven? Weet je het beter dan Hij? Maar men weet niet wat God doet. Daar is een goede reden voor. In de eerste plaats, omdat wat God doet hij meedeelt in Zijn Woord. Waar men dat niet gelooft, daar houdt alles op. Het heeft geen zin om daar verder over te praten en dat is wat de Prediker zegt, je kunt beter je mond houden, want je bent maar aards, zegt de HEERE in Jesaja.

Jesaja 55 : 7, 8

- 7 Want Mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten, en uw wegen zijn niet Mijn wegen, spreekt de HEERE.
- 8 Want *gelijk* de hemelen hoger zijn dan de aarde, also zijn Mijn wegen hoger dan uw wegen, en Mijn gedachten dan ulieder gedachten.

Hier zegt de Prediker het ook, wees niet te snel met uw mond, en uw hart, want via de mond komt het naar buiten. "*Daarom laat uw woorden weinig zijn*". In het Nieuwe Testament schrijft Jakobus aan de wedergeboren mens. Hij spreekt tot gelovigen en zegt dat wij wedergeboren mensen zijn geworden. En dan vervolgens? Wat nu? Dat antwoord schrijft hij in Jakobus 1.

Jakobus 1 : 19

- 19 Zo dan, mijn geliefde broeders, een ieder mens zij ras om te horen, traag om te spreken, traag tot toorn;

Dit komt overeen met Prediker 4 : 17: "*zijt liever nabij om te horen*", en 5 : 1. Wat wij zouden doen is horen. Dat geldt voor de natuurlijke mens, maar voor ons als kinderen Gods geldt het net zo goed. We zijn pasgeboren jonge kinderen in Christus en we zouden opgevoed worden door "*de redelijke onvervalste melk*", dat is door het Woord Gods. (1 Petrus 2 : 2) Ik denk dat Jakobus deze woorden ontleent aan Prediker 5. Wij zouden dus voorzichtig zijn met wat we tot de Heer zeggen. De Prediker licht dat vervolgens tamelijk uitgebreid toe.

Prediker 5 : 2

- 2 Want *gelijk* de droom komt door veel bezigheid, also de stem des zots door de veelheid der woorden.

Veel activiteit brengt dromen voort, maar dromen dienen tot niks. Dromen zijn bedrog, zegt het spreekwoord. De stem des zots herken je aan de veelheid der woorden. Een zot is iemand die in wezen niks te zeggen heeft, maar daar zo lang over doet. Iemand die maar woorden spuit. In dikke boeken heb je grote kans dat het helemaal nergens over gaat. De leugen heeft veel woorden nodig, luidt een oude uitdrukking. De waarheid heeft zoveel woorden niet nodig. Van mijn vader heb ik geleerd waarom sommigen zoveel moeite hebben om dingen onder woorden te brengen. Omdat ze niet weten wat ze onder woorden willen brengen. Dingen die je weet, waar je verstand van hebt, waar je inzicht in hebt, moet je echt in een paar woorden kunnen zeggen. Het Evangelie moet je in een paar zinnen kunnen vertellen. Als je dat niet kunt, dan ken je het Evangelie niet.

Prediker 5 : 3, 4

- 3 Wanneer gij een gelofte aan God zult beloofd hebben, stel niet uit dezelve te betalen; want Hij heeft geen lust aan zotten; wat gij zult beloofd hebben, betaal het.
- 4 Het is beter, dat gij niet belooft, dan dat gij belooft en niet betaalt.

De woordkeus is niet van mij, maar van de Prediker. Met andere woorden: iemand die wat belooft en het niet nakomt, wordt voor idioot versleten. Zeker als de belofte gedaan werd aan God. Je kunt de Heer beter niks beloven. Wat zou je de Heer nog meer willen beloven dan je beschikbaar te stellen voor de dienst aan Hem? Dan

Zijlijn 10

Een mooi voorbeeld daarvan vind ik het boek Job in de Bijbel. Ik ben er heel laconiek over. Ik heb tot nog toe altijd geweigerd om het boek te bespreken. Daar heb ik zo mijn redenen voor. Ik denk dat het niet zinnig is namelijk. Het zijn 42 hoofdstukken, waarvan ik alleen het eerste en het laatste begrijp. Over de tussliggende hoofdstukken heb je dan niet zoveel meer te zeggen. Daaruit blijkt het onbegrip van al die mensen die zich met de problematiek bemoeien. Hun probleem is dat ze niet weten wat er in de hemel omgaat en daarom geen antwoord kunnen geven op aardse omstandigheden, terwijl dat antwoord toch zoveel ruimte in beslag neemt. Heb je die ellenlange hoofdstukken wel eens gelezen? Dat mag je natuurlijk niet in het publiek zeggen, maar ik vind het stomvervelend. Er is geen spel tussen al die redeneringen te krijgen, maar de feitenkennis van degene die redeneert, is onvolledig.

Zijlijn 10

Uit "aangezicht des Engels" blijkt dat Prediker wel degelijk God bedoelt. Het zeggen "voor het aangezicht des Engels" is hetzelfde als het "brengen voor het aangezicht Gods" in vers 1. Als men tot God spreekt, als tot een Persoon, spreekt men in de praktijk tot Jehovah, de openbaring van het Wezen Gods. Dat is Degene die wij kennen als de Here Jezus Christus. In het Oude Testament was Hij bekend als "de HEERE" of als "de Engel, namelijk de HEERE". Wij vertalen dat terecht met "Engel des HEEREN". Dat "des" betekent niet noodzakelijk "van de". Het is niet de Engel van de Heer; het is de Engel, namelijk de Heer en dus de Engel. Als er iemand zou verschijnen tot Wie men spreekt, heet Hij, God Zelf, "de Engel des HEEREN", of gewoon "de HEERE"

worden het specifieke beloften voor iets speciaals. Dat kun je beter niet beloven. Je kunt je beter voornemen om het te doen. Aan beloven zit je echt vast. En hier staat, elders ook trouwens, God houdt je eraan. Een belofte is niet vrijblijvend. Bovendien kennen wij de plannen Gods niet. Wij kunnen God dan wel wat beloven, maar misschien had Hij heel andere ideeën over ons leven. Vers 5 is de uitgebreide toelichting.

Prediker 5 : 5

- 5 Laat uw mond niet toe, dat hij uw vlees zou doen zondigen; en zeg niet voor het aangezicht des engels, **Zie zijlijn 11** dat het een dwaling was; waarom zou God grotelijks toornen, om uwer stemme wille, en verderven het werk uwer handen?

"Zondigen" is "het niet betalen van de belofte" uit vers 4. Het niet doen wat je beloofd hebt. God eist niet van ons dat wij bepaalde dingen doen of laten. Wij kunnen Hem dat wel beloven, maar waarom zouden we, als Hij het niet van ons vraagt? Dus niet te snel zijn met onze mond om wat te beloven. Dikwijls is beloven gewoon hoogmoed: "Ik zal dit en ik zal dat". Daar zegt Jakobus het een en ander over.

Jakobus 4 : 13-17

- 13 Welaan nu gij, die daar zegt: Wij zullen heden of morgen naar zulk een stad reizen, en aldaar een jaar doorbrengen, en koopmanschap drijven, en winst doen.
14 Gij, die niet weet, wat morgen *geschieden zal*, want hoedanig is uw leven? Want het is een damp, die voor een weinig tijds gezien wordt, en daarna verdwijnt.
15 In plaats dat gij zoudt zeggen: Indien de Heere wil, en wij leven zullen, zo zullen wij dit of dat doen.
16 Maar nu roemt gij in uw hoogmoed; alle zodanige roem is boos.
17 Wie dan weet goed te doen, en niet doet, dien is het zonde.

We kunnen wel plannen maken, maar zeggen "ik zal dit of dat", is hoogmoed. Je brengt jezelf in de problemen. Zeker als je beloften doet aan de Heer. Wij verwachten dat God betrouwbaar is, dat we van Hem op aan kunnen. Wij spreken tot God, en dat zou dan Hij maar niet serieus moeten nemen? Zo werkt het niet. Zo spreekt God niet tot ons, zo zouden wij ook niet tot God spreken. God kan tot ons spreken, omdat Hij bij machte is om te doen wat Hij beloofd heeft. Hij zal het ook doen en komt er niet op terug. Als wij tegen de Heer zeggen "ik zal zus en ik zal zo", kun je er echt op rekenen dat Hij je er aan houdt, met alle consequenties van dien. Dat beloven aan de

Heer valt onder de categorie van "de stem des zots door de veelheid der woorden" uit vers 2. Wees voorzichtig met wat je zegt, vooral naar de Heer toe. Je kent de omstandigheden niet, je weet niet wat het leven je zal brengen. Het zal altijd onder voorbehoud moeten zijn, "Indien Gij wilt". (Mattheüs 8 : 2)

Wanneer we iets voor de Heer willen doen, dan zou het in wezen niet verder moeten komen dan: Heer hier ben ik, wat wilt Gij dat ik doe? Dat gaat al ver genoeg, want daar houdt Hij ons namelijk aan. Maar dat is geen specifieke belofte. Het geeft God de ruimte om te doen wat Hij wil doen en dat is al verstrekkend genoeg in onze levens. Als wij ons niet houden aan onze belofte, die we aan Hem gedaan hebben, zal Hij "grotelijks toornen" over ons. Waar het over gaat, is niet dat je iets niet doet. Waar het over gaat is, dat je wat gezegd hebt te zullen doen, maar je daarna niet doet. Dus het probleem zit niet in wat je doet of laat; het probleem zit in die grote mond. In ons dagelijks leven heb ik liever mensen die niks beloven, dan mensen die wat beloven en dat niet nakomen. Als ze mij wat beloven, vertrouw ik erop. Reken ik erop. Als ze het dan niet nakomen, zit ik met het probleem. Laat ze dan hun mond houden. Laat ze dan niks beloven. Dan weten we waar we aan toe zijn en kan het alleen nog meevallen. Ik zeg eerder: ik zal zien wat ik doen kan, maar ik beloof niks. Ik doe m'n best.

Prediker 5 : 6

- 6 Want gelijk in de veelheid der dromen ijdelheden zijn, alzo in veel woorden; maar vrees gij God!

Hoe meer dromen hoe meer leegheid. Al die dromen betekenen in de praktijk niks. Dat geldt ook voor veel woorden over een eenvoudige zaak ("ijdelheden"). De mooiste woorden zijn die paar woorden waarin zo veel gezegd wordt. Woorden met een grote "zeggingskracht", heet dat. De eindconclusie van dit stukje is: "maar vreest gij God", dat zou men doen. "God vrezen" wil gewoon zeggen "serieus rekening houden met Hem". Je hoeft geen angst voor Hem te hebben.

Dezelfde vergelijking, tussen hemelse en aardse dingen, wordt in het volgende gedeelte, vanaf vers 7, voortgezet. Het gaat nog steeds over precies hetzelfde. Het woord van de mens is niet belangrijk, de mens is maar aards. De omstandigheden op aarde, waar we eventueel een mening over hebben, of waar we kritiek op hebben, of zelfs waar over wij God willen aanspreken, zijn maar aardse omstandigheden. Daar staat de hemel altijd boven. Dat zijn de volgende verzen.

Prediker 5 : 7

- 7 Indien gij de onderdrukking des armen, en de beroving des gericht's en der gerechtigheid ziet in een landschap, verwonder u niet over zulk een voornemen; want die hoger is dan de hoge, neemt er acht op; en daar zijn hogen boven henlieden.

“Voornemen” wil zeggen, het is er nou eenmaal, en je loopt er daarna tegenop, je veroorzaakt het niet, maar het is er al. Dat is letterlijk voornemen. Wat hier glashard staat, en ik weet dat we daar ook even aan moeten wennen, is, dat de onderdrukking van de armen, en het onrecht in een bepaald land, ons niet aangaat. We kunnen die problemen niet werkelijk oplossen, hoogstens aan wat symptoombestrijding doen, want de macht (de wereld ligt in de macht van de satan) waar dat vandaan komt, is hoger dan de mens en hoger dan de aarde. Volgens de oud-testamentische wetgeving zouden wij zorgen voor onze broeders, onze naasten, die gebrek hebben, te kort komen, die hulp nodig hebben. Maar, dat is niet hetzelfde als iets willen doen aan het bestaan van onrecht en verdrukking in de wereld. Dat zijn twee verschillende dingen en dat laatste gaat ons niet aan. Onze verantwoordelijkheid is de zorg voor onszelf, en vandaar uit voor elkaar. Het enige dat wij nodig hebben is genade. En dat is nou precies wat wij in overvloed ontvangen hebben van Christus Jezus. (1 Timótheüs 1 : 14) Wij hebben Zijn genade nodig, opdat wij ontvangen zouden wat wij nodig hebben in het leven als zodanig, zonder dat er enige verdienste onzerzijds tegenover staat. Dat is niet alleen wat Prediker ons leert, maar dat wordt ook uitgebreid in het Nieuwe Testament onderwezen.

Uiteindelijk is het zo dat *“die hoger is dan de hoge neemt er acht op”*. De Here Jezus Christus, aan wie gegeven is alle macht in hemel en op aarde, (Mattheüs 28 : 18) die uitermate verhoogd is, (Filippenzen 2 : 9) en een positie inneemt boven de boze, en dus boven de God dezer eeuw (2 Korinthe 4 : 4) en de overste deze wereld. (Johannes 16 : 11) Dit vers leert dat er iemand is die boven al die “hogen” staat en zelfs boven “de hoge”, die in de praktijk de wereld regeert. Dat betekent dat die “Allerhoogste”, want dat is de verkorte versie van *“die hoger is dan de hoge”*, wel degelijk acht slaat op *“de onderdrukking des armen, en de beroving des gericht's en der gerechtigheid”*. Hij grijpt weliswaar niet meteen in, maar het betekent wel dát Hij zal ingrijpen en dat degene die zich daaraan schuldig maken daar toch ooit voor geoordeeld zullen worden. Want *“alles heeft zijn bestemde tijd”*, zoals in hoofdstuk 3 beschreven werd.

Wij weten uit het profetisch woord, dat straks in de dagen van de wederkomst van Christus, het oordeel inderdaad over “de hoge, en over de hogen”, en over “de overheden en de machten, heerschappijen en tronen” (Kolossenzen 1 : 16) zal plaatsvinden en dat het uiteindelijk en definitief zal plaatsvinden op de Jongste Dag, op Zijn tijd dus. Sommigen zullen zeggen dat het dan te laat is, maar dan kijken we niet verder dan onze neus lang is. Deze wereld, dit leven hier, is namelijk van zeer tijdelijke aard. Bij de aanvang van de eeuwigheid zal dat oordeel geweest zijn. In onze tegenwoordige bedeling, heeft God welbewust en officieel, zwart op wit, de tegenwoordige wereld, de mensheid, losgelaten. Dat zijn de bekende woorden uit het eerste hoofdstuk van de eerste Brief in het Nieuwe Testament. Het wordt drie keer genoemd.

Romeinen 1 : 24, 26, 28

- 24 Daarom heeft God hen ook overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten tot onreinigheid, om hun lichamen onder elkander te onteren;
- 26 Daarom heeft God hen overgegeven tot oneerlijke bewegingen; want ook hun vrouwen hebben het natuurlijk gebruik veranderd in het *gebruik* tegen nature;
- 28 En gelijk het hun niet goed gedacht heeft God in erkenenis te houden, zo heeft God hen overgegeven in een verkeerden zin, om te doen dingen, die niet betamen;

“Overgegeven” betekent “losgelaten”, en meer nog, het betekent dat de mens zich losrukte en dat God gewoon Zijn greep heeft losgelaten. Als ze dan die kant op willen, dan laat Ik ze los. *“Daarom”*, aan het begin van het vers, slaat op het voorgaande, waarin in vers 21 gezegd wordt: *“Omdat zij, God kennende, [Hem] als God niet hebben verheerlijkt of gedankt; maar zijn verrijdeld geworden in hun overleggingen en hun onverstandig hart is verduisterd geworden.”* “Verrijdeld”, is het woord uit Prediker. De mensen zijn leeg, doelloos, zinloos geworden, in hun verstand en overleggingen. Zij hebben een ongelovig hart, dat verduisterd is geworden. Het Licht is eruit weg. Vers 22 en 23: *“Zich uitgevende voor wijzen, zijn zij dwaas geworden; En hebben de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd in de gelijkenis eens beelds van een verderfelijk mens, en van gevogelte, en van viervoetige en kruipende [gedierten].* Heel wat “ismen” en “logieën” in onze dagen zijn gericht op de verheerlijking, de verafgoding, van de mens en van het dier. Als dit het hoogste streven is in je leven, waar je zo nodig voor moet vechten, dan is het toch niet veel bijzonders. Men zou daarentegen de Heer dienen en dat is wat hier staat. Men heeft God

echter vervangen voor de mens, en voor "gevogelte en viervoetig en kruipende gedierten", enzovoorts. Omdat men God heeft losgelaten, heeft God de mensheid losgelaten, met alle consequenties van "onreinigheid" van dien. Waar de Heer in oudtestamentische tijden, Zich bij gelegenheid bemoeide met de gang van zaken in de wereld, is het in onze dagen zo dat het ingrijpen Gods tot een absoluut minimum beperkt wordt, want de algemene regel is: "God heeft de wereld losgelaten". Dat is wat de Bijbel zegt. God ziet naar deze wereld niet om, en voor degene die zegt: maar we zouden toch aan de wereld het Evangelie prediken, dat is toch naar de wil van God, zeg ik: Wij zouden in de wereld het Evangelie prediken. Dat is niet tot verbetering van de wereld, niet tot bestrijding van het onrecht, niet tot bestrijding van onderdrukking, maar bedoeld om mensen tot geloof te laten komen in de Here Jezus Christus.

Galaten 1 : 4

4 Die Zichzelfen gegeven heeft voor onze zonden, opdat Hij ons trekken zou uit deze tegenwoordige boze wereld, naar den wil van onzen God en Vader;

God, de Here Jezus Christus, doet niet iets aan of in de wereld. Hij trekt ons uit de wereld, die immers de onze niet is, waarin wij als kinderen Gods fundamenteel niet thuis horen. Met andere woorden, er is onrecht, er is onderdrukking in de wereld, maar we zouden dat niet al te zeer bestrijden. God zal er wat aan doen op Zijn tijd. Uiteindelijk "zal Hij het recht voortbrengen". (Jesaja 42 : 3)

Prediker 5 : 8

8 Het voordeel des aardrijks is voor allen: de koning zelf wordt van het veld gediend.

De eenvoudige gedachte is, dat wij nou eenmaal in alle opzichten leven van de aarde. Wij zijn "uit de aarde, aards" (1 Korinthe 15 : 47) en leven daarvan. Als je maar te eten hebt, leef van wat de aarde voortbrengt, want meer kun je toch niet aan. Dat staat uitgebreid in de volgende verzen. Deze overwegingen zouden ons nederig moeten stemmen. Want hoe hoog we in de ogen van anderen wellicht ook kunnen opklimmen, dat betekent in de praktijk echt niks, want we zijn wie we altijd waren, namelijk "uit de aarde, aards". Die aardse mens leeft van de aarde en zal naar de aarde wederkeren. (Genesis 3 : 19) Ons past daarom bescheidenheid, in het besef dat wij hier maar tijdelijk zijn. Datzelfde geldt voor alle "hoge plaatsen" op aarde, ook voor de koning.

Prediker 5 : 9

9 Die het geld liefheeft, wordt van het geld niet zat; en wie den overvloed liefheeft, wordt van het inkomen niet zat. Dit is ook ijdelheid.

Voor wie "het geld liefheeft", komt er nooit bevrediging, daar is nooit voldoende van. "Wie de overvloed liefheeft", dat is eigenlijk hetzelfde, maar dan wat algemener, zal nooit verzadigd worden. "Dit is ook ijdelheid", leegheid dus. Als je graag veel wilt hebben, dan is het nooit genoeg. Je moet altijd meer en meer en meer en meer. Het streven van de mens is meer en meer en meer. Hij denkt dat hij dan zelf meer wordt of hoger wordt, of zoiets. Meer aanzien verwerft, meer personality krijgt, en dat soort dingen. Maar dat is natuurlijk niet zo. Hij blijft gewoon diezelfde mens, met al z'n gebreken. Hoeveel geld je ook hebt, hoe groot ook je bezittingen zijn, al ben je miljardair, of je bent maar een arme sloeber, als je wat mankeert, dan ga je dood. Dat maakt niks uit. Of je arm bent of rijk, of aanzien hebt of niet, het maakt echt geen verschil. Wat wij alleen nodig hebben, is wat het aardrijk van zichzelf al voortbrengt. Daarvan kun je wel verzadigd worden. Men leeft van de aarde en men zal daarbij blijven. Dat is voldoende, zegt de Prediker bij herhaling in verschillende hoofdstukken. Het is voldoende om daarin gelukkig te zijn, om daarin blijdschap te vinden.

Prediker 5 : 10

10 Waar het goed vermenigvuldigt, daar vermenigvuldigen ook die het eten; wat nuttigheid hebben dan de bezitters daarvan, dan het gezicht hunner ogen?

Als je rijk bent, dan zijn er altijd allerlei mensen die moeten mee-eten, van jouw centen. Je hebt een bedrijf op poten gezet, je hebt personeel nodig, die er ook van moeten eten. Dat is nuttig voor de werkgelegenheid en hebben die andere mensen ook wat te doen. Dat is allemaal waar, maar het doet fundamenteel niks af aan deze zeer principiële uitspraak. Zo is het nou eenmaal. En of al dat "vermenigvuldigen" werkelijk goed is voor de zenuwen en voor de rust? Er is wat voor te zeggen, maar de Prediker zegt dat dit niet zo is.

Prediker 5 : 11

11 De slaap des arbeiders is zoet, hij hebbe weinig of veel gegeten; maar de zatheid des rijken laat hem niet slapen.

Je slaapt er in het algemeen niet beter van. Als je goed wilt slapen, dan moet je zware arbeid verrichten. Dat is heel goed voor de nachtrust.

Men moet wat doen en aan het eind van de dag is men in de eerste plaats moe en in de tweede plaats is men tevreden met wat men gedaan heeft, dat men flink wat tot stand heeft kunnen brengen. En dus slaapt men goed. Dat is rust. Daar staat tegenover dat degene die zoveel bezittingen heeft, niet meer rustig slaapt. Want het hebben van die bezittingen is kwetsbaar. **Zie zijlijn 11**

De hoogmoed van de mens, het oude thema dat ook in dit Bijbelboek steeds naar voren komt, drijft hem tot: ik wil meer, ik wil hoger en ik wil nog meer. Meer van alles en hoger dan alles. Maar na verloop van tijd wordt zo'n mens toch "oud en der dagen zat" (Job 42 : 17) en tuimelt hij met een noodklap weer naar beneden.

Prediker 5 : 12

12 Er is een kwaad, dat krankheid aanbrengt, *hetwelk* ik zag onder de zon: rijkdom van zijn bezitters bewaard tot hun eigen kwaad.

Er is "een kwaad dat krankheid aanbrengt", dat ziek maakt dus. Het is een oorzaak van ziekte. Wat dikwijls gebeurt, is dat rijkdom leidt tot ondergang van de rijken. Het keert zich op een gegeven moment tegen hen, al was het maar, omdat rijkdom leidt tot jaloezie, of revolutie als de arme mensen zich tegen die rijken keren. Het gaat vroeg of laat een keer fout. Ik denk net met name aan de communistische revolutie, de [bolsjewistische revolutie](#), tegen de rijke machthebbers, waaronder de Tsaren in Rusland, maar de [Franse revolutie](#) was er natuurlijk net zo goed een. Op lager niveau gebeurt dat ook. Rijkdom kan zich tegen iemand keren. Men heeft moeite gedaan om rijk te worden en daarna gaat het helemaal fout.

Prediker 5 : 13

13 Of de rijkdom zelf vergaat door een moeilijke bezigheid; en hij gewint een zoon, en er is niet met al in zijn hand.

Iemand heeft geld, gaat iets ondernemen, gokt te ver, en verliest alles wat hij had. Dat kan ook. Het drijft sommigen zelfs tot de ondergang. Dat kan iemand die arm is, of net genoeg heeft om van te leven, nauwelijks overkomen. Hij heeft de mogelijkheden niet om zoveel risico's te nemen. Na de ; in het vers lees ik niet "en", maar "of hij gewint een zoon". Zonen hebben de neiging om de rijkdom van de vader er doorheen te jagen. Er is een goede reden voor. Ze hebben geen idee wat het is, want ze hebben er nooit hard voor hoeven werken. Ze krijgen het gratis, dus ze gooien het ook meteen over de balk. Zo

gaat zoiets. Niet dat het altijd gebeurt, maar het is wel wat heel veel voorkomt. Pa, met alles wat hij opgebouwd heeft, moet dat nalaten aan zijn eigen vlees en bloed. Heel het idee dat men iets zou moeten nalaten aan de volgende generatie is volstrekt een waanidee. Dat leeft bij mensen wel, maar in de praktijk werkt zoiets niet. Je moet maar afwachten of het werkt. Daar kun je niet op rekenen, zeker niet je leven op richten. Men zou die hoge ideeën niet hebben, dat is wat dit Bijbelboek leert. Men zou niet te hoge verwachtingen hebben van het leven, men zou niet te hoog grijpen, men zou zich niet zulke hoge doelen stellen, men zou leven bij wat God vandaag geeft. Als wij aan het eind van de dag terugkijken op die dag, zouden we ons naar eer en geweten kunnen afvragen: heb ik er aardigheid in gehad? Heb ik iets gedaan waar ik blij mee was? Is er iets geweest wat me bevrediging schonk? Kan ik hiervoor danken? Want dat is de bedoeling. God geeft ons dat, en de vraag is of we er ook gebruik van maken. En dát is onze persoonlijke verantwoordelijkheid. Niet: hebben we wat bereikt, maar hebben we onze blijdschap en vrede gevonden in waar we mee bezig waren? Zijn we oprecht geweest naar de Heer, en hebben we geleefd uit dat wat Hij ons gaf, voor deze dag. "[One day at a time](#)" ([Gaither Music](#)) In de volksmond heet dit "levenskunst".

Vers 13 besluit met: "en er is niet met al in zijn hand." De uitdrukking betekent eigenlijk "als iemand dan alles in de hand heeft, heeft hij nog niks". Als je alles bij elkaar optelt, is het precies nul. Dat schiet niet op. Wij kennen "niet met al" als "niemendal".

Prediker 5 : 14

14 Gelijk als hij voortgekomen is uit zijner moeders buik, *also* zal hij naakt wederkeren, gaande gelijk hij gekomen was; en (= *namelijk*) hij zal niet medenemen van zijn arbeid, dat hij met zijn hand zou wegdragen.

Dus als je denkt dat je nog moet genieten van je rijkdom, is het verstandigste om er meteen mee te beginnen. Want je kunt je snipperdagen niet laten staan tot het volgende jaar of zoiets. Als je komt te overlijden, ben je alles kwijt. Je hoeft er niet eens voor te overlijden. Je kunt ook gewoon zwak ziek of misselijk worden of weet je veel wat, waardoor je de mogelijkheden niet meer hebt om van hetgeen je vergaard hebt te genieten. Men zou het gewoon vandaag doen. We nemen niks mee uit deze wereld. Het enige wat je mee kunt nemen uit dit leven, naar de hemel, zijn je kinderen, als die ook geloven, en daarom zouden wij hen zo vroeg mogelijk bekendmaken met de Here Jezus, aldus dominee C.J. Hoekendijk. ([Zie studie nr. 62](#))

Zijlijn 11

Beleggen houdt de mens nogal bezig, vaak de hele dag en dus ook 's nachts. Als aandelen zakken, slaap je niet lekker. Dan gaat het de verkeerde kant op. Als de koers omhoog gaat, slaap je ook niet lekker, want dan denk je: misschien had ik het vandaag moeten verkopen, want nou zijn ze meer waard. Waar het over gaat? Over niks. Over cijfers en over papier. Het houdt de wereld bezig, maar ik vind het zo'n zielig gedoe. Afgezien van, dat het een volstrekt onbijbels gedoe is. Geld verdienen zonder ervoor te werken, is absoluut onbijbels. Ik ben er stellig van overtuigd, dat heel die beurstoestanden, straks in de duizend jaren verboden zijn. Het is bij de wet, de Mozaïsche wet, in elk geval verboden. Als je aandelen hebt en ze gaan drie keer over de kop, wie betaalt dat, denk je? Uiteindelijk toch iemand anders die ervoor moet werken. Geld ontstaat niet vanzelf, er moet voor gewerkt worden. Ik ben geen anti-kapitalist. Helemaal niet, want ik heb sowieso geen alternatief. Maar dat het een oneerlijk beginsel is, en dat het leidt tot onderdrukking en onrecht, daar ben ik er ook niet mee als iemand grote verliezen leidt met aandelen. Dan denk ik: back to the ground.

Prediker 5 : 15

15 Daarom is dit ook een kwaad, dat krankheid aanbrengt; dat hij in alle manier, gelijk hij gekomen is, alzo heengaat; en wat voordeel is het hem, dat hij in den wind gearbeid heeft?

Een mens wordt ziek van de waarheid dat hij zonder bezittingen, leeg, in deze wereld komt en er ook zo weer uit gaat. Je hoeft geen groot filosoof te zijn, om daarna vast te stellen dat je dus nergens terecht komt, dat het tot niks leidt, wat je doet in het leven. Je kunt je leven moeilijk maken, dat kan, maar blijvend resultaat kan er niet zijn. Daar zou men zich dus ook niet op richten. Als men zich er wel op richt, dan "brengt dat krankheid aan". Ik ben er zelf van overtuigd dat zoveel kwalen van de mensen, ik zeg het voorzichtig, het resultaat zijn, niet allemaal, dat zeg ik niet, maar in het algemeen, van teleurstellingen in dit leven. Het is een bekend gegeven dat, als je veel teleurstellingen hebt in het leven, je eigen lichaam de neiging heeft zich er aan te onttrekken door te sterven. Door ziek te worden. Dat is de natuur nou eenmaal, ook de menselijke natuur. Dagelijks zouden wij onze blijdschap, onze vrede, vinden in waar we mee bezig zijn. Dat wil niet zeggen dat je dan geen kwalen krijgt, maar het maakt ze te dragen.

Neem deze woorden niet te zwaar op, want de mensen die vrolijk en blij en dankbaar door het leven gaan, worden ook geen 180. Maar als je een gezond leven op prijs stelt, zou je in eerste plaats gezond moeten leven. Dat gaat via voedsel, maar het heeft nog veel meer te maken met je geestelijke voedsel, je geestelijke stofwisseling, met wat je tot je neemt, de gedachten die je ontwikkelt, die je opdoet of zelf ontwikkeld en waar je mee leeft. Daarom is het fijn dat wij weten dat wij eeuwig leven. Daarin verblijden wij ons. Elke dag mogen we leven uit de genade Gods en mogen we Hem dienen. Elke dag hebben we zelfs de gelegenheid om wat meer heerlijkheid te ontvangen, doordat wij Hem vandaag dienen. Dat is echt waar het over gaat en dat is wat ons hier in dit Bijbelboek aangereikt wordt. Al het andere is bijzaak. Dat zouden wij wel degelijk ervaren en aanvaarden als gave Gods. "En wat voordeel is het hem", welk nut brengt het hem uiteindelijk, "dat hij in de wind", d.w.z. in zwaar weer, in armoedige omstandigheden, "gearbeid heeft", dat hij zwaar werk gedaan heeft? Vers 16 gaat verder met de vraag "En wat voordeel is het hem..."

Prediker 5 : 16

16 Dat hij ook al zijn dagen in duisternis gegeten heeft; en dat hij veel verdriets gehad heeft, ook zijn krankheid, en onstuimigen toorn?

"Al zijn dagen in duisternis" wil ook zeggen dat hij "onder moeilijke omstandigheden" geleefd heeft. Dat hij veel verdriet gehad heeft en dat hij fanatiek bezig was om van alles te doen, maar dat het niet lukte. Zoiets levert alleen maar teleurstelling op, "krankheid, en onstuimige toorn" ook. Wat voordeel heeft zo iemand van zo'n leven? Niks.

Prediker 5 : 17

17 Ziet, wat ik gezien heb, een goede zaak, die schoon is: te eten en te drinken, en te genieten het goede van al zijn arbeid, dien hij bearbeid heeft onder de zon, gedurende het getal der dagen zijns levens, hetwelk God hem geeft; want dat is zijn deel.

"Te eten en te drinken", is niet alleen letterlijk zo, maar daar begint het dikwijls wel mee. Je moet kunnen genieten van elke hap die je in je mond steekt, als het even kan. Het gaat om je realiseren waar je mee bezig bent. Het gaat om het proeven, het ondergaan. Beseffen hoe gelukkig en hoe voorspoedig je bent, en niet alleen onder het eten natuurlijk. Dat geldt ook voor wat je dagelijks mag doen. Genieten van "het goede van al zijn arbeid". Van al zijn zware bezigheden, "die hij bearbeid heeft, onder de zon", en dus op aarde.

Dus zo'n pessimistisch boek is Prediker niet. Het is ook geen cynisch boek, zoals dikwijls gedacht. Het veegt alleen de vloer aan met het menselijk streven. Met "de waan van alle dag". Men heeft ooit eens een keer vastgesteld, want daar komt de uitdrukking vandaan, dat een belangrijk deel waar de mens zich mee bezig houdt, dag in dag uit, "de waan" is. Dingen worden opgeblazen, al wat er gebeurt wordt opgeblazen tot iets groots. Dingen die men hoort, worden opgeblazen als zeer indrukwekkend. Dat is de waan van elke dag, want een paar dagen later betekenen die dingen allemaal niks meer. Het was ook eigenlijk niks, maar het wordt van nature opgeblazen, alsof het zo groot en interessant is. Die waan zouden we door moeten prikken. Beseffen dat het allemaal onzin is en dat de Heer van ons verwacht, want dat staat hier, dat wij genieten van wat we dag in dag uit van Hem krijgen. Sommige mensen komen niet zo ver, omdat ze de kleine dingen van alle dag over het hoofd zien. Wij zouden onze bescheiden positie kennen en genieten van wat God ons vandaag geeft en morgen is een nieuwe dag. "Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad". Voor het goede geldt precies hetzelfde. Het is net als met het manna, (Numeri 11) als je weinig hebt is het genoeg en als je teveel hebt blijft het toch niet over tot de andere dag, dus dat helpt niks. Vandaag leven dus en wat morgen brengt, daar gaat een ander gedeelte in Prediker over.

Prediker 5 : 18

18 Ook een iedere mens, aan denwelken God rijkdom en goederen gegeven heeft, en Hij geeft hem de macht, om daarvan te eten, en om zijn deel te nemen, en om zich te verheugen van zijn arbeid, datzelve is een gave van God.

God geeft aan de mens rijkdom en goederen en God geeft aan de mens de macht, de mogelijkheden, ook het recht, want dat is wat "macht" eigenlijk is, om daarvan te eten en om zijn deel te nemen en dus om zich te verheugen van zijn arbeid. Dit is voor veel mensen niet genoeg, omdat ze er verkeerd tegenaan kijken vanuit de hoogmoed, maar niettemin zouden wij genoeg nemen met wat God ons geeft. Wij zouden dat leren waarderen. In de praktijk blijkt het gewoonlijk veel meer te zijn dan wij dikwijls denken. Misschien zijn het de kleine dingen van het leven, maar wat zijn de kleine dingen dan eigenlijk? Wie maakt dat uit en bovendien te vrezen valt dat wanneer wij de kleine dingen in het leven niet weten te waarderen, we de grote net zo min weten te waarderen. Het probleem van de mens is dat hij meent iets groots te zijn en dat hij dus iets groots tot stand moet brengen. De Bijbel spreekt daar compleet anders over. Die zegt: er is er maar Eén groot en dat is God. De mens zou leren te genieten van wat God geeft hier op aarde en bovendien zijn positie kennen als onderworpen aan God de Schepper, Dan zal God hem daarvoor ook zegenen.

Dat de "gave van God" niet meewerkt om de mens "voort te sturen in de vaart der volkeren" is waar. Maar van wie moet dat dan? Dat het niet meehelpt om de wereld te verbeteren, is ook waar, maar van wie zouden wij dan de wereld moeten verbeteren? In hoofdstuk 1 is vastgesteld dat dit toch niet kan. Dat het volstrekt onmogelijk is, omdat er inderdaad aan de wereld van alles mankeert. Wat er niet is, kunnen wij er niet bij maken en wat krom is kunnen wij niet recht maken. Dat is ook onze taak niet. De Bijbel spreekt over een toekomst en leert dat die van Godswege bepaald is en door Hem tot stand gebracht zou worden. En dat wij er door genade en uit geloof deel aan kunnen krijgen. Gratis, cadeau, daar hoeven wij niets voor te doen. Wij accepteren het gewoon.

Prediker 5 : 19

19 Want hij zal niet veel gedenken aan de dagen zijns levens, dewijl hem God verhoort in de blijdschap zijns harten.

De gedachte is dat we dan ook niet in wrok omzien naar het verleden, naar alles wat ons overkomen is. Alle ellende die we meemaakt

hebben, eventueel ook alle voorspoed die we genoten hebben. Wij leven gewoon vandaag, met het uitzicht op een toekomst die God ons beloofd heeft. Niet in dit leven of in deze oude wereld, maar in de Nieuwe Schepping, want dat is wat God ons beloofd heeft. Al het andere gaat voorbij. De hele wereld is vol voorbijgangers en dat vind ik altijd een bemoedigende gedachte.

Dat "God verhoort in de blijdschap zijns harten", is toch waar het altijd op uitdraait. Ons welbevinden wordt dan bepaald door de mate van blijdschap die wij hebben. Waarin vinden wij dan onze blijdschap? Daar gaat het om. In dat we de wereld verbeteren? U en ik weten toch dat het niet werkt. Dat kan toch nooit bevrediging schenken. Enige duizenden jaren menselijke geschiedenis hebben ons toch wel geleerd dat er niks te verbeteren en niks te veranderen valt. Dat er niks anders op zit dan gewoon te leven per dag die wij ontvangen en die te benutten. Daarin onze blijdschap te vinden.

6.000 jaar menselijke geschiedenis leren ons precies hetzelfde. God heeft de wereld niet verbeterd in die 6.000 jaar en de mens kan dat gewoon niet. Er is niks veranderd. De Bijbel leert dat het ook helemaal niet de bedoeling is. De Bijbel leert dat deze wereld, en dus ook het leven van de mens, een tijdelijke functie heeft, met eventueel resultaat voor de toekomst.

Het dieptepunt, in hoofdstuk 6 en wellicht een stuk van hoofdstuk 7, zet ons aan het denken en dat is natuurlijk ook de bedoeling. Prediker is niet een boek waarvan je zegt: O, staat dat er, dan geloof ik dat. Het zijn gedachten, die je moet "herkauwen". Die je steeds opnieuw moet overwegen, door je gedachten moet laten gaan, om het je eigen te maken en om te leren daaruit te leven.

6. Prediker 6

Prediker 6 : 1-12

Perikoop 8

- 1 Er is een kwaad, dat ik gezien heb onder de zon, en het is veel onder de mensen:
- 2 Een man, denwelken God gegeven heeft rijkdom, en goederen, en eer; en hij heeft voor zijn ziel aan geen ding gebrek, van alles wat hij begeert; en God geeft hem de macht niet, om daarvan te eten, maar dat een vreemd man dat opeet. Dit is *ook* ijdelheid en een kwade smart.
- 3 Indien een man honderd *kinderen* gewon, en vele jaren leefde, zodat de dagen zijner jaren veel waren, doch zijn ziel niet verzadigd werd van het goed, en hij ook geen begrafenis had; ik zeg, dat een misdracht beter is dan hij.
- 4 Want met ijdelheid komt zij, en in duisternis gaat zij weg, en met duisternis wordt haar naam bedekt.
- 5 Ook heeft zij de zon niet gezien, noch bekend; zij heeft meer rust dan hij.
- 6 Ja, al leefde hij schoon tweemaal duizend jaren, en het goede niet zag; gaan zij niet allen naar één plaats?
- 7 Al de arbeid des mensen is voor zijn mond; en nochtans wordt de begeerlijkheid niet vervuld.
- 8 Want wat heeft de wijze meer dan de zot? Wat heeft de arme *meer*, die voor de levenden weet te wandelen?
- 9 Beter is het aanzien der ogen, dan het wandelen der begeerlijkheid. Dit is ook ijdelheid en kwelling des geestes.
- 10 Wat ook iemand zij, alrede is zijn naam genoemd, en het is bekend, dat hij een mens is; en dat hij niet kan rechten met dien, die sterker is dan hij.
- 11 Voorwaar, er zijn veel dingen, die de ijdelheid vermeederen; wat heeft de mens te meer *daarvan*?
- 12 Want wie weet, wat goed is voor den mens in dit leven, *gedurende* het getal der dagen van het leven zijner ijdelheid, welke hij doorbrengt als een schaduw? Want wie kan den mens aanzeggen, wat na hem wezen zal onder de zon?

Het "kwaad" is "veel onder de mensen". Dat wil zeggen het is een veel voorkomend kwaad. Of zoals men het ook zou kunnen vertalen: "het is zwaar onder de mensen". D.w.z. het drukt zwaar op de mensen. Waar het om gaat in dit hoofdstuk is, dat als de mens dan al een doel zou hebben in het leven, dit "het goede te beleven" zou moeten zijn. "Te zien" heet dat, in een wat ander gebruik van het woord "zien". Want "zien" is "beleven", "ondergaan", "meemaken". Hij zou het

goede moeten zien. Iemand kan wel rijkdom, goederen, eer en aan geen ding gebrek hebben, maar als hij de gelegenheid niet heeft om daarvan te profiteren, dan heeft hij nog niks. Bijvoorbeeld een groot huis vol met prachtige schilderijen, maar ja, de man is blind. Als het gaat om eten en drinken: je zult maar een slechte maag hebben, of er allergisch voor zijn. Er staat niet voor niets: "Dit is [ook] ijdelheid en een kwade smart". D.w.z. objectief gezien heeft iemand alles wat zijn hartje begeert, maar als je er niks mee kunt, houdt nog alles op.

Prediker 6 : 3

- 3 Indien een man honderd *kinderen* gewon, en vele jaren leefde, zodat de dagen zijner jaren veel waren, doch zijn ziel niet verzadigd werd van het goed, en hij ook geen begrafenis had; ik zeg, dat een misdracht beter is dan hij.

De vertalers hebben gedacht dat het om honderd kinderen gaat. Dat lijkt mij onwaarschijnlijk. Volgens mij betekent het "als iemand alles heeft wat hij wil". In de zin van 100 %. Dan mankeert hem echt niks. Het is de herhaling van het voorgaande vers. Dat woord "kinderen" kun je weglaten, het staat niet in het Hebreeuws. "Zijn ziel" wijst op zijn praktische leven. Dat werd niet "verzadigd van het goed". Hij ontving geen goed, hij zag geen goeds en had het niet. Hoe lang hij ook leeft, het maakt niet uit. Het leidt tot niks namelijk. Er staat zelfs bij "en hij ook geen begrafenis had". De man sterft blijkbaar niet. Zo oud wordt hij. Hij leeft maar door en hij heeft alles, maar zijn ziel wordt niet verzadigd van het goed. Dat zei vers 2 ook al. Als "God niet de macht geeft om daarvan te eten", wat moet je dan met zo oud worden? Dat heeft toch geen zin? Als iemand een leuk leven heeft en hij wordt oud, dan is het wel aardig. Maar er zijn omstandigheden denkbaar waarbij wij allen weleens denken: waarom wordt iemand zo oud?

De hele grove conclusie is: "Ik zeg dat een misdracht beter is dan hij". Een "misdrecht" is een "miskraam", een doodgeboren kind. Al zijn er die mij vertellen dat het in het Hebreeuws niet over een miskraam gaat, maar over een nageboorte, een placenta. Die is überhaupt niet levensvatbaar en dat was ook nooit zo bedoeld. Daarna zet de Prediker uiteen waarom dat zo is. Als u mij vraagt, is daar geen spel tussen te krijgen. Het leven van iemand die alles heeft, maar daar niet van weet te genieten, door wat voor omstandigheden ook, is zinloos. Want wat voor zin heeft het dan? Als het immers, dat is uit voorgaande hoofdstukken duidelijk gebleken, de bedoeling is dat een mens het goede zou genieten van zijn arbeid, en dat toch niet doet, wat voor zin heeft zijn bestaan dan?

Prediker 6 : 4, 5

- 4 Want met ijdelheid komt zij, en in duisternis gaat zij weg, en met duisternis wordt haar naam bedekt.
- 5 Ook heeft zij de zon niet gezien, noch bekend; zij heeft meer rust dan hij.

“Zij” in deze verzen slaat op die misdracht. Het schijnt een vrouwelijk woord te zijn. “Met ijdelheid komt zij” wil zeggen: “zinloos”. Want een zwangerschap heeft geen zin als er daarna geen, of niet het juiste, resultaat is. De misdracht “gaat in duisternis weg, en met duisternis wordt haar naam bedekt”, d.w.z. dat wordt aan de vergetelheid overgegeven. Het wordt niet onthouden. “Ook heeft zij”, die misdracht, “de zon niet gezien, nog bekend”, wil zeggen: niet alleen de zon en dus het licht niet gezien, maar zeker ook niet in de zon geleefd. Het gaat om er deel aan hebben. Daarna staat er “zij”, die misdracht nog steeds, “meer rust heeft dan “hij”, de man die maar leeft en leeft, die alles heeft, maar het goede er niet van geniet. Dat is nog zinlozer, nog erger, staat hier, dan deze misdracht. Het wordt bevestigd in vers 6.

Prediker 6 : 6

- 6 Ja, al leefde hij schoon tweemaal duizend jaren, en het goede niet zag; gaan zij niet allen naar één plaats?

Wat maakt het uit? Wat heeft het voor zin? Want beiden gaan naar dezelfde plaats; “gaan zij niet allen naar één plaats?” Het leven van beiden is zinloos, is echt leeg. Ongeacht wat er eventueel naar de mens gesproken tot stand zou gebracht kunnen zijn. Maar als die mens er geen aardigheid in had om het te doen, om er lol in te hebben, is het een zinloos leven geweest. Want de zin van het leven is dat wij leren te genieten van elke dag die ons gegeven is. Voor zover een mens wat tot stand kan brengen, zou hij grote werken kunnen maken, zoals het bouwen van huizen, het planten van wijngaarden, het maken van hoven en luthoven, enzovoort, vijvers, van wateren. Ik citeer uit hoofdstuk 2. Het zou wel kunnen, maar de Prediker heeft geconstateerd, dat de enige aardigheid ervan was het bouwen van deze dingen, het tot stand brengen, maar als het tot stand gebracht is, is de aardigheid er af. Dan staat het er maar en heb je niks meer te doen, want het is er allemaal af. De volgende generatie heeft dan ook niks meer te doen, want het staat er ook allemaal en is af, was de conclusie van de Prediker. De enige aardigheid is dus het bezig zijn ermee, het tot stand brengen van die dingen, de arbeid eraan. “Het bezit van de zaak is het einde van het vermaak”, is het in ons Nederlands taalgebruik vastgelegde principe, dat ook de Prediker leert.

Prediker 6 : 7

- 7 Al de arbeid des mensen is voor zijn mond; en nochtans wordt de begeerlijkheid niet vervuld.

Wat de mens doet, daar zou hij zélf van eten of van tot zich nemen. Dat zou voor hem zélf (zijn eigen mond) iets opbrengen. Dat is zijn leven. Wij denken: hij werkt en dat is alleen maar om te eten, maar dat is niet de gedachte. “Eten” staat voor heel het leven, voor alles wat in het leven tot ons komt. Het gaat er maar om dat hij er zelf aardigheid in heeft en er zelf wellicht door gevormd wordt. Er staat ook nog: “nochtans wordt de begeerlijkheid niet vervuld”. Daar zit het probleem. Het is nooit genoeg. Men wil altijd meer en is nooit tevreden met wat men heeft. Als men die begeerlijkheid volgt, dan is men daar meteen een slaaf van, omdat die begeerlijkheid nooit vervuld wordt. En daarom heeft het niet zoveel zin. Men zou leren “vergenoegd te zijn met het tegenwoordige”. (Hebreeën 13 : 5) Paulus schrijft het zo aan Timótheüs.

1 Timótheüs 6 : 8

- 8 Maar als wij voedsel en deksel hebben, wij zullen daarmee vergenoegd zijn.

Daar zou men eerst maar eens van leren genieten en men zou er God voor danken. Dan is de kans groot dat God ons nog eens wat geeft, omdat we het zo leuk vinden. Dat we dankbaar zijn, maakt het voor God interessant om ons wat te geven. Bij mensen werkt het in feite ook zo.

Prediker 6 : 8, 9

- 8 Want wat heeft de wijze meer dan de zot? Wat heeft de arme meer, die voor de levenden weet te wandelen?
- 9 Beter is het aanzien der ogen, dan het wandelen der begeerlijkheid. Dit is ook ijdelheid en kwelling des geestes.

Een wijze, of zot, of arm, of rijk, veel geleerd of weinig, veel bezittingen of weinig, dat maakt allemaal niet zoveel verschil. Waar het om gaat is het beginsel dat men leert te leven met wat men heeft. “De arme”, met betrekking tot die wijsheid, zou weten te wandelen. Zoals men te midden van de levenden, “voor de levenden” staat. Ik denk dat het betekent: “te midden van de levenden”, als “behorend tot de levenden”. Men zou als levende weten hoe men met zijn leven zou omgaan en hoe men het zou willen. Dat is uiteraard een heel persoonlijke zaak.

Zijlijn 12

Die uitdrukking zou je op een tegeltje moeten zetten. Of brandschilderen op een plankje en op de logeerkamer hangen. Of op het toilet of zo. Ik denk dat we dat allemaal constant voor ogen zouden moeten hebben. Het is een pracht van een uitspraak.

"Het wandelen der begeerlijkheid" wil zeggen dat men wandelt als resultaat van de begeerte die men heeft. Dat men dus in de levenswandel er naar streeft om die begeerte in de toekomst te vervullen. "Rijkdom, en goederen, en eer" heet het in vers 2. Maar aangezien de mens er toch nooit genoeg van heeft, zou je moeten leren dat dit een verkeerde levenswandel is. Omdat het nooit tot een definitief resultaat kan leiden. En dus zou hij niet "wandelen der begeerlijkheid", waarvan gezegd wordt: "Dit is ook ijdelheid en kwelling des geestes". Die begeerte levert inderdaad niks op. Men moet het doen met wat er is.

Een beter alternatief "is het aanzien der ogen". Zie zijlijn 12 Dat heeft te maken met het waarnemen en dus het in ere houden van wat er nu is. Paulus noemt dat "het tegenwoordige". Daar zou men op zich richten. Niet om begeerten te vervullen, maar om zich te richten op de dingen die men nu heeft. En daarvan te genieten, in plaats van chagrijnig te zijn dat men bepaalde dingen niet heeft. Wij willen dit en wij willen dat, maar we vergeten wat we nu al hebben. We vergeten dat te gebruiken en zijn er niet tevreden mee. Ik weet dat verschillende mensen verschillende dingen verschillend beleven en dus zal ik nooit iemand oordelen daarin, maar het gaat om een beginsel dat wij ieder voor onszelf in ons leven hebben af te wegen. Hoe leven wij? Zijn we er alleen maar op uit om begeerten te vervullen, met voorbij gaan aan alles wat we nu aan zegeningen hebben ontvangen? Of is het andersom? Leven wij in de eerste plaats uit het tegenwoordige? Dan kun je wensen hebben, daar is op zich niets verkeerd mee, maar als het onze levens gaat bepalen, dan is het absoluut verkeerd.

Het gaat om twee beginselen tegenover elkaar. Streven we naar iets wat we nog niet hebben en wat we graag willen? Of richten we ons op de mogelijkheden en bezittingen? Op de zegeningen, want zo noem ik ze het liefst, die wij nu reeds hebben. Dat laatste is kenmerkend voor de levenskunstenaar. Het gaat niet om wat hij mist; het gaat om wat hij heeft. Je kunt wel zeggen, ik heb dit niet en dat niet, ik kan dit of dat niet, maar zoek eens uit wat je wel hebt en wat je wel kunt. Of eventueel zou kunnen. Ergens moeite voor doen, maakt het juist leuk, zei de Prediker.

Prediker 6 : 10

10 Wat ook iemand zij, alrede is zijn naam genoemd, en het is bekend, dat hij een mens is; en dat hij niet kan rechten met dien, die sterker is dan hij.

"Alrede is zijn naam genoemd", wil zeggen, "alrede staat zijn identiteit vast". Een "naam" is in de Bijbel altijd iemands identiteit, wie hij werkelijk is. De vraag "hoe is uw naam?" is nooit maar de vraag naar hoe heet u? In sommige talen kun je dat zo niet eens zeggen. Het is altijd: hoe wordt u genoemd? Of: wie bent u? Het gaat er niet om, zeker in de Bijbel niet, hoe je iemands naam spelt. "Naam" staat voor wat iemand werkelijk is, voor de complete beschrijving van iemands hoedanigheid. Vandaar dat in de Bijbel de naam nogal eens varieert. Dat mensen verschillende namen hebben. Al was het alleen maar de Here Jezus. Hoeveel namen heeft Hij? Ik weet niet, men kan ze niet tellen, want men raakt onderweg de tel kwijt. Er zijn dikke boeken over volgeschreven over de namen en titels van Christus. Hij is een "rijk figuur". Daar valt nogal wat over te zeggen en dat is moeilijk in één naam te vatten. Als er dan toch één Naam genoemd moet worden, dan wordt het de naam "Jehovah", oftewel "Ik Ben". Dat is de Naam die in de Bijbel gegeven wordt. De naam "Jezus" is een wat beperktere aanduiding.

Mattheüs 1 : 21

21 En zij zal een Zoon baren, en gij zult Zijn naam heten JEZUS; want Hij zal Zijn volk zalig maken van hun zonden.

Hij doet echter veel meer dan alleen "het volk zalig maken van hun zonden" en dus heeft Hij meer namen dan alleen Jezus. Waar het om gaat is dat het begrip "naam" staat voor wie iemand is. En als er staat "alrede is zijn naam genoemd", dan wil het zeggen dat zijn beperkingen vaststaan. Er zijn grenzen aan zijn hoedanigheden, zijn mogelijkheden en aan zijn tijd van leven. Het is bekend dat hij een mens is en dus uit de aarde aards, zwak en aan de aarde gebonden. Met zeer beperkte en vooral afnemende mogelijkheden. Ik kan in ieder geval niet op tegen "dien, die sterker is dan hij". Ik begrijp alleen niet waarom het niet met een hoofdletter geschreven staat: "Dien, die sterker is dan hij", want Wie sterker is dan een mens is duidelijk. (De NBG'51-vertaling heeft: "... met Hem, die sterker is dan hij".) Het gaat dus om de begrensdheid van de mens. De strekking van het Schriftgedeelte is: de mens is heel beperkt, maar wat hij in ieder geval kan, is het goede genieten. In hoofdstuk 5 ging het meer over de beperking door zijn gebondenheid aan de aarde en hier gaat het om zijn eigen beperkingen. D.w.z. alles wat hij begeert is allemaal wel aardig, maar het valt voor een mens individueel toch niet te omvatten. Hij heeft zijn beperkingen. Hij kan wel begeren naar meer en groter en wat dan ook, maar het wordt toch beperkt door zijn eigen aard, zijn eigen natuur. Zijn eigen "naam" heet dat dan hier.

Waar het om gaat is dat men geneigd is de mens in de plaats van God te stellen. De mens te vergoddelijken. Men gebruikt daar zelfs Bijbelteksten voor. Vroeger moesten we God dienen. Tegenwoordig moet je je naasten dienen. We hebben onze naasten, wie dat dan ook zijn mogen, tot God gemaakt. Men heeft God eruit gezet en de mens ervoor in de plaats gesteld. En soms een dier, want voor sommigen bestaat de godsdienst niet anders dan uit de aanbidding van dieren of zelfs de plantjes. Daaraan zou een mens zich volgens hen wijden en in feite onderwerpen. Je kunt zelfs in zogenaamd Christelijke kring horen dat God de aarde aan de mens gegeven heeft. Dat de mens, (afstammeling van Adam) verantwoordelijk is voor het beheer van de aarde. Dat is helemaal niet zo. Al in Genesis 1 wordt gezegd dat de aarde onderworpen zou worden aan de Here Jezus Christus, dé Mens naar Gods Beeld en Gelijkenis. De Bijbel leert dat de huidige mens onderworpen is aan de aarde en niet aan de zon. De mens is afhankelijk van de aarde. Hij komt er uit en gaat er ook weer naar toe. De mens heerst niet over de aarde, we zijn daartoe niet in staat, de aarde heerst over hem. Dat is in ieder geval wat Prediker zegt. Pas als Nieuwe Schepping in Christus zal dat wel zo zijn.

Waarom het zo slecht gaat met de mensheid? Omdat die zich verbeeldt dat hij de wereld moet verbeteren en daar komt uiteraard niks van terecht. Het is ook geen lolletje om ermee bezig te zijn. Dus waar zou de mens zijn blijdschap, zijn vrede, zijn rust vandaan halen? Dat is toch een onmogelijkheid? We zouden van dat hele idee af moeten. Het is een volstrekt onrealistisch en onbijbels idee. God wil ons - gelovigen - voor belangrijke dingen gebruiken, maar die hebben niks van doen met de verbetering van de wereld en al wat daarin is. Waar het om gaat, is dat we onze nederige positie zouden kennen. Wetende dat waar er belangrijke dingen aan de wereld zouden moeten gebeuren, God dat zou moeten doen. Maar als wij geloven dat God het zou doen, waarom proberen wij het dan? Dan geloven we dat kennelijk in de praktijk toch niet.

Prediker 6 : 11

11 Voorwaar, er zijn veel dingen, die de ijdelheid vermeerderen; wat heeft de mens te meer *daarvan*?

Er zijn veel dingen die leegheid vermeerderen. In de Bijbel is het zuurdesem dat leegheid vermeerdert. Dat doet de dingen rijzen. Het wordt niet meer, niet zwaarder, het wordt alleen groter. Omdat de massa niet toeneemt en het wel groter wordt, betekent dat het dus steeds leger wordt. ^{Zie zijlijn 13} "Opgeblazenheid" heet het bij gelegen-

heid. Maar opgeblazenheid is ook gewoon leegheid. Het lijkt wat, maar het is in werkelijkheid niks. Zuurdesem is een beeld van valse leer. Met alle consequenties van dien. Valse leer door de Farizeeën, de Sadduceeën, de Herodianen. Deze drie sekten bestrijden elkaar te vuur en te zwaard. De een zegt: (Herodianen) je moet langs politieke weg je idealen bereiken. De Farizeeën zeggen: je moet je netjes houden aan alle voorschriften en regels. De Sadduceeën zeggen: we moeten het allemaal zelf zien op te knappen als mensen. Dat zijn de rationalisten, de vrijzinnigen. Het is allemaal onzin.

Prediker 6 : 12

12 Want wie weet, wat goed is voor den mens in dit leven, *gedurende* het getal der dagen van het leven zijner ijdelheid, welke hij doorbrengt als een schaduw? Want wie kan den mens aanzeggen, wat na hem wezen zal onder de zon?

Wij zouden niks bereiken, maar leven uit de hand Gods. Hij zou wat bereiken en Hij weet wél wat de toekomst brengt en daarom ontvangen wij elke dag van Hem. We onderwerpen ons elke dag aan Hem. Wij zouden elke dag Hem dienen en vooral danken voor alles wat we die dag ontvangen. Zo leren wij ons bewust te zijn van wat wij ontvangen. Je moet tenslotte weten waar je je voor dankt. Het enige wat overblijft is het leven van vandaag en dat is inderdaad "zinnig". Dat is wat ons bestaan, inhoud en zin geeft. Bovendien geeft het ons de hoop (*in de Bijbel betekent dat: zeker weten*) op de beloften die God aan ons gedaan heeft.

Zijlijn 13

Wetenschappers zeggen dat de ruimte, die eigenlijk per definitie al leeg is, uitzet. Ze hebben een uitzettend heelal nodig, zodat die leger en leger wordt. Met toenemende snelheid, beweert men zelfs. De wijze waarop zij tegen de wereld aankijken bevestigt precies wat ik aan de hand van Prediker naar voren breng. Als zij tegen de wereld aankijken, wat zien ze dan? Het wordt groter en groter en dus leger. Daar hebben ze volkomen gelijk in, alleen niet letterlijk. Dat zien ze verkeerd, omdat ze van de verkeerde kant kijken, dan wel de verkeerde meetlat gebruiken. De wereld van de wetenschapper die de verschijnselen bestudeert, wordt leger en leger. Langzamerhand hebben ze zoveel geleerd, dat ze uiteindelijk van niks meer wat weten.

7. Prediker 7

Prediker 7 : 1-29

Perikoop 9

- 1 Beter is een *goede* naam, dan goede olie, en de dag des doods, dan de dag, dat iemand geboren wordt.
- 2 Het is beter te gaan in het klaaghuis, dan te gaan in het huis des maaltijds; want in hetzelfde is het einde aller mensen, en de levende legt het in zijn hart.
- 3 Het treuren is beter dan het lachen; want door de droefheid des aangezichts wordt het hart gebeterd.
- 4 Het hart der wijzen is in het klaaghuis; maar het hart der zotten in het huis der vreugde.
- 5 Het is beter te horen het bestraffen des wijzen, dan dat iemand hore het gezang der dwazen.
- 6 Want gelijk het geluid der doornen onder een pot is, alzo is het lachen eens zots. Dit is ook ijdelheid.
- 7 Voorwaar, de onderdrukking zou wel een wijze dol maken; en het geschenk verderft het hart.
- 8 Het einde van een ding is beter dan zijn begin; de lankmoedige is beter dan de hoogmoedige.
- 9 Zijt niet haastig in uw geest om te toornen; want de toorn rust in den boezem der dwazen.
- 10 Zeg niet: Wat is er, dat de vorige dagen beter geweest zijn, dan deze? Want gij zoudt naar zulks niet uit wijsheid vragen.
- 11 De wijsheid is goed met een erfdeel; en degenen, die de zon aanschouwen, hebben voordeel *daarvan*.
- 12 Want de wijsheid is tot een schaduw, *en* het geld is tot een schaduw; maar de uitnemendheid der wetenschap is, dat de wijsheid haar bezitters het leven geeft.
- 13 Aanmerk het werk Gods; want wie kan recht maken, dat Hij krom gemaakt heeft?
- 14 Geniet het goede ten dage des voorspoeds, maar ten dage des tegenspoeds, zie toe; want God maakt ook den een tegenover den ander, ter oorzaak dat de mens niet zou vinden iets, dat na hem zal zijn.
- 15 Dit alles heb ik gezien in de dagen mijner ijdelheid; er is een rechtvaardige, die in zijn gerechtigheid omkomt; daarentegen is er een goddeloze, die in zijn boosheid *zijn dagen* verlengt.
- 16 Wees niet al te rechtvaardig, noch houd uzelfen al te wijs; waarom zoudt gij verwoesting over u brengen?
- 17 Wees niet al te goddeloos, noch wees *al te* dwaas; waarom zoudt gij sterven buiten uw tijd?

- 18 Het is goed, dat gij daaraan vasthoudt, en trek ook uw hand van dit niet af; want die God vreest, die ontgaat dat al.
- 19 De wijsheid versterkt den wijze meer dan tien heerschers, die in een stad zijn.
- 20 Voorwaar, er is geen mens rechtvaardig op aarde, die goed doet, en niet zondigt.
- 21 Geef ook uw hart niet tot alle woorden, die men spreekt, opdat gij niet hoort, dat uw knecht u vloekt.
- 22 Want uw hart heeft ook veelmalen bekend, dat gij ook anderen gevloekt hebt.
- 23 Dit alles heb ik met wijsheid verzocht; ik zeide: Ik zal wijsheid bekomen, maar zij was *nog* verre van mij.
- 24 Hetgeen verre af is, en zeer diep, wie zal dat vinden?
- 25 Ik keerde mij om, en mijn hart, om te weten, en om na te speuren, en te zoeken wijsheid en een sluitrede; en om te weten de goddeloosheid der zothed, en de dwaasheid der onzinnigheden.
- 26 En ik vond een bitterder ding, dan de dood: een vrouw, welker hart netten en garen, *en* haar handen banden zijn; wie goed is voor Gods aangezicht, zal van haar ontkomen; daarentegen de zondaar zal van haar gevangen worden.
- 27 Ziet, dit heb ik gevonden, zegt de prediker, het ene bij het andere, om de sluitrede te vinden;
- 28 Dewelke mijn ziel nog zoekt, maar ik heb haar niet gevonden: één man uit duizend heb ik gevonden; maar een vrouw onder die allen heb ik niet gevonden.
- 29 Alleenlijk ziet, dit heb ik gevonden, dat God den mens recht gemaakt heeft, maar zij hebben veel vonden gezocht.

Hoofdstuk 7 sluit, wat betreft die beperktheid van de mens, heel goed aan bij hoofdstuk 5. De algemene strekking van hoofdstuk 7 is namelijk dat een mens matig zou leven. Dat wil zeggen dat hij zich bewust zou zijn van al zijn beperkingen in deze wereld en dat het niet verstandig is om zich hoog op te werpen of zich de zorg van heel de wereld op de nek te halen. Deze dingen worden in het Nieuwe Testament net zo goed geleerd. Want het daar gegeven advies aan de gelovigen luidt precies hetzelfde als het advies hier in Prediker hoofdstuk 7. Wij vinden daarin namelijk een aanbeveling tot matigheid. Dat staat in mijn Bijbel niet boven het hoofdstuk, maar het is wel wat ik feitelijk lees.

Titus 2 : 11, 12

- 11 Want de zaligmakende genade Gods is verschenen aan alle mensen.

12 En onderwijst ons, dat wij, de goddeloosheid en de wereldse begeerlijkheden verzakende, matig en rechtvaardig, en godzalig leven zouden in deze tegenwoordige wereld;

Voor zover wij in deze tegenwoordige wereld ("aion") leven, en dat doen we tot op zekere hoogte, zou dat "matig" zijn. Wij zouden "de goddeloosheid en de wereldse begeerlijkheden verzaken". "Goddeloosheid" en "wereldse begeerlijkheden" zijn synoniem. Wereldse begeerlijkheden is niets anders dan goddeloosheid. Men leeft óf tot eer van God en als dienstknechten Gods, óf men volgt de begeerlijkheden van de wereld. Als men die navolgt, dient men daarmee niet God, maar uiteraard de wereld. Wij zouden ons realiseren dat voor zover wij nog, in ieder geval lichamelijk, in deze tegenwoordige wereld zijn, wij niet gedreven, dan wel geleid worden door deze wereldse begeerlijkheden, want dat is in de praktijk goddeloosheid. Wij zouden beperkt, dat wil zeggen matig, en daardoor ook rechtvaardig en "godzalig leven" in deze tegenwoordige wereld. ([Zie studie nr. 6: "Godzalig leven".](#)) Wij zouden onze verwachting niet stellen op de wereld als zodanig, zeker niet op de verbetering van de wereld, laat staan daar aan meewerken, want de Bijbel leert ons dat het een volstrekte onmogelijkheid is.

"Matig", "rechtvaardig" en "godzalig" zijn drie termen achter elkaar, maar matig staat voorop, want dat is het kenmerkende. We zouden ons namelijk inhouden, niet overal aan meedoen, zeker niet aan alle streven van de natuurlijke mens of van de wereld, waarbij het altijd maar gaat om een betere wereld en het bouwen aan een toekomst. Dit Bijbelboek Prediker, zelfs de hele Bijbel, rekent daar helemaal mee af. Er komt een andere wereld, dat is een betere, maar niet een verbeterde versie van de tegenwoordige wereld. Net zo goed als dat wij als kinderen Gods niet een modificatie zijn van wie we van nature zijn. Niet maar een verandering of wijziging, verbetering op details, maar in tegendeel, "het oude is voorbij gegaan, ziet, het is alles nieuw geworden". (2 Korinthe 5 : 17) Paulus schrijft in vers 13 van Titus 2 waar we, levend in deze wereld, naar zouden uitzien: "Verwachtende de zalige hoop en verschijning der heerlijkheid van den groten God en onzen Zaligmaker Jezus Christus; Die Zichzelven voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid, en Zichzelven een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken." Dat is de Bijbelse waarheid waaruit wij leven in een wereld die van voorbijgaande aard is. God heeft die wereld losgelaten. De bedoeling is dat de mens het goede geniet in die wereld, terwijl hij er zijn vertrouwen niet op stelt, maar op de Heer.

Prediker 7 : 1-5

- 1 Beter is een *goede* naam, dan goede olie, en de dag des doods, dan de dag, dat iemand geboren wordt.
- 2 Het is beter te gaan in het klaaghuis, dan te gaan in het huis des maaltijds; want in hetzelfde is het einde aller mensen, en de levende legt het in zijn hart.
- 3 Het treuren is beter dan het lachen; want door de droefheid des aangezichts wordt het hart gebeterd.
- 4 Het hart der wijzen is in het klaaghuis; maar het hart der zotten in het huis der vreugde.
- 5 Het is beter te horen het bestraffen des wijzen, dan dat iemand hore het gezang der dwazen.

Voor wie Prediker als cynisch boek beschouwt, zullen deze Schriftplaatsen niet verbazingwekkend meer zijn. Het zijn gewoon vaststelling van feiten. We hebben hier weer een vijfvoudige vergelijking. Vijf keer staat er "dit is beter dan dat", terwijl wij geneigd zijn toch altijd voor "dat" te kiezen in plaats van voor "dit". Bijvoorbeeld "het gaan in het klaaghuis" in vers 2, maar we gaan toch liever naar "het huis des maaltijds", dan dat wij het klaaghuis ingaan? Of anders vers 3. Wij lachen toch liever dan dat wij treuren?

"Beter is een [*goede*] naam", maar eigenlijk staat er gewoon "beter is een naam, dan goede olie", en dan nog een keer "beter is", maar dat wordt weggelaten omdat het tamelijk vanzelfsprekend is, "*beter is de dag des doods dan de dag dat iemand geboren wordt*". Die tweede zin die verklaart de eerste zin. Het gaat om een goede "im memoriam" (in herinnering). Het gaat om iemands reputatie, niet terwijl hij nog leeft, maar blijkbaar nadat hij overleden is. Dat blijkt misschien niet uit die eerste zin, maar de tweede die er meteen bij staat, nog in hetzelfde vers, geeft dat duidelijk genoeg aan. Je kunt beter een goede nagedachtenis hebben dan goede olie staat er dan, want "olie" is de uitdrukking voor "blijdschap", voor "feest". Het is een cryptische uitdrukking, een woordspeling in de praktijk, want "naam" in het Hebreeuws is "šēm", en olie is "šemen". Het is bijna hetzelfde woord, maar met enigszins verschillende toepassing. Het gaat om iets dat straalt, iets dat glanzend is. Iets dat vet is van de olie, dat glimt, dat glanst. Daarom wrijven we meubels in met olie. Bovendien wordt de olie geacht licht te verspreiden en dat is ook glanzen. "Naam" heeft ook in het Nederlands, al weten wij dat niet goed meer, de betekenis van "reputatie". Een schijnsel. Het noemen van een naam kan van alles oproepen. Want aan een naam zit van alles vast. Een goede of een slechte reputatie, zeggen wij dan. Maar je kunt ook gewoon een goede

Zijlijn 14

Onder "hart" (vers 2 en 3) is te verstaan "de inwendige mens", dat is de enige echte betekenis van het woord, niet de medische betekenis dus. De inwendige mens heeft altijd van doen met het denken van de mens. Dat is de reden waarom "hart" en "verstand" in het Nieuwe Testament begrippen zijn die in de vertaling door elkaar geraken. Dat is terecht, want er is eigenlijk geen of nauwelijks verschil.

of een slechte naam hebben, dat is precies hetzelfde. Dus er is verband tussen die beide woorden, "naam" en "olie". De gedachte is, men kan beter overleden zijn, men kan beter met de dood geconfronteerd worden, want dan komt er meer schijnsel vanaf dan van een feestje. Hier is dus de gedachte dat "de dag des doods" beter is dan de dag "dat iemand geboren wordt". Dat lijkt ons niet zo te zijn, maar de Prediker legt het uit en zegt hoe hij bij die conclusie komt.

Hij zegt in vers 2: "het is beter te gaan in het klaaghuis", of "het sterfhuis", "dan te gaan in het huis des maaltijds". In "het klaaghuis" wordt het "in memoriam" (vers 1) uitgesproken en "het huis des maaltijds" zou het feest kunnen zijn dat iemand geboren wordt. Er komt een toelichting, waarbij je dat "want" mag vergeten. Er staat namelijk "in hetzelfde is het einde aller mensen", in het klaaghuis namelijk. Daar vind je het eind van alle mensen. De dubbele bodem die eronder steekt, is dat het woord "einde", in oud-Nederlands ook overigens, tevens de betekenis heeft van "het doel". D.w.z. als men dan al ergens heen onderweg is, naar een bepaald doel, naar een einde dus, en volgens de Prediker is dat einde in het sterfhuis, dan is dat het einde voor alle mensen.

De daar tegenover staande uitdrukking "maar de levende legt het in zijn hart", **Zie zijlijn 14** zou ik vertalen, omdat dat het dichtste in de buurt komt, met "de levende haalt zich van alles in het hoofd". Of korter: "de levende neme het ter harte". De levende mens heeft nog allerlei plannen, wil van alles. Wat de doden betreft, daar is een einde gekomen aan al die plannen. Daar eindigt het. De gedachte is simpelweg, dat als men geconfronteerd wordt met het dood, want dat is toch vers 3, en dus in het klaaghuis komt, dan wordt men werkelijk geconfronteerd met de realiteit. De Prediker zegt dat men meer leert van het klaaghuis, dan van een feestje. Niet dat er met een feest wat mis is, men zou immers het goede genieten, dat wordt hier vaak genoeg gezegd. Maar of men van het feest als zodanig iets leert, waarschijnlijk niet. Als een mens wat zou moeten leren, dan kan hij beter naar "het klaaghuis" gaan, dan naar "het huis des maaltijds". Want als men geconfronteerd wordt met, dat een mensenleven zeer vergankelijk en dus zeer betrekkelijk is, met het menselijk leed in het algemeen, dan staat men gewoonlijk open om wat te leren. Het eerste wat een mens zou leren, als hij tenminste wijs wil worden, is dat hij zich bewust zou zijn van de vergankelijkheid van het leven.

De Prediker zegt "het hart der wijzen", vers 4, "is in het klaaghuis, maar het hart der zotten, in het huis der vreugde". Dat is meestal dan

gewoon oppervlakkigheid. Dat is maar de buitenkant. Op zich is er misschien niks mee mis, maar je leert er niks uit, het is namelijk niet serieus te nemen, Als men wijs is, is men zich bewust van het klaaghuis, en andersom. In het klaaghuis wordt men wijs. Blij Christenen, die dat ook uitstralen, zijn zich bewust zijn van de vergankelijkheid van het leven hier. Zij hebben hun verwachting gesteld op de "verschijning der heerlijkheid van den groten God en onzen Zaligmaker". (Titus 2 : 13) Ondanks alles wat de gelovigen kan overkomen, kan men blij zijn. De toekomstverwachting heeft men zichzelf niet wijsgemaakt, maar berust op "de beloften Gods, die in Christus ja en amen zijn" (2 Korinthe 1 : 20) en daar leven wij uit. We weten dat het beste nog komt, dat hebben wij nog te goed. Als je leert dat het leven van tijdelijke aard is en leert de betrekkelijkheid ervan in te zien, als je leert te lachen dus, dan kan je niet meer zoveel overkomen. Medisch gezien is lachen gezond. Je leert het in "het klaaghuis", daar gaat het om. Veel humor komt juist voort uit leed, uit verdriet. Het is de manier om te overleven. Dus in "het klaaghuis" leert men dat.

Vers 5 sluit daarop aan. "Het is beter te horen het bestraffen des wijzen, dan dat iemand hore het gezang der dwazen". Wij horen waarschijnlijk liever "het gezang der dwazen", dat is best wel een keer leuk hoor, daar gaat het niet om, maar je leert er niks van. Niettemin horen we dat soort onschuldige onzin toch liever dan dat "een wijze ons bestraft" en terecht wijst. Maar, zegt de Prediker, toch kun je beter "horen het bestraffen des wijzen". Je kunt beter door een wijze bestraft en terecht gewezen worden. Dat is dan misschien niet leuk, maar als het een wijze is, leer je er misschien wat van en daar heb je voor de rest van je leven, profijt van. We zouden in de eerste plaats met de realiteit geconfronteerd worden. Ik ben van mening dat, als we die aanvaard hebben, we ook tegen zotternij kunnen. Als we de realiteit niet kennen, of die niet willen zien, dan verdragen we ook geen ironie, of spot.

Prediker 7 : 6

6 Want gelijk het geluid der doornen onder een pot is, alzo is het lachen eens zots. Dit is ook ijdelheid.

Voor "geluid", vul ik in "geknetter", want dat is het eigenlijk min of meer. Het idee is namelijk, dat de doorntakken verbrand worden onder een pot, er wordt een vuurtje verstookt onder een pot. Het gaat om het stoken van sterke drank. Wat hier eigenlijk gezegd wordt, is ongeveer dit: Deze doornen zijn, heel de Bijbel door, een beeld van de wet, "de eerste beginselen der wereld", (o.a. Galaten 4 : 3) en daarmee ook van "de zorgvuldigheid dezer eeuw". (Mattheus 13 : 22)

“Zorgvuldigheid” gaat over de problemen van dit leven. De gedachte is, dat deze doornen verbrand worden en daarmee de oorzaak worden, van de sterke drank die gebrouwen wordt in de pot. De drank is een uitbeelding van het feest, van de blijdschap. De mens ontvlucht de wereld als zodanig, en komt in de zotternij terecht, en daarmee ook dikwijls in de dwaasheid. Dit is ook ijdelheid, het leidt tot niks. Het staat er nogal ingewikkeld. Het woord voor “pot”, en het woord voor “doornen” is in feite hetzelfde woord in het Hebreeuws. Net als in vers 1, “de naam” en “de olie”, dat is ook een soort woordspeling. Deze dingen liggen dicht bij elkaar en hebben dus verband met elkaar. Carnaval is dus ook te beschouwen als een vlucht, uit de “zorgvuldigheden van dit leven”. Een paar dagen ertussenuit, maar het leidt tot niks. Men zou uit het lijden, en uit het klaaghuis, het een en ander leren. Namelijk te leven met de vergankelijkheid en de beperktheid van het aardse bestaan, en dus men zou zelf zich deze dingen bewust zijn. Dan is men wijs en kan men ook tot blijdschap (vreugde) komen en tot het genieten van het goede. Men zal het goede waarderen, omdat men het slechte ook kent.

Prediker 7 : 7

7 Voorwaar, de onderdrukking zou wel een wijze dol maken; en het geschenk verderft het hart.

Ook hier ben ik geneigd de vertaling enigszins te corrigeren. Met alle respect voor de Statenvertalers, want vertalen blijft een moeilijke zaak. Wat hier heet “*onderdrukking*”, heet in het algemeen, “*onrecht*”, “*fraude*”. Dat is onderdrukking, want het doet iemand anders tekort. Wat in het begin heet “*onderdrukking*”, heet in tweede instantie “*het geschenk*”, en nu is de vraag: waar gaat het over? Over onderdrukking, of over een geschenk? Het antwoord is: over beide tegelijk, en dan heet het bij ons “*omkoperij*”, Omkoperij zou een wijze dwaas maken en het hart verdorven. Dan wordt het verstand verdorven, omdat het toch hetzelfde is, en dus wordt men dan ook dwaas. Het gaat dus om het aannemen van steekpenningen. Dat leidt tot begeerte en dat is de algemene gedachte die achter de wet steekt. Het is Jakobus die het later toelicht:

Jakobus 1 : 13-15

13 Niemand, als hij verzocht wordt, zegge: Ik word van God verzocht; want God kan niet verzocht worden met het kwade, en Hij Zelf verzoekt niemand.

14 Daarna de begeerlijkheid ontvangen hebbende baart zonde; en de zonde voleindigd zijnde baart den dood.

15 Maar een ieder wordt verzocht, als hij van zijn eigen begeerlijkheid afgetrokken en verlost wordt.

Niemand wordt door God verzocht, maar voor zover wij verzocht worden, dan is dat door onze eigen begeerte, anders zouden we er niet ontvankelijk voor zijn. Onze begeerte kon wel eens sterker zijn dan ons verstand. Sommige mensen zijn dus onwijs en laten zich omkopen, doen mee aan het onrecht, zodat ze er beter van worden. Daarvoor zetten ze de wijsheid aan de kant, en dat is niet wijs, staat hier. Want men zou wijs worden en men zou “*zich niet van de wijs laten brengen*”. Men zou niet meedoen met deze gang van zaken in de wereld. De politiek, de zakenwereld, de hele economie draait in feite op dat onrecht, “*de onderdrukking*”, fraude en omkoperij. Dat alles “*zou wel een wijze dol maken*”. Wijsheid leert men niet op deze manier, maar wel doordat men geconfronteerd wordt met “*het klaaghuis*”, en dus met de vergankelijkheid van de mens. Dan komt er meteen een eind aan de menselijke hoogmoed.

Prediker 7 : 8

8 Het einde van een ding is beter dan zijn begin; de lankmoedige is beter dan de hoogmoedige.

Je kunt beter met “*het einde van een ding*” geconfronteerd worden, want daar leren we van. In Galaten 5 : 22 schaarde de apostel Paulus lankmoedigheid onder “*de vrucht des Geestes*”. De Here Jezus Christus is lankmoedig over de mensheid in het algemeen, en over ons in het bijzonder. (2 Petrus 3 : 9) Hij houdt er “*lang de moed*” in en wij zouden onze hoop stellen op de beloften Gods, die heus vervuld zullen worden, al moet men er misschien een leven lang, of langer op wachten. De hoogmoedige echter wil zijn idealen vervuld zien, binnen de kortste keer, en zo snel mogelijk. Men zal er alles aan doen om dat ook zo snel mogelijk te bereiken, ten koste van wie dan ook, en dat is hoogmoed. Dat is de eerste ondeugd van de duivel. (Jesaja 14 : 13) Daar komt heel de rest uit voort. Aan hoogmoedigheid zit meteen begeerte meteen gekoppeld.

Prediker 7 : 9

9 Zijt niet haastig in uw geest om te toornen; want de toorn rust in den boezem der dwazen.

Wij zouden niet haastig verontrust zijn. “*Toornen*” wil zeggen dat men de neiging heeft om in te grijpen, om te oordelen eventueel. Men denkt de dingen beter te kunnen en men denkt ergens iets aan te

Zijlijn 15

Wat daar staat, is niet dat het kenmerkend is voor de "laatste dagen" voor de wederkomst van Christus, maar dat het zo zou doorgaan tot aan de wederkomst van Christus. Er zou geen verandering in komen. Dat staat er gewoon bij: "en nog is het einde niet".

Zijlijn 16

Ik heb me er altijd over verbaasd dat men ter ondersteuning van het God de schuld willen geven van de zonde in de wereld, nooit dit vers gebruikt heeft. Meestal citeert men Jesaja 45 : 7: "... Ik maak den vrede en schep het kwaad ...". Onder "kwaad" verstaat men dan zonde, hoewel dat er helemaal niet staat en het woord dit ook niet inhoudt. Men gebruikt dat vers, maar als ze dan toch een vers moeten hebben, dan zou ik ze dit vers aanreiken.

moeten doen. De Prediker zegt: het zijn de dwazen die denken dat ze beter kunnen, die denken dat ze de wereld moeten verbeteren, want daar komt het op neer. Als men wijs is, zou men beseffen dat dat allemaal toch niks uitmaakt en dat het geen zin heeft om er zich mee bezig te houden.

Prediker 7 : 10

10 Zeg niet: Wat is er, dat de vorige dagen beter geweest zijn, dan deze? Want gij zoudt naar zulks niet uit wijsheid vragen.

Als men zegt dat "de vorige dagen beter geweest zijn dan deze", dan denkt men kennelijk dat we de verkeerde kant op gaan, dat het steeds slechter wordt in de samenleving, in de wereld. Maar dat is niet zo, wat er in werkelijkheid gebeurt, is dat wij langzamerhand steeds meer weet krijgen van wat er gebeurt. Naarmate wij ouder worden, leren wij wat er in de wereld te koop is. Die "goeie ouwe tijd" bestond niet, staat hier ook. Het is niet wijs als je bij die vraag komt, want de vorige dagen waren helemaal niet beter. Denken dat, als je de tijd kunt terugdraaien, het dan beter wordt, is een misverstand. De wereld is altijd goddeloos geweest, onderdrukking is er altijd geweest. Oorlogen, en "geruchten van oorlogen" (Mattheüs 24 : 6; ^{Zie zijlijn 15}) zijn er altijd geweest.

Prediker 7 : 11, 12

- 11 De wijsheid is goed met een erfdeel; en degenen, die de zon aanschouwen, hebben voordeel *daarvan*.
- 12 Want de wijsheid is tot een schaduw, en het geld is tot een schaduw; maar de uitnemendheid der wetenschap is, dat de wijsheid haar bezitters het leven geeft.

"De wijsheid is goed, zowel als een erfdeel", staat er. Een erfdeel is een erfenis, dat wil zeggen, een materieel bezit. Wijsheid is goed als je dat hebt, materieel bezit is ook goed als je dat hebt. Degenen "die de zon aanschouwen", de levenden dus, en die vrolijk door het leven gaan, het licht (de zon) zien, hebben een voordeel van zowel wijsheid, als ook een erfdeel. Geld en zo maakt dan misschien niet gelukkig, maar als je het niet hebt, dan ben je zeker niet gelukkig. Het is heel mooi om het te hebben, want men kan er zijn voordeel mee doen. Dat staat ook in vers 12. De "wijsheid is tot schaduw", is in de zin van "is een schuilplaats". Het biedt zekerheid, een schuilplaats. Dat is ook zo voor "het geld is tot een schaduw". De uitspraak "geld maakt niet gelukkig, maar het is wel goed voor de zenuwen", is natuurlijk ook zo. Als je geld hebt, dan ben je niet zo snel onzeker. Heel wat onzekerheid

en heel wat zorgen van de mens, zijn uiteindelijk terug te voeren op gebrek aan middelen. Als je geld genoeg hebt, dan heb je een heleboel zorgen minder. Hetzelfde geldt voor wijsheid, omdat wijsheid je in de gelegenheid stelt de dingen te relativieren, ze te zien in de juiste verhoudingen, opdat men er niet te zwaar aan zou tillen. Wijsheid helpt ook het positieve te zien in de negatieve dingen. Het is nogal beperkt, maar niettemin, als men wijs is, dan kan men de dingen naar waarde schatten en relativieren. Dan heeft men ook heel wat zorgen minder.

"De uitnemendheid der wetenschap", hier gebruikt als synoniem voor wijsheid, "is dat de wijsheid haar bezitters het leven geeft". Daar zit een dubbele bodem achter. Leven kun je met geld niet kopen. Geld kun je alleen gebruiken om in bepaalde behoeften te voorzien. Het is nuttig. Met wijsheid kom je verder, omdat het te maken heeft met het leven zelf. In zekere zin is wijsheid namelijk leven, het is namelijk in de praktijk "beleving". Ons leven bestaat niet uit de dingen die we doen, maar hoe we die dingen ervaren. Wat we erbij denken. En dat wordt in belangrijke mate bepaald door de wijsheid die wij hebben, door wat we geleerd hebben en dus geeft "wijsheid haar bezitters het leven". Als men echt wijs is, dan stelt men zijn vertrouwen op Hem "In Denwelken al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn." (Kolossenzen 2 : 3) Dan is men een gelovige en dan is men wijs, maar bovendien, ontvangt men dan leven, eeuwig leven zelfs.

Kolossenzen 2 : 2

- 2 Opdat hun harten vertroost mogen worden, en zij samengevoegd zijn in de liefde, en dat tot allen rijkdom der volle verzekerdheid des verstands, tot kennis der verborgenheid van God en den Vader, en van Christus;

Als wij ons richten op en onderwerpen aan de Here Jezus Christus, dan worden onze "harten vertroost". "Rijkdom" veronderstelt bezit, maar in dit geval niet materieel bezit, maar de rijkdom van wijsheid. Men zou bij de Heer zekerheid zoeken en delen in Zijn Wijsheid.

In vers 13 komen wij terecht bij de kern van dit betoog.

Prediker 7 : 13

- 13 Aanmerk het werk Gods; want wie kan recht maken, dat Hij krom gemaakt heeft? ^{Zie zijlijn 16}

Het "werk Gods" is de vaste term ter aanduiding van de schepping. Het is niet alleen krom, er staat zelfs "Hij heeft het krom gemaakt".

God heeft de wereld al zodanig gemaakt en daarna viel die wereld in de macht van de zonde en kwam daarop in een oordeel Gods. Niet door vuur, hoewel dat eigenlijk zou moeten, daarom komt het nog in de toekomst, maar door water. Daarna werd uit die wateren "de wereld die nu is" gemaakt. (2 Petrus 3) Dus de tegenwoordige wereld waarin wij leven, is van Godswege zo gemaakt. Daarin is nog steeds van alles krom, want God heeft de dingen die krom waren niet recht gemaakt. Dat zal Hij in de toekomst doen, wanneer deze oude wereld definitief vergaan zal door vuur en niet meer door water. Wanneer een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zullen komen. Er is een heleboel krom in de wereld, niet alleen in moreel opzicht, maar ook fysiek. In de stoffelijke wereld is niets volmaakt, elke natuurkundige kan je dat vertellen. Wat ideaal zou zijn, bestaat niet. Alles is aangetast op een of andere wijze en wij kunnen dat niet "recht maken". We zouden het ook niet proberen. De Prediker zegt: laat het dus voor wat het is. Je kunt het toch niet veranderen, en dan blijft over:

Prediker 7 : 14

14 Geniet het goede ten dage des voorspoeds, maar ten dage des tegenspoeds, zie toe; want God maakt ook den een tegenover den ander, ter oorzaak dat de mens niet zou vinden iets, dat na hem zal zijn.

Het verstandige advies is "geniet het goede ten dagen des voorspoeds". Wij zouden onze zegeningen tellen. In het Engels "Count Your Blessings". Wij kennen het lied als ["Tel uw zegeningen" \(nr. 256 Joh. de Heer\)](#). Wij zouden ons veel meer bewust zijn van de voorspoed die wij hebben, of dat we die ook zouden gebruiken. Dat staat hier. Het vreemde is, dat we wat voorspoedig gaan in ons leven, niet krom vinden. We menen daar recht op te hebben, maar hoe hard je het ook roept, we hebben er geen recht op. Maar men vindt het "recht" als het goed gaat en als het tegen zit, "ten dage des tegenspoeds", dan vinden we dat "onrecht". Wat hier staat is, dat deze beide dingen tegenover elkaar bestaan, net als de "vrede en het kwaad" in Jesaja 45. God gebruik het ook allebei, als Hij dat wil. Het heeft ook geen zin die tegenspoed, of dat onrecht, te bestrijden. Men kan het ook niet voorkomen. Het is er, opdat wij onze hoop niet zouden stellen op de toekomst, oftewel: "... ter oorzaak dat de mens niet zou vinden iets, dat na hem zal zijn". Het is Gods bedoeling, "dat de mens niet zou vinden". Beter nog: "dat de mens niet zou zoeken, iets dat na hem zal zijn". De mens zou zijn hoop, zijn verwachting, niet stellen op de toekomst, op iets wat hierna alsnog zal komen. Wij zouden het goede genieten, vóórdát die tegenspoed komt en ons dus realiseren

dat beide er zijn. "Na regen komt zonneschijn", is dat, maar "na zonneschijn komt weer regen". Het gaat allemaal op en neer, zo is het nu eenmaal, de berg op en dan er weer af. Dat laatste gaat makkelijk, maar daarna moet je toch weer de volgende berg op en dat is moeilijk. Zo gaat het in het leven. De gedachte is in ieder geval dat men het goede zou genieten "ten dage des voorspoeds", zoals talloze malen herhaald wordt in dit Bijbelboek. Dat wil zeggen, wanneer het kan, wanneer het er is, want de "dagen des tegenspoeds" zullen ook komen. Daar eindigt zelfs het leven mee, zoals later uiteengezet in hoofdstuk 12.

Prediker 7 : 15

15 Dit alles heb ik gezien in de dagen mijner ijdelheid; er is een rechtvaardige, die in zijn gerechtigheid omkomt; daarentegen is er een goddeloze, die in zijn boosheid zijn dagen verlengt.

Met grote zelfspot, met gevoel voor relativering, spreekt de Prediker over de dagen van zijn leven "als de dagen mijner ijdelheid". Zoveel was het niet en zo zouden wij het ook zien. Mensen maken zich een beeld van het leven hier en van het handelen van God. Sommigen hebben echt het idee dat, als men hier nou maar rechtvaardig leeft, dan zal men van Godswege beloond worden. En als men hier als goddeloze leeft, dan zal men door God gestraft worden. Zo kennen wij de uitdrukking: "God straft onmiddellijk". Die is wat spottend, omdat men wel weet dat dit niet zo is. Heel de gedachte is nogal onbijbels en komt in ieder geval niet overeen met de realiteit.

God heeft ons nogal wat beloften gedaan en waar wij de Heer dienen en trouw aan hem zijn en zijn eer zoeken in ons leven, daar zal hij ons voorzien van wat wij daarvoor nodig hebben. Dat Hij ons alles zal geven wat wij nodig hebben voor puur ons aardse leven, is een misverstand. Dat staat nergens in de Bijbel. God geeft Zijn dienstknechten wat zij voor hun dienst aan Hem nodig hebben. Waarbij ik dan bovendien nog moet zeggen, dat het gaat om een dienst aan Hém. Dienst waarmee Hij of waarvan Hij werkelijk gediend is. Het gaat niet eens om een eigenzinnige dienst, die we zelf hebben uitgedacht en waar God maar genoegen mee moet nemen of zo. Als wij Hem de eer geven in onze levens, zal Hij ons voorzien van wat wij daartoe nodig hebben. Naarmate ons leven gevuld is met dienst aan Hem, geeft Hij ons al wat wij in dit leven nodig hebben. Dus het is heel verstandig om de Heer te dienen in al wat wij doen. Want daarvoor zal Hij ons belonen en dat is waar wij uiteindelijk naar uitzien. Dat is onze hoop.

De Prediker zegt hier dat "een rechtvaardige (= iemand die God dient) omkomt in zijn gerechtigheid". D.w.z. het gaat hem toch niet voor de wind. Ze leven niet zo lang. Als je zou denken dat God het zou belonen met een lang, voorspoedig en gelukkig leven, dan zegt Prediker: dat is kennelijk niet altijd het geval. En andersom. "Daarentegen is er een goddeloze" en die zijn er nogal wat, "die in zijn boosheid verlengt". Dat wil zeggen zijn leven, of zijn dagen, verlengt. Hij wordt er oud mee. Het gaat hem nog voor de wind ook. Dat kunnen wij ook waarnemen. De Prediker zegt van dit verschijnsel: "Dit is wat ik gezien heb" en stelt vast dat het niet zo is, dat als men maar netjes leeft, de Heer wel voor ons zorgt en als we dat niet doen, het dan slecht met ons gaat. De meeste mensen zonder God gaat het goed, zoals hier in Prediker wordt vastgesteld. Ze kunnen zonder de Heer door het leven. Het brengt hen zelfs ver. Zij "verlengen hun dagen". Er is maar één probleem: het leven houdt een keer op. En dat was het dan. Dus..., als het dan toch in de praktijk niet uitmaakt...

Prediker 7 : 16, 17

16 Wees niet al te rechtvaardig, noch houd uzelf al te wijs; waarom zoudt gij verwoesting over u brengen?

17 Wees niet al te goddeloos, noch wees al te dwaas; waarom zoudt gij sterven buiten uw tijd?

De uitersten worden tegenover elkaar gezet. "Rechtvaardig" is "wijs" tegenover "goddeloos" is "dwaas". Een rechtvaardig leven is een wijs leven. Goddeloos leven is een dwaas leven. Maar er staat: "wees niet al te wijs" en "wees niet al te rechtvaardig", tegenover: "wees niet al te goddeloos" en "wees niet al te dwaas. Deze beide extremen brengen verwoesting, volgens dit vers: "Waarom zoudt gij verwoesting over u brengen?" En: "Waarom zoudt gij sterven buiten uw tijd?" Degenen die hiermee moeite hebben, zijn meestal "al te rechtvaardig". Dat zijn gewoonlijk degenen die zwaar onder de wet leven. Zij hebben het grootste probleem met dit Bijbelboek. "Waarom zoudt gij u te gronde richten?" Dat is toch wat het is.

"Buiten uw tijd" wil zeggen "vóór uw tijd". Dikwijls wordt gedacht dat iemand sterft "op zijn tijd". Zo van het is zijn tijd en daarom is er niks aan te doen. Hoe zo'n misverstand in de wereld gekomen is, weet ik niet. De Bijbel leert het nergens en ook niet dat God in het algemeen Degene is die bepaalt hoe lang een mens leeft. Als het wel zo was, dan zou men niet kunnen sterven vóór zijn tijd en dat is nu juist wat hier gezegd wordt. Als men "al te goddeloos" of "al te rechtvaardig" leeft, dan is de kans heel groot dat het leven daardoor bekort wordt.

Waar het over gaat, is niet alleen dat men te vroeg zou sterven, maar dat men zelfs veel te vroeg zichzelf te gronde richt. En dus: "wees niet al te rechtvaardig" en "noch houd uzelf al te wijs". Want het heeft geen zin. Recht is leuk, maar er is in de hele wereld niets recht. Een cirkel is een mooi ding, maar hij bestaat niet. Het is theorie en het is goed dat we die hanteren, dat we die kennen en dat we die als norm hanteren. Maar in de praktijk van het leven moeten we compromissen sluiten.

Prediker 7 : 18

18 Het is goed, dat gij daaraan vasthoudt, en trek ook uw hand van dit niet af; want die God vreest, die ontgaat dat al.

Men zou de begrippen "rechtvaardigheid" en "goddeloosheid" kennen en hanteren in het leven. In het algemeen zou men God vrezen. Dat is veel belangrijker dan rechtlijnig, zonder compromissen te sluiten, door het leven gaan. Men zou de Heer dienen. Voor ons onder het Nieuwe Verbond is dat makkelijk te begrijpen. Wij worden onderwezen door de genade Gods. Wij kennen Bijbelse en dus rechtvaardige beginselen. Wij leven daar niet uit, maar wel uit de genade Gods. Persoonlijk hebben wij vergeving ontvangen voor onze misdaden. Nog steeds krijgen we die vergeving voor onze tekortkomingen en wellicht voor de compromissen die wij sluiten. Wij zouden ons daarom in de eerste plaats richten op onze dienst aan de Heer. Uit deze beginselen zouden we ook als gelovigen, levend onder het Nieuwe Verbond, onder elkaar leven. Elkaar niet kwalijk nemen wat verkeerd gaat en elkaar vergeven. Begrippen als "rechtvaardig" en "goddeloos", komen niet op de eerste plaats in ons leven. Die komen pas later. In de eerste plaats gaat het er om dat de eigenschappen van het Wezen Gods in ons gerealiseerd worden. Dan gaat het over genade, barmhartigheid, goedertierenheid enzovoort. De Heer heeft Zelf de wet vervuld, zodat we op deze wijze kunnen leven. Vandaar deze uitspraken "wees niet al te rechtvaardig" en "wees niet al te goddeloos".

Prediker 7 : 19

19 De wijsheid versterkt den wijze meer dan tien heerschers, die in een stad zijn.

Het is wijsheid om niet al te rechtvaardig en niet al te goddeloos te zijn. De wijsheid geeft de mens kracht. Meer zelfs "dan 10 heerschers" die de stad besturen. "In een stad" wil zeggen "in een koninkrijk", of "in de samenleving". "10 heerschers" gaat over de wet. Ze zeggen: dit mag en dat mag niet. Doe dit en doe niet dat.

Waar een mens echter meer aan heeft, is aan wijsheid. Als er zoveel wetten nodig zijn, dan ontbreekt het de mensen kennelijk aan wijsheid. Als er geen wet is, dan moet een mens vragen naar wijsheid. Maar mensen vragen om de wet. Dat zijn mensen die "al te rechtvaardig" zijn. Die vragen: wat schrijft de wet voor? Daarmee schuiven ze hun verantwoordelijkheid af en richten zichzelf te gronde. Andere mensen vragen naar wijsheid en dat is veel verstandiger. Problemen in ons leven hebben een belangrijke uitwerking. Ze leren ons wijsheid en verantwoordelijkheid dragen. Daar heb veel meer aan, dan aan al die wetten. **Zie zijlijn 17**

Prediker 7 : 20

20 Voorwaar, er is geen mens rechtvaardig op aarde, die goed doet, en niet zondigt.

Deze uitspraak wordt min of meer geciteerd in Romeinen.

Romeinen 3 : 10-12

- 10 Gelijk geschreven is: Er is niemand rechtvaardig, ook niet één;
11 Er is niemand, die verstandig is, er is niemand, die God zoekt.
12 Allen zijn zij afgeweken, te zamen zijn zij onnut geworden; er is niemand, die goed doet, er is ook niet tot één toe.

Als er dan toch geen mens rechtvaardig is, waarom zouden wij er dan naar streven het te zijn? Wat voor zin heeft zoiets in de praktijk? Als wij proberen rechtvaardig te zijn op de aarde, en niet te zondigen, dan zijn we alleen maar heel hoogmoedig bezig. Wij zouden ons realiseren dat de mens nou eenmaal te kort komt en dat verandert niet met al zijn goede bedoelingen. Integendeel, naar de mate dat hij er naar streeft perfect te zijn, zal hij zichzelf te gronde richten. Hij zal zich in de samenleving als zodanig onmogelijk maken. Dat heeft niet zoveel zin. Men zou wel normen hebben, maar er zich tegelijkertijd bewust van zijn dat men er niet aan kan voldoen. Dat wil niet zeggen dat de Prediker leert dat we maar raak kunnen doen, omdat het toch allemaal niks uitmaakt. Men zou wel "daaraan vasthouden". (Vers 18). Men zou "zijn hand niet van deze dingen aftrekken". Men zou de normen kennen, wetende dat de praktijk van het leven zodanig is dat men zich daar niet altijd aan kan houden. Als men dat wel doet, is men wel erg dom. Het brengt geen beloning met zich mee. Wel als men in zijn leven eer geeft aan de Heer. Hem probeert te dienen. Dat is wat anders dan proberen zich aan een wet te houden, waarvan de Heer zei dat die alleen maar tot uitwerking heeft dat de zonde actief wordt en

geactiveerd wordt. (Romeinen 3 : 20, 21) Dat de zonde alleen maar toeneemt. (Romeinen 5 : 20) Daar is God ook niet mee gediend.

Er zijn altijd mensen die dit soort dingen misverstaan en misbruiken. Daar kunnen wij ook niks aan doen. Maar dit soort uitspraken getuigen van grote levenswijsheid. Zo leer je de betrekkelijkheid van de dingen inzien. Van dingen ook die de Heer voor absoluut houdt. Van: zo moet het, zo hoort het en daarmee uit. Dit is Bijbels en dit wil de Heer voor ons. Daarna zal blijken dat het in de praktijk toch niet kan of niet haalbaar is. Of onverstandig is, ook naar de Heer toe zelfs, om eraan vast te houden. Onthoud die woorden maar. U loopt er vanzelf een keer in uw leven tegenop. Dingen gaan nu eenmaal anders. Misschien niet in uw eigen leven, maar dan wel in het leven van andere mensen. Dan kun je ze wel veroordelen, maar misschien zijn ze juist wel heel wijs. Dan kun je er wat van leren. Wij moeten ons eigen leven leiden. Onze eigen keuzes maken, terwijl we ons realiseren dat wij niet volmaakt zijn en dat ook de Heer dat niet verwacht. Wat hij van ons verwacht, is dat we onder alle omstandigheden de dienst aan Hem bovenaan stellen in ons leven. Dat we de mogelijkheden die we hebben ook gebruiken. Die mogelijkheden zijn niet zo groot, want wij zijn niet zo groot. Daar gaat het al een hoofdstuk lang over. Wij mensen stellen niet zoveel voor.

Prediker 7 : 21

21 Geef ook uw hart niet tot alle woorden, die men spreekt, opdat gij niet hoort, dat uw knecht u vloekt.

De gedachte is, dat wij te veel horen en vooral te veel wat anderen over ons zeggen. De Prediker zegt: daar moet je gewoon niet naar luisteren. Je hoort het met de oortjes, maar hij zegt dan ook: "Geef ook uw hart niet tot alle woorden, die men spreekt". We zouden "alle woorden" allemaal niet zo serieus nemen. Bijvoorbeeld als het gaat om "de waan van de dag". Op het moment dat iets gebeurt, schijnt het veel groter te zijn dan het werkelijk is. Wij blazen het meteen op. Een paar dagen later is er dikwijls niks of weinig meer van over. Wat op een moment heel belangrijk is, blijkt later helemaal zo belangrijk niet te zijn. We krijgen een idee en ventileren dat, maar één of twee dagen later hebben we geleerd dat te relativeren. Dan blijkt het toch wat anders te zijn dan we dachten en gezegd hebben. Als je wel "alle woorden die mens spreekt" hoort, dan zou je ze eigenlijk moeten verdringen en zeggen: Laat ze maar kletsen. Misschien hebben ze zelfs gelijk, maar als ik "mijn hart moest geven" aan alles wat er over me gezegd wordt, dan heb ik geen leven meer.

Zijlijn 17

Ja maar wet is toch onderwijs, daar wordt men toch wijs van? Dat zou kunnen, maar in de praktijk gebeurt dat maar zelden. Dat is het probleem van de wet. Men denkt dat het een verzameling voorschriften en regels is, waaraan men zich zou moeten houden. Stuk voor stuk. De Here Jezus, in zijn aardse omwandeling, heeft ons dat anders geleerd. Hij zei bijvoorbeeld dat de ene wet belangrijker is dan de andere. (Mattheüs 22 : 37, 38) En soms breekt de ene wet de andere (Mattheüs 12 : 5) Het is maar de vraag hoe je ermee om moet gaan. Dat wil zeggen: in de praktijk heb je toch wijsheid nodig. Het kan best dat je wijsheid ontwikkelt uit het onderwijs dat je ontvangt, maar wijsheid heeft altijd van doen met het praktische leven als zodanig. Wet schiet daarin altijd tekort.

“Opdat gij niet hoort, dat uw knecht u vloekt”. Alle bazen weten dat het personeel de baas bij gelegenheid vervloekt. Toch? Ze doen er verstandig aan er niet naar te luisteren. Anders houden ze geen personeel over en andersom geldt dat, als onze baas over ons wat lelijks te zeggen heeft, wij er verstandig aan doen om er even naar te luisteren, want misschien heeft hij gelijk. En voor de rest dienen wij toch onze hemelse Heer.

Kolossenzen 3 : 23

23 En al wat gij doet, doet dat van harte als den Heere en niet den mensen;

Zo zouden wij door het leven gaan.

Prediker 7 : 22

22 Want uw hart heeft ook veelmalen bekend, dat gij ook anderen gevloekt hebt.

Ons hart en wellicht ook onze mond, maar dat staat er nog niet eens, heeft ook vele malen anderen gevloekt. Toch? Laten we elkaar dan het recht gunnen om elkaar af en toe te verwensen. Voor het vervloeken zal ik dat maar niet gebruiken, maar verwensen bij gelegenheid, bij “de waan van de dag” is een vorm van iets van ons afgooien. In de waan van de dag komt dat hard over, maar een paar dagen later maakt het toch niks meer uit. Het is heel vervelend, het is misschien ook niet volmaakt, maar zo is een mens nu eenmaal en dus ook een Christen.

Prediker 7 : 23

23 Dit alles heb ik met wijsheid verzocht; ik zeide: Ik zal wijsheid bekomen, maar zij was *nog* verre van mij.

“Verzocht” is “nagezocht”, “onderzocht”. Al wat we gelezen hebben, heeft met wijsheid in het algemeen te maken en met recht in het bijzonder. De Prediker wilde “*wijsheid bekomen*”. Dat was zijn doel. Die wijsheid was echter “*verre van mij*”, zegt de Prediker. In onze jonge jaren zijn wij niet wijs. We hebben van het leven weinig meegemaakt. Dat leren wij pas later en pas dan zijn wij wijs en kunnen wij de verantwoordelijkheid voor ons eigen leven dragen. Zie maar eens door het leven heen te komen. Daar heeft men wijsheid bij nodig. Hoe is dat met het leven? Wel, zegt de Prediker vanaf vers 24, en dat is dan het laatste deel en min of meer ook het besluit van dit hoofdstuk, je kunt wel wijsheid zoeken, maar hoe vind je dat? Of nog anders: hoevelen zijn er eigenlijk, die wijsheid vinden?

Prediker 7 : 24

24 Hetgeen verre af is, en zeer diep, wie zal dat vinden?

“*Hetgeen verre af is*” slaat terug op “*zij was verre van mij*”. Dat is “*zeer diep*” en hoeveel zijn er eigenlijk, die dat zullen vinden? Hoevelen zijn er die wijs zijn of dat nog worden? Nou, jonge mensen in het algemeen niet en dat kun je ook niet verwachten. Oude mensen die leveren altijd een probleem op, want die worden per definitie schaars. Tegen de tijd dat de mens wijs geworden is, is “*zijn tijd gekomen*”. Niet “*Gods tijd*”, maar zijn eigen tijd. Dan is hij wel wijs, maar heeft hij er niet veel meer aan. Hij heeft niet lang meer te gaan. Wat hij nog te gaan heeft, is niet zo belangrijk meer. Het is in ieder geval minder belangrijk dan de jaren die eraan vooraf gingen. Dat is het tragiek van deze wereld. Het is de dood, die altijd veel te vroeg komt. Het is de vloek die over de wereld ligt, want die ligt in de macht van degene die het geweld des doods heeft. (Hebreeën 2 : 14) Dat is zijn belangrijkste wapen. Dan wordt de mens nooit wijs. Tegen de tijd dat hij het zou kunnen worden, moet hij afscheid nemen. Of je wordt eerder al “*buitenspel*” gezet. In de praktijk gebeurt dat. Het is tragisch dat mensen met levenservaring, mensen die wijsheid opgedaan hebben, dat die buiten de lijn gezet worden op diverse manieren.

Prediker 7 : 25

25 Ik keerde mij om, en mijn hart, om te weten, en om na te speuren, en te zoeken wijsheid en een sluitrede; en om te weten de goddeloosheid der zothed, en de dwaasheid der onzinnigheden.

“Ik keerde mijn hart om, om te weten en om na te sporen en te zoeken”. Dat is drie keer hetzelfde. Met grote nadruk. “*Sluitrede*” is een woord dat men voor de gelegenheid heeft uitgevonden. Het idee is dat hij zocht naar de essentie van deze wijsheid, naar de essentie van het bestaan, om die in één zin samen te vatten. Dat heet dan “*sluitrede*”. Ik zou zeggen “*slotrede*”, want het gaat om de afsluiting en daarmee het slot, de conclusie. Wat hij vond, zegt hij, is wel allerlei details, maar wat is nou de clou, de conclusie? De negatieve kant, “*de goddeloosheid der zothed en de dwaasheid der onzinnigheden*”, had hij in ieder geval duidelijk gezien. Hij zegt, in vers 23: Ik vond hem niet. Het was “*verre van mij*”. Het was heel moeilijk. En daarna zegt hij, in vers 26, ik vond nog iets veel ergers.

Prediker 7 : 26

26 En ik vond een bitterder ding, dan de dood: een vrouw,

welker hart netten en garen, en haar handen banden zijn; wie goed is voor Gods aangezicht, zal van haar ontkomen; daarentegen de zondaar zal van haar gevangen worden.

De dood is natuurlijk een "bitter ding", omdat het de mens verhindert tot wijsheid en de uitwerking daarvan te komen. **Zie zijlijn 18** De mens zou wijsheid moeten hebben vóór hij aan het leven begint. Dat zou hem wellicht een stuk helpen. De wereld zou er heel anders uitzien en daarom is de dood "een bitter ding". "Bitterheid" staat in de Bijbel ook voor dood. Als iets bitter is in de Bijbel, dan is het gewoon giftig, Bijvoorbeeld witter water, (Exodus 15 : 23) daar ga je aan dood. Het is bedorven. Het staat voor bederf. Dus hij zegt: "Ik vond een bitterder ding dan de dood". Maar, wat kan er nou nog bitterder, nog erger, zijn dan de dood? Dat kan alleen maar zijn dat men zijn leven al kwijt is vóórdat men sterft. Dat men als gebondene door het leven gaat en daarmee feitelijk veeteert. En voor zover men al leeft, het leven van een ander leeft. Ik ken mensen die hebben met 50 jaar al geen leven meer, of nog eerder. Omdat zij al zo zwaar in de problemen zitten, zich zo zwaar hebben opgesloten of hebben laten opsluiten, dat ze al hun vrijheid en daarmee spontaniteit en feitelijk hun leven kwijt zijn. Leven en vrijheid zijn namelijk synonieme beginselen. Ze horen bij elkaar. Door wedergeboorte hebben wij leven ontvangen en zijn we in de vrijheid geplaatst. Wat is er dan nog erger dan de dood? Dat men onderworpen is aan beginselen die men niet zelf in vrijheid gekozen heeft, maar die men opgelegd krijgt door anderen, door "de eerste beginselen dezer wereld" bijvoorbeeld. (Galaten 4 : 3) Hoe komt een mens verzeild in omstandigheden dat hij eigenlijk al gestorven is, terwijl hij volgens de dokter nog leeft? Hoe krijgt hij zijn leven terug? Alleen via een heel zware route, als die al mogelijk zou zijn, en dat is waar de Prediker het hier over heeft.

"De zondaar zal van haar gevangen worden", vóórdat hij sterft, vóór de dood, maar waar de dood beschouwd wordt als gevangenis, is dit dus erger dan de dood. Het vervelende is dat "het bitterder ding dan de dood" een "vrouw" wordt genoemd. Wat hebben de diverse commentatoren op zo'n vers te zeggen? In veel gevallen maken ze er van dat het om een overspelige, ontrouwe, vrouw moet gaan, want daar spreekt de Bijbel uitgebreid over. Maar ik lees er geen overspelige vrouw in. "Een vrouw welker hart netten en garen, en haar handen banden zijn", is de beschrijving van vangwerktuigen. Het gaat dus om een vrouw die haar man gevangen neemt in haar netten, garen of banden. Dat is het "bittere ding". Daarna staat er achter: "wie goed is voor Gods aangezicht, zal van haar, (van die vrouw) ontkomen". Maar

"de zondaar zal van haar (van die vrouw) gevangen worden". Dat is dus inderdaad bitter voor de man die dit overkomt. Waar het om gaat is dat de echtgenoot van deze vrouw, de gevangene van deze vrouw wordt. Waarna gezegd wordt, dat "wie goed is voor Gods aangezicht, zal van haar ontkomen". In vers 28 zegt de Prediker dat dit geldt voor 1 op de 1.000. Dat betekent dat er maar weinig mannen zijn die daaraan ontkomen en aan de andere kant dat er veel vrouwen zijn die zo zijn. Het idee is namelijk dat de vrouw blijkbaar er dikwijls op uit is om zich meester te maken van haar man. Dat de man absoluut niet kan doen wat hij zou willen doen. Dat wordt beschreven als "bitterder dan de dood". De Prediker noemt het "een bitterder ding" als mannen hun vrijheid verliezen doordat ze getrouwd zijn. Er wordt altijd wat lacherig over gedaan en niet echt serieus genomen. Maar in de Bijbel is het wel degelijk een serieuze zaak. Naar Bijbelse maatstaven zou het namelijk andersom moeten zijn. **Zie zijlijn 19** Het is de kennelijk de keuze die de vrouw kan maken. Hou ik hem gevangen of geef ik hem zijn vrijheid en moedig ik hem aan om die vrijheid ook daadwerkelijk te gebruiken? Ik ben van mening dat alle grote mannen uit de geschiedenis op een of andere wijze daarin gesteund en aangemoedigd werden door hun vrouw. Als dat niet zo was, was er nooit wat van terecht gekomen.

De vaststelling van de Prediker is een heel simpele: zo gaat het zo dikwijls. Dat is een van de belangrijke redenen waardoor het leven van veel mensen uitgaat als een nachtkaars. Want voor beiden levert het teleurstelling op. Voor een vrouw is het niet leuk om te leven met een man die slaafs doet wat zij zegt en die geen persoonlijk initiatief vertoont. Sommige vrouwen beklagen zich en zeggen: die man die ik getrouwd heb, die was wel anders. Daarna denk ik: waarom denk je dat het nou niet meer zo is? Alles wat hij doet levert een vrouw op die hem ter verantwoording roept en vraagt waarom hij het doet. Of het wel goed is en al dat soort dingen meer. Wim Sonneveld zong er over in het liedje "[Water bij de Wijn](#)". Die man had allerlei plannen, maar moe zei nee, toch maar niet. Meneer wil naar de Golf van Mexico en mevrouw zegt nee, het wordt een huisje in Lochem, en zo meer. Hij blijft gevangen in ieder geval, zoals Sonneveld levendig beschrijft, waarbij hij zelfs de Prediker citeert. Aan het eind van het leven zegt die vrouw alsnog tegen die man: als je een vent geweest was dan... enzovoorts. Dan wordt de man alsnog door zijn eigen vrouw verweten dat hij in de praktijk altijd naar haar geluisterd heeft. Zo gaat het dikwijls. Het zijn karikaturen en liedjes tot vermaak van het volk, maar het zet een mens wel aan het denken. Sommigen hebben dus precies hetzelfde waargenomen als wat de Prediker waarnam.

Zijlijn 18

De Joden zeggen dat een mensenleven van een jaar of zeventig precies genoeg is om de Torah te leren.

Zijlijn 19

Deze "tegeltjeswijsheid" lijkt me een mooie en korte samenvatting van hoe het zou moeten zijn. De vrouw zou de man aanmoedigen om het een en ander te realiseren. Dat is een eervolle bezigheid, omdat het in over-eenstemming is met wat de Bijbel ervan leert. Het is de enige manier om werkelijk gelukkig met elkaar te zijn en door het leven te gaan.

Zijlijn 19

Het woord "sluitrede" gebruiken wij niet. Zou het ergens in een Nederlands woordenboek staan? Een "sluitrede" wil zeggen dat men wat afsluit. Dat zou men niet doen, want dan zal men nooit de waarheid vinden. Als men die niet zoekt, omdat men zich afsluit, vindt men de waarheid niet en komt men niet bij de Heer terecht. Daarom is het zo moeilijk om het Evangelie te prediken. Er is amper belangstelling voor.

De mens in het algemeen, mannen en de vrouwen, komen dikwijls terecht in de netten, garen en banden van deze oude schepping, die als vrouw wordt voorgesteld. Dat vrouwen zo zijn, dan wel zich zo gedragen, hangt samen met de typologische functie die ze in de schepping vervullen. Ze geven uitdrukking aan deze zienlijke wereld als zodanig en die kan je vriend of je vijand zijn. Het kan allebei. Wij dienen er op de juiste wijze gebruik van te maken.

Prediker 7 : 27, 28

- 27 Ziet, dit heb ik gevonden, zegt de prediker, het ene bij het andere, om de sluitrede te vinden;
28 Dewelke mijn ziel nog zoekt, maar ik heb haar niet gevonden: één man uit duizend heb ik gevonden; maar een vrouw onder die allen heb ik niet gevonden.

"Ziet, dit heb ik gevonden" gaat verder halverwege vers 28: "*één uit duizend heb ik gevonden*". Voor de rest wordt men gevangen en is men feitelijk zijn leven, zijn vrijheid, al kwijt voordat men daadwerkelijk sterft. "*Het ene bij het andere*" gaat over dingen met elkaar vergelijken. Het voor en tegen, het positieve en het negatieve, tegen elkaar afwegen om tot een sluitreden te komen. De Prediker zegt dat hij ("*mijn ziel*") die nog zoekt. Wat is nou in één zin de essentie van het leven? Wat zal men doen of laten om gelukkig te worden? Hoe zal men zijn leven inrichten? Zeg het eens met een paar woorden. De Prediker zegt: dat kan ik niet. Zo ver ben ik niet. maar wat ik wel gevonden heb, is dat "*één man uit duizend*" gevonden heeft hoe hij zou leven. Hoe hij van het goede zou genieten. Alle andere 999 schokken maar een beetje door het leven heen en gaan gebukt onder omstandigheden. Voelen zich gefrustreerd, omdat ze hun vrijheid kwijt zijn door in de praktijk tal van oorzaken. En dus men laat het maar en men leeft dus niet.

Prediker 7 : 29

- 29 Alleenlijk ziet, dit heb ik gevonden, dat God den mens recht gemaakt heeft, maar zij hebben veel vonden gezocht.

Dit is de samenvatting. Je vraagt je je af wat "een vond" is of "veel vonden" zijn. Want dat is een woord dat we niet alle dagen gebruiken. Het betekent gewoon "vondst". Men vindt iets. In de praktijk blijkt het zo te zijn, dat dit woord "vonden" in het meervoud, hetzelfde is als het woord dat vertaald is met "sluitrede" in vers 25. ^{Zie zijlijn 19} Het gaat om precies hetzelfde, het gaat namelijk om een idee, een conclusie waartoe men komt, dan wel een idee dat men zich eigen maakt en

waaruit men leeft. Men verzint een eigen levensfilosofie en laat zich daardoor dikwijls ook gevangen nemen. Men zou dat ook "een vondst" kunnen noemen. Dat kun je beschouwen als "een sluitrede", maar dan alleen als er redenering aan vooraf gaat. Voor velen is het niet een sluitrede, maar alleen maar een vondst. Er gaat dan geen redenering aan vooraf. Men heeft gewoon zich een opvatting eigen gemaakt en houdt het daarbij. Sommigen vinden het ook veel te moeilijk om er überhaupt ooit een keer over na te denken en hebben zo hun eigen praktische regel. Dat laatste zou men vertalen met "een vondst". Het eerste zou men vertalen wellicht met "een sluitrede", maar in principe is het hetzelfde woord. Wie het nazoekt, ziet dat het toch twee verschillende woorden zijn, maar dat komt, omdat het ene een werkwoord is en het andere een zelfstandig naamwoord. Je mist de clou van de uiteenzetting als je dit niet weet.

Er staat: "alleen dit heb ik gevonden". Toch een vondst dus en de sluitrede "*dat God de mens recht gemaakt heeft*". Dat betekent niet dat God de mens zondeloos gemaakt heeft of iets dergelijks. Voor zover de mens ooit zonder zonde was, kan het hooguit alleen betrekking hebben op Adam. Bij zijn schepping en daar blijft het dan ook bij. Dus daar kan het moeilijk op slaan. Voor de rest lezen wij, in vers 20: "*... er is geen mens rechtvaardig op aarde, die goed doet, en niet zondigt.*" Is de mens dan wel recht gemaakt? Is het dan wel oké met de mens? Ja, maar dat heeft van toen met wat de apostel Paulus uiteenzet in het tweede deel van Romeinen 7. Waar hij uitlegt dat, als de mens onder wetten moet leven, zich aan regels moet houden, daar niks van terecht komt. Maar de andere kant is, dat de mens, hoewel hij met het vlees zich niet kan onderwerpen aan de wet als zodanig, hij niettemin naar de geest, en dus met het verstand, kan instemmen met diezelfde wet die hij niet kan houden. Het is langs de route van geloof dat de mens behouden wordt, gerechtvaardigd wordt en eeuwig leven ontvangt. Zo bezien is er met de mens niks mis.

Elk mens is van nature in staat en zelfs geneigd te geloven. Zo beginnen wij dit leven. Met te vertrouwen op onze ouders bijvoorbeeld. Er zijn echter mensen die dat niet begrijpen en zeggen: het moet je gegeven worden. Dat is de onbijbelse calvinistische "leer van uitverkiezing". Men zegt: God kiest zelden mens voor de zaligheid en voor zover de mens door geloof zalig moet worden, moet God hem dat geloof geven. Maar dat is absoluut een leugen. Wat de Bijbel leert is dat God de mens oproept om tot geloof te komen. Het is helemaal niet moeilijk om te geloven. We moeten alleen wat zelfvertrouwen opgeven en Gods gedachten als hoger dan die van onszelf beschouwen. (Jesaja

55 : 9) God zegt: luister aandachtig naar Mij, dan zal Ik je wat leren. Maar sommige mensen willen niet leren, zijn daar bang voor. Ze schrikken vooral van de verantwoordelijkheid, die meekomt met kennis. De mens is weliswaar "recht gemaakt", maar heeft "veel vonden gezocht". Men zoekt uitvluchten, "bedenkselen". Of zoals Paulus het in Nieuwe Testament noemt: "filosofie, en ijdele verleiding". (Kolossenzen 2 : 8) Men ontwikkelt zelf een leerstellig systeem en daar past de Bijbel dan niet meer in. Dan gaat het dus echt verkeerd.

De mens zou in de vrijheid staan, (Galaten 5 : 1) en als hij vrijheid zoekt, dan zoekt hij ook waarheid, en die vindt hij dan ook. Dan vindt hij wijsheid. Dat brengt verantwoordelijkheid met zich mee, maar dat is wat hij nodig heeft en dat is leven. Ook het leven in de oude schepping zou zo zijn. Hoe beperkt dat leven dan toch ook is. Maar zolang de mens zelf "vonden zoekt", dus van allerlei eigen verzinselen creëert, komt daar niks van terecht. In de praktijk is het zelfs zo dat de mens daardoor zijn eigen gevangene wordt, namelijk van zijn eigen opvattingen. Volgens Jakobus is de mens een slaaf van zijn eigen tong. Een slaaf van zijn eigen woorden? Niet eens van wat hij hoort, maar van wat hij zelf spreekt. Jakobus hoofdstuk 3 gaat daar over. Over "de zonden der tong" heet dat. Er wordt uiteengezet dat, zoals een schip gestuurd wordt via zijn roer, zo wordt de mens gestuurd via zijn eigen tong. Zo wordt ook een paard gestuurd.

Jakobus 1 : 19

19 Zo dan, mijn geliefde broeders, een ieder mens zij ras om te horen, traag om te spreken, traag tot toorn;

In de eerste verzen van Prediker 5 kwam dit al aan de orde. Zo is het nou eenmaal. Zelfs als de gedachten die de mens ontwikkelt er niet via de tong uitkomen, dan nog nemen ze de mens in kwestie gevangen. Zo gaat dat en dat is de tragiek.

Dus de mens is niet zondeloos, maar niettemin is hij "recht gemaakt" om te kunnen beantwoorden aan het doel dat God Zich met de mens gesteld heeft. Namelijk dat de mens in staat is om het eeuwige leven, dat God hem in genade aanreikt, te aanvaarden. Niet via het vlees, niet via zijn zondige natuur, maar via zijn verstand.

8. Prediker 8

Boven dit hoofdstuk staat: "Eerbied voor de koning en de overheid." Als ik er wat boven had moeten zetten, had ik gezegd: "Eerbied voor de koning en voor God". Dat is de overheid, maar inclusief de Allerhoogste Overheid. Het is een aanbeveling tot "onderwerping aan". Zeker vanaf hoofdstuk 5 is de algemene aanbeveling, dat de mens nederig zou zijn. De mens is nou eenmaal gebonden aan de aarde en zou beseffen dat boven die aarde een hemel is, die hoger is dan hij. Hem past dus bescheidenheid. Iets dergelijks vonden we in hoofdstuk 7 ook al. Men zou bescheiden zijn en niet naar het allerhoogste streven. Er is namelijk niemand volmaakt en als men er werkelijk serieus naar streeft, brengt men alleen maar ellende over zichzelf. Hier in hoofdstuk 8 hebben we net zo iets. De mens is onderworpen in de praktijk; ook aan een menselijke overheid. Hij zal daar rekening mee moeten houden. Als hij het goede wil genieten, dat wil aanschouwen, dan moet hij degene die boven hem geplaatst is niet tegen zich in het harnas jagen. Daar gaat het over in dit hoofdstuk, met opnieuw de bekende conclusie aan het eind, namelijk: men zou het goede genieten.

Prediker 8 : 1-17

Perikoop 10

- 1 Wie is gelijk de wijze, en wie weet de uitlegging der dingen? De wijsheid des mensen verlicht zijn aangezicht, en de stuursheid zijns aangezichts wordt *daardoor* veranderd.
- 2 Ik zeg: Neem acht op den mond des konings; doch naar de gelegenheid van den eed Gods.
- 3 Haast u niet weg te gaan van zijn aangezicht; blijf niet staande in een kwade zaak; want al wat hem lust, doet hij.
- 4 Waar het woord des konings is, daar is heerschappij; en wie zal tot hem zeggen: Wat doet gij?
- 5 Wie het gebod onderhoudt, zal niets kwaads gewaar worden; en het hart eens wijzen zal tijd en wijze weten.
- 6 Want een ieder voornemen heeft tijd en wijze, dewijl het kwaad des mensen veel is over hem.
- 7 Want hij weet niet, wat er geschieden zal; want wie zal het hem te kennen geven, wanneer het geschieden zal?
- 8 Er is geen mens, die heerschappij heeft over den geest, om den geest in te houden; en hij heeft geen heerschappij over den dag des doods; ook geen geweer in dezen strijd; ook zal de goddeloosheid haar meesters niet verlossen.
- 9 Dit alles heb ik gezien, toen ik mijn hart begaf tot alle werk, dat onder de zon geschiedt: er is een tijd, dat de ene mens over den *anderen* mens heerst, hem ten kwade.

- 10 Alzo heb ik ook gezien de goddelozen, die begraven waren, en *degenen, die* kwamen, en uit de plaats des Heiligen gingen, die werden vergeten in die stad, *in* dewelke zij recht gedaan hadden. Dit is ook ijdelheid.
- 11 Omdat niet haastelijk het oordeel *over* de boze daad geschiedt, daarom is het hart van de kinderen der mensen in hen vol om kwaad te doen.
- 12 Hoewel een zondaar honderd *maal* kwaad doet, en *God* hem *de dagen* verlengt; zo weet ik toch, dat het dien zal welgaan, die God vrezen, die voor Zijn aangezicht vrezen.
- 13 Maar den goddeloze zal het niet welgaan, en hij zal de dagen niet verlengen; hij zal zijn gelijk een schaduw, omdat hij voor Gods aangezicht niet vreest.
- 14 Er is *nog* een ijdelheid, die op aarde geschiedt: dat er zijn rechtvaardigen, dien het wedervaart naar het werk der goddelozen, en er zijn goddelozen, dien het wedervaart naar het werk der rechtvaardigen. Ik zeg, dat dit ook ijdelheid is.
- 15 Daarom prees ik de blijdschap, dewijl de mens niets beters heeft onder de zon, dan te eten, en te drinken, en blijde te zijn; want dat zal hem aanleven van zijn arbeid, de dagen zijns levens, die hem God geeft onder de zon.
- 16 Als ik mijn hart begaf, om wijsheid te weten, en om aan te zien de bezigheid, die op de aarde geschiedt, dat men ook, des daags of des nachts, den slaap niet ziet met zijne ogen;
- 17 Toen zag ik al het werk Gods, dat de mens niet kan uitvinden, het werk, dat onder de zon geschiedt, om hetwelk een mens werkt om te zoeken, maar hij zal het niet uitvinden; ja, indien ook een wijze zeide, dat hij het zou weten, zo zal hij het *toch* niet kunnen uitvinden.

Vers 1 zegt dat men in het algemeen niet “de uitlegging der dingen weet”. Daarom zou men bescheiden en matig zijn. Zijn beperktheden kennen. Wij weten niet. Tegenwoordig is het vaak “wij weten nog niet”. Daarmee zegt men toch eigenlijk: het komt allemaal goed. Binnen afzienbare tijd weten we alles. Maar in de praktijk is dat natuurlijk niet zo. Wij weten niet en men zou bescheiden zijn. De wijsheid van de mens verlicht zijn aangezicht en de stuursheid, de hardheid, de strakheid, van iemands aangezicht wordt daardoor veranderd. Dat kun je aan de buitenkant zien. Dat is iemand met een star aangezicht. In de praktijk is dat de uitdrukking van spanning of onzekerheid waaronder zo iemand leeft. Onzekerheid komt uiteraard door een gebrek aan wijsheid. Als men wijs is, dan heeft men geleerd met de dingen om te gaan. Men heeft geleerd aan de omstandigheden het hoofd te bieden.

Onder ogen te zien, zoals het lied “[Because He Lives](#)” zegt: “I can face tomorrow”. “Onder ogen zien” is te passief, te statisch. Het is meer “met open vizier tegemoet treden”. Ik ben er op voorbereid. Ik kan er tegen “Because He lives”. “[Omdat Hij leeft ben ik niet bang voor morgen](#)”. Zo heeft men het vertaald, maar het gaat erom dat men juist toegerust is voor de dag van morgen. Dat is veel sterker.

Naarmate men wijs is, kan men ontspannen en ook lachen en huilen. Naarmate men wijs is, krijgt men ook gevoel voor humor, want dan kan men relativeren. Dan heeft men geleerd zichzelf te relativeren. Niet zo serieus te nemen. Men heeft geleerd om zichzelf te lachen, de eigen tekortkomingen onder ogen te zien en ermee te leven. Men heeft geleerd dat niks in de wereld volmaakt is. Dat we afhankelijk zijn van de aarde. Van de situatie hier beneden. Voor de rest vertrouwen we ons toe aan de Heer. Wij als gelovigen toch zeker. Dan hebben we niet meer zoveel te verbergen. Onzekerheid ook niet., want zo onzeker zijn we dan niet meer. Dan kunnen we emoties de ruimte geven. Dat staat hier beschreven in “*De wijsheid des mensen verlicht zijn aangezicht, en de stuursheid zijns aangezichts wordt daardoor veranderd*”. Die verdwijnt daardoor of wordt vervangen door een verlicht aangezicht. Zo'n ontspannen aangezicht heet een “verlicht aangezicht”, omdat het een soort uitstraling heeft. Iemand kan zitten stralen en dat heet zo, omdat wij vaststellen dat er in zo iemand wijsheid is. Dat er licht in zit, want licht is een synoniem voor wijsheid. Vandaar dat het belangrijk is om die wijsheid te hebben., als je het goede van het leven wilt genieten. Daar gaat het over en daarna krijgen we de adviezen.

Prediker 8 : 2

- 2 Ik zeg: Neem acht op den mond des konings; doch naar de gelegenheid van den eed Gods.

Het gaat er om dat men acht zou geven op “*de mond des konings*”. Zeker op de mond van God. De “mond van God” is hier alleen vervangen door “*de gelegenheid van de eed Gods*”. Een “*eed*” is een “*eedzwering*” en dat wordt met de mond gedaan. Dat is een uitspraak. Het heet “*eed Gods*”, omdat het woorden zijn die vaststaan. En als die woorden van de koning, of nog hoger van God Zelf, vaststaan, dan is het verstandig om daar rekening mee te houden.

Romeinen 13 : 1

- 1 Alle ziel zij den machten, over haar gesteld, onderworpen; want er is geen macht dan van God, en de machten, die er zijn, die zijn van God geordineerd.

Die menselijke overheid, die er nu is, is een instelling van Godswege. Ook als gelovigen wordt men geacht zich daaraan te onderwerpen. Dat is wat men moet leren. Om daaraan te ontsnappen hebben wij de democratie uitgevonden. Dat is een onbijbels beginsel, de "macht aan het volk" is de omgekeerde wereld, maar ook de minst slechte regeringsvorm die er bestaat. Omdat die redelijk stabiel is. Althans in onze westerse landen. Om zich niet zo zonder meer te hoeven onderwerpen aan de overheid, hebben wij een democratie. De overheid moet daarin de oren laten hangen naar wat het volk wil. Normaal gesproken is de overheid over ons gesteld en daarom heet het ook "overheid". Men is dus daaraan onderworpen. Men kan het zich best houden aan het woord van de koning, en nog hoger, aan het Woord van God. Als je de lijnen doortrekt, is het verschil tussen de koning en God niet zo groot. Uiteindelijk, aan het eind van heel de geschiedenis, komen wij terecht bij die ene Koning en Die is God. Wat ons betreft is Hij onze hoogste Koning en we onderwerpen ons aan Hem, meer dan aan de menselijke overheid. (Handelingen 5 : 29)

Prediker 8 : 3

- 3 Haast u niet weg te gaan van zijn aangezicht; blijf niet staande in een kwade zaak; want al wat hem lust, doet hij.

"Haast u niet weg te gaan van zijn aangezicht" wil zeggen, dat men de koning, dan wel God, niet de rug zou toekeren. Men zou niet weglopen bij degene die over ons gesteld is. Want als we dat zouden doen, brengen wij het goede in ons leven in hoge mate in gevaar. Wil men het goede zien, dan zou men de overheid vrezen. (Romeinen 13) Men zou ook niet hardnekkig "in een kwade zaak" volharden. Men zou aan hem toe moeten geven, want de koning is de koning. Hij is dus sterker, en "al wat hem lust, doet hij". Je kunt hooguit hem iets vragen, iets met hem overleggen, maar je moet daar heel voorzichtig in zijn. Je moet bijvoorbeeld, als je tot God bidt om iets te ontvangen of gedaan te krijgen, "niet staan blijven in een kwade zaak". Men zou bedenken of het misschien "een kwade zaak" is waarmee we bij de Heer komen. Want als dat zo is dan, kun je daar beter maar niet in volharden. Daarom ben ik er voorstander van dat men ook in het vragend gebed redelijk terughoudend is naar de Heer. Het gaat in ieder geval om dat wij bidden in overeenstemming met Gods werk en Gods wil. We hebben het schitterende voorbeeld van de Here Jezus Zelf. Hij sloot Zijn gebed steeds af met: "Doch niet Mijn wil, maar de Uwe geschiede". (Lukas 22 : 42) Dat zou boven alles moeten gaan. In elk geval zou men zich realiseren met wie, of Wie, men van doen heeft. Enerzijds de koning en uiteindelijk God Zelf.

Prediker 8 : 4

- 4 Waar het woord des konings is, daar is heerschappij; en wie zal tot hem zeggen: Wat doet gij?

Waar "het woord des Konings" doordringt en gehoord wordt, eventueel ook door ons, daar oefent hij zijn heerschappij uit. Het is niet aan ons om aan hem te vragen, wat maakt u mij nu? Het is zeker niet aan ons om God ter verantwoording te roepen. Wij zijn namelijk Zijn maaksel. (Romeinen 9 : 20) Hij doet naar Zijn wil en het is niet aan ons om dat te bekritisieren. Wat aan ons is, is naar Zijn Woord luisteren, opdat we wellicht zouden begrijpen wat Hij doet. Het machtswoord komt toe aan de koning en in elk geval aan God. We zouden daar rekening mee houden, zoals de volgende verzen zeggen.

Prediker 8 : 5

- 5 Wie het gebod onderhoudt, zal niets kwaads gewaar worden; en het hart eens wijzen zal tijd en wijze weten.

Dan overkomt je niks, als je je maar houdt aan de regels. In mijn Bijbel staat een verwijzing naar Romeinen 13 : 3, want daar staan precies diezelfde dingen.

Romeinen 13 : 3

- 1 Want de oversten zijn niet tot een vreze den goeden werken, maar den kwaden. Wilt gij nu de macht niet vrezen, doe het goede, en gij zult lof van haar hebben;

Nieuwtestamentische Gemeentelijke waarheid wordt ontleend aan dit Bijbelboek. Het gaat in onze tijden nog net zo. Men zal namelijk het gebod onderhouden, maar er staat wel heel subtiel achteraan: "en het hart eens wijzen", dat kan net zo goed het verstand eens wijzen zijn, want dat maakt in de Bijbel geen verschil. Het gaat namelijk om de inwendige mens, "zal tijd en wijze (= manier) weten". Wat het betekent, staat er meteen achter.

Prediker 8 : 6

- 6 Want een ieder voornemen heeft tijd en wijze, dewijl het kwaad des mensen veel is over hem.

Met andere woorden: als je wat wilt doen of laten, zul je daarvoor de juiste omstandigheden moeten kiezen. In veel gevallen moet je die omstandigheden afwachten, maar daarna niet aarzelen als de goede omstandigheden zich voordoen. Dat slaat op de uitspraken van Prediker

hoofdstuk 3, onder het motto "alles heeft zijn tijd en beloop". Er is een tijd om geboren te worden en een tijd om te sterven, enzovoorts. Ik kom daar nu niet meer op terug, maar wat ik toen gezegd heb is hier in hoofdstuk 8 net zo goed van toepassing. Men zal de juiste omstandigheden moeten kiezen. Wijsheid heeft van doen met dat weten én kiezen van wat men doet of laat. Men moet daarbij de omstandigheden kennen. We zouden "tijd en wijze" weten, zeker omdat er staat dat "dewijl het kwaad des mensen veel is over hem". Er komt veel menselijk kwaad over de mens. Er kan veel misgaan, Soms moeten we wat afwachtend zijn, maar het zal ons niet moeten beletten om bij gelegenheid toch te doen wat we willen doen. Dat is wat "levenskunst" in de praktijk inhoudt.

Prediker 8 : 7

7 Want hij weet niet, wat er geschieden zal; want wie zal het hem te kennen geven, wanneer het geschieden zal?

Dit maakt het leven moeilijk en daarin zou men wijsheid bekomen. Het is een teruggrijpen op het laatste deel van hoofdstuk 6: "Want wie kan den mens aanzeggen wat na hem wezen zal onder de zon". Je weet niet wat komen gaat, dus geniet van wat je nu hebt. Hier in dit vers 7 gaat het erom dat men de juiste gelegenheid zou afwachten en eventueel risico's zou nemen. Het leven is nou eenmaal niet anders.

Prediker 8 : 8

8 Er is geen mens, die heerschappij heeft over den geest, om den geest in te houden; en hij heeft geen heerschappij over den dag des doods; ook geen geweer in dezen strijd; ook zal de goddeloosheid haar meesters niet verlossen.

Voor "geest" kun je lezen "denken", het "verstand" en dat is moeilijk te controleren. Mensen zeggen: de mens is vrij om te denken wat hij wil. Ik vind het onzin. Ze denken dikwijls dingen die ze helemaal niet willen. Dat is het probleem van het denken. Het gaat alle kanten op. Zo vrij zijn we niet om te denken wat wij willen en hier staat het ook. Er is geen mens die heerschappij heeft over de geest om "den geest in te houden", dat is "te beteugelen". Daarin zijn we in elk geval vrij. In de zin van dat we niet afhankelijk zijn van tijd en wijze. Je kunt altijd denken wat je wilt en dat kan niemand je verbieden.

Het woord "geest" (Hebreeuws: "ruach") kun je lezen als "leven". Dat ligt voor de hand, omdat de volgende zin meteen over de dood spreekt. Geest tegenover dood. Je vindt iets dergelijks ook in 2

Korinthe 3 : 7, 8. Het Oude Verbond "bediening des doods" tegenover het Nieuwe Verbond "bediening des Geestes". Dood tegenover Geest oftewel leven. Actief leven in de zin van actief denken. "Er is geen mens die heerschappij heeft over de geest". Maar er is ook geen mens die heerschappij heeft over het leven, "om den geest in te houden", want vroeg of laat blaast hij de "geest", de adem, uit. Voor de laatste keer, is het idee. "De geest geven", is de Bijbelse term. Het staat tegenover "de geest in te houden". De gedachte is: niemand heeft er heerschappij over, en ook niet over de dood, zegt de volgende zin: "... en hij heeft geen heerschappij over de dag des doods". Hij weet dat die dag komt, maar hij weet alleen niet wanneer.

Hij heeft niet alleen "geen heerschappij over de dag des doods", maar ook "geen geweer". Dat betekent "afweer", want het apparaat "geweer" is men zo gaan noemen en toen moest men een ander woord voor "geweer" hebben. Dus: men heeft "geen geweer" (afweer) in de strijd tegen de dood. "Ook zal de goddeloosheid haar meesters niet verlossen". Wat men ook doet, men gaat eraan onderdoor. Dat is met het leven nu eenmaal zo. Wat overblijft is dat wij in de tijd die ons "over is in het vlees" de wil van God zouden volbrengen, zolang het kan. Het hoeft geen betoog dat we daarin onze blijdschap en vreugde zouden vinden. De apostel Petrus schrijft dat dit de bedoeling is.

1 Petrus 4 : 2

2 Om nu niet meer naar de begeerlijkheden der mensen, maar naar den wil van God, den tijd, die overig is in het vlees, te leven.

De tijd die we hebben, is de tijd vandaag. Daar zijn we redelijk zeker van. Althans tot op dit moment. Dus: "[Grijp toch de kansen door God u gegeven](#)". Een lied (166 Joh. De Heer) dat zelfs buiten de Christelijke kring bekend is, omdat het zo'n prachtige term is.

Prediker 8 : 9

9 Dit alles heb ik gezien, toen ik mijn hart begaf tot alle werk, dat onder de zon geschiedt: er is een tijd, dat de ene mens over den anderen mens heerst, hem ten kwade.

"Er is een tijd", d.w.z. "onder sommige omstandigheden", is het zo dat de ene mens over de andere mens heerst. Dat is wel "ten kwade", met een slechte uitwerking dus. Men zou daarom de gelegenheden die men heeft weten te benutten. Want er zijn tijden dat die gelegenheden er niet zijn en dat de ene mens beheerst wordt door anderen.

“Omstandigheden” noemen we dat meestal, maar het zijn eigenlijk altijd “omstanders”. Dat kwaad komt toch bij gelegenheid, op wat voor wijze dan ook. Omdat wij nou eenmaal onderworpen zijn aan een heleboel dingen die hoger zijn dan wij zelf zijn. Dat komt tot uitdrukking in vers 10. Het staat er echter hoogst ongelukkig, omdat de vertalers het waarschijnlijk niet begrepen hebben.

Prediker 8 : 10, 11

- 10 Alzo heb ik ook gezien de goddelozen, die begraven waren, en *degenen, die kwamen, en uit de plaats des Heiligen gingen, die werden vergeten in die stad, in dewelke zij recht gedaan hadden.* Dit is ook ijdelheid.
- 11 Omdat niet haastelijk het oordeel *over de boze daad geschiedt, daarom is het hart van de kinderen der mensen in hen vol om kwaad te doen.*

Het idee van het vers is simpelweg dat de goddelozen sterven. “Begraven waren” wil gewoon zeggen: “ze werden begraven”. De betekenis is “sterven” en daarom werden ze begraven. Op dezelfde wijze als we in 6 : 3 lazen over iemand die “geen begrafenis had”. Die bleef maar gewoon doorleven. Dit vers 10 sluit aan bij vers 8: “ook zal de goddeloosheid haar meesters niet verlossen”. Ze sterven ook en daarna zegt het vers dat hetzelfde ook de rechtvaardigen overkomt. “De heiligen” worden ze genoemd in dit geval.

Er wordt gesproken over “*degenen die kwamen én uit de plaats des Heiligen gingen*”. Ze gingen er namelijk in én weer uit. De “*plaats des Heiligen*” heet in hoofdstuk 4 : 17 “*het huis Gods*”. Daar gaat men eventueel in, en dan bij voorkeur om te horen. Hier in vers 10 gaat het dus om rechtvaardigen, die in die plaats (“*die stad*”) de tempel bezoeken. D.w.z. God dienen, want dat is de gedachte die erachter steekt. Zij komen tot de plaats van de heiligen, maar ze gaan er ook weer uit. Ze zijn als het ware kind aan huis bij de Heer. Maar daarna staat er “*die werden vergeten in die stad in dewelke zij recht gedaan hadden*”. Zij deden “recht” door de Heer te dienen, maar niettemin werden ook zij vergeten, zij sterven namelijk. Dit is de parallel in dit vers. Aan de ene kant de goddelozen, die vergeten en begraven worden, aan de andere kant de rechtvaardigen. Die worden net zo goed vergeten. Zij sterven ook en worden eveneens begraven. Van dit alles wordt gezegd: “*Dit is ook ijdelheid*”. Het is de gedachte die we uitgebreid tegenkomen zijn in andere Schriftplaatsen en verderop ook nog. Namelijk dat dezelfde dingen zowel de rechtvaardigen als de goddelozen overkomen.

In vers 11 staat gewoon zwart op wit dat het oordeel over de boze daad niet meteen komt. God straft niet onmiddellijk en dat brengt de problemen met zich mee. Want er staat “*omdat niet haastelijk het oordeel over de boze daad geschiedt, daarom is het hart van de kinderen der mensen in hen vol om kwaad te doen.*” Als je het andersom leest dan zegt de Prediker: eigenlijk zou de mens meteen gestraft moeten worden, dan laat hij het de volgende keer wel uit zijn hoofd. Maar omdat het niet meteen gebeurt, gaat het allemaal maar door. Het verband tussen de misdaad en de straf wordt niet ogenblikkelijk gelegd. Er wordt niet meteen ingegrepen. In ons Nederlandse rechtssysteem gaat er doorgaans een hele lange tijd overheen voordat er wat aan gedaan wordt. Daarom helpt het ook in de praktijk niet meer. Het duurt gewoon veel te lang en dat is ook wat hier staat. Omdat er niet meteen een oordeel over de boze daad gebracht wordt, is het “*hart van de kinderen der mensen in hen vol om kwaad te doen*”. Onder het motto: God straft ons niet, want daar komt het in de praktijk op neer. De apostel Paulus zegt daarover in Romeinen 2, in iets ander verband, het volgende:

Romeinen 2 : 5, 6

- 5 Maar naar uw hardigheid, en onbekeerlijk hart, vergadert gij uzelfen toorn als een schat, in den dag des toorns, en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods.
- 6 Welke een ieder vergelden zal naar zijn werken;

God zal dat namelijk doen en voor zover men straf, dan wel toorn, zou ontvangen voor een boze daad, verzamelt (“*vergadert*”) men zich die toorn dus. Alsof het een schat is. Het wordt steeds meer en meer en meer. Maar die verzameling wordt pas geopenbaard in de “*dag des oordeels*”. De dag “*der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods*”. Daarom “*is het hart van de kinderen der mensen*” nog steeds “*vol om kwaad te doen*”. Men realiseert zich niet of wil zich niet realiseren dat er van Godswege wel degelijk een oordeel over gebracht zal worden.

Prediker 8 : 12

- 12 Hoewel een zondaar honderd maal kwaad doet, en God hem de dagen verlengt; zo weet ik toch, dat het dien zal welgaan, die God vrezen, die voor Zijn aangezicht vrezen.

Ook dit betekent dat het oordeel, over de zondaar in het algemeen, pas later komt en dat deze in de tussentijd - van Godswege - gewoon blijft leven, terwijl hij 100% kwaad doet. Maar men kan er toch niet

Zijlijn 20

De Bijbel leert dat de goddeloze (= *de ongelovige*) niet de eeuwigheid ergens op een andere plek zal doorbrengen, maar dat hij er niet meer zal zijn. In eeuwigheid niet. Hij komt niet meer terug. Hij zal weggedaan worden en dat blijft dan zo. Het is een wat gecompliceerd onderwerp, omdat men Bijbelse waarheden eerst door elkaar gegooid en daarna weer vereenvoudigd heeft. De Bijbelse gedachte is namelijk dat de zondaar sterft en naar de hel gaat. Maar dat is niet zijn eeuwigheidspositie. Hij blijft daar "existeren". Leven mag je niet zeggen, want hij is dood. Maar hij kan in de hel zelfs praten, blijkt uit de Bijbel. (o.a. Jona 2 : 2) Dat is dus waar hij naar toe gaat ná dit aardse leven, maar dat is niet zijn eeuwigheidsbestemming. Die gedachte heeft men ontleend aan heidense filosofie of mythologie. Het komt in ieder geval van de Grieken. Bij hen heb je dit leven en daarna het "hiemamaals". Meer is er niet. De Bijbelse gedachte is echter dat men gaat naar "hades" (Grieks) of "sheol" (Hebreeuws) of de "hel", of het "dodenrijk" in het Nederlands. Daar wacht de dode op de "Dag des oordeels". Dat is "de Jongste Dag" en daar wordt zijn lot bepaald. Dan vindt de rechtszaak plaats en daarna zullen zij die geschreven staan in "het Boek des levens". (o.a. Openbaring 21 : 27) op de Nieuwe Aarde leven.

Vervolg op pagina 60

zomaar tussenuit knippen. Men kan wel sterven, maar dat betekent niet dat men aan het oordeel Gods ontkomt. Alleen komt dat pas later, in de "Dag des oordeels", de "Jongste Dag". Het betekent eveneens dat er later eventueel beloning is voor degene "die God vrezen". Waarmee ik niet gezegd wil hebben dat de Heer ons hier niet zou zegenen in dit leven. De Prediker zegt niet voor niets: "zo weet ik toch, dat het dien zal welgaan". De Psalmist zegt het ook vele malen. Bijvoorbeeld in:

Psalm 37 : 9-11

- 9 Want de boosdoeners zullen uitgeroeid worden, maar die den HEERE verwachten, die zullen de aarde erfelijk bezitten.
- 10 *Vau.* En nog een weinig, en de goddeloze zal er niet zijn; en gij zult acht nemen op zijn plaats, maar hij zal er niet wezen. *Zie zijlijn 20*
- 11 De zachtmoedigen daarentegen zullen de aarde erfelijk bezitten, en zich verlustigen over groten vrede.

Dat zowel de goddeloze als de rechtvaardige hetzelfde overkomt, daar kun je dus niks aan aflezen. Andersom betekent het kennelijk dat wij evenmin aanspraak kunnen maken op zegeningen van de Heer vanwege dat wij gelovig zijn. Er zit wel een kern van waarheid in, maar het ligt op een hoger niveau dan alleen maar kinderen Gods zijn. Waar wij de Heer dienen, zal Hij ons geven wat wij nodig hebben, ten behoeve van Zijn dienst. Die garantie hebben wij. Voor het gewone algemene leven hebben wij echter geen beloften gekregen.

[Gloria Gaither](#) zei eens: "Wat ons met elkaar verbindt, is niet zozeer dat wij gelovigen zijn en ook niet dat we precies allemaal hetzelfde geloven, dezelfde leer aanhangen. Wat ons aan elkaar verbindt, is onze toewijding aan de Heer." Als mensen met verschillende opvattingen, zouden we die eenheid vinden. Ook met betrekking tot het Woord van God. Leringen waar we het niet over eens zijn, is onvermijdelijk en daar kan ook weinig aan gedaan worden. Het is niet de bedoeling, maar zo is het in de praktijk wel. Daar is op zich niks verkeerd mee, zolang we onze levens maar aan Hem ter beschikking hebben gesteld. Als Zijn dienstknechten zijn wij "loon waardig". (1 Timotheüs 5 : 18) En al zijn dienstknechten voorziet hij ons. In alles wat wij voor de dienst nodig hebben. Dat is wat God ons beloofd heeft. Dus als u wilt dat de Heer u zegent in uw leven, dan zit er niks anders op dan uw leven aan Hem ter beschikking te stellen. In de volle praktische betekenis van de term. Dan kun je daar aanspraak op maken, maar anders op geen enkele manier.

Prediker 8 : 13

13 Maar den goddeloze zal het niet welgaan, en hij zal de dagen niet verlengen; hij zal zijn gelijk een schaduw, omdat hij voor Gods aangezicht niet vreest.

Let op de contrast met vers 12 waarin de statenvertalers, via de schuingedrukte woorden, de verlenging van de dagen van de zondaar aan God toeschrijven. Ja .., wie zou het anders moeten doen. Maar vers 13 zegt dat de dagen van de goddeloze toch niet verlengd zullen worden. De enige conclusie is, dat vers 13 over de toekomst spreekt. Namelijk over de "Dag des oordeels". Dán worden zijn dagen niet verlengd. Dan zal hij verdwijnen en dan zal het hem "welgaan die God vreest". De goddeloze "zal zijn gelijk een schaduw", omdat hij voor Gods aangezicht niet vreest". Voor een schaduw ziet het er niet best uit na die Jongste Dag. In Openbaring 21 en 22 wordt geleerd dat de Nieuwe Schepping totaal, in alles, doorschijnend is. Dat betekent dat er geen schaduw is. Er zal geen duisternis zijn. Het licht, en daarmee het leven, gaat overal in en door. Alles is verlicht. Zelfs door de stenen, edelstenen, gaat het licht. Het goud is "gelijk doorluchtig glas". Er gaat licht van de kroonluchter doorheen. De schaduw verdwijnt, "omdat hij voor Gods aangezicht niet vreest".

In dit leven hoeft men er niet op te rekenen dat het met de rechtvaardige voorspoediger gaat dan met de goddeloze. Wat wel verschil maakt, is of men wijs is of niet. Het verschil wordt niet gemaakt doordat men gelovig (rechtvaardig) of ongelovig (goddeloos) is, maar of men wijs is of niet. Een wijze is een rechtvaardige, dat komt bij elkaar. Niet alle wijzen zijn meteen ook gelovigen. Maar als ze op de weg van wijsheid doorgaan, worden ze gegarandeerd gelovig. Maar sommigen houden er mee op die weg te bewandelen. Ze willen de consequenties niet aanvaarden. Mensen die hongerig zijn naar een Bijbelse boodschap en naar het Evangelie, nokken ineens af als het tot ze doordringt. Dan zien ze nooit meer. Nooit meegemaakt? Mensen willen van alles weten, en je denkt, goh, dat is leuk, die zijn enthousiast, het komt goed. Maar het komt niet goed. Je bent meteen je kennissen kwijt. Ze willen niet verder en je spreekt ze nooit meer. Dus kiezen ze niet voor de wijsheid. Waar wijsheid van God komt, kun je dus concluderen, dat het in het algemeen met een gelovige beter gaat dan met een ongelovige. Maar als je het alles bij elkaar zet en bekijkt, dan kom je nauwelijks tot die conclusie. Want ook veel gelovigen leven in de praktijk van het leven niet wijs. En er zijn er die ongelovig zijn, maar die heel goed "tijd en wijze" weten te kiezen. De Prediker noemt dat "en enerlei vergaat hun beiden" in 3 : 19.

Prediker 8 : 14

14 Er is *nog* een ijdelheid, die op aarde geschiedt: dat er zijn rechtvaardigen, dien het wedervaart naar het werk der goddelozen, en er zijn goddelozen, dien het wedervaart naar het werk der rechtvaardigen. Ik zeg, dat dit ook ijdelheid is.

Hier heb je het precies omgekeerd. Met andere woorden, de in de verzen hiervoor besproken regel bestaat niet. Je kunt nergens aanspraak op maken. Dat is een heel sterke. Veel gelovigen, vooral evangelische gelovigen, oprechte wedergeboren mensen, hebben vaak het idee dat hun leven geleid wordt door de Heer, dan wel de Heilige Geest. Ze geloven niet in toeval. Nou, ik wel, want dat leert de Bijbel namelijk. In hoofdstuk 9 en daar komen we nog.

Er zijn dus rechtvaardigen (gelovigen) die *"het wedervaart naar het werk der goddelozen"*, en er zijn net zo goed goddelozen (ongelovigen) die *"het wedervaart naar het werk der rechtvaardigen"*. Zie daarvoor wat Psalm 73 daar over zegt. Bijvoorbeeld in vers 12: *"Ziet, dezen zijn goddeloos; nochtans hebben zij rust in de wereld; zij vermenigvuldigen het vermogen"*. Zo is dat nou eenmaal in deze wereld. Beide "partijen" krijgen niet wat ze verdienen. Wij zouden vooral uit dit vers begrijpen dat de algemene situatie is, dat de mens op aarde min of meer aan zijn lot is overgelaten. De Bijbel leert ons niet dat onze levens van Hogerhand bepaald worden. Het leven van de goddelozen niet en ook het leven van de rechtvaardigen niet. De Bijbel leert ons wel dat de Heer voor ons zorgt, daar waar wij Hem dienen. Als je dat graag wilt, stel dan je hele leven, met al zijn aspecten, aan hem ter beschikking.

Waar het om gaat is dat de mens geen machine is, en niet de prooi is van hogerhand. In bepaalde religies, in andere culturen, denkt men dat de mens onderworpen is aan de een of andere hogere macht, aan kosmische toestanden, aan weet je veel allemaal. Dat leidt onvermijdelijk tot fatalisme, tot inactiviteit, tot onverschilligheid en leegheid, want dat is fatalisme in de praktijk. Voor de mensen die geen verantwoordelijkheid dragen, die ze afgeschoven hebben naar de een of andere hogere macht, voor zover die hogere macht er is, en er zich daadwerkelijk mee bezig houdt, valt te vrezen dat ze zich wenden tot de duivel en zijn personeel. Dat is namelijk de algemene Bijbelse waarheid. Heel de wereld, en heel de mensheid, ligt in de macht van "de boze", soms ook vertaald met "het boze". Johannes 5 : 19 : *"Wij weten ... dat de gehele wereld ligt in het boze"*. Waarbij de satan geacht wordt *"de God dezer eeuw"* te zijn. (2 Korinthe 4 : 4)

Prediker 8 : 15

15 Daarom prees ik de blijdschap, dewijl de mens niets beters heeft onder de zon, dan te eten, en te drinken, en blijde te zijn; want dat zal hem aankleven van zijn arbeid, de dagen zijns levens, die hem God geeft onder de zon.

Waar het om gaat in heel dit Bijbelboek, en daar komen we steeds op terug, is dat wij als mensen zouden leren nederig te zijn. Niet te streven naar het hoge, want daar vertellen wij ons aan. Wij zijn maar kleine mensen, aan de aarde gebonden en aan allerlei machten en krachten, en ook nog eens aan mensen die krachtiger en hoger zijn dan wij zelf. Het gaat er niet om het hoogste te bereiken. Dat is een misvatting en uitgevonden door de duivel. (Jesaja 14 : 13) Die dacht dat hij zijn troon zou stellen boven God. Waar de mens denkt dat hij ook zijn troon zo hoog moet stellen, is het niet anders dan een navolger (een kind) van de duivel, zei de Here Jezus: *"Gij zijt uit den vader den duivel"*. (Johannes 8 : 44) Wij zouden dat niet doen, wij zouden een voorbeeld nemen aan die Mens, die wij kennen als de Openbaring van het Wezen Gods, en die zich heeft laten kennen juist als de nederige, als Degene die dienstbaar was. In Zijn voetstappen zouden wij wandelen. En wat er dan over blijft is: *"Daarom prees ik de blijdschap, omdat de mens niets beters heeft onder de zon dan te eten, te drinken en blijde te zijn"*. Het gaat om zichzelf verzorgen, en dat is het dan. Naar menselijke maatstaven is dat weinig ambitieus, maar dit is wat het leven werkelijk voor ons in petto heeft. Namelijk eten, drinken en blij zijn. Alleen om een of andere reden is de mens geneigd dit naar de toekomst te verplaatsen, om het zijn leven lang na te streven, maar dat dan toch nooit te bereiken. Men zou dat dus vandaag hebben.

Persoonlijk heb, in dit verband een probleem met wat wij kennen als "Christelijke politiek". Het is gericht op macht, maar dat is helemaal niet de bedoeling. Dat kan ook nooit de bedoeling zijn. De bedoeling is dat de Heer Jezus Christus aan de macht komt, en niet door ons nu, maar pas in de toekomst, in de dagen van zijn wederkomst. Zolang Hij de verworpene is, de meest verachte (*"onwaardigste"*; Jesaja 53 : 3)) onder de mensen, delen wij in zijn positie. Dat maakt ons niet bedroefd, of iets dergelijks. Wij zijn blij, omdat we weten waar het toch op uitdraait. En we hebben de tijd, we hebben tenslotte eeuwig leven. Mensen die blij zijn, vinden we sympathiek, daar hebben we wat aan en voelen we ons bij thuis. Wijzelf zouden daarom zo door het leven gaan. De mens heeft niets beters *"onder de zon"* en *"dat zal hem aankleven van zijn arbeid"*. "Arbeid" in de Bijbel is zwaar werk. Het is

Zijlijn 20 - vervolg

De goddelozen, de ongelovigen uit de geschiedenis, zullen dan in de *"poel des vuurs"* geworpen worden. (Openbaring 20 : 15) Hoe lang ze daarin nog zullen bestaan, weet ik niet. In elk geval verdwijnen ze in de *"tweede dood"* (Openbaring 20 : 14) en daarmee in de definitieve dood. Als iets in het vuur geworpen wordt, verdwijnt het daarin. Ook volgens de Bijbel. De mens is immers vergankelijk.

Alleen als je tot geloof komt, zul je eeuwig leven ontvangen. Wij, als gelovigen in deze nieuwtestamentische tijd, ontvangen dat nu reeds. Wij zijn namelijk *"mede gezet in den hemel in Christus Jezus"* (Efeze 2 : 6) Dus wij hebben met hades of dodenrijk niets van doen. Dat zal ook zo blijven. Ons lichamelijk overlijden verandert daar helemaal niets aan. Met Christus waren we al en zullen we ook blijven.

zwoegen. Net zo goed in de dienst van de Heer, maar daarom geeft het wel blijdschap. Persoonlijk vind ik dat wat ik mag doen toch leuk werk, hoewel ik heel soms ook denk: waar ben ik in vredesnaam mee bezig. Wat een gedoe altijd. Daarom vergeet ik dat weer zo snel mogelijk. Ik wil met niemand ruilen. De Heer te mogen dienen is het mooiste dat er is. Dat geeft blijdschap. Let nog een keer op de uitdrukking: *"de dagen zijn levens"*. Het is altijd maar één dag tegelijk. We zouden de dagen van ons leven, die *"God geeft onder de zon"* gebruiken en waarderen.

Prediker 8 : 16

16 Als ik mijn hart begaf, om wijsheid te weten, en om aan te zien de bezigheid, die op de aarde geschiedt, dat men ook, des daags of des nachts, den slaap niet ziet met zijne ogen;

Dat is de andere kant van het verhaal. De arbeid, de bezigheid van de mens, is voor een deel, voor de Prediker in hoge mate, gericht op het verwerven van wijsheid. Maar je ziet steeds meer dat de mens gericht is op uiterlijke dingen. Men denkt nergens meer over na, omdat men daar de kans niet voor krijgt, want je moet zoveel informatie tot je nemen op een dag. Via de krant, en de hele dag door de radio met nieuws en het journaal op de televisie. Dan internet bijhouden en kijken of je nog e-mailtjes gehad hebt. Informatie heet zoiets, vergeet het maar rustig. Gevoel voor enige nuance is er niet. Taal begrijpt men niet meer, laat staan de taal van de Bijbel. Ik meen het serieus. Het is allemaal "buitenkant". Mensen zoeken geen wijsheid of waarheid meer in de praktijk. Ze volgen de trends en de richtlijnen, die ze via de reclame en propaganda aangeboden krijgen. Ergens over nadenken, is er absoluut niet meer bij. Maar de bezigheid van de mens zou in de eerste plaats gericht zijn *"om wijsheid te weten"*. De Prediker deed dat dus. Hij zegt: *"ik begaf mijn hart"*, d.w.z. *"mijn inwendige mens"*. Hij deed dat om *"aan te zien de bezigheid die op aarde geschiedt"*, met de bedoeling om er wat van te begrijpen. Wat hij daarbij zag, is *"dat men ook des daags of des nachts de slaap niet ziet met zijne ogen"*. Men is druk en men komt zo ook niet werkelijk tot wijsheid, dat is wat het laatste vers van dit hoofdstuk zegt.

Prediker 8 : 17

17 Toen zag ik al het werk Gods, dat de mens niet kan uitvinden, het werk, dat onder de zon geschiedt, om hetwelk een mens arbeidt om te zoeken, maar hij zal het niet uitvinden; ja, indien ook een wijze zeide, dat hij het zou weten, zo zal hij het *toch* niet kunnen uitvinden.

Let op "uitvinden". De mens kan wel het een en ander zien, maar niet doorgronden en zeker niet begrijpen waarom de dingen zijn zoals ze zijn. De mens, die *"arbeidt om te zoeken"*, kan en zal het niet uitvinden. Hier staat ook dat indien *"een wijze zeide dat hij het zou weten, zo zal hij het toch (= desondanks), niet kunnen uitvinden"*. Als iemand zegt dat hij wijs is, is de kans groot dat hij het helemaal niet is. Dan heeft hij meteen het tegendeel bewezen. Want als iemand wijs is, maar het niet zelf kan uitvinden, hoe weet hij het dan?

Ik probeer met grote kracht over de gangbare verklaring van dit vers heen te gaan. Die is: wat is waarheid? Je kan wel zeggen dat je het weet, maar je kunt het niet uitvinden. De conclusie is dan dat deze wijze hier geen wijze is. Wij kunnen het niet weten. Dat is heel populair in Christelijke kring. We zouden vooral geen voorbarige conclusies trekken. Uit de 1.200 bladzijden van de Bijbel kun je altijd wel een paar woorden bij elkaar zoeken, die dan die stelling onderbouwen. Zo van, *"wij weten maar ten dele"*. (1 Korinthe 13 : 9) Hier staat: hij zal het niet kunnen uitvinden. We hebben er nog een paar. Bijvoorbeeld deze: *"Gods gedachten zijn hoger dan onze gedachten"*. Dit soort uitspraken worden gebruikt om te zeggen: je kunt het toch niet uitvinden, laat dus je Bijbel maar dicht. Maar dat zei de Prediker niet. Hij had het niet over het bestuderen van het Woord Gods. Hij had het over het zien van de bezigheid van de mens en van het werk dat geschiedt onder de zon in het algemeen. Hij zegt als je dat bestudeert, kom je niet tot de essentie der dingen. Dan kom je niet tot wijsheid en de zin der dingen. De Prediker zegt: als je om je heen kijkt, vind je die dingen niet. Maar de Bijbel leert ons, dat wij de zin der dingen wel degelijk zouden kennen als wij maar luisteren naar het Woord Gods. Dan vinden we het niet zelf uit, maar dan hebben we het zelf in de Bijbel "(uit)gevonden".

Wij zouden luisteren naar het Woord Gods. De Bijbel lezen, dan wel bestuderen. De Schrift leert dat, voor zover wij dat niet zouden kunnen, God ons voor dat doel de oren opent. De *"oren doorboort"* en Hij opent ons de ogen, als de mens het tenminste wil begrijpen. In dat geval opent Gods ons de ogen, de oren én het hart. Dan haalt Hij de bedekking weg en kan het Woord Gods tot ons doordringen.

Jesaja 55 : 3

3 Neigt uw oor, en komt tot Mij, hoort en uw ziel zal leven;

Dus kom naar de Heer om naar Hem te luisteren en je zult werkelijk "opleven", want dat is hier staat.

9. Prediker 9

Prediker 9 : 1-18

Perikoop 11

- 1 Zekerlijk, dit alles heb ik in mijn hart gelegd, opdat ik dit alles klaarlijk mocht verstaan, dat de rechtvaardigen, en de wijzen, en hun werken in de hand Gods zijn; ook liefde, ook haat, weet de mens *niet* uit al hetgeen voor zijn aangezicht is.
- 2 Alle ding *wedervaart hun*, gelijk aan alle *anderen*; enerlei wedervaart den rechtvaardige en den goddeloze, den goede en den reine, als den onreine; zo dien, die offert, als dien, die niet offert; gelijk den goede, also ook den zondaar, dien, die zweert, gelijk dien, die den eed vreest.
- 3 Dit is een kwaad onder alles, wat onder de zon geschiedt, dat enerlei ding allen wedervaart, en dat ook het hart der mensenkinderen vol boosheid is, en dat er in hun leven onzinnigheden zijn in hun hart; en daarna *moeten* zij naar de doden toe.
- 4 Want voor dengene, die vergezelschap is bij alle levenden, is er hoop; want een levende hond is beter dan een dode leeuw.
- 5 Want de levenden weten, dat zij sterven zullen, maar de doden weten niet met al; zij hebben ook geen loon meer, maar hun gedachtenis is vergeten.
- 6 Ook is alrede hun liefde, ook hun haat, ook hun nijdigheid vergaan; en zij hebben geen deel meer in *deze* eeuw in alles, wat onder de zon geschiedt.
- 7 Ga *dan* heen, eet uw brood met vreugde, en drink uw wijn van goeder harte; want God heeft alrede een behagen aan uw werken.
- 8 Laat uw klederen te allen tijd wit zijn, en laat op uw hoofd geen olie ontbreken.
- 9 Geniet het leven met de vrouw, die gij liefhebt, al de dagen uws ijdelens levens, welke *God* u gegeven heeft onder de zon, al uw ijdele dagen; want dit is uw deel in dit leven, en van uw arbeid, dien gij arbeidt onder de zon.
- 10 Alles, wat uw hand vindt om te doen, doe *dat* met uw macht; want er is geen werk, noch verzinning, noch wetenschap, noch wijsheid in het graf, daar gij heengaat.

Perikoop 12

- 11 Ik keerde mij, en zag onder de zon, dat de loop niet is der snellen, noch de strijd der helden, noch ook de spijs der wijzen, noch ook de rijkdom der verstandigen, noch ook de

gunst der welwetenden, maar dat tijd en toeval aan alle dezen wedervaart;

- 12 Dat ook de mens zijn tijd niet weet, gelijk de vissen, die gevangen worden met het boze net; en gelijk de vogelen, die gevangen worden met den strik; gelijk die, *also* worden de kinderen der mensen verstrikt, ter bozer tijd, wanneer derzelve haastelijk over hen valt.
- 13 Ook heb ik onder de zon deze wijsheid gezien, en zij was groot bij mij:
- 14 Er was een kleine stad, en weinig lieden waren daarin; en een groot koning kwam tegen haar, en hij omsingelde ze, en hij bouwde grote vastigheden tegen haar.
- 15 En men vond daar een armen wijzen man in, die de stad verloor door zijn wijsheid; maar geen mens gedacht denzelven armen man.
- 16 Toen zeide ik: Wijsheid is beter dan kracht, hoewel de wijsheid des armen veracht, en zijn woorden niet waren gehoord geweest.
- 17 De woorden der wijzen moeten in stilheid aangehoord worden, meer dan het geroep desgenen, die over de zotten heerst.
- 18 De wijsheid is beter dan de krijgswapenen, maar een enig zondaar verderft veel goeds.

Uit vers 1 blijkt dat wat in het hart gelegd is, volkomen helder en duidelijk zal zijn voor "*de rechtvaardigen*". Dat zijn "*de wijzen*". Voor zover ze er zijn, is het omdat geloof gerekend wordt tot gerechtigheid. (Romeinen 4 : 3) Dan is men "*in de hand Gods*" en niet alleen dat, maar ook "*de werken*" van "*de rechtvaardigen en de wijzen*". En dat betekent dat God in de toekomst zal vergelden, zoals we in hoofdstuk 8 hebben gezien. Waar ook staat dat de goddeloze uiteindelijk op de "*Jongste Dag*" in het oordeel Gods zal terechtkomen, om alsnog voor God verantwoording af te leggen voor zichzelf, voor zijn leven, en dus voor zijn werken. God zal namelijk een ieder vergelden naar zijn werken. (Romeinen 2 : 5, 6) Het neemt echter niet weg dat het er in dit leven anders uitziet en daar gaat het ook over in Prediker 9. Ons als rechtvaardigen (gelovigen) overkomt in het algemeen dezelfde ellende als de ongelovigen. Daarnaast "*weet de mens niet uit al hetgeen voor zijn aangezicht is*". Uit wat hij nu kan zien, kan hij niet concluderen hoe de rest van zijn leven eruit ziet. Ter geruststelling, en voor alle duidelijkheid, "*klaarheid*" heet het hier, zijn zowel oudtestamentische, als nieuwtestamentische gelovigen veilig in Gods hand. Wat ons ook overkomt, **Zie zijln 21** alle beloften die God gedaan heeft, zal Hij aan ons vervullen.

Zijln 21

God heeft ons geen kalme reis beloofd. Het staat ook nergens in de Bijbel dat Hij dat zou doen. Maar wel belooft HIJ een behouden aankomst en dat is een understatement, want Hij heeft ons Heerlijkheid beloofd.

Prediker 9 : 2

- 2 Alle ding wedervaart hun, gelijk aan alle anderen; enerlei wedervaart den rechtvaardige en den goddeloze, den goede en den reine, als den onreine; zo dien, die offert, als dien, die niet offert; gelijk den goede, alzo ook den zondaar, dien, die zweert, gelijk dien, die den eed vreest.

Er staat "Alle dingen gelijk aan alle". De rest van het vers verklaart het, namelijk dezelfde soort dingen "wedervaart de rechtvaardigen en de goddelozen" en al wat volgt. Het maakt niet uit of men een gelovige of een ongelovige is. En ook niet hoe men leeft, leert de Bijbel. Wij worden tegenwoordig altijd gewezen op dingen die slecht voor de mens zouden zijn. Op dingen die goed zijn, dingen die je wel moet doen, die je niet moet doen, die je vooral niet moet eten, en die je vooral wel moet eten. We hebben er zelfs een Christelijk tintje aan gegeven, want Christenen lopen altijd gewoon met de wereld mee, alleen met een aantal jaren achterstand. We moeten goed voor onszelf zorgen en ons lichaam is een tempel, dus we moeten alleen dingen eten die erg gezond zijn. Maar het is natuurlijk allemaal onzin. De Bijbel spreekt daar heel anders over en zegt gewoon dat het fundamenteel geen verschil maakt. De Bijbel heeft het niet over de vraag hoe lang wij leven, maar over de vraag of wij in ons leven de Heer dienen, ongeacht hoe lang het leven is. Daarna leert de Bijbel ook dat de mens niet verontreinigd wordt door wat hem ingaat, maar door wat hem - via de mond - uitgaat.

Mattheüs 15 : 11

- 11 Hetgeen ten monde ingaat, ontreinigt den mens niet; maar hetgeen ten monde uitgaat, dat ontreinigt den mens.

Dit zijn toch duidelijke Bijbelse uitspraken? Daarna kunnen wij ons nog wel dingen bedenken die je beter niet kunt eten, maar waar het om gaat zijn heel andere dingen. De Bijbel stelt vast dat ons leven en de inhoud van ons leven in hoge mate niet door onszelf wordt bepaald, maar wat ons overkomt, "wedervaart", wordt in de eerste plaats bepaald door omstandigheden. Die gedachte is niet populair en probeert men over heel de wereld altijd weg te redeneren. Gewoonlijk met religieuze argumenten. Men zoekt om aan "... dat tijd en toeval aan alle dezen wedervaart" (Vers 11) te ontkomen, omdat het een volstrekt gevoel van onzekerheid geeft. Dus leren Christenen dat er geen toeval is, maar dat de Heer alles bestuurt in de wereld, dan wel in hun eigen leven. In allerlei religies leert men precies hetzelfde. Dat men een klein onderdeel is van de schepping en dat toeval niet bestaat.

Hoe wij door de omstandigheden van het leven heen komen, ermee omgaan, heeft te maken met kennis, met wijsheid, met het verstaan van het Woord van God. Dus in het algemeen met het verstaan van de wereld zoals die in elkaar steekt. Van belang is te weten dat ondanks het toeval, ondanks al die omstandigheden, wij niettemin kinderen Gods zijn. Wat er ook gebeurt, het kan uiteindelijk niet misgaan, ook in het heden niet. We hebben iemand die voor ons zorgt, vooropgesteld dat we Hem zoeken te dienen. Maar het vrijwaart ons niet van al die omstandigheden waarover hier gesproken wordt.

Prediker 9 : 3

- 3 Dit is een kwaad onder alles, wat onder de zon geschiedt, dat enerlei ding allen wedervaart, en dat ook het hart der mensenkinderen vol boosheid is, en dat er in hun leven onzinnigheden zijn in hun hart; en daarna moeten zij naar de doden toe.

Wat in vers 2 besproken wordt, heet niet alleen "ijdelheid", maar zelfs "een kwaad", dat "onder alles wat onder de zon geschiedt", zonder enig onderscheid dus. De conclusie van de Prediker is, dat het "hart der mensenkinderen vol boosheid is, en dat er in hun leven onzinnigheden zijn in hun hart". Als je die beide zinnigheidszinnen onder elkaar schrijft, zie je dat "boosheid" "onzinnigheden" is en "hart" is "leven". Ons leven bestaat niet uit de dingen die wij doen en laten, maar uit wat wij denken. Ons leven is onze "beleving". Wat we erbij denken, hoe we het ondergaan, er tegenaan kijken. Hoe de dingen ons motiveren. Dat is werkelijk ons leven. Dit vers zegt dat het inwendige van de mens "vol boosheid is". Het leven is vol "onzinnigheden" en daar houdt men zich in de praktijk mee bezig. "Daarna" komt er een eind aan, maar er staat: "en daarna naar de doden toe", in de Statenvertaling opgeschreven met: "moeten zij naar de doden toe". "Daarna" worden al die "mensen-kinderen" verzameld in het dodenrijk en wachten ze op "de Jongste Dag".

Hier in Prediker staat dat wij mensen onderworpen zijn aan de omstandigheden. Wij zijn zelfs onderworpen aan ons boze hart. Daarom leert het Nieuwe Testament dat wij, als kinderen Gods, onze harten zouden vullen met het Woord Gods. Daarmee verandert er wat. Het Woord Gods, de Heilige Geest in ons, verandert ons hart. Zodat ons hart niet meer vol is met onzinnigheden en boosheden, maar gevuld is met het leven van Christus. Dit is een nieuwtestamentische aanvulling op wat hier in het Oude Testament gezegd wordt. Voor de mens zijn het algemeen geldende beginselen.

Prediker 9 : 4

- 4 Want voor dengene, die vergezelschap is bij alle levenden, is er hoop; want een levende hond is beter dan een dode leeuw.

Vers 3 zegt dat men toegevoegd wordt aan de doden, maar vers 4 zegt dat we nu nog "vergezelschap" zijn, dus in het gezelschap zijn "bij alle levenden". Voor degene die nog "in het land der levenden" is, is er hoop. De hoop namelijk dat het "morgen misschien beter wordt", zoals [Cornelis Vreeswijk](#) lang geleden cynisch zong: "Misschien wordt het morgen beter, al wordt het toch nooit goed". Die hoop mag er dan zijn, maar het wordt natuurlijk niet beter en het wordt niet goed. Het komt helemaal niet goed. Het kan alleen maar slechter worden en dan verliezen we de hoop. Dat zou zo niet moeten natuurlijk. Voor ons als gelovigen in ieder geval niet, maar voor de natuurlijke mens ziet het er niet anders uit. De religie van de natuurlijke mens is er op gericht daar dan maar vrede mee te hebben. Die religies vertellen je dan zulke onzin als dat de dood bij het leven hoort. Alsof twee zulke tegen-gestelde dingen bij elkaar zouden horen. Zolang men dan hier nog leeft, is er hoop, "want een levende hond is beter dan een dode leeuw". De gedachte is heel simpel, een leeuw beschouwd wordt als een waardevoller dier dan een hond. Maar als je moet kiezen, dan kun je beter een levende hond hebben. Waarom is er dus hoop "voor degene die vergezelschap is bij alle levenden"? Waarom is een levende dan toch beter dan een dode? Vers 5 geeft het antwoord.

Prediker 9 : 5

- 5 Want de levenden weten, dat zij sterven zullen, maar de doden weten niet met al; zij hebben ook geen loon meer, maar hun gedachtenis is vergeten.

Voor zover de mens wat weet van onvergankelijke dingen, wat weet hij dan zeker? Nou eigenlijk alleen dat hij zal sterven. Wat hij niet zeker weet, is wanneer dat zal zijn. We beschouwen het als cynisch, maar ik zie het gewoon als realiteit. Tegenover dat weten van de levenden staat: "de doden weten niet met al". Dat is niet helemaal hetzelfde als "weten helemaal niets". Ons woord "niet met al" betekent niet "niets". "Niet met al wil" zeggen dat men van "iets niets weet". Van "het al niets weet", dat men er compleet buiten staat. De doden hebben "met het al niets meer van doen". Ze zijn er van afgesneden. Het "al" is te verstaan als "de wereld", "de schepping" als zodanig. Men weet dus niet wat er in de wereld omgaat, om de doodeenvoudige reden dat men er van afgesneden is. [Zie zijlijn 22](#)

Weten de doden dan echt niks meer? Jawel, men heeft in ieder geval herinnering. Dit woord "weten" heeft de betekenis van "kennen". In het Nieuwe Testament is "kennen" meer dan weten, namelijk "deel-hebben aan". De levenden weten dat zij sterven zullen. Dat is niet alleen maar een feit dat ze kennen, maar ze moeten er ook mee leren leven en dat speelt een dagelijkse rol in al hun bezigheden. De doden daarentegen staan daar buiten. Zij hebben geen gemeenschap (kennen niet) meer "met al", maar zij weten wel wat.

Voor God en voor het oordeel telt alleen het leven hier in de wereld en niet een bestaan, of wat het maar wezen mag, buiten de wereld. Het dodenrijk wordt geacht buiten de schepping te zijn. Het bevindt zich onder het oppervlak van de aarde. Dat heet dan "de onderwereld" en dat is buiten de schepping als zodanig. Het ook wel "buitenste duisternis", waar "het licht" tegenover staat en dat is binnen de aarde. Het gaat dus om ons leven in de wereld en niet ergens anders. Daarvan wordt gezegd: "de levenden weten dat ze sterven zullen, maar de doden weten niet met al". Zij - de doden - hebben geen deel meer aan het al. Ze hebben dus "ook geen loon meer", omdat ze niets meer dóen. Ze zeggen misschien wat, ze denken wat, maar doen niets. Dat er "geen loon meer" is, wil zeggen dat het niet meer uit maakt. De termijn is om. Want de gedachte is dat de mens wellicht nog even kort herinnerd wordt, door wat overlevende tijdgenoten, maar in het algemeen is hij binnen de kortste keren vergeten.

Prediker 9 : 6

- 6 Ook is alrede hun liefde, ook hun haat, ook hun nijdigheid vergaan; en zij hebben geen deel meer in deze eeuw in alles, wat onder de zon geschiedt.

Hier zijn we eigenlijk terug in vers 1. Het gaat om "jaloersheid", want dat is "nijdigheid" in de Statenvertaling altijd. Hun liefde, haat en hun jaloersheid is vergaan en daarmee al hun "streberij," hun streven, hun ambitie. Vers 1 begint met dat de mens niet weet wat het leven hem brengen zal, maar binnen afzienbare tijd is het allemaal voorbij en vanaf dat moment "weten de doden niet met al". Ze hebben geen deel meer aan alles wat hier op aarde gebeurt, zeggen zowel vers 5 als vers 6. In vers 6 wordt het vervolgens toegelicht: "zij hebben geen deel meer in [deze] eeuw in alles, wat onder de zon geschiedt." Zo verklaart de Bijbel zichzelf. Dus niet dat ze niks meer weten, maar ze hebben "geen deel meer in alles wat onder de zon geschiedt". Men verdwijnt van hier. Wat volgt is de vaak herhaalde conclusie in de Prediker, waar vers 7 mee begint.

Zijlijn 22

Dit vers wordt graag geciteerd door degenen die de zogeheten "zielenslaap" leren. Het is een leer die zegt dat als een mens sterft, hij buiten bewustzijn is. Dan weet hij niets meer, want er staat hier: "de doden weten niet met al". Dat leest men dan meteen in de zin van "niets", en dus buiten bewustzijn verkeren, terwijl men nog wel steeds "existeert". In de dag van de opstanding komen ze weer bij bewustzijn. Dat is dus een soort slaap, en dus noemt men het dan ook de "zielenslaap". Dat is overigens een tamelijk naïeve uitdrukking, want het zou dan moeten zijn "geestes-slaap". De latere variant (o.a. geleerd door de Jehovah's Getuigen) is: de mens is niet alleen buiten bewustzijn, hij existeert ook niet. In de dag van de opstanding wordt hij weer "in aanzien geroepen". Dan ontstaat hij weer en wordt hij als het ware herschapen. Intussen was hij nergens. Na alles wat ik erover gehoord en gelezen heb, denk ik dat die leer alleen maar ontwikkeld is, omdat men anders zit met het idee dat, als een mens naar het dodenrijk gaat en daar moet wachten op de Jongste Dag, het wel erg lang wachten is. Men zou dat bij voorkeur onder verdoving doen, en dus.. slapen. Men kan zich namelijk niet voorstellen wat er dan in de dood is? Wat doet men daar? Het is toch een zinloze aanwezigheid daar?

[Zie ook artikel "De leer van de zielenslaap - Prediker 9 : 5"](#)

Zijlijn 23

Kenmerkend voor de wereld is, in ieder geval sinds de beschrijvingen in Genesis 11, dat men het hogere zoekt, dat men probeert op te klimmen, bij voorkeur tot in de hemel. Sommige bouwwerken zijn daar sinds mensenheugenis een symbolische voorstelling van. De mens probeert als het ware de hemel te bestormen en boven zichzelf uit te klimmen. Daar komt niks van terecht, maar kenmerkend voor de wereld is het wel. Als een mens er daarna achter komt dat het niet werkt, dat hij toch niet verder kan en dat het allemaal zinloos is om dat te doen, dan heeft hij de leeftijd bereikt waarop hij aan de kant geschoven wordt, want dan past hij niet meer in het systeem. Dan is hij niet ambitieus genoeg meer. Hij heeft eindelijk geleerd hoe de realiteit is, dat duurt soms tientallen jaren. maar tegen de tijd dat hij dat geleerd heeft, wordt hij afgedankt, want hij past niet meer in de wereld. In de wereld moet je vooruit, moet je altijd beter, altijd hoger, moet ontwikkeling zijn. Geen ontwikkeling? Dan toch maar verandering. Men heeft een filosofie uitgevonden dat verandering per definitie leidt tot verbetering.

Prediker 9 : 7

7 Ga dan heen, eet uw brood met vreugde, en drink uw wijn van goeder harte; want God heeft alrede een behagen aan uw werken.

“Ga dan heen” veronderstelt dat wij de wereld **Zie zijlijn 23** als zodanig de rug toekeren. De gedachte is dat, als wij ons “brood eten met vreugde en onze wijn drinken van goeder harte”, dat is ook met vreugde, dan heeft God reeds een behagen aan onze werken, want God stelt het op prijs dat wij met blijdschap gebruik maken van de dingen die Hij ons geeft, zoals daar zijn brood en wijn. Die zijn een beeld van eten en drinken en dat is weer de uitdrukking van het hele leven. Men zou met blijdschap door het leven gaan en die blijdschap ook zoeken. Dat is wat de Heer van ons verwacht.

Met “God heeft alrede (= reeds) een behagen aan uw werken”, wordt gezegd dat God daar een behagen aan heeft. Let op dat er niet staat “God heeft een behagen aan uw arbeid”. Dat heeft hij misschien wel, maar daar gaat het hier niet over. Werken is gewoon datgene wat men doet. En als men leert te genieten van het leven, het goede van het leven te waarderen, en het ook als goed te kenmerken, en zelfs de Heer ervoor te danken, want daar gaat het toch om, heeft God daar “een behagen aan”. Een hoofdstuk eerder lasen we al, dat waar de mens verantwoording zal afleggen aan God Zelf, het in belangrijke mate ook hiermee van doen heeft. Heb je er een beetje van genoten in het leven? Heb je er wat van gemaakt?

Prediker 9 : 8

8 Laat uw klederen te allen tijd wit zijn, en laat op uw hoofd geen olie ontbreken.

En dan te bedenken dat een groot deel van de christenheid, die zegt te geloven in het Woord van God en in de Bijbel, gewoonlijk in het zwart en met neergebogen hoofd en strak getrokken gelaat door het leven gaat. Zij gaan “in het akelig zwart” door het leven, waarbij ze voor die keuze met name naar de Psalmen wijzen. Dat is toch wat anders dan “eet uw brood met vreugde en drinkt u wijn van goede raad”. (Vers 7) En ook anders dan “laat uw klederen te allen tijd wit zijn”. “Zwart” wil “rouw” en “treurigheid” en dat wordt ook beschreven in de Bijbel. Hier is duidelijk dat “wit” staat voor “feest”. Er zijn zeven belangrijke kleuren, maar zwart en wit horen daar niet bij. Zwart en wit zijn geen kleuren. Zwart is het ontbreken van kleur, eigenlijk het ontbreken van licht. Kleur zit in het licht en als er geen licht is, dan

heb je ook geen kleur. Wit is de menging van alle bestaande kleuren in evenredigheid.

We hebben geen enkel excuus om niet blij te zijn en om niet ons brood en onze wijn tot ons te nemen met blijdschap. Dat dit een verwijzing is naar “brood en wijn”, is ongetwijfeld zo, maar het slaat niet alleen op het avondmaal. Het avondmaal drukt wel dezelfde dingen uit, namelijk het leven dat God ons in Christus geschonken heeft. We zouden dat leven in blijdschap leven, in besef dat de dagen hier in deze wereld beperkt zijn, maar daarom zouden we er des te meer van genieten en ons realiseren dat al de dagen van ons ijdele leve kostbaar zijn. Dat is wat dit Boek zegt. Het is heel optimistisch, het wijst op de betrekkelijkheid van de wereld en het leven als zodanig. Het wijst ons op wat werkelijk in het leven van belang is. Dat is niet al dat gedoe, niet al die hoogmoed van de mens, maar de goede dingen van het leven, die men ontvangt van de Heer en die men zou waarderen. En als er iets gezond is voor je, is het dat.

“Laat op uw hoofd geen olie ontbreken”. Olie is een beeld van eeuwig leven. Trouwens, olie wordt ook gebruikt in de bereiding van het brood. Olie, van de olijfboom, die van ouderdom nooit doodgaat. Dat is een uitbeelding van eeuwig leven. Vandaar ook dat de oudtestamentische hogepriester Aäron, en zijn opvolgers, bij hun inwijding gezalfd werden met olie. Psalm 133 gaat daarover. ([Zie studie 51: De baard van Aäron](#)) Waarom zalving met olie? Omdat de echte Hogepriester, die naar de ordering van Melchizédek, dat geworden is “naar de kracht des onvergankelijken levens”. (Hebreeën 7 : 16) Doordat hij met onverderfelijkheid, onsterfelijkheid, bekleed is geworden. Zoals de priester werd overgoten met olie, zo werd sittimhout overtrokken met goud. (Exodus 26 en 36) Het gaat om vereeuwiging, om wedergeboorte, opstanding uit de dood. Het gaat dus in vers 8 om de symboliek. “Geur” staat voor “geestelijke” en dus voor “onzienlijke dingen”. Vandaar dat wij “een goede reuk zijn van Christus”. (2 Korinthe 2 : 15) Daar is de geurige olie een beeld van. Van eeuwig leven en daarmee van vreugde. “Laat uw klederen altijd wit zijn en laat op uw hoofd geen olie ontbreken” is in feite niets anders dan: “geniet van het leven”.

Prediker 9 : 9

9 Geniet het leven met de vrouw, die gij liefhebt, al de dagen uws ijdelen levens, welke God u gegeven heeft onder de zon, al uw ijdele dagen; want dit is uw deel in dit leven, en van uw arbeid, dien gij arbeidt onder de zon.

De gedachte is dat de vrouw het genieten vergroot. Ik bedoel het niet meteen dubbelzinnig, maar het is nu eenmaal niet goed dat de mens alleen is. Het is ter verhoging van de levensblijheid. Vrouwen en mannen zouden er goed aan doen zich dat te realiseren. "Al de dagen uws ijdelens levens" vind ik een prachtige formulering. Gelet op de maatschappij is het gewoon humor. We zijn hiermee terug aan het begin van het boek. Bij "ijdelheid" dus, "vanitas vanitatum, omnia vanitas" in het Latijn, namelijk: "Alles is ijdelheid". (Prediker 1 : 2) en dat blijft het ook. Het zichtbare leven hier, als zodanig, is zonder God en zonder die onzienlijke wereld volstrekt leeg. Ook voor gelovigen is ons aardse leven een "ijdel leven". Wat wil de Heer dat we doen met het praktische leven? Hoogdravende dingen doen? De wereld verbeteren of bekeren? Welnee. Eten en drinken, witte klederen dragen en het leven genieten met de vrouw die je liefhebt, omdat God je "al uw ijdele dagen" gegeven heeft en wel hier "onder de zon".

Hier gaat het over echt alleen maar de aardse, en daarmee zichtbare dingen, de dingen waarop de zon letterlijk schijnt. Er wordt dan ook veel nadruk gelegd op die "ijdelheid", met name op "de dagen" die een mens leeft. De bedoeling is namelijk wel degelijk dat het gaat om één dag tegelijk. "[One Day At A Time](#)", zegt het lied. We zouden niet zover vooruit kijken, we leven vandaag en dus zouden we "bij de dag leven", de dag plukken, dat is "Carpe Diem" in het Latijn. Het is weliswaar een ijdel leven, maar we zouden per dag bewust zijn van de tijd, de gelegenheden en de momenten die we hebben. Door God aan ons gegeven. Daarvoor zouden we blij zijn en de Heer danken als het ons voorspoedig gaat, in de wetenschap dat het niet altijd zo is. Het was niet altijd zo en het zal ook niet altijd zo blijven. Reden te meer om ons bewust te zijn dat wij leven, nu, ook als kinderen Gods.

Psalm 90 : 12

12 Leer ons also onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.

Dag in dag uit, niet per jaar, per dag. "Want dit is uw deel in dit leven". D.w.z. dit is wat u toe komt, meer is er niet. Sommigen vinden dat te weinig, maar mij komt het heel goed uit. Persoonlijk moet ik er niet aan denken dat ik in de samenleving, of in "de maatschappij", m'n best moet doen om wat te bereiken. Ik heb me er nooit in thuis gevoeld. Ik ben serieus. Wellicht komt het doordat ik van jongs af aan met de Bijbel opgegroeid ben. Ik ben in ieder geval blij dat het niet hoeft. Je hoeft niet wat te bereiken. Je moet gewoon leven en aardigheid hebben in waar je mee bezig bent.

Het woord "deel" in de Statenvertaling heeft heel dikwijls de betekenis van een gave. (Esther 9 : 19, 22) "Gaven" staat er in de nieuwe vertaling. Zij "deelden" iets met elkaar. Ons deel, dat wat ons toekomt, dat wat ons gegeven is, ons deel is in dit leven is genieten van onze arbeid onder de zon. "Arbeid" is zwaar werk, zoals eerder besproken. Het is aan de ene kant een zwaar leven. Het kost veel zweet en ook tranen bij gelegenheid, maar daarom juist zouden wij genieten.

Wellicht de belangrijkste uitspraak is die van vers 10.

Prediker 9 : 10

10 Alles, wat uw hand vindt om te doen, doe dat met uw macht; want er is geen werk, noch verzinning, noch wetenschap, noch wijsheid in het graf, daar gij heengaat.

Let op dat er níet staat "alles wat u opgedragen wordt", maar "alles, wat uw hand vindt om te doen". De laatste zin is de terugverwijzing naar het eerste deel van deze perikoop. Daarheen is een mens onderweg. Met dit in gedachten, zou de mens, als hij wat wil, dat bij voorkeur moeten doen terwijl hij in de kracht van zijn leven is. Hij zou het doen met de grootste intentie, met volle overgave. Eigenlijk is dat de essentie van ons menselijk bestaan. Dat is de clou van alles. Waarom? Wat maakt een mens gelukkig? Wat schenkt een mens vrede? Het antwoord is keer op keer, in dit Bijbelboek en ook in het Nieuwe Testament, dat een kind van God met volle overgave de dingen doet. Dát geeft bevrijding. Het is ook het idee van de wet.

Mattheüs 22 : 36-38

36 Meester! welk is het grote gebod in de wet?

37 En Jezus zeide tot hem: Gij zult liefhebben den Heere, uw God, met geheel uw hart, en met geheel uw ziel, en met geheel uw verstand.

38 Dit is het eerste en het grote gebod.

Dus álles wat je doet, zou je met deze intentie doen. Daar gaat het echt om en dat geeft vrede en daarmee blijdschap. Zo gaan gelovigen door het leven en dienen de Heer. Met volledige inzet en wat in ons vermogen ("uw macht") ligt. We hebben ons aan Hem gegeven en dat geeft ons vreugde en blijdschap. Het Nieuwe Testament zegt:

Kolossenzen 3 : 22

22 En al wat gij doet, doet dat van harte als den Heere en niet den mensen;

Zijlijn 24

Als u mij vraagt, volgt er nu een zeer lange perikoop. Ik denk dat die loopt vanaf dit vers t/m hoofdstuk 11 vers 8. De belangrijkste strekking van deze perikoop is dat men beter wijs kan zijn dan sterk.

Wat denk je, als gelovige, wedergeboren kind van God, wat onze hand vindt om te doen"? Let op, het is nog steeds niet wat u opgedragen wordt of iets dergelijks en ook niet de wet. Johannes zegt: "*de broeders liefhebben*". (1 Johannes 3 : 14) Dat is het logische gevolg van ons geloof. Het is een natuurlijke uitwerking van het leven van Christus in ons. We zouden de broeders liefhebben, dat wil zeggen "dienen". Dat kan ook in materieel opzicht, naar aardse omstandigheden, zo blijkt. Dit alles is niet ijdel, maar wordt van Godswege beloond, zoals in dit boek Prediker naar voren wordt gebracht.

1 Korinthe 15 : 58

58 Zo dan, mijn geliefde broeders! Zijt standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in den Heere.

Er staat in vers 10 van Prediker 9: "*want er is geen werk, nog verzinning, nog wetenschap, nog wijsheid in het graf daar gij heen gaat*". De gedachte is weer simpel. Als men wat zou doen, in overeenstemming met de wil van God, zouden we het doen terwijl wij leven. Niet in de dood, niet in het dodenrijk, hoewel wij als gelovigen daar niet naar toe gaan, want wij zijn al "gezet in de hemel". (Efeze 2 : 6) Dat verandert ook niet. We verdwijnen hooguit van de aarde, maar in de hemel zijn we al. Dus wat dat betreft hoeven we ons geen zorgen te maken. Maar het idee is, dat waar men de Heer zou loven, zou men het doen zolang men adem heeft. Men zou in dit leven tot overgave of tot geloof zou komen en niet daarna. Of het daarna kan of niet, telt niet. Zolang men hier is, in deze wereld onder de zon, en in dit "ijdele leven", zou men de waarheid zoeken en die Waarheid zal zich openbaren. De Heer maakt zich dan namelijk bekend.

Prediker 9 : 11 Zie zijlijn 24

11 Ik keerde mij, en zag onder de zon, dat de loop niet is der snellen, noch de strijd der helden, noch ook de spijs der wijzen, noch ook de rijkdom der verstandigen, noch ook de gunst der welwetenden, maar dat tijd en toeval aan alle dezen wedervaart;

Dit is het thema dat we al hebben besproken naar aanleiding van Prediker 3. Wat men zou doen, of bereikt hebben, is afhankelijk van de samenloop van omstandigheden (= toeval) en dat heet dan "tijd". Hier in Prediker 9 staat dat het niet noodzakelijk de snelsten zijn die de loop, de wedstrijd, winnen. Het kunnen nog zulke goede strijders zijn, maar of je de strijd wint? Ja, dat hangt van een paar dingen af.

En zo verder: "*Noch ook de spijs der wijzen*". Je zou denken dat als iemand wijs is, hij toch goed aan de kost kan komen. Nou, dat is nog maar zeer de vraag. Voor "*de rijkdom der verstandigen*" geldt min of meer hetzelfde. Als iemand zo verstandig is, dan zal hij wel snel rijk worden, toch? Prediker zegt, nee, want het zijn niet noodzakelijk de verstandigen die rijk worden. Misschien is het wel verstandig om dat niet te worden. Misschien zijn de omstandigheden zodanig dat je het met al je verstand toch niet redt, omdat de gelegenheid er niet voor is. Op "*de gunst der welwetenden*" is dit ook van toepassing, namelijk "*dat tijd en toeval*", dat is twee keer hetzelfde, tijd, dan wel toeval, "*aan alle deze wedervaart*".

Of men wat bereikt in het leven, op welk niveau dan ook, wordt enerzijds bepaald door wat men kan, maar anderzijds wordt het begrensd, door wat men niet kan, door welke omstandigheden dan ook. Zo ken ik ken een hele goede muzikant. Hij leidt heus wel een aardige band. Maar het wordt nooit wat met het orkest, omdat hij het niet kan presenteren, omdat de man er niet uitziet. Hij speelt de sterren van de hemel, maar het is niet voldoende om er wat van te maken. Je moet een goede presentatie hebben, een beetje uitstraling op de bühne en bovendien nog zakelijk ook zijn, om het spulletje draaiende te houden. Ik ken ook iemand die weet heel veel van de Bijbel. Bij gelegenheid leer ik nog eens wat van hem. Maar het wordt nooit wat in de praktijk. De man kan niet praten. Hij doet er te lang over om zijn woorden te kiezen, het wil hem niet te binnen schieten. Hij staat stil en dan verliest hij de aandacht van de mensen. Er komt dus meer dan één ding bij kijken om iets te bereiken.

We hebben in ieder geval de verantwoordelijkheid om de goede keus te maken. Van Godswege worden we geacht in staat te zijn om dat ook te doen. Als we het niet doen, wordt ons dat ten volle aangerekend, en als we het wel doen, ontvangen wij daar loon voor. Maar dat kan alleen als er sprake is van tijd en toeval, d.w.z. omstandigheden waarin wij komen, die wij niet gezocht hebben, die God niet gezocht heeft. Daarin moeten we onze beslissingen nemen, onze weg bepalen. Daartoe werden wij opgeroepen, toen ons het Evangelie gepredikt werd, en ook als kinderen Gods, is de oproep: "*wandelt waardiglijk der roeping, met welke gij geroepen zijt*". (Efeze 4 : 1) Hij stelt ons in staat om het ook te doen. Hij geeft ons wat we nodig hebben om Hem te dienen. Waar het ons aan kracht ontbreekt, en dat is altijd zo, daar geeft Hij ons die kracht en volbrengt Hij Zijn kracht in onze zwakheid. (2 Korinthe 12 : 9) Onze verantwoordelijkheid is om trouw te blijven aan de Heer, in alle omstandigheden.

Tijd en toeval is bepalend voor wie wij zijn en wat er van ons terecht komt. In ieder geval naar de mens, maar ook in belangrijke mate voor ons als gelovigen. Wij zelf zijn ook het resultaat van toeval, van het een en ander dat bij elkaar kwam. Binnen wie wij zijn, zouden wij ons eigen leven leven en daarvoor van Godswege beloofd worden.

Onze dienst aan de Heer is er niet op gericht om nu het Evangelie aan anderen te vertellen. Dat is maar een onderdeel van het geheel, maar sommigen denken dat het dienen van de Heer eruit bestaat dat we andere mensen het Evangelie brengen. Als we dat goed doen, dan komen andere mensen tot geloof en de bedoeling is dat we allemaal zoveel mogelijk mensen tot geloof brengen. Voor iedereen die we tot geloof brengen, krijgen wij één kroon. Die gedachte is bijzonder naïef. Daarna is er ook nog het idee dat op objectieve wijze gemeten kan worden hoe men de Heer gediend heeft. Dat is niet zo. Waar het werkelijk om gaat is, dat onze roeping hier op aarde, terwijl we in het vlees zijn, dat het leven van Christus in ons geplant zou worden en tot ontwikkeling zou komen. Dat we de gezindheid van Christus zouden krijgen, dat we veranderd worden naar de inwendige mens. Dat is onze dienst aan Hem. De brieven in het Nieuw Testament vertellen dat de Heer van ons verwacht dat wij gestalte geven aan het Woord, dat in onze harten woont.

Prediker 9 : 12

12 Dat ook de mens zijn tijd niet weet, gelijk de vissen, die gevangen worden met het boze net; en gelijk de vogelen, die gevangen worden met den strik; gelijk die, *alzo* worden de kinderen der mensen verstrikt, ter bozer tijd, wanneer derzelve haastelijk [= *plotseling, onverwacht*] over hen valt.

De bedoeling is uiteraard, dat wij, "*kinderen der mensen*" ("van Adam" staat er), "*de boze tijd*" zouden herkennen. Vissen en vogels doen dat niet. Wij mensen worden geacht omstandigheden te kennen, dingen te herkennen en dan iets te doen of juist te laten. Dat is feitelijk de kunst van het leven. Dat is wijsheid en wat ons onderscheidt van dieren. Dat betekent ook de kansen grijpen als ze zich voordoen, want je weet niet of er nog een kans komt, zo simpel is dat. Het betekent in de praktijk dat een belangrijk deel van ons leven niet te plannen is en dat betekent dat je soms dingen moet doen, waar je niet op bedacht bent. [Lied 166 \(Joh. de Heer\) "Grijp toch de kansen"](#) zegt: als je iemand tegenkomt die open staat voor het Evangelie, dan moet je hem naar de Evangelie brengen, maar zo is het in het hele leven. As je de kans krijgt, moet je die aangrijpen zolang het kan. Dat is ook wat de Prediker

zegt. Als je echt iets wil, en je hebt de mogelijkheden, moet je het zo snel mogelijk doen. Stel het niet uit tot morgen, want je weet niet of dat dan nog kan, of je nog de gelegenheid krijgt, of je lang genoeg leeft, lang genoeg gezond bent, lang genoeg de mogelijkheden hebt. Als het vandaag te moeilijk is, en je kan het opbrengen, wacht dan tot een betere gelegenheid, maar met planning heeft dat niet echt wat van doen. De plannen die wij eventueel maken, ook in ons Christelijke leven, zouden we niet verabsoluteren. Je moet ruimte laten voor omstandigheden en zeker ook voor het werk van de Heilige Geest.

De volgende verzen komen met een prachtige illustratie.

Prediker 9 : 13-15

13 Ook heb ik onder de zon deze wijsheid gezien, en zij was groot bij mij:

14 Er was een kleine stad, en weinig lieden waren daarin; en een groot koning kwam tegen haar, en hij omsingelde ze, en hij bouwde grote vastigheden tegen haar.

15 En men vond daar een armen wijzen man in, die de stad verloor door zijn wijsheid; maar geen mens gedacht denzelven armen man.

Hier wordt een heel belangrijke waarheid ("een grote wijsheid") naar voren gebracht, namelijk: "wie niet sterk is, moet slim zijn." Het is een vanzelfsprekende waarheid dat het niet om kracht of macht, gaat, maar om wijsheid. Hier genoemd "*een armen wijzen man*". Er staat meteen achter: "*maar geen mens gedacht denzelven arme man*", want in de wereld wordt wijsheid in het algemeen niet echt gewaardeerd, hoewel men het wel nodig vindt. In de wereld zijn geld, macht (kracht) en rijkdom belangrijker. Als men wijs is en tegelijkertijd arm, dan zal niemand luisteren. Dan is het als "*een kleine stad, en weinig lieden waren daarin*". Wijsheid kun je niet zien en de mens ziet alleen "*wat voor ogen is*". (2 Korinthe 10 : 7) Maar God ziet het hart aan en daarin zou wijsheid zijn. De mens heeft wijsheid nodig, maar eigenlijk is dat geloof. Een Bijbelboek eerder (Spreuken) leert, dat als men wijs wil worden, men in de eerste plaats bij de Heer moet zijn. Gelovigen beseffen dat het niet gaat om rijkdom en macht, want die dingen verliest men toch, maar om het kennen van de Heer. Om het kennen van de Waarheid. Daar waar onze levens veilig zijn bij onze Heer, uiteraard in het eeuwige leven, want hier kan ons nog steeds van alles overkomen, kunnen wij het doen zonder macht en rijkdom. Dan hebben wij niet meer die gedrevenheid om iets groots tot stand te brengen in deze wereld. Waarom zouden we? Dat lijkt de Bijbelse regel te zijn. Ik

Zijlijn 25

Lukas 12 : 16-21

En Hij zeide tot hen een gelijkenis, en sprak: Eens rijken mensen land had wel gedragen. En hij overlegde bij zichzelf, zeggende: Wat zal ik doen, want ik heb niet, waarin ik mijn vruchten zal verzamelen. En hij zei: Dit zal ik doen; ik zal mijn schuren afbreken, en grotere bouwen, en zal aldaar verzamelen al dit mijn gewas, en deze mijn goederen. En ik zal tot mijn ziel zeggen: Ziel! gij hebt vele goederen, die opgelegd zijn voor vele jaren, neem rust, eet, drink, wees vrolijk. Maar God zeide tot hem: Gij dwaast! in dezen nacht zal men uw ziel van u afeisen; en hetgeen gij bereid hebt, wiens zal het zijn? Alzo is het met dien, die zichzelf schatten vergadert, en niet rijk is in God.

zeg het met grote terughoudendheid, want we hebben van doen met de levensinstelling en gevoelens van mensen en hun persoonlijke situatie. Maar deze conclusie lijkt mij rechtmatig:

Mattheüs 6 : 19-21 Zie zijlijn 25

- 19 Vergadert u geen schatten op de aarde, waar ze de mot en de roest verderft, en waar de dieven doorgraven en stelen;
- 20 Maar vergadert u schatten in den hemel, waar ze noch mot noch roest verderft, en waar de dieven niet doorgraven noch stelen;
- 21 Want waar uw schat is, daar zal ook uw hart zijn.

Wij zouden ons hart, en daarmee ons leven, vullen met Zijn Waarheid en daaruit leven. De wijsheid, die we daaruit ontvangen, zouden wij gebruiken voor ons praktische leven. Dat betekent in de praktijk, dat wij, hoewel zondaren en onderworpen aan dood, niettemin onttrokken zijn aan de heerschappij van degene die *"die het geweld des doods had"*. (Hebreeën 2 : 14) Als vrije kinderen Gods wandelen we op aarde rond en dát is tot eer van de Heer. Dat is de uitwerking van de rijkdom. Zo zijn we *"begenadigd"*. (Efeze 1 : 6) Dat is, in het verband van Prediker 9 : 14 en 15, de uitwerking van het woord van *"die armen wijze man"*, die de *"stad verlost heeft door zijn wijsheid"*. Daar herken je toch de Here Jezus in? Hij kwam op aarde en werd arm om ons rijk te maken. Als er ooit een mens wijs was in de loop van de geschiedenis, dan was het uiteraard de Here Jezus. *"... Christus, de kracht Gods, en de wijsheid Gods"* en *"... Christus Jezus, Die ons geworden is wijsheid van God"*. (1 Korinthe 1 : 24, 30)

Kolossenzen 2 : 3

- 3 In Denwelken al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn.

De wereld kent kracht, macht en rijkdom, maar dat betekent niet zoveel. De wijsheid van God uiteraard wel en die komt tot uitdrukking in Christus. Hij is die Wijsheid van God. De heel eenvoudige Bijbelse waarheid is dan ook dat wij de Heer zouden liefhebben, want Hij is ten behoeve van ons *"geworden wijsheid van God"*. Mochten we die wijsheid kunnen gebruiken voor anderen, dan is dat mooi meegenomen, maar het is in de eerste plaats ons persoonlijk bezit en vervolgens onze persoonlijke verantwoordelijkheid. Waar het dus om gaat in dit Schriftgedeelte is dat de mens tijd en toeval zou kennen en dankzij zijn wijsheid daarvan gebruik zou maken, zodat hij niet gevangen zou raken wanneer *"de boze tijd haastelijk over hem valt"*.

Vers 15 besluit met *"maar geen mens gedacht dezelfde arme man"*. Lazarus was ook de spreekwoordelijke arme man tegenover de rijke man. De bedelaar tegenover de rijke man. Waarbij gezegd wordt: *"Als iemand uit de dood zal opstaan, ook dan zal men hem niet geloven"*. (Lukas 16 : 30, 31) Dat slaat op de echte Lazarus, Eleazar, de Here Jezus, de Hogepriester van het Nieuwe Verbond. De Wijsheid Zelve, maar ook die Wijsheid wordt niet geëerd in deze wereld. Wel kracht en daarover staat er vervolgens:

Prediker 9 : 16

- 16 Toen zeide ik: Wijsheid is beter dan kracht, hoewel de wijsheid des armen veracht, en zijn woorden niet waren gehoord geweest.

Als het nou wijsheid van de rijke was geweest, zou men wellicht naar hem geluisterd en hem geëerd hebben. Dat is hier niet aan de orde, omdat hij arm was. Daar zullen we het nog over hebben, want hoofdstuk 10 zegt daar ook nog het een en ander over.

Prediker 9 : 17

- 17 De woorden der wijzen moeten in stilheid aangehoord worden, meer dan het geroep desgenen, die over de zotten heerst.

"Stilheid" is in dit Schriftgedeelte blijkbaar het tegenovergestelde van kracht. Van rijkdom ook, maar in ieder geval van kracht. Wat nodig is, is stilheid, rust namelijk. In elk geval zou men zelf moeten zwijgen om te luisteren en over de dingen te kunnen nadenken. Dat kan ook niet als je tegelijkertijd praat. We hebben daar eerder al bij stilgestaan naar aanleiding van hoofdstuk 4 : 17. Men zou *"nabij zijn om te horen"*. Men zou naderen tot de Heer, tot *"het huis Gods"*. Niet zozeer om offers te brengen, maar het eerste dat men daar zou doen, is luisteren naar de Heer. Zo is het ook in onze dagen. Waar ik altijd tegen opgelopen ben, is tegen gelovige mensen die zeggen: *"Jullie altijd met je Bijbelstudie. Het is niet gericht op de praktijk. Wij doen tenminste iets. Wij doen van alles voor de Heer."* Dat valt precies in deze categorie. En maar offers brengen, nou ja, wat er voor door moet gaan, zo ziet men het dan. Maar men zou in de eerste plaats luisteren naar de Heer, zodat Zijn Woord in ons hart kan komen. Hij vult onze lege harten. Hij schijnt met Zijn Licht in onze duistere harten. (2 Korinthe 4 : 6) Men dus moet rust hebben om zich te kunnen laten onderwijzen. Dat is meer waard *"dan het geroep desgenen, die over de zotten heerst"*. Ik vind het een prachtige uitspraak, omdat hij zo mooi kort is.

De gedachte is namelijk dat wijsheid niet met stemverheffing gepredikt wordt. Men zou er in stilheid naar luisteren. Het spreken van wijsheid gebeurt ook in stilheid. Wijsheid wordt niet medegedeeld door retoriek of door stemverheffing en wat daar zo al bij hoort. Volksmennerij werkt wel zo. Degene die zo roept, en daarmee "over de zotten heerst", is dwaas. Alleen uitwendige dingen worden ermee bereikt. Als je mensen aan het werk wil zetten, dan moet dat met geweld gebeuren, met stemverheffing. Als je tegen een hond zegt: "ga eens liggen", dan is de kans groot dat hij dat niet doet. Je moet ze duidelijk zeggen wat je wil en duidelijk laten merken dat je de baas bent, anders doet het beest niks. Dat is met mensen ook zo, aldus een korporaal. In het leger worden alle commando's geschreeuwd. Daar er is heus wel ooit een keer over nagedacht. Sterke, krachtige stemmen geven een krachtig commando. Wijsheid overdragen kan alleen aan een ontvankelijk hart. Met geschreeuw gaan harten dicht. Geweld helpt op geen manier. Vandaar dat wij van Godswege in de rust zijn gebracht en vervolgens in die rust onderwezen worden.

Zolang wij van alles moeten en leven onder de "commandments", commando's, onder de wet dus, is er geen ruimte voor onderwijs, voor waarheid, voor inzicht. Als je een boek vol met voorschriften hebt, dan hoef je niet meer wijs te zijn. Dan moet je gewoon doen wat de voorschriften zeggen en dat is het dan. Zoals het in militaire dienst ook was. Je moest doen wat er gezegd wordt en nadenken moest je aan anderen over laten. Dat zelf denken was eigenlijk verboden, persoonlijk initiatief ook. Dat hoort nu eenmaal bij dienst in het leger. Maar wij mensen zijn in het algemeen tot vrijheid geroepen. Wij gelovigen al helemaal. Daardoor zijn wij bevrijd van de dienst. Daarna ligt de verantwoordelijkheid bij onszelf. Om onze eigen beslissingen te kunnen maken en dragen, worden wij "in stilheid" onderwezen. Men moet rust hebben, niet alleen om onderwezen te worden, maar ook om te onderwijzen. Als die rust er namelijk niet is, dan wordt de waarheid al gauw geweld aangedaan door de spanningen die er zijn. Daarom zal men onderwezen moeten worden, terwijl de spanningen er niet zijn. Terwijl men los is van de dagelijkse beslommeringen van het leven. Dat is eigenlijk het idee. Daarom werkt onderwijs aan kinderen zo goed. Wat kinderen op jonge leeftijd leren, raken ze van hun leven niet meer kwijt, hoe graag ze het ook zouden willen. Dan settelt het zich en dat komt omdat men dan nog rust heeft en dus kan luisteren. Later denkt men zelf teveel na over allerlei zaken en daarmee sluit men zich meteen af voor wat tot de mens komt. Dus rust zouden wij zoeken. Daartoe heeft de Heer ons geroepen en daarna kunnen wij de woorden der wijzen in stilheid aanhoren.

Prediker 9 : 18

18 De wijsheid is beter dan de krijgswapenen, maar een enig zondaar verderft veel goeds.

Het woord "zondaar", zouden we in het vers vervangen door wat het echt betekent. "Zondigen" is "missen", het "doel missen". Het is niet raak, maar het mist. Dat is zondigen. Het woord "zondaar" moet je hier vertalen, met "een misser". Het hoeft niet eens een persoon te zijn, het kan ook een ding zijn. Met "een misser" begrijp je het vers meteen. "Krijgswapenen" staat voor "kracht". Dan staat er ook nog "een enig", maar "een" bestaat niet in het Hebreeuws en "enig" is het hoofdtelwoord één (1). Dus hier staat dan in werkelijkheid: "maar één misser verderft veel goeds". Men kan nog zo wijs zijn, het is belangrijker dan kracht of krijgswapenen, maar als in die wijsheid maar één misser zit, dan gaat er meteen veel kapot. Zoiets als: "een ketting is zo sterk als zijn zwakste schakel".

Men zou dus altijd opletten en waakzaam zijn, heel het leven door. Men zou zich bewust zijn van de positie waarin men zich bevindt en geen fouten willen maken. Maar mensen maken fouten. De ene fout is erger dan de andere. Wat hier wordt vastgesteld is dat die ene fout het hele verhaal onderuit haalt. Je kunt nog zo'n mooi plan hebben, maar als één onderdeel ervan misloopt dan valt het hele plan in duigen. Daarvoor wordt gewaarschuwd.

Dit betekent dat wijsheid maar een betrekkelijk begrip is. Je kunt moeilijk altijd wijs zijn en niemand is echt wijs. En zo zijn we weer terug bij heel dit Bijbelboek. Wat de mens ook doet of onderneemt, er gaat altijd wel wat mis en dat wordt ook herhaald in hoofdstuk 10. Vers 1 sluit er rechtstreeks bij aan.

Zijlijn 26

Het woord "dwaasheid" (Hebreeuws: *sik-looth*: Strongnr. 05531) komt overeen met het woord voor "zot" in 9 : 17. Het is van dezelfde wortel (05528) afgeleid en het zijn dezelfde letters (שכלות). Wij kennen dit woord ook, via het Engels, als "silly". In het Nederlands kennen we het als "sullig" en als "sukkel". De betekenis van zo'n woord is meteen duidelijk. Het is niet alleen maar dwaas in de zin van gebrek aan intelligentie, dat is nooit de betekenis, maar dwaas in de zin van: men denkt niet. Men gebruikt de hersens niet, ook al heeft men ze wel. Dat is het hele idee. "Sullig", of "silly" in het Engels, is eigenlijk de beschrijving van het type dat zot en zat is. Zot is dom en zat is de goedmoedige sukkel zonder doorzettingsvermogen. De "sul". Het is een bepaald type mens, waar geen beweging in te krijgen is. Die neemt de dingen zoals ze zijn en vindt alles wel prima. Als je wat van ze gedaan wil hebben, lenen ze zich daar voor, maar je moet ze wel in de gaten blijven houden. Want ze hebben niet veel "beweging" en als het even tegen zit, vallen ze er bij neer. In werkelijkheid is dit een vorm van fatalisme. Je vindt dat bij mensen zonder doorzettingsvermogen. Die lui zijn of zeggen: God regelt het wel. En als God het zo wil..., zal Hij er wel een bedoeling mee hebben. Het is een argument om lui te zijn of om niks te doen.

10. Prediker 10

Prediker 10 : 1-20

- 1 Een dode vlieg doet de zalf des apothekers stinken en opwellen; *also* een weinig dwaasheid **Zie zijlijn 26** een *man*, die kostelijk is van wijsheid en van eer.
- 2 Het hart des wijzen is tot zijn rechter *hand*, maar het hart eens zots is tot zijn linkerhand.
- 3 En ook wanneer de dwaas op den weg wandelt, zijn hart ontbreekt *hem*, en hij zegt tot een ieder, dat hij dwaas is.
- 4 Als de geest des heersers tegen u oprijst, verlaat uw plaats niet; want het is medicijn, het stilt grote zonden.
- 5 Er is *nog* een kwaad, *dat* ik gezien heb onder de zon, als een dwaling, die van het aangezicht des oversten voortkomt.
- 6 Een dwaas wordt gezet in grote hoogheden, maar de rijken zitten in de laagte.
- 7 Ik heb knechten te paard gezien, en vorsten, gaande als knechten op de aarde.
- 8 Wie een kuil graaft, zal daarin vallen; en wie een muur doorbreekt, een slang zal hem bijten.
- 9 Wie stenen wegdraagt, zal smart daardoor lijden; wie hout klieft, zal daardoor in gevaar zijn.
- 10 Indien hij het ijzer heeft stomp gemaakt, en hij slijpt de snede niet, dan moet hij meerder kracht te werk stellen; maar de wijsheid is een uitnemende zaak, om *iets* recht te maken.
- 11 Indien de slang gebeten heeft, eer der bezwering geschied is, dan is er geen nuttigheid voor den allerwelsprekendsten *bezweerder*.
- 12 De woorden van een wijzen mond zijn aangenaam; maar de lippen van een zot verslinden hemzelf.
- 13 Het begin der woorden zijns monds is dwaasheid, en het einde zijns monds is boze dolligheid.
- 14 De dwaas maakt wel veel woorden; *maar* de mens weet niet, wat het zij, dat geschieden zal; en wat na hem geschieden zal, wie zal het hem te kennen geven?
- 15 De arbeid der zotten maakt een ieder van hen moede; dewijl zij niet weten naar de stad te gaan.
- 16 Wee u, land! welks koning een kind is, en welks vorsten tot in den morgenstond eten!
- 17 Welgelukzalig zijt gij, land! welks koning een zoon der edelen is, en welks vorsten ter rechter tijd eten, tot sterkte en niet tot drinkerij.

- 18 Door grote luiheid verzwakt het gebint, en door slapheid der handen wordt het huis doorlekkende.
- 19 Men maakt maaltijden om te lachen, en de wijn verheugt de levenden, en het geld verantwoordt alles.
- 20 Vloek den koning niet, zelfs in uw gedachte, en vloek den rijke niet in het binnenste uwer slaapkamer; want het gevogelte des hemels zou de stem wegvoeren, en het gevleugelde zou het woord te kennen geven.

Vers 1 is feitelijk de verklaring van 9 : 18, maar dan op symbolische wijze. Dat "*stinken [en] opwellen*", betekent "een stinkende geur voortbrengen" en dus gewoon "stinken". "Opwellen" is namelijk het woord voor "geur verspreiden".

De gedachte is, dat je wel een of andere geurige zalfolie kunt bereiden; je kunt het nog zo goed doen, maar als er één verkeerd dingetje in terecht komt, kun je de hele zalf weggooien. "*Eén dode vlieg*". Het is een beeld van die ene "misser". Door die ene "zonde" gaat het fout. "*Een weinig dwaasheid*", wil zeggen "een beetje gebrek aan wijsheid". De zin zou zo moeten zijn: "Al zo zal een weinig dwaasheid een man, die kostelijk is van wijsheid en eer, doen stinken". Dat zal hem in een kwaad daglicht stellen. Men hoeft maar één fout te maken en daardoor heel zijn reputatie verliezen. Zo gaat het dikwijls. In de politiek zie je dat inderdaad heel vaak gebeuren. Als mensen een keer iets verkeerd doen of zeggen, is het vaak meteen afgelopen met heel hun carrière. In onze levens kan dat ook zo zijn. We nemen één keer een verkeerde beslissing, die vervolgens zeer grote consequenties heeft. Onder bepaalde omstandigheden, bijvoorbeeld in het verkeer, kan het zelfs noodlottig zijn. Het is hier tot waarschuwing, maar meer nog denk ik, is het de vaststelling van een feit. Zo gaat het en we zouden op dat soort zaken ook bedacht zijn. De betrekkelijkheid van alle dingen inzien, zodat we niet hoogmoedig zouden worden.

Het is geen pleidooi om helemaal niets te doen. Niks doen is de grootste fout die je maken kunt. Als je niks doet, leef je niet. Als het leven je wat zou brengen, al was het maar die blijdschap en vrede waarover de Prediker spreekt, dan kan dat alleen als je er wat voor doet. De mens zit nou eenmaal zo in elkaar dat hij wat moet doen, anders gaat hij kapot. Net als machines die gebruikt moeten worden. Dan hebben ze een redelijk lang leven en dat is met de mens ook zo. De mensen die hun leven lang actief gebleven zijn, hebben dikwijls veel energie. Daarom worden ze zo oud. Aan de andere kant kan ik mij toch niet aan de indruk onttrekken dat mensen die ophouden met

leven, daarna ook niet lang meer leven. Waarom zou dat ook? Het leven heeft inmiddels geen inhoud meer. Men vegeeteert maar wat. Laat de dingen gebeuren. Dat is verbazend ongezond voor het lichaam en de geest. Men zou dus actief blijven. Al was het maar geestelijk actief. Dat staat er overigens in vers 2.

Prediker 10 : 2

2 Het hart des wijzen is tot zijn rechter *hand*, maar het hart eens zots is tot zijn linkerhand.

Dit is een vers dat wat uitleg behoeft. Helaas, want ik kan dat niet aan de hand van de Bijbel, omdat het daarin niet verklaard wordt. "Rechts" staat in het algemeen voor "activiteit". En "links" voor "passiviteit". Bij de meeste mensen is rechts de actieve kant. Als je iets moet doen, doe je het rechts. De uitdrukking is dan ook "dingen links laten liggen". Dat is passief. Rechts is actief, links is passief. In de politiek ook trouwens. **Zie zijlijn 27** Wat hier staat is, dat de wijze actief zou zijn. Het "hart des wijzen", dat is de gezindheid van de wijze, is gericht op zijn rechterkant. Dat wil zeggen op activiteit, bezigheid. Iets ondernemen. Dat is namelijk wijs, omdat het de mens bezighoudt en dus doet leven. De zot richt zich op links, zoekt het gemak in het leven en is uit op zo min mogelijk doen en daarmee zo veel mogelijk van anderen profiteren. Maar daarmee heeft men ook het minst controle op het eigen leven en daarom is het niet verstandig. Als je wat wilt zijn of worden, of wat wilt hebben, dan moet je wat doen. Er zit niks anders op. Mensen worden geacht hun verstand te gebruiken en de verantwoordelijkheid op zich te nemen. Actief worden en zo leven, is de bedoeling en daar dan de blijdschap van ondervinden en de rust van smaken. Dat staat ook in het volgende vers, al staat het er wat ongelukkig.

Prediker 10 : 3

3 En ook wanneer de dwaas op den weg wandelt, zijn hart ontbreekt *hem*, en hij zegt tot een ieder, dat hij dwaas is.

Ook al loopt iemand "op de weg", hij wordt op voorhand al dwaas genoemd. "*Zijn hart ontbreekt hem*" wil zeggen dat hij "de moed verliest". Hij ziet het niet meer zitten. Hij houdt er mee op. Hij was ergens mee bezig en op een gegeven moment zegt hij: tot zover, laat maar zitten verder. Zo iemand deelt op deze wijze mee dat hij een dwaas, oftewel een zot is. Dat is natuurlijk ook zo, want men moet verder. Als je ergens aan begint, zou je er ook in de eerste plaats naar moeten streven om het af te maken. Mocht het verkeerd zijn, dan keer je zo gauw mogelijk op je schreden terug. Maar als je aan de kant van

de weg gaat zitten, wordt het beschouwd als dwaas. Zo is het met heel ons leven. Wij zouden actief blijven, ons ergens naar uitstrekken.

Filippenzen 3 : 14

14 Maar één ding *doe ik*, vergetende, hetgeen achter is, en strekkende mij tot hetgeen voor is, jaag ik naar het wit, tot den prijs der roeping Gods, die van boven is in Christus Jezus.

Gewoon dus doorgaan, dat is het hele idee. Zo zouden we ons leven ook zien. Niet als een tijdelijke aangelegenheid, of als bouwen aan een carrière of status in deze wereld. We zouden als kinderen Gods door het leven gaan en Zijn aangezicht zoeken. Daarbij geen omstandigheden uit de weg gaan, maar juist ons verstand, onze wijsheid gebruiken om die omstandigheden het hoofd te bieden. Dat zal ons tot naar de geest gezonde mensen maken. Wij zouden ons uitstrekken naar "*hetgeen voor is*", in elk geval. In Prediker 10 : 3 staat dat men niet bij de pakken zou neerzitten. Men zou actief blijven op een of andere wijze. Eén van de grote fouten die een mens maakt, is dat hij bij alles wat hij doet geneigd is zich af te vragen of het wel zinvol is, of het ergens toe leidt. De Prediker zegt: er is niks zinvol, alles is ijdel. Dus u kunt die vraag ook rustig vergeten. De vraag is niet of wij wat tot stand brengen in de wereld, maar of wij wijs worden, of onze "*inwendige mens*" veranderd (vernieuwd) wordt. (2 Korinthe 4 : 16) Al wat wij tot ons nemen, horen, zien en denken en doen, ongeveer in die volgorde, zou uitwerking moeten hebben in wie wij zijn. In actieve zin in onze ziel (onze levenswandel), maar ook in onze geest. Dat is het enige nut dat onze bezigheden hebben. Naar de buitenkant is dat nut niet af te meten. Dat is geen probleem, want er is toch niemand die de buitenkant definitief beoordeelt. Die buitenkant is maar een tijdelijke zaak en verdwijnt vanzelf. Het is de Heer die het hart aanziet. We worden beoordeeld naar de inwendige mens. Een prachtige uitspraak dienaangaande, toegepast op de wedergeboren mens, vinden we in 2 Korinthe 3 : 18.

1 Korinthe 3 : 18

18 En wij allen, met ongedekten aangezichte de heerlijkheid des Heeren *als* in een spiegel aanschouwende, worden *naar* hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.

Waar wij die Heerlijkheid van de Heer leren kennen, en dus "zien" en weerspiegelen, staat er, daar worden wij "*in gedaante veranderd*".

Zijlijn 27

Ze hebben mij vroeger wijs gemaakt dat rechtse politieke partijen in te Tweede Kamer aan de rechterkant van de kamer zitten en daarom "rechts" heten. En de linkse partijen zitten aan de linkerkant van de kamer en daarom heten ze "links". Dat kan in Den Haag wel zo zijn, maar is dat over de hele wereld zo dan? Daar heten ze ook "rechts" en "links", maar dan toch om heel andere redenen. Uit de Bijbel heb ik die begrippen leren kennen. Dat wat in de politiek "rechts" heet, is in principe actief. Legt de verantwoordelijkheid voor het leven bij de individuele mens, die zelf zijn zaken op orde moet zien te krijgen. Hij moet maar werken voor de kost. Hij moet het zelf doen. De linkerkant, de passieve kant, zegt: hier zit ik en ik maak deel uit van de gemeenschap en die moet voor mij zorgen. Ik zeg het wat extreem nu. Zwart-wit, maar links en rechts is zwart-wit. De linkse kant is "link" en dat wil zeggen "verkeerd". Dat betekent het woord. Net zo goed als "rechts" komt van "recht" en dat is dus de goede kant.

Ter verduidelijking: er staat "in een spiegel aanschouwende", maar het werkwoord betekent niet "in een spiegel kijken", maar het betekent "spiegelen" en "weerspiegelen". Het gaat er om dat het spiegelt, het kaatst door, om zo te zeggen. Waar dat "met ongedekte aangezichten de heerlijkheid des Heren weerspiegelende" gebeurt, worden wij "naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd van heerlijkheid tot heerlijkheid". Het idee is gewoon dat wij die Heerlijkheid des Heren ontvangen en ook weer doorgeven, uitwerken, gestalte geven. Kortom, waar het uitwerkt in ons praktische leven, waar het Woord van God, het leven van Christus, tot ons komt, en via ons ook gestalte krijgt, daar fungeren wij als spiegel. Wat er eigenlijk staat is dat de spiegel verandert. Als deze dingen ons eigen zijn, en we eruit leven, zien we de wereld inderdaad zoals de Heer het ziet en dat is de bedoeling. In eerste instantie voor de Korinthiërs, die aangesproken worden op hun weigerachtigheid om te leven uit hetgeen zij ontvangen hadden. Ze hadden de Geest ontvangen, waren wedergeboren, maar ze leefden in de dagelijkse praktijk naar het vlees, naar de oude mens.

De algemene gedachte in 2 Korinthe 3 : 18 is net zo goed van toepassing op het leven in deze oude wereld, ook in oudtestamentische tijd, waar de gelovigen niet wedergeboren waren. Heel het idee is dat wij de dingen die wij ontvangen, in ons op zouden nemen, dat ze ons eigen worden. Als dat niet zo is, dan blijft het hooguit kennis die we ergens in een laatje hebben opgeslagen. Die kunnen we altijd nog doorgeven, maar het raakt ons verder niet en dan is het niet goed. Ik denk dat dat één van de grote problemen is waar de moderne westerse mens in de praktijk mee te maken heeft. Hij leert een heleboel, hij kan er alleen niks mee in de praktijk. Het wordt hem ook niet eigen. Je zou moeten weten wat in het leven en in de wereld waardevol is en wat niet. Wat blijft en wat voorbij gaat. Dat is wat de Prediker hier ons bij herhaling voorhoudt, maar ook dat je wel moet blijven gaan. Het is niet een kwestie van wachten en dan gaat het wel voorbij. Nee, het is een kwestie van actief zijn, want dat doet de mens leven. Die activiteit is natuurlijk weer een betrekkelijk begrip, want we zijn hier in een Prediker en die zegt: er is een gelegenheid voor dit en er is een gelegenheid voor dat en soms is het beter toch maar even een passieve houding aan te nemen. Dat zegt vers 4.

Prediker 10 : 4

- 4 Als de geest des heersers tegen u oprijst, verlaat uw plaats niet; want het is medicijn, het stilt grote zonden.

Kortom: "als de koning boos op je wordt, verlaat uw plaats niet". Dan

kun je beter even stil zijn, rustig zijn, passief zijn, want dat is uiteindelijk de uitdrukking van onderwerping. Dat is wat mij betreft ook het grote "medicijn" waar hier over gesproken wordt. "Het stilt grote zonden" en net als in hoofdstuk 9 : 18 zouden we het woord "zonden" lezen als "missers". Het gaat niet zozeer over onrechtvaardige daden, misdaden, overtredingen, maar om die dingen die gewoon verkeerd aangepakt zijn. Over die missers gaat het nog steeds in deze verzen. Datzelfde thema gaat in de volgende verzen verder, al valt het misschien niet meteen op.

Prediker 10 : 5, 6

- 5 Er is nog een kwaad, dat ik gezien heb onder de zon, als een dwaling, die van het aangezicht des oversten voortkomt.
6 Een dwaas wordt gezet in grote hoogheden, maar de rijken zitten in de laagte.

Het woord "rijken" zijn we vaker tegengekomen in dit Bijbelboek, in de zin van "rijk aan wijsheid". Niet rijk in materieel opzicht deze keer, maar rijk in wijsheid.

De positie die mensen innemen, is van bovenaf bepaald, namelijk door degene die hier genoemd wordt "de overste". De Prediker zegt hier dat die overste het dus verkeerd doet. Hij beschouwt het als een dwaling van "de overste", de koning bijvoorbeeld. Die heeft dwazen gezet in een hoge, en daarmee verantwoordelijke, positie en wijzen in een lage positie. Maar de verantwoordelijkheid, of de kunst kun je ook wel zeggen, van de hoogste machthebber is, dat hij de juiste mensen op de juiste plaats aanstelt. Dat gebeurt echter niet altijd en daar zijn allerlei redenen voor, bijvoorbeeld vriendjespolitiek. Salomo, de Prediker, beschouwt het "als een dwaling" en stelt vast dat het nu eenmaal in de wereld zo is. Het hoort niet zo te zijn, maar het is soms niet anders. Wanneer wij het constateren, dan zouden ook wij dat gewoon zo vaststellen. Daarna in een soort beeldspraak in vers 7:

Prediker 10 : 7

- 7 Ik heb knechten te paard gezien, en vorsten, gaande als knechten op de aarde.

Knechten horen niet te paard te zitten of te rijden. Een paard staat voor heerlijkheid, voor majesteit, voor kracht en heerschappij. "Het paard Zijner majesteit", in Zacharia 10 : 3, gaat over de Here Jezus. Een hoofdstuk eerder wordt gezegd: "uw koning komt *rijdende op een ezel*". Dat zou niet zo moeten zijn. Dat hoort helemaal niet zo. De

koning moet op een paard zitten en in de toekomst zal Hij verschijnen op "het paard Zijner majesteit". Dat is de Ruiters op het witte paard in Openbaring 19 : 11. Niet die van Openbaring 6 overigens. De Prediker zag ook "vorsten gaande als knechten op de aarde". Die moesten lopen en hadden zelfs niet eens een ezel. De dingen zijn dus niet eerlijk verdeeld in deze wereld. Dat is met alles zo en daar kun je wel proberen tegen te vechten, maar het heeft weinig zin. Dat is de aard van deze wereld, die in de macht van de boze ligt. Wij kennen het ideale en weten hoe het zou moeten zijn, maar zien dat het niet zo is. Het gekke is dat de mens, vooral de religieuze mens, juist dan dat ideale gaat nastreven. Ze zeggen: het zou anders moeten zijn en dus gaan we eraan werken om het anders te krijgen. De Prediker zegt daarvan: dat moet je niet doen. Dat heeft geen enkele zin. Dat leidt tot niks en dat zal altijd zo blijven hier onder de zon. In ieder geval tot aan de komst van de Messias. We zouden dingen aanvaarden zoals ze zijn en daarmee leren leven. Daar is wijsheid voor nodig. Wat we nodig hebben is niet een wereld die veranderd moet worden, maar wijsheid. Uit de Schrift leren we, dat voor zover de wereld veranderd moet worden, God dat zal doen.

Prediker 10 : 8

8 Wie een kuil graaft, zal daarin vallen; en wie een muur doorbreekt, een slang zal hem bijten.

Waar "een kuil", staat, staat er "put". In de Bijbel zijn putten "bronnen" en een beeld van de beloften Gods. Een put, een bron, belooft water en water is een beeld van eeuwig leven. Eventueel van het Woord Gods, maar dat verwekt eeuwig leven. Water heeft men nodig om te leven. Maar het gekke is, als men water wil hebben, en het er niet is, moet men graven. De grond in, want daar zit altijd water. Het hangt er alleen vanaf hoe diep en of het bereikbaar is. Als men graaft, dan begeeft men zich als het ware in de dood. Wat een prachtige symboliek. Waar komt het leven vandaan? Uit de dood. Het is opstanding. Vandaar dat je in de Bijbel verhalen hebt over putten, die door de tegenstander weer dichtgegooid worden. Lees bijvoorbeeld de geschiedenis van Izak. Jakob haalde in zijn eentje een steen van de put. (Genesis 29) Ook dat is een prachtverhaal vanwege de symboliek. Jakob is het beeld van de Gemeente als zodanig. Gevlucht voor Ezau, het Joodse volk, naar een heidens land, naar oom Laban, een type van de 10 stammen. Daarheen was hij onderweg en daar wordt de steen van de put gehaald. Of... de steen voor het graf wordt weggerold, of van de put gehaald. Het gaat om precies hetzelfde, namelijk de opstanding van Christus, het aanbreken van het Nieuwe Verbond.

De mens heeft nu eenmaal putten nodig. Hij moet water hebben. Als men zich ergens wil vestigen, zou men eerst moeten zien of er wel water is. Liefst bij een beek, een stroom of bij een rivier, of anders zou men moeten boren of graven naar water. Als dat er allemaal niet is, zou men zich er niet moeten vestigen. Dat is het verhaal.

"Wie een put graaft, zal erin vallen" gaat over dat men zoekt naar leven, men zoekt het beste, maar wat gebeurt er? Men brengt verderf over zichzelf. In plaats van dat men leven vindt, vindt men de dood. Het sluit aan bij "wees niet al te rechtvaardig, noch houdt uzelfen al te wijs" in Prediker 7 : 16. "Waarom zoudt gij verwoesting over u brengen?" Je kunt wel proberen idealen te bereiken in dit leven, in deze wereld, maar je zult er op z'n minst de slaaf van worden en bovendien zul je eraan overlijden. Je graaft een put en je valt erin. Of je "doorbreekt een muur en een slang zal hem bijten". Op het moment dat het lukt om een hinderlijke muur te doorbreken, is er daarachter weer nieuwe ellende. Het schiet niet echt op. Dan ben je eindelijk door die muur heen en dan word je aan de andere kant gebeten door een slang. Zo zit het leven in elkaar. Als die ene bui voorbij is, komt daarna de andere wel weer. Als je dat weet en geaccepteerd hebt, dan is het niet zo erg meer. Als je wijs bent, heb je geleerd of leer je daarmee om te gaan.

Prediker 10 : 9

9 Wie stenen wegdraagt, zal smart daardoor lijden; wie hout klieft, zal daardoor in gevaar zijn.

Het wegdragen van stenen is een bekende beeld in de oosterse landen. Het land daar is zand en stenen en als men land wil bebouwen, dan moet men eerst de stenen uit het land verwijderen, in elk geval die aan de oppervlakte liggen. Maar waar laat je ze? Je bouwt er muurtjes van om het land af te perken, te ommuren. Een "muur" is in Hebreeuws "kadar", ons Nederlands woord "kader", en dan weet je precies waar het over gaat. Een "kader" is ook een grens, een beperking, en wie het doorbreekt krijgt problemen. "Wie stenen wegdraagt", met de beste bedoelingen om het land beschikbaar te maken voor bebouwing, voor de landbouw, "zal smart daardoor lijden". Het is namelijk over het algemeen een pijnlijke aangelegenheid om stenen weg te dragen. De meeste mensen houden het niet lang vol. "Wie hout klieft, zal daardoor in gevaar zijn". Hout klieven doet men ook terwille van de van huizen. Het is een gevaarlijke bezigheid. Als men probeert verandering aan te brengen in het bestaande, zal blijken dat dat een levensbedreigende bezigheid is. Men kan het beter niet doen.

Prediker 10 : 10

10 Indien hij het ijzer heeft stomp gemaakt, en hij slijpt de snede niet, dan moet hij meerder kracht te werk stellen; maar de wijsheid is een uitnemende zaak, om *iets* recht te maken.

Waar het om gaat, is dat je niet al te lang moet doorgaan met werken met een botte bijl. Dat kost namelijk extra energie en kracht en dat is niet nodig. Men zou het ding scherp houden. Men zou wat inzicht hebben in de werkzaamheden waar men mee bezig is, om ze zo effectief mogelijk te doen en ook om ze te doen op de juiste tijd, in de juiste omstandigheden te doen. Daar is wijsheid voor nodig.

Prediker 10 : 11

11 Indien de slang gebeten heeft, eer der bezwering geschied is, dan is er geen nuttigheid voor den allerwelsprekendsten *bezweerder*.

Dit heeft met het bezweren van slangen te maken.

Psalm 58 : 4-6

- 4 De goddelozen zijn vervreemd van de baarmoeder aan; de leugensprekers dolen van *moeders* buik aan.
- 5 Zij hebben vurig venijn, naar gelijkheid van vurig slangenvenijn; zij zijn als een dove adder, *die* haar oren toestopt;
- 6 Opdat zij niet hore naar de stem der belezers, desgenen, die ervaren is met bezweringen om te gaan.

"Venijn" is gif. Slangengif is "*vurig venijn*". De "*belezer*" is dus iemand die de slang de les leest, die zodanig tot de slang spreekt, dat die slang beheerst wordt, onder controle gebracht wordt. Hoe het werkt weet ik ook niet, maar het werkt wel. De slang zou niet doof moeten zijn. De "*goddelozen*" worden vergeleken met een "*dove adder*". Die is niet te bezweren; je kunt er niks mee. Dat is ook zo met de goddelozen. Naar Bijbelse maatstaven zijn zij mensen die niet luisteren willen. Gelovigen daarentegen zijn degenen die hun oor wel neigen tot de Heer, omdat ze daardoor leven zouden ontvangen. (Jesaja 55) De mens in het algemeen zou luisteren, zou zich laten "*belezen*".

De "*allerwelsprekendste bezweerder*" hebben de vertalers er van gemaakt in vers 11. Het is eigenlijk jammer dat ze dat "*bezweerder*" er achter zetten, want het gaat natuurlijk om veel meer dan het

bezweren van slangen. De bedoeling is dat onze welbespraaktheid, het weten wat te zeggen, gebruikt zou worden en wel op tijd, van tevoren. Als het eenmaal gebeurd is, misgegaan is, dan hebben onze woorden en wijsheid geen zin meer en daarom is het onderdeel van de wijsheid dat men die op tijd weet te gebruiken.

Prediker 10 : 12

12 De woorden van een wijzen mond zijn aangenaam; maar de lippen van een zot verslinden hemzelf.

Eerder lazen we dat de mens zichzelf opeet als hij niet actief is, als hij niet werkt. Daar gaat het over lichamelijke bezigheid, maar hier gaat het over het spreken. Als men zotternij spreekt, dus als men geen wijsheid heeft, maar toch spreekt, dan verslindt men eveneens zichzelf. Dat gaat ten koste van de mens zelf. Daarom heeft men deze wijsheid, waarover het hele Boek spreekt, nodig om wijs en niet zot te zijn. De bedoeling is dat de mens die wijsheid actief zou toepassen en dat betekent bij gelegenheid spreken, want dat is de meest voor de hand liggende manier om wijsheid toe te passen. Dat doen we met de mond. De hele Bijbel door is dat het belangrijkste praktische lichaamsdeel van de mens. Het gaat in de eerste plaats om wat de mens zegt en daarna pas om wat hij doet en daarna om waar hij dat doet. "*De woorden van een wijze mond zijn aangenaam*" voor anderen. De woorden van een zot zijn voor de zot zelf het tegenovergestelde. Uiteindelijk kost het zijn eigen leven.

Prediker 10 : 13, 14

13 Het begin der woorden zijns monds is dwaasheid, en het einde zijns monds is boze delligheid.

14 De dwaas maakt wel veel woorden; *maar* de mens weet niet, wat het zij, dat geschieden zal; en wat na hem geschieden zal, wie zal het hem te kennen geven?

Waar het op uitdraait, al sprekende, "*is boze delligheid*". Een mooie uitdrukking vind ik dat. De dwaas luistert niet en denkt dus ook niet. Wat hij doet, is ongehinderd spreken. "Praten" heet dat in het Nederlands. Dat komt van het Hebreeuwse "*parat*" en betekent zoveel als "*een beetje rondstrooien*", "*rommel om zich heen smijten*". Praten is dus woorden verspillen, in tegenstelling tot spreken. "*De dwaas maakt wel veel woorden*" en is dus actief, maar de Prediker zegt: het leidt tot niks. Het begin daarvan is al dwaasheid en het wordt alleen maar erger, want de mens weet niet "*wat het zij dat geschieden zal en wat na hem geschieden zal*". Wij kennen de toekomst niet en er is

niemand die het ons kan vertellen. Het punt is dat wij wel kunnen spreken en onze opvattingen en resultaten van ons denken kunnen ventileren, maar of het wat waard is, zal de toekomst moeten uitwijzen.

Als gelovigen weten wij wat de toekomst ons brengen zal, wat het doel is waar wij naar onderweg zijn, maar puur hier onder de zon, en daartoe beperkt Prediker zich in het algemeen, weten we niet wat na ons geschieden zal. Dat is een term die al vele malen in de voorgaande hoofdstukken herhaald is en dat betekent dat er zoveel wijsheid niet is. Voor zover er wijsheid is en beschikbaar is, zou het zijn voor het leven van vandaag. Voor die grote filosofieën, die beschouwingen, is helemaal geen ruimte en het is ook niet wijs om zich daarmee bezig te houden.

Prediker 10 : 15

15 De arbeid der zotten maakt een ieder van hen moede; dewijl zij niet weten naar de stad te gaan.

Hier gaat het om de arbeid van de dwaas. Als de zot gaat werken, wordt hij alleen maar moe. Hij produceert niks, niet echt tenminste. Waarom? Omdat (= *dewijl*) "*zij niet weten naar de stad te gaan*". Kennelijk betekent de uitdrukking dat "*zij niet weten naar het doel te gaan*". Het is een prachtige uitdrukking. ^{Zie zijlijn 28} Dat het de betekenis heeft van onderweg zijn naar een doel, blijkt uit een parallel tussen vers 14 en vers 15, want het is eigenlijk dezelfde gedachte. In vers 14 gaat het om "veel woorden", maar staat er: "men kent toch de toekomst niet". In vers 15 gaat het om "arbeid", dus veel werk, maar "men kent het doel niet". Men weet niet waarheen men onderweg is en men zou dat, althans binnen zekere grenzen, wel degelijk weten. Dan is men wijs en heeft men die vele woorden niet nodig. In het Nederlands kennen wij de uitdrukking: "De waarheid behoeft niet veel woorden, de leugen daarentegen heeft er nooit genoeg." De waarheid is betrekkelijk simpel, maar veel woorden duidt meestal op zotternij en dat men niet weet waar men het over heeft. Als je weet wat de bedoeling is, dan kun je toch je werk beter inhoud geven. Dat is waar men wijsheid voor nodig heeft. Maar de zot heeft dat niet.

Prediker 10 : 16, 17

16 Wee u, land! welks koning een kind is, en welks vorsten tot in den morgenstond eten!

17 Welgelukzalig zijt gij, land! welks koning een zoon der edelen is, en welks vorsten ter rechter tijd eten, tot sterkte en niet tot drinkerij.

"*Tot in de morgen stond eten*" gaat over het houden van feestmalen, over feestvieren dus. Vers 16 staat tegenover vers 17, zodat je ziet dat het om parallellen gaat in deze verzen, waarin het nog steeds over activiteit gaat. Er zou toch wel degelijk het een en ander gedaan moeten worden. "*Niet tot drinkerij*" is "vergiftiging", want dat staat er eigenlijk. "Drinkerij" is dronkenschap, want de gedachte is, dat men wel actief zou zijn, dat men ook zou eten en drinken en zelfs vrolijk zijn, zoals we vele malen geleerd hebben, maar men zou wel de beperkingen kennen. Van de verantwoordelijkheden die men heeft, zou men zich bewust zijn. En speciaal geldt dit voor degene die verantwoordelijkheid dragen. Dus voor de koning en die heet meteen "*een zoon der edelen*". Iemand is edel, omdat hij zijn verantwoordelijkheden kent. Voor zijn eigen leven, maar ook naar anderen toe.

Prediker 10 : 18

18 Door grote luiheid verzwakt het gebint, en door slapheid der handen wordt het huis doorlekkende.

"*Door grote luiheid*" is "links" (= inactiviteit) uit vers 2. Het gaat uiteraard niet alleen om het huis, maar het geldt voor alles; voor het leven als zodanig. "*Het gebint*" zijn de balken, die het frame (het geraamte) vormen. Het zijn de spanten of balken, die het huis bijeenhouden. De term "gebint" is heel mooi en betekent eigenlijk zoveel als "de dingen die bij elkaar samenkomen, die elkaar vasthouden". Het mooiste zie je dat in de constructie van een koepel, waarbij die spanten allemaal in een punt samenkomen. Die houden de hele constructie op hun plek. Het heeft iets met samenkomen te maken. Het idee in dit vers is dat "het huis", dat er nou eenmaal staat, ook onderhouden zou moeten worden, want anders stort het vanzelf weer in. Het huis staat model voor heel het leven. Voor een dak geldt dat al helemaal, anders "*wordt het huis doorlekkende*". Maar zo is het in het leven ook. Dingen moeten in stand gehouden worden, want je kunt er niet van uitgaan dat wat er is, altijd zal blijven. Men moet er wat aan doen. Dat is eigenlijk waar het in ons leven om gaat. Wij voeren een strijd tegen het verderf. Een strijd tegen de dood dus eigenlijk en die verliezen we. Daar zouden we daarom niet al te veel aan doen, want het is niet de bedoeling dat heel ons leven alleen maar zou bestaan uit de strijd tegen het verderf. Om daarin de juiste balans te vinden, heb je wijsheid nodig. Eerder stond al: "*Als men de handen niet beweegt en men niks doet, eet men zichzelf op*". (Prediker 4 : 5) Dat komt op hetzelfde neer. Men zou wat doen om het leven en de omstandigheden inderdaad in stand te houden. Dat is ook de strekking van het volgende vers, al valt velen dat niet op.

Zijlijn 28

"Naar de stad gaan", in de Bijbelse betekenis, is eigenlijk het onderweg zijn naar het nieuwe Jeruzalem, het hemels Jeruzalem. Dat is het doel, een Nieuwe Scheping, een Nieuw Verbond, het Koninkrijk van Christus. Daar zou het menselijk leven op gericht zijn en daarom vind ik dit een prachtige uitdrukking.

Prediker 10 : 19

19 Men maakt maaltijden om te lachen, en de wijn verheugt de levenden, en het geld verantwoordt alles.

Waar "maaltijden" staat, staat het woord voor "brood" ("lechem"). Het woord "brood" wordt gebruikt als aanduiding van heel de maaltijd. Wij kennen dat o.a. van "brood en beker" en bedoelen het avondmaal, hetgeen een tamelijk grootse uitdrukking is voor een stukje brood en een slokje wijn. Men maakt brood, of maaltijden, om te lachen. Dat staat dus zwart op wit in de Bijbel. De wijn verheugt het leven en maaltijden zijn de hoogtepunten van de dag. De maaltijd in de Bijbel is niet alleen de uitbeelding van het leven, het geeft ook leven, men heeft nou eenmaal voedsel nodig. De maaltijd is tegelijkertijd ook de uitdrukking van gemeenschap. Het maal wordt samen gebruikt. Het komt nogal vaak in de Bijbel voor dat het woord "maaltijd" gebruikt wordt en dat een "feest" bedoeld wordt. Een feest zonder maaltijd, een feest waarbij je niks te eten of te drinken krijgt, kan gewoon niet.

Er staat bij: "en het geld verantwoordt alles". Dat moet zijn "het geld draagt alles". Om te eten en te drinken, een maaltijd te nuttigen, heeft men geld nodig en ook een feestje kost geld. Als we dat willen doen, dan moet dat wel kunnen. Het moet betaald kunnen worden. Als wij niet werken, als wij niet "aan de kost komen", dan hebben wij geen kost, eten dus. Er zit nog veel meer achter. Die maaltijden, brood en wijn, zijn begrippen die wij in nieuwtestamentische context ook kennen. Ze zijn uitbeelding van het Nieuwe Verbond en van onze vereniging met Christus. Ook daar is brood en wijn als uitdrukking van de gemeenschap waarin wij met hem leven. Ook daarvan kan gezegd worden: "het geld draagt alles", want wat vertaald is met "geld", dat is in werkelijkheid "zilver" en dat staat in de Bijbel voor de losprijs die voor ons betaald is. Overdrachtelijk gezien is onze positie, ook met Christus gezeten aan de maaltijd, gebaseerd op, of wordt gedragen door, het geld. Door de losprijs die van Godswege betaald is.

Wat hier verteld wordt, is dat men niet lui moet zijn. Men zou wel degelijk iets doen. Bezig zijn en dat heeft de Prediker in de voorgaande hoofdstukken uitdrukkelijk naar voren gebracht. Hij heeft zelfs gezegd, in 9 : 10: "Alles wat uw hand vindt om te doen, doe dat met uw macht", met volledige inzet dus. Zo komt men aan de kost en dus aan brood en wijn en aan deze maaltijden. Men zou leven, men zou iets doen en het resultaat daarvan is blijdschap en dat wordt uitgedrukt in eten en drinken. En andersom, eten en drinken zijn weer nodig om iets te doen en dus is het een pracht van een wisselwerking.

Prediker 10 : 20

20 Vloek den koning niet, zelfs in uw gedachte, en vloek den rijke niet in het binnenste uwer slaapkamer; want het gevogelte des hemels zou de stem wegvoeren, en het gevleugelde zou het woord te kennen geven.

Hier staat zoiets als "de muren hebben oren" en "die vogel vliegt weg en vertelt het door". En dus zouden we ons beheersen en inderdaad onze positie kennen. "Het gevogelte" en "het gevleugelde" is twee keer hetzelfde, net als "de stem wegvoeren" en "het woord te kennen geven". De gedachte is, dat men zich zou beheersen qua uitspraken en dat het onverstandig is dingen te zeggen tegen degenen die over ons gesteld zijn. Dat staat hier ook niet voor de eerste keer. Wij mensen zijn aards en zouden nederig zijn. Wij zouden - ook als gelovigen - onze plaats kennen en alle menselijke overheid onderdanig, dan wel onderworpen, zijn. (Titus 2 : 9; 3 : 1; Romeinen 13) Men zou de koning kunnen vloeken, omdat men het niet eens is met zijn beleid. Men zou de rijke, in de zin van de machtige, kunnen vloeken, omdat men het ook met hem niet eens is, maar het is maar de vraag wie het gelijk aan zijn kant heeft. In deze wereld gaat het echter niet om het gelijk, maar om de macht en daar moet je dus inderdaad in de praktijk rekening mee houden.

In de wereld, onder de zon, bestaat er geen waarheid. Alles in deze wereld is relatief. Het hangt er maar vanaf hoe je de dingen ziet, hoe je ze beleeft. Waarheid zoeken echter heeft rechtstreeks van doen met de dingen die boven de zon zijn. Terwijl wij in de wereld wellicht onrecht lijden, staat ons toch niks in de weg om waarheid te zoeken. Maar dat is iets van boven de zon, daar gaat het maar om. De apostel Paulus schrijft dit later ook aan de Korinthiërs:

1 Korinthe 6 : 7

7 Zo is er dan nu ganselijk gebrek onder u, dat gij met elkander rechtzaken hebt. Waarom lijdt gij niet liever ongelijk? Waarom lijdt gij niet liever schade?

Wat maakt het uit? Als er recht gedaan moet worden, zal dat een keer gebeuren. Dat is al meerdere malen in dit Bijbelboek naar voren gebracht. God zal afrekening houden. Van ons mag verwacht worden dat wij in alle nederigheid de adviezen volgen die ons door deze wijze Prediker hier in de Bijbel gegeven worden, waarbij we zoveel mogelijk van ons leven zouden genieten.

11. Prediker 11

Prediker 11 : 1-10

- 1 Werp uw brood uit op het water, want gij zult het vinden na vele dagen.
- 2 Geef een deel aan zeven, ja, ook aan acht; want gij weet niet, wat kwaad op de aarde wezen zal.
- 3 Als de wolken vol geworden zijn, zo storten zij plasregen uit op de aarde; en als de boom naar het zuiden, of als hij naar het noorden valt, in de plaats, waar de boom valt, daar zal hij wezen.
- 4 Wie op den wind acht geeft, die zal niet zaaien, en wie op de wolken ziet, die zal niet maaien.
- 5 Gelijk gij niet weet, welke de weg des winds zij, of hoedanig de beenderen zijn in den buik van een zwangere vrouw, also weet gij het werk Gods niet, Die het alles maakt.
- 6 Zaai uw zaad in den morgenstond, en trek uw hand des avonds niet af; want gij weet niet, wat recht wezen zal, of dit of dat, of dat die beide te zamen goed zijn zullen.
- 7 Verder, het licht is zoet, en het is den ogen goed de zon te aanschouwen;
- 8 Maar indien de mens veel jaren leeft, en verblijdt zich in die allen, zo laat hem ook gedenken aan de dagen der duisternis, want die zullen veel zijn; en al wat gekomen is, is ijdelheid.

Perikoop 13

- 9 Verblijd u, o jongeling! in uw jeugd, en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongelingschap, en wandel in de wegen uws harten, en in de aanschouwingen uwer ogen; maar weet, dat God, om al deze dingen, u zal doen komen voor het gericht.
- 10 Zo doe dan de toornigheid wijken van uw hart, en doe het kwade weg van uw vlees, want de jeugd, en de jonkheid is ijdelheid.

Hier staat dat wij eventueel zelfs dingen zouden doen tegen ons verstand in. Er wordt uiteengezet dat we dingen niet meteen "ziende op resultaat" zouden doen. In de Bijbel, zeker in het Nieuwe Testament is arbeid gericht op resultaat. Men zou loon uit ontvangen, maar hier staat: "Werp uw brood uit op het water, want gij zult het vinden na vele dagen". En nog een keer: "Geef een deel aan zeven, ja ook aan acht... want gij weet niet wat kwaad op de aarde wezen zal". Men zou dingen doen "om niet". De gedachte achter "werp uw brood uit op

het water" is dat het woord "brood" (een metonymie) gebruikt wordt voor "zaad", waaruit het is voortgekomen. Er staat "brood", maar bedoeld is zaad. Dat had jouw brood kunnen worden, maar je gooit het gewoon weg op het water. "Water" staat o.a. voor de veelheid van deze wereld. Het ongrijpbare, de massa, waarin je ook makkelijk onder kunt gaan of verdrinken. Dus dood kunt gaan. Er zit echter een belofte aan vast. Van dat wat geworpen wordt, keert iets terug. Men kan dingen doen die helemaal nergens voor bestemd zijn, maar ooit op een of andere wijze een resultaat opleveren. Bijvoorbeeld doordat je er zelf van leert of ervaring mee opdoet, die je later gebruiken kunt. Het punt is dat men dingen zou doen, omdat men daartoe gedreven wordt, omdat men het wil. Dat is eigenlijk het idee. Men vindt het nog bij kunstenaars of schrijvers van boeken en gedichten, maar ook bij muzikanten. Men doet het gewoon. Wellicht zonder dat het ergens een uitwerking heeft, maar op de mens zelf heeft het wel degelijk een uitwerking en daar gaat het maar om. Het is een soort van stofwisseling. Er zit iets in en dat moet er op een of andere wijze uit. Dat is dan ook noodzakelijk. Vandaar dat de individuele vrijheid van de mens het hoogste goed is dat hij heeft. Vrijheid om iets te kunnen doen dat nergens toe dient. Dat niet past in het economisch of maatschappelijk systeem. Het is gezond voor de mens dat wat er in zit er ook gewoon uit komt. Dat geeft de mens in werkelijkheid vrede en blijdschap.

Zo werkt het leven van een kind van God op het hogere niveau van het geestelijk leven net zo goed. De geest inspireert gelovigen om iets te doen. Dat gebeurt via ingeving. Stel nou, dat we bij alles wat we doen eerst nadenken of het wel nuttig is, of het niet teveel kost, of het wel rendement oplevert, of we er wel tijd voor hebben en of het niet ongezond is. Ja, dan komt er dus niks van terecht. We zouden dingen doen, die zo in ons opkomen. Aan de andere kant zouden wij niet leven uit gevoel en ook niet al te impulsief. Voor dat doel worden we onderwezen uit het Woord Gods. Niet alleen in verband met ons geestelijk leven, maar ook in verband met ons aardse leven. In ons beheerste leven, voorzien van alle wijsheid, die wij uit het Woord opdoen, zou de ruimte zijn voor die gedrevenheid. Als de Heer toch Zijn Leven in ons zou leven, als de Geest ons zou leiden, betekent het dat er van binnenuit bepaalde drijfveren in ons zijn. Als we geleerd hebben zo te leven als de Prediker het uiteenzet, dan is het niet zo moeilijk om daar ruimte aan te geven in ons leven. We hebben het van de Heer ontvangen en waar het gestalte krijgt in ons leven, dus tot uitdrukking komt, daar verandert het ons hart en worden wij veranderd. Daarom ben ik dankbaar dat ik vanavond voor u mag staan. Of het bij u wat uithaalt? Dat hoop ik, maar voor mij haalt het in ieder

geval wat uit. Het is ontvangen en uitleven. Dat hoeft niet noodzakelijk op deze manier. Als het maar tot uitdrukking komt in ons leven.

Als men die heerlijkheid, het Woord Gods, alleen ontvangt en niet uitleeft, dan blijft het er in. Dan wordt men waterzuchtig. Een Farizeeër, dus levend onder de wet, wordt "een waterzuchtig man" genoemd in Lukas 14 : 2 Deze Farizeeër was vol met "water", namelijk met het "Woord Gods". Maar je gaat er wel aan dood, als dat er alleen maar in gestopt wordt, zonder dat het een uitwerking heeft. De Here Jezus omarmde hem daarom en wrong hem uit als het ware. De Leidse vertaling zegt het zo in vers 4: "Toen zij zwegen, vatte hij hem aan, genas hem, liet hem weer los." Hij werd ter plekke weer gezond. De bedoeling is dat het Woord Gods erin én eruit gaat. Dan praktiseert men de dingen die men gehoord of geleerd heeft. Daardoor wordt "de inwendige mens vernieuwd van dag tot dag". (2 Korinthe 4 : 16) Het gaat om het ontvangen in het hart en het uitleven in de praktijk, dáár verandert het ons. Dat is het resultaat in onszelf, in onze eigen inwendige mens. In wie wij zijn. Het bepaalt wie wij in het hart zijn. En dat hart zal van Godswege geoordeeld worden.

"Wat de uitdrukking "aan zeven, ja ook aan acht" letterlijk betekent, weet ik niet. De algemene gedachte is, dat het een Hebreeuws idioom is ter aanduiding van de toekomst. Dat komt later. Dat zeven of acht de toekomst is, kan ik me goed voorstellen. Ik denk dan meteen aan het duizendjarig rijk en bij acht denk ik aan de Nieuwe Schepping. Bij "zeven en acht" samen, denk ik dus gewoon aan het Messiaanse Rijk, het eeuwige Koninkrijk van Christus. Er zijn ook andere opvattingen over. Er zijn er die zeggen dat men zou moeten zorgen voor andere mensen. Een stuk of 7, 8 wellicht. De strekking van het vers is echter duidelijk genoeg, namelijk "geef een deel". In de Statenvertaling is woord "deel" dikwijls het woord voor een "gave", een cadeau. Geef het weg. Geef gaven, zonder er wat voor terug te willen ontvangen. Stel dat niet uit "want gij weet niet wat kwaad op de aarde wezen zal". Onder vers 2 staat in mijn Bijbel een verwijzing naar:

2 Korinthe 9 : 10

10 Doch Die het zaad den zaaier verleent, Die verlene ook brood tot spijs, en vermenigvuldige uw gezaaisel, en vermeerdere de vruchten uwer gerechtigheid;

Het maakt in 2 Korinthe deel uit van twee hoofdstukken, die in feite niet anders zijn dan de aanbeveling van de collecte. De inzameling voor de arme Christenen in Jeruzalem. Dat is ook het "werk des Heren".

De gedachte is dat wanneer wij iets geven, terwille van de Heer in elk geval, dat Hij dat uiteindelijk op een of andere wijze beloont. Maar ik zou niet weten waarom niet reeds hier in dit leven. Daar ken ik voorbeelden genoeg van. Niet alleen uit mijn eigen leven, maar ook van mijn ouders. Het is een wetmatigheid, die in het algemeen geldt, ook in deze oude wereld, onder de zon. Men zaait en komt het wel weer tegen. Dat is ook wat vers 3 zegt.

Prediker 11 : 3

3 Als de wolken vol geworden zijn, zo storten zij plasregen uit op de aarde; en als de boom naar het zuiden, of als hij naar het noorden valt, in de plaats, waar de boom valt, daar zal hij wezen.

Water verdampt en stijgt op, maar op een gegeven moment valt het weer naar beneden, in plasregens zelfs. Er komt wat, of zelfs veel, van terug. Hiermee komt de Prediker bij de gedachte dat men er zelf toch geen invloed op heeft. Men kan het niet beheersen, het niet besturen. Men heeft het niet onder controle. Wij moeten leren dat het niet te controleren valt en dus maar afwachten hoe het komt. De boom valt een keer om, vroeg of laat. Waarheen? Wie zal het zeggen. Je weet het niet. We moeten maar afwachten.

Prediker 11 : 4, 5

4 Wie op den wind acht geeft, die zal niet zaaien, en wie op de wolken ziet, die zal niet maaien.

Het meest gunstige tijdstip komt toch niet, dus laat maar gaan. Als je te lang nadenkt of je dingen wel zou doen of niet, doe het dan maar niet. Er komt toch niks van terecht dan. Dat bespaart ons veel zorgen. Dat geldt voor de prediking van het Woord net zo goed. Als je eerst wacht tot je goede aarde vindt (de gelijkenis van de zaaier uit Mattheüs 13) dan vind je die niet. Je kunt beter maar wat rondstrooien en als het goede aarde is, komt het wel op en als het geen goede aarde is dan niet. Je kunt dat in ieder geval niet beheersen. Je moet het gewoon doen en je er verder geen zorgen over maken. "Wie op de wolken zit, die zal niet maaien", vinden we terug in Johannes 3 : 8: "De wind blaast, waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid; maar gij weet niet, van waar hij komt, en waar hij heen gaat, alzo is een ieder, die uit den Geest geboren is". De wind - de Geest - doet wat Hij wil. Je weet niet van waar Hij komt, noch waar Hij heen gaat. Je hebt er geen grip op, maar Hij doet zijn werk. God doet Zijn werk. Hij heeft Zijn plan en voert dat uit. Dat betekent dat wij als mensen zouden beseffen wie wij zijn,

namelijk "uit de aarde aards". Het verstandigste is om ons te onderwerpen aan de Heer en Zijn Woord, om te leren omgaan met de onregelmatige omstandigheden van heel het leven.

Prediker 11 : 5

- 5 Gelijk gij niet weet, welke de weg des winds zij, of hoedanig de beenderen zijn in den buik van een zwangere vrouw, also weet gij het werk Gods niet, Die het alles maakt.

Men weet "het werk Gods niet, Die het alles maakt". Men kan de dingen niet voorspellen en dat stond in het vorige hoofdstuk ook al, in vers 14: "Wat het zij dat geschieden zal en wat na hem geschieden zal"? Zo blijft het dus altijd.

Prediker 11 : 6

- 6 Zaaï uw zaad in den morgenstond, en trek uw hand des avonds niet af; want gij weet niet, wat recht wezen zal, of dit of dat, of dat die beide te zamen goed zijn zullen.

De "morgenstond" en "des avonds" zijn ongetwijfeld in de eerste plaats de ochtend en de avond in ons leven. "Zaaï uw zaad" dus als je jong bent, maar doe het ook nog als je oud geworden bent, een leven lang dus. Gewoon mee door blijven gaan, want je weet niet of die beide tezamen goed zijn zullen. Je weet niet wat er van terecht komt. Het maakt ook verder niet uit, want wat wel uitmaakt is hoe de Heer erover denkt en hoe Hij er mee om gaat. We moeten het aan Hem overlaten. Men weet niet wat goed is; "wat recht wezen zal, of dit, of dat", of misschien allebei. Het eindresultaat van alles, ook van onze levens, zal pas in de toekomst gezien worden.

Prediker 11 : 7

- 7 Verder, het licht is zoet, en het is den ogen goed de zon te aanschouwen;

Licht staat niet alleen voor blijdschap, maar ook voor wijsheid. Blijdschap is alleen waar wijsheid is. Men moet licht hebben om blij te zijn. Licht en zon staan voor waarheid, wijsheid en daaruit voortvloeiend blijdschap. Daar is ruimte voor relativering, want als je de waarheid kent, dan ken je ook de relativiteit van onze positie in een wereld waarin die waarheid eigenlijk niet is. Maar wij kennen de waarheid via de Here Jezus Christus en via het Woord van God en daarom kennen wij ook humor. Kijk maar onder de volkeren. De meeste humor vind je waar men de Heer het beste kent. In Christelijk orthodoxe kring, waar men

de waarheid dus niet kent, al noemt men zich Christen, is geen ruimte voor humor. Daar verwacht men het ook niet. Maar waar men de genade Gods kent, daar is reden tot blijdschap. Daar is ook ruimte om te lachen.

Prediker 11 : 8

- 8 Maar indien de mens veel jaren leeft, en verblijdt zich in die allen, zo laat hem ook gedenken aan de dagen der duisternis, want die zullen veel zijn; en al wat gekomen is, is ijdelheid.

Als de mens veel jaren leeft en zich verblijdt in al het goede in die jaren, dan staat er toch achteraan: "zo laat hem gedenken aan de dagen der duisternis, want die zullen", net zo goed, "veel zijn". Het zal blijken dat al wat gekomen is, maar tijdelijk was en voorbij gegaan is. Alles gaat voorbij en wij ook. Dat is relativieren en dus ook humor. Wat er ook voorbij gaat, in zichzelf is het leeg. De volheid van het een en ander zal ons geopenbaard worden in de toekomst. We moeten ons nu met weinig tevreden stellen. Met minder dan wij kunnen bedenken. Daarin zit ons probleem. Wij kunnen ons alles voor de geest halen, ons een leven voorstellen helemaal gevuld met van alles en nog wat. Alleen zo'n leven hebben wij niet en het bestaat ook niet. Maar waar wij onze verwachting op de Heer stellen, op Zijn beloften, Zijn Woord, het leven dat Hij geeft, daar hebben wij geen moeite met dit lege leven hier. Hij is degene die het vult en al is het dan misschien vandaag niet vol, ooit zal het wel vol zijn. Ons te realiseren dat ons bestaan onder de zon, als zodanig in zichzelf, leeg is, brengt positieve gedachten mee, namelijk dat wij gevuld zouden worden met dingen die van boven de zon komen. Met het Woord Gods. De mens is een hol vat. Wij moeten gevuld worden met wat de Heer ons geeft, anders hebben wij een leeg bestaan hier onder de zon.

Prediker 11 : 9

- 9 Verblijd u, o jongeling! in uw jeugd, en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongelingschap, en wandel in de wegen uws harten, en in de aanschouwingen uwer ogen; maar weet, dat God, om al deze dingen, u zal doen komen voor het gericht.

Men zou zich niet zoveel zorgen maken en "zich vermaken", vooral als men jong is. Daarbij zou de jonge mens leren "te wandelen in wegen uws harten". Tegen dat men volwassen wordt, moet men zijn eigen wegen kunnen bewandelen en dat moet men dus leren. Een essentieel

kenmerk van het kind zijn, is dat het kind ontvankelijk is en dus gericht is op leren. Voor ouderen zou dat ook zo moeten zijn. Als je een beetje gezond oud wil worden, dan is het belangrijkste wat je zou moeten doen, blijven studeren. Blijven leren, blijven onderzoeken. In ieder geval blijven leren. Als je niks meer leert, ben je oud en als je niks meer wilt leren, ben je eigenlijk al stokoud.

De mens wordt geacht een hol aarden vat te zijn, dat gevuld zou moeten worden. God formeerde Adam, de mens, uit het stof van de aardbodem en blies daarna in hem iets, dat vertaald is met "adem". Ik zou het vertalen met "geest", maar dat is ook niet helemaal correct. God blies in hem die geest, de "neshama", dat is het beginsel, de basis van leven. Daardoor werd dat "ademvat" levend: *"Alzo werd de mens een levende ziel"*. (Genesis 2 : 7) Het normale woord voor "geest" in het Hebreeuws is "ruach" en dat staat voor het denken en weten van de mens, voor zijn geestelijke, intellectuele activiteit, voor zijn studeren, denken en verzamelen van informatie. De actieve mens, die zich beweegt, die wat doet in zijn praktische leven, heet "de ziel". ([Zie ook de studie "Geest, ziel en lichaam"](#))

De geest van de mens is het denken, is de verzamelde informatie waarover de mens beschikt. Het is zijn geheugen. Een baby denkt niet en weet niks, dat wordt pas later gevormd. Die vorming van die geest wordt in belangrijke mate bepaald door de "aard van het vat" en daarna door de praktijk van zijn leven. Het wordt bepaald door zijn lichaam en al wat erin zit. Het wordt bepaald door zijn ziel, namelijk hoe het leven zich ontwikkelt, hoe de omstandigheden zijn. Daaruit ontstaat geest. Aan het eind van de rit verdwijnt het lichaam. Het "keert tot stof weder". (Genesis 3 : 19) De ziel daarmee ook, want de mens is niet meer actief in dit leven hier. Wat overblijft is geest en die "keert weder tot God die hem gegeven heeft". (Prediker 12 : 7) Dus keert hij terug naar waar hij vandaan komt en waardoor hij ontstaan is.

Het resultaat van ons leven is die geest. Die gaat eventueel naar een dodenrijk, of eventueel naar de hemel. Dus ná "het levensbeginsel", dat God in begin in "het holle vat" blies, is er de vorming van die geest en daar is een mens zelf verantwoordelijk voor. Wat betreft de geest van een kind, zijn de ouders daar in hoge mate verantwoordelijk voor. Het eerste deel in ieder geval en dat is ongetwijfeld het belangrijkste deel, volgens de Bijbel. Bij gebrek aan geest, en dus bij gebrek aan kennis en denkvermogen, bij gebrek aan ervaring, maar dat is ook kennis, staat het kind onder de ouders en verzorgers. Waar het om

gaat is het "ouderbeginsel" als zodanig. Dat geldt niet alleen voor het kind, want het gaat hier in Prediker over de "jongeling in zijn jeugd". Het wordt gezegd tot degenen die geen kind meer, maar ook nog niet oud zijn. In de Bijbel kom ik tot de conclusie dat "een jongeling" een jaar of veertig kan zijn. Er zijn zoveel Schriftplaatsen waaruit dat volgt. "Jongelingschap" is de eerste helft van het leven. Het idee is namelijk dat het leven van de mens in twee delen verdeeld is. Het begint met klein en het groeit op, het wordt groter en het ontwikkelt zich. Daarna gaat het over een hoogtepunt heen en gaat het bergaf.

Wanneer men in de kracht van zijn leven is, laat ik maar zeggen dat men 40 is of zoets, zou men zich vermaken, zou men ondernemend zijn. Zou men doen wat men zou willen doen. Daarna gaat het vermoedelijk niet meer. Die kans is groot, maar in ieder geval komt er een tijd, als men tijd van leven heeft, dat het echt niet meer gaat. Het houdt dan op en daarom worden deze dingen gezegd. Hoe eerder je de dingen geleerd hebt, hoe eerder je de ervaring hebt opgedaan, hoe langer je er plezier van zult hebben. Dus... als je jong bent, moet je actief zijn. Er zijn echt dingen in mijn leven die ik gedaan heb, die ik waarschijnlijk niet meer kan, en waar ik de moed eigenlijk niet meer voor kan opbrengen, maar ik ben dolblij dat ik ze gedaan heb en ook nog op tijd. Er zijn ook andere dingen die ik eigenlijk wel had willen doen en waar ik spijt van heb dat ik ze niet gedaan heb, want het is nou echt wel te laat. Emigreren bijvoorbeeld. Dat had ik moeten doen. Daar heb ik ook vroeger wel over nagedacht. Toen durfde ik niet en zag er tegenop. Misschien had ik het ook wel niet gekund, maar achteraf heb ik wel eens gedacht: wat jammer.

Als men wat wil, zou men het doen als men jong is en vooral jong ervaring op wil doen. Als er dan wat misgaat, geen probleem. Men kan nog terug, men heeft nog mogelijkheden. Men kan nog een ommezwaai maken, een andere weg inslaan. Dat is allemaal nog simpel. Als je twintig of dertig bent en je wordt ontslagen, en je kunt geen werk meer vinden, dan kun je altijd nog een ander vak leren. Maar als je vijftig bent, wordt het een heel ander verhaal. Je krijgt gewoon de kans niet meer en waarschijnlijk kun je het ook niet meer. Je leeft al zo gevormd, zit al zo vast, ook in je denken, in bepaalde leefpatronen, dat een dergelijke omschakeling niet meer kan.

Vers 9 besluit met: *"maar weet, dat God, om al deze dingen, u zal doen komen voor het gericht"*. Het beginsel, het meest elementaire is, dat als er een God is, men die zou dienen, en als men die niet dient, wel, dan zal men van Godswege geoordeeld worden. Dat gegeven, is

over heel de wereld, en in alle godsdienst en religies, bekend. De enige reden waarom een mens niet wil geloven dat er een God is, is omdat hij niet wil beseffen dat hij zich voor die God eenmaal zal moeten verantwoorden. En dus maakt hij zich wijs dat er geen God is, dan hoeft hij zich daarna ook niet te verantwoorden. Dat heet "struisvogel-politiek". Men steekt de kop in het zand. De mens zou daarom zo leven zoals hier staat en daarbij God kennen en weten dat God is "een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten", én ook dit: "er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem", zoals de apostel Paulus in Hebreëen 4 : 13 noteert.

Prediker 11 : 10

10 Zo doe dan de toornigheid wijken van uw hart, en doe het kwade weg van uw vlees, want de jeugd, en de jonkheid is ijdelheid.

Dat wat hier vertaald is met "toornigheid", dat is eigenlijk het woord voor "zorg". Men zou, als men jong is, zich geen zorgen maken. Er is weinig om zich zorgen over te maken, omdat men over het algemeen voldoende reserve heeft, kracht heeft, en tijd heeft om eventuele misstappen alsnog te corrigeren. "Zorg" heeft altijd te maken met angst voor de toekomst. Vandaag lukt het wel, maar morgen en overmorgen... Dat is angst voor de toekomst. Als men jong is, heeft men weliswaar veel toekomst, maar ook nog vrij lang de tijd om aan die toekomst inhoud te geven. Er blijft alle tijd en dus: "doe dan die zorg wijken van uw hart en doe het kwade weg van uw vlees". Mijn conclusie is dat "het kwade" hier "die zorg" is. Men zou zich geen zorgen maken over de toekomst in het algemeen. Het Nieuwe Testament zegt het ook, o.a. in:

1 Petrus 5 : 7

7 Werpt al uw bekommernis op Hem, want Hij zorgt voor u.

Wij maken ons zorgen, omdat wij verstand hebben. We kunnen over "morgen" nadenken, kunnen ons daar een idee van vormen en krijgen daar problemen mee. We brengen dat bij de Heer, want uiteindelijk is onze toekomst in Zijn Hand: "[I Know Who Holds Tomorrow](#)" zegt het lied. In het Nederlands (vertaling door Johan Th. Bos) is dat geworden: "[Ik vertrouw op Hem voor morgen](#)" (N.B.C. nr. 23).

Vervolgens staat er: "want de jeugd, en de jonkheid is ijdelheid". Daar is niks mee mis. Net zo min als het mis is dat dit Boek opent met "alles is ijdelheid". Zo is het nou eenmaal. Maak je niet teveel zorgen. De

Prediker heeft in de voorgaande elf hoofdstukken toch voldoende uitgelegd dat men dat toch niet in de hand heeft? En bovendien, wat voor zinnigs of serieus zou een mens nou in zijn leven tot stand brengen? Het antwoord is niks, want er is helemaal niks zinnigs bij. Het is al ijdelheid.

Het enige dat telt is dat we ons hart vullen met het Woord Gods, vervolgens uit het hart leven en daarin onze blijdschap en vrede vinden, en daarvoor zullen we door de Heer beloond worden. Ná dit leven. Dat is het hele verhaal. Meer is er aan dit leven niet. Het is meteen ook het einde van alle filosofie, lijkt mij. En dus men zou levenservaring opdoen. Men zou leren. Men zou wijsheid opdoen.

Zijlijn 29

[Carl Stuart Hamblen](#)

had dit lied in beginsel uit Prediker 12. Het gaat over een huis dat aftakelt, waarvan je uiteindelijk kunt zeggen: het is wel een slecht huis. Je zakt door de vloeren, de ramen sluiten niet en meer van dat alles. Maar ja, ik woon er ook niet meer. "I don't live here anymore". Schitterende tekst. Zulke liederen kennen wij in het Nederlands niet. Als je ze vertaalt, zodanig dat ze te zingen zouden zijn, dan zou niemand het in het Nederlands willen zingen, omdat de Nederlander zo niet tegen het leven en zijn eigen bestaan aankijkt.

12. Prediker 12

Prediker 12 : 1-14

- 1 En gedenk aan uw Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van dewelke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in dezelve.
- 2 Eer dan de zon, en het licht, en de maan, en de sterren verduisterd worden, en de wolken wederkomen na den regen.
- 3 In den dag, wanneer de wachters des huizes zullen beven, en de sterke mannen zichzelf zullen krommen, en de maalsters zullen stilstaan, omdat zij minder geworden zijn, en die door de vensteren zien, verduisterd zullen worden;
- 4 En de twee deuren naar de straat zullen gesloten worden, als er is een nederig geluid der maling, en hij opstaat op de stem van het vogeltje, en al de zangeressen nedergebogen zullen worden.
- 5 Ook *wanneer* zij voor de hoogte zullen vrezten, en dat er verschrikkingen zullen zijn op den weg, en de amandelboom zal bloeien, en dat de sprinkhaan zichzelf een last zal wezen, en dat de lust zal vergaan; want de mens gaat naar zijn eeuwig huis, en de rouwklagers zullen in de straat omgaan.
- 6 Eer dat het zilveren koord ontketend wordt, en de gulden schaal in stukken gestoten wordt, en de kruik aan de springader gebroken wordt, en het rad aan den bomput in stukken gestoten wordt;
- 7 En dat het stof wederom tot aarde keert, als het geweest is; en de geest weder tot God keert, Die hem gegeven heeft.
- 8 Ijdelheid der ijdelheden, zegt de prediker; het is al ijdelheid!
- 9 En voorts, dewijl de prediker wijs geweest is, zo leerde hij het volk nog wetenschap, en merkte op, en onderzocht; hij stelde vele spreuken in orde.
- 10 De prediker zocht aangename woorden uit te vinden, en het geschrevene is recht, woorden der waarheid.
- 11 De woorden der wijzen zijn gelijk prikkelen, en gelijk nagelen, diep ingeslagen van de meesters der verzamelingen, die gegeven zijn van den enigen Herder.
- 12 En wat boven dezelve is, mijn zoon! wees gewaarschuwd; van vele boeken te maken is geen einde, en veel lezens is vermoeiing des vleses.
- 13 Van alles, wat gehoord is, is het einde van de zaak: Vrees God, en houd Zijn geboden, want dit *betaamt* allen mensen.

14 Want God zal ieder werk in het gericht brengen, met al wat verborgen is, hetzij goed, of hetzij kwaad.

Dat men die Schepper zou gedenken was feitelijk al in vers 9 van het vorige hoofdstuk gezegd. Dus wat hier naar voren gebracht wordt, is min of meer een herhaling. Wat er aan toegevoegd wordt, is dat men dit gedenken van de Schepper zou doen "eer dat de kwade dagen komen". Dus "in uw jeugd"; als jongeling, vóórdát de jaren naderen waarin je zegt: ik heb daar geen zin in, geen "lust" meer in. "Lust" staat in de eerste plaats voor "levenslust". Voor dynamiek, ondernemingslust. Dat heb ik nagevraagd aan Freud en beter ga ik het niet uitleggen. Als men jong is, leert men nog wat. Dan weten we nog van toen; toen dat, toen dit. Dat heeft indruk gemaakt. De eerste keer dat ik naar Zuid-Afrika ging, in 1983, weet ik nog heel goed. De andere keren weet ik niet zo precies meer. Hoe ouder men wordt, hoe minder nieuwe impressies men opdoet, hoe minder men bijleert, dat is onvermijdelijk. Begrijp me goed, je moet hier natuurlijk niet uit concluderen dat je het gedenken van de Schepper niet meer moet doen als je oud bent. Maar het betekent vooral dat je dat vroeg moet doen. Dat heeft uitwerking op je leven, dan kan het inhoud geven en dat maakt je tot wie je moet zijn of tot wat je ooit zult zijn. Want na een bepaalde leeftijd verandert er gewoon niks meer. Dan word je alleen nog maar ouder.

Ik vind het zo'n prachtig Schriftgedeelte, met een beetje leedvermaak. Het is een ironisch, misschien wel cynisch Schriftgedeelte. De schrijver put zich namelijk uit in het op lyrische wijze, via metaforen, beschrijven van het verouderings- en zelfs het stervensproces. Hoezo het positieve zoeken? Het gaat alleen maar naar beneden. De Prediker beschrijft het uitgebreid. Als je je dat realiseert, kun je er vervolgens ook om lachen of er over zingen, zoals [Stuart Hamblen doet met "This Old House"](#). ^{Zie zijlijn 29} Dat kan alleen maar door oude mensen gezongen worden, meestal mannen. Die dan op komische wijze hun eigen aftakeling bezingen. Maar wat maakt het uit? Men gaat naar de Heer toe. Men is een kind van God, men is gevuld met het Woord Gods. Daarmee met het Leven Gods, het leven van Christus. Wat kan er nog gebeuren? Ja, het gaat slechter. Men heeft langzamerhand een stok nodig of krukken. Men heeft overal littekens van al de operaties die men ondergaan heeft. Men draagt een pruik, omdat men kaal is. Als je jezelf serieus neemt, dan neem je de Heer niet serieus genoeg meer. En andersom, als je de Heer serieus neemt, dan neem je jezelf niet meer serieus en zo hoort het ook. Men zou zich realiseren dat het leven tijdelijk is. Niet alleen in de zin dat het zomaar van de ene dag op de

andere voorbij kan zijn, maar gewoon: het is maar tijdelijk. Men zal er rekening mee houden. Als je dat je bewust bent, dan neem je jezelf al niet meer zo serieus. "[Kom Kees, het is maar tijdelijk](#)" zegt het lied. Het leven gaat voorbij.

Van Godswege hebben wij de belofte dat het hier afloopt. Dat wij verlost zullen worden van dit aardse lichaam. De normale aftakeling van de mens is dat hij oud wordt en zijn kracht verliest. Hij kan veel dingen niet meer. Dat vinden wij erg, maar het leuke is, wij hebben de belofte dat ons "burgerschap ("wandel") in de hemel is" en op grond daarvan verwachten wij de Zaligmaker, "die ons vernederd lichaam veranderen zal" en "gelijkvormig zal maken aan Zijn heerlijk Lichaam". (Filippenzen 3 : 20, 21) Het is uiteindelijk een zegen. Zwart-wit gesteld is dus de dood een zegen, omdat het een einde maakt aan het bestaan van het leven van een zondaar. Want "wie gestorven is, is gerechtvaardigd van de zonde". (Romeinen 6 : 7) De blijde boodschap, die er overheen komt, is: "Eén is voor allen gestorven en dus zijn we allen gestorven". (2 Korinthe 5 : 15) Wat klagen we daarna dan nog?

De Prediker beschrijft de menselijke aftakeling in de volgende verzen, met een pracht van een opsomming en vol met metaforen.

Prediker 12 : 2

2 Eer dan de zon, en het licht, en de maan, en de sterren verduisterd worden, en de wolken wederkomen na den regen.

Na regen kwam er toch weer zonneschijn? Maar hier niet. Na regen komen de wolken; het gaat gewoon door. Het wordt niet meer licht. De zon en het licht staan voor leven in het algemeen, maar licht staat ook voor blijdschap. Het licht is zoet en het is voor de ogen goed om de zon te aanschouwen. Het heeft met blijdschap in het leven te maken. Als je geen blijdschap (licht) hebt, is het donker. Maar licht is ook wijsheid. Als men wijs is, is men immers verlicht. In het licht leert men de dingen zien. Waaruit maar weer volgt, wat we in de voorgaande hoofdstukken ook gezien hebben, dat het eigenlijk onmogelijk is om werkelijk blij te zijn zonder kennis. Men zou wijs worden, onderwezen worden en daar zijn blijdschap uit putten. Waar halen die oude mensen hun blijdschap en hun lach vandaan? Ze weten waar ze naartoe gaan en dat de weg daar naartoe niet zo lang meer is als vroeger. Men zegt met blijdschap: "I'm going home"; "ik ga naar huis". Als je niet "naar huis" gaat, dan is er niks om blij te zijn. Dan word je oud en chagrijnig. Wat heb ik nog te verwachten? Waar zou ik mij nog in moeten verblijden dan?

De zon, het licht, de maan en de sterren gaan een keer uit. Bovendien, zoals gezegd, als men werkelijk oud is, leert men niet meer en naarmate men ouder wordt, leert men minder. Zo gaat dus langzamerhand het licht uit en daarmee verdwijnt de blijdschap. Men zou dus die blijdschap, die te vinden is in het "Woord des Heren", ruim op tijd zoeken. Vóóordat "de wolken wederkomen, na de regen", zou men de Schepper zoeken. Voordien zou men zich door Hem laten onderwijzen, want het weer wordt steeds slechter en het licht gaat langzaam uit.

Prediker 12 : 3

- 3 In den dag, wanneer de wachters des huizes zullen beven, en de sterke mannen zichzelf zullen krommen, en de maalsters zullen stilstaan, omdat zij minder geworden zijn, en die door de vensteren zien, verduisterd zullen worden;
- 4 En de twee deuren naar de straat zullen gesloten worden, als er is een nederig geluid der maling, en hij opstaat op de stem van het vogeltje, en al de zangeressen nedergebogen zullen worden.

De "wachters des huizes" blijkt de aanduiding te zijn van "de armen en handen", mede vanwege "en de sterke mannen zichzelf zullen krommen". Dat zijn kennelijk de benen. Je hebt bijvoorbeeld oude mannetjes met kromme benen. Men zakt er uiteindelijk doorheen. Oude handen beven van de ouderdom. De spierkracht is niet meer goed onder controle. Je moet er een beetje om kunnen lachen, maar het betekent wel dat het de mogelijkheden van de mens beperkt. Hij kan niet alles meer zomaar even doen. Hij moet dingen met aandacht doen en met zorg en dat hoefde vroeger niet op die manier. Daarom: zolang je "goede benen" hebt, moet je bergen beklimmen, als je dat tenminste had willen doen, want de tijd komt dat je dat niet meer kunt.

De "maalsters" zijn de tanden waarmee wij ons voedsel moeten verwerken. Men kan niet meer goed kauwen en daarmee ook niet meer goed verteren. Dat betekent dat de dingen die men in zich opneemt, niet goed meer verwerkt worden. Ik heb het nu even niet meer over letterlijk voedsel. Men hoort dingen, ziet dingen, maar het dringt niet meer goed door. Er blijft te weinig van hangen. Men is niet ontvankelijk meer. Zo gaat het verhaal verder, want "de vensteren", zijn uiteraard de ogen, die tussen onze oogleden, "de vensters", door kijken vanuit de oogkas. Ze worden verduisterd. Logischerwijze moeten dan "de twee deuren" de oren zijn. Zowel het gezichtsvermogen als het gehoor gaan achteruit. Maar alle drie, gebit, ogen en oren, duiden er op dat men niet meer ontvankelijk is. Dat betekent niet zozeer dat men niet

meer hoort of ziet, maar het dringt gewoon niet meer door. Vandaar dat men als een kind moet worden. Bij kinderen zijn alle zintuigen 100% actief en daar zou men gebruik van maken, want dan is men wel ontvankelijk.

De beschrijving van "de twee deuren naar de straat die gesloten worden", in vers 4, wil zeggen dat men niet meer hoort wat er gebeurt. Dat "maling" heeft van doen met het malen van koren. Het bereiden van de maaltijd dus. Zo hangt dat samen: maaltijd, malen. Het bereiden van een maaltijd is in de symboliek de uitdrukking van heel het actieve leven van de mens, zoals we al eerder besproken hebben i.v.m. "brood en beker". Dat is het leven van de mens. Als er slechts "een nederig geluid der maling is", dan is men zich niet meer goed bewust van wat er allemaal gebeurt. Zo is het ook dikwijls. Aan die mensen gaat een boel voorbij. Dingen die wereldschokkend zijn, zijn voor oudere mensen dikwijls helemaal niet wereldschokkend. Mede uit ervaring natuurlijk, in de zin van "het gaat wel weer over en voor mij privé maakt het verder toch niks uit". Je kunt het positief of negatief uitleggen, maar het is gewoon het verschijnsel als zodanig. Er gaat van alles dicht en het licht gaat uit. Het gebit is er niet meer. Het gebeurt letterlijk enerzijds, maar het is symbolisch voor hoe het werkelijk met de mens gaat. Het leven houdt op. Wat hier verteld wordt, is dat het leven niet zo actief meer is. Men is niet meer zo levenslustig en daarom staat er in vers 1: "Ik heb geen lust in dezelve".

"En hij opstaat op de stem van het vogeltje". Ben je wel eens opgestaan op de stem van het vogeltje? Het wil gewoon zeggen dat men bij het minste geringste wakker wordt. Men slaapt veel lichter als men ouder wordt en dus ook veel korter. Als u "opstaat op de stem van het vogeltje", heeft u een gebrekkige nachtrust. En voor vele ouderen is dat inderdaad een probleem. Vervolgens staat er: "en al de zangeressen nedergebogen zullen worden". Dat zijn er maar twee overigens. Er staat: "de dochters van de muziek". Dat zijn de stembanden, waar de rek uit gaat en dus beginnen ze door te zakken, ze worden "nedergebogen". Daarom wordt de stem van de mens steeds lager. De stem zakt langzamerhand weg er raakt bovendien ook beschadigd in de loop der jaren. Daar zijn we ons minder van bewust, maar het is wel degelijk zo. Dat gaat met alle weefsel zo in het lichaam van de mens. Er komt weefsel in, dat er eigenlijk niet zou moeten zijn. Een soort littekenweefsel, waar helemaal geen rek meer in zit en daarom zakken onze wangen en onze kin en nog meer. De veerkracht, de rek, gaat eruit. Als de dokter wil weten hoe lang je nog te leven hebt, dan doet hij een eenvoudig proefje. Hij kijkt hoe ver je huid nog uitgerekt

kan worden. Als de rek er helemaal uit is, dan is het gebeurd met je. Want die rek moet erin zitten, de huid moet veerkrachtig zijn. Dat is letterlijk in het lichaam zo, maar overdrachtelijk is dat natuurlijk ook. Men moet in denken, in hart, in geest, of hoe je het maar noemt, veerkrachtig zijn. Men moet iets op kunnen vangen; klappen kunnen incasseren en daarna moet het zich weer herstellen.

Prediker 12: 5

- 5 Ook *wanneer* zij voor de hoogte zullen vrezan, en dat er verschrikkingen zullen zijn op den weg, en de amandelboom zal bloeien, en dat de sprinkhaan zichzelf een last zal wezen, en dat de lust zal vergaan; want de mens gaat naar zijn eeuwig huis, en de rouwklagers zullen in de straat omgaan.

Over "voor de hoogte zullen vrezan" bestaan twee opvattingen. De een is: ze krijgen hoogtevrees. Het kan ook zijn dat het te maken heeft met oneffenheden in het terrein, in de weg, want tegen de berg op lopen is een heel zware bezigheid. Ik denk dat het daar op slaat, omdat het een ouderdomskwaal is, dat men dat hoogteverschil niet meer kan overwinnen. In Nederland hebben we er uiteraard weinig problemen mee. Wij kennen wel traplopen en dat is helemaal een probleem. Het gaat dan stijl naar boven. Op de weg van de ouder wordende mens zullen verschrikkingen zijn. Eén daarvan is dan hoogteverschil. Bij elkaar betekent het natuurlijk ook dat alles gevaarlijk wordt en dat men overal gevaar ziet. Wat vroeger geen hindernissen waren, worden ineens hindernissen en dat maakt het leven alleen maar zwaarder.

"De amandelboom zal bloeien". Als je een bloeiende - witte - amandelboom, met name de kruin, gezien hebt, weet je waar het over gaat. Het haar wordt wit. "De amandelboom zal bloeien, en dat de sprinkhaan zichzelf een last zal wezen", schijnt een idiomatische uitdrukking te zijn. De betekenis komt overeen met: "van een mug een olifant maken". Van iets kleins, iets groots maken, betekent dat. Kleine problemen worden grote problemen en dat doet "de lust vergaan". Het ontbreekt aan levenslust, ondernemingsgeest en dat laat zich verklaren, omdat elke onderneming een zware opgave is. Daarmee is het verhaal rond, zo begon het namelijk in vers 1. Nu komt het eind van het verhaal, "want de mens gaat naar zijn eeuwig huis". De mens is onderweg naar zijn eeuwig huis "en de rouwklagers zullen in de straat omgaan". Op de dood van die mens wordt gewacht. De "rouwklagers" staan voor de deur te wachten. De begrafenis-ondernemer kent zijn klanten...

En dan komt er nog een reeks van dit soort uitdrukkingen.

Prediker 12 : 6, 7

- 6 Eer dat het zilveren koord ontketend wordt, en de gulden schaal in stukken gestoten wordt, en de kruik aan de springader gebroken wordt, en het rad aan den bornput in stukken gestoten wordt;
- 7 En dat het stof wederom tot aarde keert, als het geweest is; en de geest weder tot God keert, Die hem gegeven heeft.

Het gaat om de meest fundamentele organen van het menselijk lichaam. Ik denk aan het lied "[Eens breekt in mij het zil'vren koord](#)". (802 Joh. de Heer) dat zegt: "dan wordt mijn aardse zang verstoord". Er komt een keer een eind aan. De gedachte is, dat het zilveren koord, deze guldenschaal en die kruik, min of meer bij elkaar horen. In elk geval het zilveren koord en de gulden schaal. Men denkt dat aan het zilveren koord, of ketting, de gulden schaal hangt. Dat is dan een gulden lamp. Met olie en dus toch een schaal. Als het zilveren koord breekt en de gulden schaal kapot valt, dan gaat het licht eruit. Het zilveren koord wordt in verband gebracht met het zenuwstelsel, dat verbinding maakt en de organen en de lichaamsdelen met elkaar verbindt, gezamenlijk bestuurt en in stand houdt. De gulden schaal wordt ook in verband gebracht met de hersenen. De hersenen en het zenuwstelsel zijn één systeem en vandaar "*zilveren koord*" en "*gulden schaal*".

Er bestaat een andere theorie, maar die komt niet uit de Bijbel. Namelijk het idee dat de mens bestaat uit een stoffelijk deel en een onstoffelijk deel, ongeacht of dat geest of ziel heet. Die twee zouden met elkaar verbonden zijn door een band, door een koord. Als een mens sterft, dan verlaat de geest, het onstoffelijk deel van de mens, het lichaam. Zo wordt de band tussen beiden verbroken. Ik denk niet dat de Prediker het daarover heeft, maar dat hij het heeft over de werking van menselijke organen en niet over het onzienlijke van de mens. Dat wordt apart genoemd, letterlijk, in vers 7. Het idee komt uit occulte kring, uit het spiritisme, waarbij mensen uittreden uit hun lichaam. Omdat mensen zeggen dat ze dat zelf gezien hebben, dat ze boven hun eigen lichaam zweefden en daarmee verbonden waren met een koord. Men heeft zelfs geprobeerd om dat Bijbels te onderbouwen. Dan vindt men het zogenaamd terug in dit zilveren koord hier in Prediker. De kans is groot dat, als je die term nazoekt, die verklaring aangeleverd krijgt, maar die komt zeker niet uit de Bijbel. Bovendien zijn degenen die uittreden zijn en dat navertellen, daarna weer "ingetreden".

Wat degenen met zo'n ervaring ook willen beweren, ze zijn niet gestorven. Ze hebben het dodenrijk niet gezien en dus ze zijn niet de dood ingegaan. Die verhalen hoef je daarom niet te geloven en eventuele conclusies die men er uit trekt, hebben geen waarde. Ik denk dat men zo niet uit het lichaam treden kan. Normaal gesproken kan dat op geen enkele wijze. Waar zoiets wel gebeurt, is er, mijns inziens sprake van een demon, die in die mens nou eenmaal huist. Die is er bij gelegenheid uit geweest en die informatie, die ervaring, dat wat die gezien heeft, neemt de demon mee terug het lichaam in.

Ik wil wel zeggen hoe het ongeveer is. Demonen zijn geesten die bezit nemen van mensen, die bij wijze van spreken in hun lichaam wonen. Hoe dat eruit ziet, weet ik ook niet, want het ziet er natuurlijk niet uit, het zijn onzichtbare geesten. Die kunnen ze dus ook niet aanwijzen, maar het is wat de Bijbel bezetenheid noemt, en van sommige mensen merk je dat, omdat die geesten zich wel erg misdragen in het lichaam van die mens. (o.a. Mattheüs 4, 8, 12 en 15) Bij sommige mensen merk je dat niet, omdat het nogal bescheiden geesten zijn of ze hebben geleerd zich aan te passen, maar dat ze erin kunnen weten wij, omdat het in de Bijbel staat. Net zoals dat er staat dat ze er weer uit kunnen. Ze worden bijvoorbeeld uitgeworpen. (Mattheüs 7 : 22) Het lijkt me ook duidelijk dat zo'n demon het lichaam verlaat wanneer de mens dat lichaam aflegt. Als een lichaam sterft, gaat de geest van die persoon eruit en dat doet een demon op dat moment ook. Een geest, een demon, neemt zijn herinneringen mee. Vandaar dat sommige mensen herinneringen hebben aan dingen die ze absoluut niet beleefd hebben en zelfs aan dingen van vóórdat ze leefden en die dus betrekking hebben op anderen. Op grond daarvan komt men tot de leer van reïncarnatie. Dat bestaat ook, maar het betreft dan niet mensen. Het gaat in dit verband niet over afstammelingen van Adam. Het betreft demonen, ontlichaamde wezens van vóór Adam, die incarneren, d.w.z. "in iemand zijn vlees" komen, en daarna reïncarneren in iemand anders z'n vlees. Ze nemen daarbij hun eigenschappen mee en als die sterk zijn dan manifesteren ze die in de andere persoon. Vervolgens zegt men: die andere is de reïncarnatie van die ene die toen is overleden.

Het voorgaande heeft niks mee te maken met vers 6, dus excuses voor deze "uittreding" uit het onderwerp. Waar het om gaat is dat het zilveren koord breekt en de guldenschaal kapot valt. Daarna volgt: "*en de kruik aan de springader gebroken wordt*". Dat gaat over het hart met de bloedvaten. Denk bij "springader" maar aan de slagader. Het "*rad aan de bornput*" kan weinig anders betekenen dan de longen en daarmee de ademhaling.

Zijlijn 30

Rondom de uitdrukking "De geest keert weder tot God die hem gegeven heeft", zeggen sommigen dat de mens dus naar de hemel gaat, want ze gebruiken de term "hemel" in de zin van het "hiernamaals". Dat is niet zo. In het algemeen is het zo dat God an de gelovige mens leven beloofd heeft en zelfs lichamelijke opstanding. Niet opdat men daarna de hemel zou binnen gaan, maar om, na de "Jongste Dag", op een Nieuwe Aarde te wonen. De hemel is uitsluitend bestemd voor de "Gemeente van eerstgeborenen", die volgens Hebréeën 12 : 23 in de hemel is opgeschreven, of ingeschreven. Dat zijn de eerste gelovigen van ná de opstanding van de Here Jezus. Zij zijn in afwachting van Zijn wederkomst. Dit geldt voor u en mij dus. Op grond van geloof, op grond van onze wedergeboorte, hebben wij in die Gemeente een positie ontvangen. Voor ons is het niet eens het hiernamaals, want wij zijn nu al, terwijl wij nog in het vlees zijn, met Christus gezet in de hemel, zegt de Bijbel (Efeze 2 : 6)

De consequentie is vers 7, en dat is helemaal letterlijke taal, dat het stof wederom tot de aarde keert, zoals het geweest is, of waar het geweest is. De geest keert weder tot God, die hem gegeven heeft. God blaast de "neshama" in de mens. (Genesis 2 : 7) Dat is de basis, het beginsel, van het menselijk leven, waaruit de geest (ruach) van de mens ontstaat. Op deze wijze geeft God de mens de geest. Niet de specifieke hoedanigheden, ook niet bij de geboorte. Integendeel, die geest ontwikkelt zich in de loop van het menselijk leven. Die ontstaat en is de vrucht die voortkomt uit de mens zelf. Het "stof der aarde" fungeert als de moeder van wat geboren zal worden, van wat tot stand gebracht wordt. De "neshama Gods" fungeert als de vader, als het zaad wat erin gelegd wordt. Daar komt de mens uit voort. Wat uiteindelijk van de mens overblijft is de geest en die staat dan voor God. Daarom is het belangrijk waarmee een mens gevoed wordt, want dat bepaalt zijn geest, zijn inwendige mens.

Als er staat: "en de geest weder tot God keert", moet je er niet in lezen dat de geest van de mens vanzelfsprekend naar de hemel gaat, zoals sommigen denken. ^{Zie zijlijn 30} Het wil zeggen dat die geest onder de controle van God komt. Hij kan die geest bewaren of weggooien, dat is ongeveer het verhaal in verband met dit Schriftgedeelte. Er zijn in feite maar twee mogelijkheden: behouden worden of verloren gaan. De geest (*dus niet "de ziel"*) keert tot God en Hij bewaart die geest in het dodenrijk, de hel, of daarna (na het oordeel op de "Jongste Dag") in "de poel des vuurs" eventueel. Dat is het verloren gaan van de geest. (Openbaring 20 : 14) Aan de andere kant, dat gaat over het behouden worden, komt die geest uiteindelijk op de Nieuwe Aarde. Verloren gaan of behouden worden is daarom afhankelijk van waaruit die geest bestaat, hoe die gevormd is, of het leven van God erin zit, of niet, of Zijn Woord erin gestalte gekregen heeft of niet.

Vóórdat het stof wederom tot de aarde keert; zou men de schepper gedenken. Met dat "stof" heeft de mens niet zoveel moeite, mede omdat te zien is dat het stof van de mens tot de aarde wederkeert. Men leest en hoort het ook "ashes to ashes and dust to dust". Maar dat de geest terugkeert tot God, Die hem gegeven heeft, wil men niet zo makkelijk aanvaarden. Als gelovige zouden wij ons daarover geen zorgen maken. Wij zijn nu al opgestaan met Christus. Wij hebben dat leven van Hem al ontvangen. Als dit lichaam het laat afweten, als "het zilveren koord ontketend wordt, en de gulden schaal in stukken gestoten wordt", gaan wij niet naar het dodenrijk. Dan verlaten we alleen hier deze aarde. In de hemel waren we al, leert de Bijbel.

Prediker 12 : 8

8 Ijdelheid der ijdelheden, zegt de prediker; het is al ijdelheid!

Het hele menselijk bestaan is leeg, omdat het geen doel heeft in zichzelf. Het heeft een tijdelijke functie en daarna gaat "de kruik net zolang te water...", in de levenszee, "totdat die barst". De Prediker, de "roeper" moedigt ons niet aan om mee te doen in "de vaart der volkeren". In werkelijkheid roept hij ons eruit, omdat heel die wereld, heel die mensheid, op hol is geslagen. Een mensheid die denkt dat men hier is voor een of ander doel. Dat God de mens op aarde gezet heeft, áls men al in God gelooft, opdat hij zich zou ontwikkelen, of de wereld zou ontwikkelen, dan wel verbeteren. Of het milieu of heel de aarde zelfs zou redden. Het is allemaal onzin. Het is een onmogelijkheid en zelfs het toppunt van hoogmoed. Vandaar dat oudere mensen in onze samenleving zo snel mogelijk aan de kant geschoven worden. Die komen er namelijk langzamerhand achter dat het niet werkt. Die hebben geleerd dat er niks te verbeteren valt. Dat er niks te ontwikkelen is. De mens heeft een toevlucht gezocht in de techniek. Daar viel nog wat te ontwikkelen. Abusievelijk denkt men, dat als het in de techniek mogelijk is om te ontwikkelen, dan moet het in de hele schepping zo zijn. Lang leve de evolutie weer. Die theorie is trouwens ongeveer net zo oud als de industriële revolutie en dat is niet toevallig. Het komt voort uit de filosofie van de mens, waarin voor God geen plaats is.

Waar men God loslaat, ontstaat het effect van zuurdesem. Het wordt groter en groter en groter, maar het is ook leeg. Uiteindelijk ploft het weer terug. Het implodeert. Met de hele schepping zal dit gebeuren. In ieder geval met de mensheid als zodanig, want hoe groter die wordt. Hoe leger die is. Dé Prediker, die zei: "Wacht u voor het zuurdesem..." (Mattheüs 16 : 6) roept ons uit deze wereld. Als er iemand een Prediker is, dan is Hij het. Hij was "meer dan Salomo". (Lukas 11 : 31) Zuurdesem is in de Bijbel een uitbeelding van valse leer. Het is altijd een leer, die de mens op een voetstuk plaatst. Zo gebeurt dat in de wereld waar men de Heer niet kent. Waar men de Waarheid niet kent, houdt men de leugen over. Dat gaat altijd over groter en groter en groter en groter. Als de groei afneemt, maakt iedereen zich zorgen. Uit die wereld moeten we dus uit. De apostel Paulus zei daarover dat we zouden "uitgaan buiten de legerplaats". (Hebréeën 13 : 13) D.w.z. Wij zouden tot Hém uitgaan. Dit is onze wereld niet. Wij hebben een andere verwachting. Wij zoeken de Heer en vullen ons daarmee. Wat de wereld van ons vindt, zou ons absoluut niet moeten interesseren. Dat maakt allemaal niks uit.

Nu krijgen we de afsluiting van het Boek in vers 9.

Prediker 12 : 9

- 9 En voorts, dewijl de prediker wijs geweest is, zo leerde hij het volk nog wetenschap, en merkte op, en onderzocht; hij stelde vele spreuken in orde.

Dit zouden wij in ons leven doen. We kunnen niet tippen aan een man als Salomo, laat staan aan de Heer zelf, maar zo zouden we door het leven gaan, namelijk wetenschap zoeken. D.w.z. verschijnselen opmerken en onderzoeken en die daarna proberen samen te vatten. Dat is vaak het moeilijkste. Gelukkig zijn er anderen die ons daarbij helpen. Bijvoorbeeld met korte spreuken, die even vaststellen hoe het werkelijk zit. Even de dingen in de juiste verhoudingen brengen en dat in één zin geformuleerd. Echte literatuur zou zich met de dingen kort en duidelijk formuleren bezig moeten houden. Waar men dat niet doet, daar wordt het weer allemaal ijdelheid. Dan wordt het een "veelheid van woorden". De Prediker is wijs geweest is en leerde het volk nog meer wetenschap. Hij stelde veel spreuken samen. Het is daarbij de kunst om met zo min mogelijk woorden, maar wel de juiste, de dingen te zeggen, te construeren, en daarmee is het een ambacht.

1 Koningen 4 : 29-34

- 29 En God gaf Salomo wijsheid en zeer veel verstand, en een wijd begrip des harten, gelijk zand, dat aan den oever der zee is.
- 30 En de wijsheid van Salomo was groter dan de wijsheid van al die van het oosten, en dan alle wijsheid der Egyptenaren;
- 31 Ja, hij was wijzer dan alle mensen; dan Ethan, de Ezrahiet, en Heman, en Chalcol, en Darda, de zonen van Mahol; en zijn naam was onder alle heidenen rondom.
- 32 En hij sprak drie duizend spreuken; daartoe waren zijn liederen duizend en vijf.
- 33 Hij sprak ook van de bomen, van den cederboom af, die op den Libanon is, tot op den hysop, die aan den wand uitwast; hij sprak ook van het vee, en van het gevogelte, en van de kruipende *dieren*, en van de vissen.
- 34 En van alle volken kwamen er, om de wijsheid van Salomo te horen, van alle koningen der aarde, die van zijn wijsheid gehoord hadden.

God Zelf gaf Salomo zo enorm veel op het gebied van wijsheid, dat hij wijzer was dan alle mensen. Dat resulteerde in heel veel spreuken en ook liederen. **Zie zijlijn 31** Goede liederen, het gaat in de eerste plaats over de tekst, bevatten ook wijsheid. Het schrijven van liederen is ook construeren. Met weinig woorden toch precies zeggen wat je wil zeggen en dat zodanig dat het ook aanspreekt en beklijft, je bij blijft. Van oudsher weten gelovigen liederen te citeren, omdat ze indruk hebben gemaakt. Ook dit is een ambacht, voortkomend uiteraard uit het inzicht - de wijsheid - die men heeft. Salomo gaf die wijsheid op diverse manieren door en dat reikte tot "alle koningen der aarde".

Prediker 12 : 10, 11

- 10 De prediker zocht aangename woorden uit te vinden, en het geschrevene is recht, woorden der waarheid.
- 11 De woorden der wijzen zijn gelijk prikkelen, en gelijk nagelen, diep ingeslagen van de meesters der verzamelingen, die gegeven zijn van den enigen Herder.

"Aangename woorden" wil zeggen dat het de juiste woorden zijn. Het gaat om de wijze waarop iets onder woorden gebracht wordt. Wat opgeschreven is, deze spreuken, wordt door de Bijbel als de waarheid beschouwd. Dat zouden we dus serieus nemen. Dat geldt voor dit Bijbelboek en ook voor het andere boek van Salomo: Spreuken.

Prikkelen en nagelen zijn synoniemen. Een "prikkel" is een "speld". Een "nagel" is een "spijker". Aan het woord "prikkel" zit de gedachte dat het een indruk achterlaat. Je wordt ergens door gestoken en het blijft je bij. Het laat soms een litteken achter. Dat doen nagelen ook in de Bijbel, zoals bij het "teken der nagelen". (Johannes 20 : 25) De betekenis daarvan is dubbelzinnig. Dat is het aardige van spreuken en van wijsheid in het algemeen. Het heeft vaak meerdere betekenissen en dat maakt de woorden en de formulering zo rijk. Wijze spreuken prikkelen en nagelen. Ze laten een indruk achter en zet mensen aan tot iets, "een prikkel tot..." . "De woorden der wijzen" pakken je en laten je niet meer los. Je draagt ze met je mee. Aan de andere kant is de gedachte dat deze nagelen in de muur geslagen worden om er het een en ander aan op te hangen. Bijvoorbeeld een deel van je leven. Het blijft je namelijk bij. Het maakt deel uit van jezelf, het vult je. Aan "diep ingeslagen nagelen" heeft men stevig houvast. Het zijn stevige prikkels, die je motiveren. Ze zijn in ieder geval belangrijk. Woorden zijn bijzonder krachtig. Al wat wij horen, nemen wij in ons op, als het tenminste de moeite waard is. Dat maakt de mens tot wie hij is, want woorden vullen ons hart en vormen dus de geest.

Zijlijn 31

Wat is het verschil tussen een "spiritual" en een "gospel"? Een spiritual bevat tekst die niet letterlijk bedoeld is. Het gaat om de overdrachtelijke betekenis. Een voorbeeld: "Joshua fit the battle of Jericho". Wat maakt ons uit of Joshua dat deed. Waar het over gaat, is heel wat anders. Die ene man, met zijn mensen en in de kracht van de Heer, behaalde de overwinning. Dat is de strekking van de tekst, de overdrachtelijke betekenis. "Roll Jordan roll", "laat de Jordaan maar stromen", gaat over de rivier de Jordaan als beeld van de dood.

Er staat: "[die] gegeven zijn van (of door) de enige Herder". De "wijze" wordt ineens een herder genoemd. Het zijn namelijk "woorden der wijzen", maar ze zijn gegeven door die ene Wijze. Dat kan niet missen. Als die Wijsheid Waarheid is, dan hebben al die woorden der wijzen één en dezelfde Bron. De Waarheid is er namelijk maar Eén, namelijk het Woord van God, of nog hoger: de Here Jezus Christus. Daarom wordt Hij als Bron genoemd aan het einde van vers 11. Van Hem staat in het Nieuwe Testament:

Kolossenzen 2 : 3

3 In Denwelken al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn.

Wij hebben deze schat, volgens Paulus in 2 Korinthe 4 : 7, "in aarden vaten". Daarmee is het verhaal rond. Wat de apostel de Korinthiërs verwijt, is dat ze zich met die schatten niet laten vullen. Dat ze zich laten vullen door de wijsheid van de wereld en van mensen, in plaats van het leven van Christus, "die ons geworden is wijsheid van God". (1 Korinthe 1 : 30) Ik ken iemand die ook begon met de Bijbel, maar die inmiddels aan de andere kant staat en nu vertelt dat we het allemaal niet meer zo letterlijk moeten nemen wat in de Bijbel staat. Hij was evangelisch, hij noemt zich "neo-evangelisch" tegenwoordig. In plaats van zich te verdiepen in de Bijbel is de man filosofie gaan studeren en doceren. En dan ben je gewoon weg, want dan gaat het om wat de mens uitdenkt. Dat is filosofie en dat staat volkomen haaks op de Bijbel. De Bijbel is geen filosofie, de Bijbel is wijsheid! Wijsheid van God zelfs. De nadruk in 1 Korinthe 1 ligt op Gods wijsheid en dat in tegenstelling tot de wijsheid die vanuit menselijke traditie, cultuur en dus menselijke filosofie tot ons komt. Daarom worden wij in Kolossenzen gewaarschuwd.

Kolossenzen 2 : 8

8 Ziet toe, dat niemand u als een roof vervoere door de filosofie, en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen, naar de eerste beginselen der wereld, en niet naar Christus;

Filosofie vanuit de mens is "lege ("ijdele") verleiding" en daar is de wereld op gebouwd in de praktijk. Maar daardoor wordt men niet naar Christus geleid. Men zou bij de Heer, bij het Woord Gods, terecht moeten om onderwezen te worden. Het is de Heer Zelf die in Zijn Woord ons die wijsheid aanreikt. Meer dan wij kunnen bevatten en dus ruim voldoende om ons te vullen.

"Meesters der verzamelingen" in vers 11, zijn meesterverzamelaars. Dat zijn meesters in het verzamelen van wijsheid. Van ervaringen en van het verwerken daarvan om daarmee tot inzicht te komen.

Prediker 12 : 12

12 En wat boven dezelve is, mijn zoon! wees gewaarschuwd; van vele boeken te maken is geen einde, en veel lezens is vermoeiing des vleses.

We hebben één Bijbel met de Wijsheid Gods daarin vastgelegd. En daarnaast hebben wij nog een "paar" boeken in de wereld. Daarvan staat, "wat boven dezelve is, mijn zoon", en dus: "wees gewaarschuwd". Dat komt overeen met de waarschuwing in Kolossenzen. Aan het make van boeken "is geen einde". Het worden er steeds meer. Het betekent natuurlijk ook: het heeft geen zin, geen doel en leidt tot niks. We hebben aan het ene Boek genoeg. In beginsel, want bij andere gelegenheid zeg ik ook dat er veel dingen in de Bijbel zijn, die wij niet zouden begrijpen als we er niet ergens een over boek hadden, dat het ons verklaart. Bijvoorbeeld wordt in de Bijbel de verwoesting van Jeruzalem aangekondigd. Je moet toch een geschiedenisboek hebben waarin staat dat het ook inderdaad gebeurd is. Anders weet je niet waar het over gaat. Maar niettemin, het blijft toch fundamenteel bij dat ene Boek. Hoe meer boeken, hoe meer er te lezen valt en daar word je alleen maar moe van, zegt de Prediker. Het heeft meerdere redenen waarom dit zo gezegd kan worden. Men kan wel veel lezen, maar als men er niks mee doet, als men de informatie niet verwerkt, dan doet het niks. Dan neemt het alleen tijd. Dat is wat velen doen met de Bijbel. Ze lezen wel, maar ze denken er nooit over na. En daardoor wordt het nooit eigen. Als we niet over de dingen die we lezen nadenken, ze rangschikken, met elkaar in verband brengen, kun je leerboeken wel een paar keer doorlezen, maar het wordt dan nooit wat.

Hoe meer je weet, hoe moeilijker het is om de dingen nog op orde te krijgen. Je moet niet zozeer veel dingen leren, maar de goede dingen leren. Onderzoekt of "beproeft alle dingen; behoudt het goede". (1 Thessalonicenzen 5 : 21) Dat betekent dat je de rest moet weggooiden, moet vergeten. Wat niet past: weg ermee. Je moet het kunnen selecteren. Dat doet het lichaam ook. Je stopt er van boven wat in, dat zegt de Bijbel, en een deel daarvan is bruikbaar. Een ander deel wordt "uitgeworpen in heimelijkheid", staat er netjes in Markus 7 : 14-20. Het zijn de woorden van de Here Jezus. Zo is het met onze geestelijke stofwisseling ook.

Veel lezen heeft op den duur ook geen zin om de simpele reden dat er nooit meer wat nieuws verteld wordt. Het houdt ergens op. De dingen zijn gezegd. Dan kan iemand anders het nog wel een keer zeggen of schrijven, weer een boek erbij en weer een boek erbij. Zo kun je wel aan de gang blijven.

Prediker 12 : 13

13 Van alles, wat gehoord is, is het einde van de zaak: Vrees God, en houd Zijn geboden, want dit *betaamt* allen mensen.

Het "*einde van de zaak*" is de afsluiting van de zaak. Het is het doel ervan, namelijk: "vrees God en houd zijn onderwijzingen". Met opzet lees ik onderwijzingen. Want degene die vinden dat je geboden moet houden, maken er zich wel heel makkelijk vanaf. Wij zouden zijn onderwijzingen namelijk "bewaren", want dat is wat "houden" is, het wil zeggen "vasthouden". Zijn geboden onderhouden wil niet zeggen dat je doet wat hij opgedragen heeft, of dat je niet zou doen wat Hij verboden heeft, maar dat je je door Hem zou laten onderwijzen. "Het pad houden naar Zijn Woord" (Psalm 119 : 9) was de bedoeling. We zouden ons hart met onderwijzingen Gods vullen en dat "[*betaamt*] *alle mensen*". Dat geldt voor alle mensen.

Prediker 12 : 14

14 Want God zal ieder werk in het gericht brengen, met al wat verborgen is, hetzij goed, of hetzij kwaad.

Het is te meer van belang, omdat God nou eenmaal "*ieder werk in het gericht*" zou brengen. Onder "werk" kun je het praktische leven van de mens verstaan. Zich laten onderwijzen is ook een werk. Bij "*met al wat verborgen is*" heb ik het idee dat het gaat om juist dat wat verborgen is. Namelijk werken die verborgen zijn. Niet de uitwendige werken, maar de inwendige werken van de mens. De mens ziet aan wat voor ogen is, maar God ziet het hart aan en dat is wat voor Hem telt. Dat is wat overblijft van de mens die voor God staat. Wat was er in onze harten? Waar hebben we onze geest mee gevuld? En dus gaat het om die wijsheid. Ik zeg wel eens, tamelijk laconiek: dan staan we straks voor de Heer en dan zegt de Heer tegen ons: Wat vond je van mijn boek? Dan kun je tegen de Heer niet zeggen: Nou ik vond het eigenlijk wat te moeilijk; ik zie later wel hoe het zit. En dan vraagt de Heer: Had je me lief? O ja, en je leest Mijn Boek niet eens. Dat kun je als mens, als gelovige, absoluut niet maken. God verwacht dat we onze harten openstellen voor Hem. Dat we naar Zijn Woord luisteren. Naar alles wat Hij ons te zeggen heeft en dat is heel veel.

Daardoor zouden wij gevormd worden en opgroeien van kindschap tot zonschap, was de bedoeling. Want God wil ons die erfenis geven die Hij ons beloofd heeft.

1 Petrus 1 : 3, 4

- 3 Geloofd zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, Die naar Zijn grote barmhartigheid ons heeft wedergeboren, tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.
- 4 Tot een onverderfelijke, en onbevlekkelijke, en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u.

De Bijbel leert het ons en die dingen zouden we leren verstaan. Het werk dat Hij aan ons begonnen is, wil Hij voleindigen.

Filippenzen 1 : 6

- 6 Vertrouwende ditzelve, dat Hij, Die in u een goed werk begonnen heeft, *dat* voleindigen zal tot op den dag van Jezus Christus;

Vaak wordt gedacht dat de Heer ons aan het werk zet, maar dat is niet zo. Hij brengt ons in de rust. We zouden stoppen met werken en onze levens openstellen, opdat Hij Zijn werk in ons zou doen. Dat brengt ons niet tot "ledigheid" in de praktijk van ons leven. Dat vult juist ons hart en ons leven. Dat vormt ons naar Zijn beeld, namelijk het beeld van Gods Zoon. (2 Korinthe 3 : 18) Er is niks zo belangrijk voor ons dan Hem te kennen. Wijsheid op te doen. Zo leren we te begrijpen dat het niet gaat om het hier en nu en om de wereld om ons heen. En ook niet om onze gedragingen, maar dat Hij ons zou vullen met Zijn Woord, met Christus dus. Die zou gestalte in ons krijgen en waar dat gebeurt hebben wij een rijkdom die ver uitstijgt boven welke rijkdom van de wereld dan ook. Geld maakt immers niet gelukkig. Wat dan wel? [William Shakespeare](#): "*For 'tis the mind that makes the body rich*". Onze rijkdom zit hem in onze inwendige mens, in onze geest. Wat er dan vervolgens ook allemaal gebeurt in dit ijdele leven, wij blijven rijk in Hem, omdat we onze hoop gesteld hebben op wat hierna komen zal. Op datgene wat de Heer ons in de toekomst alsnog zal geven.

In deze afhankelijkheid van Hem leven wij en laten wij ons door Hem onderwijzen.

Amen